ΡΑΟΥΛ ΒΑΝΕΓΚΕΜ

Γενική διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπινου όντος

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Χριστίνα Σαρίκα

1 ΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 1

Εκδόσεις ΒΑΝΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ
ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΟΝΤΟΣ

ΡΑΟΥΛ ΒΑΝΕΓΚΕΜ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΟΝΤΟΣ

Για την κυριαρχία της ζωής ως ξεπεράσματος των ανθρώπινων δικαιωμάτων

Μετάφραση
Χριστίνα Σαρίκα

ΒΑΝΙΑΣ / ΠΕΡΑΣΜΑΤΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2007

ΠΕΡΑΣΜΑΤΑ / 1
Επιμέλεια σειράς: Ζήσης Σαρίκας, Κώστας Δεσποινιάδης, Λία Γυιόκα

Raoul Vaneigem, *Déclaration des droits de l' être Humain*

Μετάφραση: Χριστίνα Σαρίκα

ISBN: 978-960-288-190-3

© Le cherce midi editeur, 2001
© Για την ελληνική γλώσσα Εκδόσεις Βάνιας, 2007

Κεντρική Διάθεση:
Αρμενοπούλου 26, 546 35 Θεσσαλονίκη, Τηλ.:2310 219.493
Πεσματζόγλου 5 (Στοά του Βιβλίου, Αθήνα), Τηλ.: 210 32.11.097

e-mail: EKDOSISVANIAS@acn.gr

Απαγορεύεται η αναδημοσιεύση ολόκληρου ή μέρους του παρόντος βιβλίου με οποιοδήποτε μέσο χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

I. -Κριτική της διακήρυξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου 11
II. -Οι εμπορευματικές ελευθερίες σκιαγραφούν και αρνούνται τις ανθρώπινες ελευθερίες 19
III. -Δεν υπάρχουν κεκτημένα δικαιώματα, υπάρχουν μόνο δικαιώματα προς κατάκτηση 27
IV. -Από τα δικαιώματα χωρίς καθήκοντα στη δημιουργία ενός στυλ ζωής 31
V -Τα δικαιώματα 37
Άρθρο 1 -Κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να γίνει ανθρώπινος και να τον μεταχειρίζονται ως τέτοιον 39
Άρθρο 2 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στη ζωή 42
Άρθρο 3 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην ανεξαρτησία 46
Άρθρο 4 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στη γνώση 50
Άρθρο 5 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην ευτυχία 58
Άρθρο 6 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην ελεύθερη διάθεση του χρόνου του 64
Άρθρο 7 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα να μετακινείται όπου και όπως νομίζει 69
Άρθρο 8 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στη δωρεάν παροχή των αγαθών που είναι χρήσιμα στη ζωή 74
Άρθρο 8 α -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να έχει στη διάθεσή του μια κατοικία που να ανταποκρίνεται στις επιθυμίες του 76
Άρθρο 8 β -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα σε μια υγιεινή και φυσική τροφή 79
Άρθρο 8 γ -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην υγεία 81

Άρθρο 8 δ -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην άνεση και στην πολυτέλεια 86
Άρθρο 8 ε -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στη δωρεάν παροχή των μεταφορικών μέσων τα οποία δημιουργούνται από και για την κοινότητα 87
Άρθρο 8 ζ -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να απολαμβάνει δωρεάν τους φυσικούς πόρους και ενέργειες 87
Άρθρο 9 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να ασκεί διαρκή έλεγχο πάνω στον επιστημονικό πειραματισμό προκειμένου να σιγουρευτεί ότι αυτός εξυπηρετεί το ανθρώπινο και όχι το εμπόρευμα 90
Άρθρο 10 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην απόλαυση του εαυτού του. των άλλων και του κόσμου 98
Άρθρο 10 α 1 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στη συμμαχία με τον εαυτό του 101
Άρθρο 10 α 2 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα να είναι ο εαυτός του και να καλλιεργεί τη συνείδηση της ιδιαιτερότητάς του 103
Άρθρο 10 α 3 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην αυθεντικότητα 107
Άρθρο 10 β 1 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στη συμμαχία με τους όμοιούς του 110
Άρθρο 10 β 2 -Όλα τα ανθρώπινα όντα έχουν το δικαίωμα να κάνουν ομάδες με βάση τη συγγένεια 112
Άρθρο 10 β 3 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να υποκαταστήσει τις κρατικές κυβερνήσεις με μια παγκόσμια ομοσπονδία μικρών τοπικών συλλογικοτήτων όπου η ποιότητα των ατόμων εγγυάται την ανθρωπιά των κοινωνιών 115
Άρθρο 10 γ -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στη συμμαχία με τη φύση 117

Άρθρο 10 δ -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να συμφιλιωθεί με το ζωικό του μέρος 121
Άρθρο 11 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να χτίσει το πεπρωμένο του 127
Άρθρο 12 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να δημιουργεί και να δημιουργείται 132
Άρθρο 13 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να αναμιγνύεται και να παρεμβαίνει παντού όπου απειλείται η πρόοδος του ανθρώπινου 135
Άρθρο 14 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να στρέφει προς τη ζωή αυτό που ήταν στραμμένο προς τον θάνατο 139
Άρθρο 15 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να καλυτερεύει το περιβάλλον του έτσι ώστε να ζει καλύτερα 143
Άρθρο 16 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα να το σέβονται για την ευαισθησία του 145
Άρθρο 17 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να νιώσει τις κινήσεις της στοργής και της αστοργίας που είναι συμφυείς με την κινητικότητα των παθών και με τις ελευθερίες της αγάπης 148
Άρθρο 18 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα σε μια φυσική ζωή και σε έναν φυσικό θάνατο 153
Άρθρο 19 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να θεμελιώσει την ποικιλία των επιθυμιών του πάνω στην πολλαπλότητα της ζωής 157
Άρθρο 20 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να επιδίδεται στη δραστηριότητα ή στην ανάπαυση 159
Άρθρο 21 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην τεμπελιά 161
Άρθρο 22 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην προσπάθεια και στην επιμονή 163

Άρθρο 23 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στο προσωπικό του αίσθημα ομορφιάς 165
Άρθρο 24 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να προχωρεί και να υποχωρεί 169
Άρθρο 25 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να περιπλανιέται, να χάνεται και να βρίσκει τον εαυτό του 172
Άρθρο 26 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να νικήσει τον τρόμο και να δαμάσει τον φόβο 176
Άρθρο 27 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να αρνείται την απειλή 179
Άρθρο 28 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα στο λάθος και στη διόρθωσή του 181
Άρθρο 29 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα σε μια απόλυτη ελευθερία γνώμης και έκφρασης 185
Άρθρο 30 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να κριτικάρει και να αντιλέγει σε ό,τι φαίνεται να είναι σίγουρο ή περνάει σαν στοιχειώδης αλήθεια 190
Άρθρο 31 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να μην θεωρεί τίποτε ιερό 192
Άρθρο 32 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην αλλαγή 195
Άρθρο 33 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην αποστασιοποίηση 198
Άρθρο 34 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στις ηδονές κάθε ηλικίας 201
Άρθρο 35 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να αρνείται τον πόνο 204
Άρθρο 36 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να δίνει και να δίνεται δίχως να θυσιάζεται 208
Άρθρο 37 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να ξεφεύγει από τη ματαίωση αντικαθιστώντας τη μη ικανοποίηση

με το ακόρεστο 210
Άρθρο 38 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στις αμφιβολίες του και στις βεβαιότητές του 213
Άρθρο 39 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην υπερβολή και στη μετριοπάθεια 217
Άρθρο 40 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να διασκεδάζει 220
Άρθρο 41 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στις ελευθερίες του ονείρου και της φαντασίας 222
Άρθρο 42 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην οργή 225
Άρθρο 43 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην ευημερία του σώματος 227
Άρθρο 44 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να στολίζεται όπως αυτό νομίζει 230
Άρθρο 45 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στα ψέματά του και στις αλήθειες του 232
Άρθρο 46 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να ανοίγεται και να κλείνεται στον κόσμο 234
Άρθρο 47 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να εκφράζει ή να αποσιωπεί τις συγκινήσεις του. τις επιθυμίες του. τις σκέψεις του 236
Άρθρο 48 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να έχει πρόσβαση στην καλλιτεχνική έκφραση 238
Άρθρο 49 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην ελεύθερη άσκηση της καλοσύνης 240
Άρθρο 50 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην αθωότητα 242
Άρθρο 51 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να ποντάρει στη βία του έμβιου για να προφυλαχτεί από τις βιαιότητες του θανάτου 245
Άρθρο 52 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να ξανα-

δώσει στη θέληση για ζωή τη ζωτική ενέργεια που αφαρπάστηκε από τη θέληση για δύναμη 247
Άρθρο 53 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να προστατεύει και να προστατεύεται 249
Άρθρο 54 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να γεννάει παιδιά για την ευτυχία του και για τη δική τους 253
Άρθρο 55 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να επιθυμεί αυτό που φαίνεται να είναι πέρα από το δυνατό 256
Άρθρο 56 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να κυβερνάει τις διαθέσεις, τα καπρίτσια και τις ιδιοτροπίες του χωρίς να πρέπει ούτε να τις επιβάλλει στους άλλους ούτε να υφίσταται εκείνες των όμοιών του 259
Άρθρο 57 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην ποίηση της ύπαρξης 261
Άρθρο 58 -Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να παίζει με τις συμπεριφορές και τις αξίες του παλιού κόσμου και να τις αψηφά 263

Ι.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

1. Η ιστορία των ελευθεριών που έχουν παραχωρηθεί στον άνθρωπο δεν έπαψε να συγχέεται, μέχρι σήμερα, με την ιστορία των ελευθεριών που ο άνθρωπος παραχώρησε στην οικονομία.

α) Δεν υπάρχει λόγος να ξαφνιαζόμαστε, να ταραζόμαστε ή να αγανακτούμε που οι ελευθερίες που παραχωρήθηκαν στους ανθρώπους τούς αφαιρέθηκαν, και που, εκκενωμένες από τη σημασία τους ή αποποιημένες εξαιτίας του τρόπου με τον οποίο χρησιμοποιούνται, γίνονται για μας γενικά απρόσιτες και απατηλές, ακόμη και έως την αρχή της ελπίδας που τις θρέφει.

β) Η ανάπτυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου πηγάζει από την εξάπλωση των ελεύθερων συναλλαγών. Η παρακμή τους στον κόλπο των δημοκρατιών και η απαγόρευσή τους από τα δεσποτικά καθεστώτα υπακούουν στην αμυντική αναδίπλωση μιας οικονομίας της οποίας η κυρίαρχη μορφή, παλιά και στατική, κινδυνεύει να υποσκελιστεί από την ανάδειξη μιας μορφής κυριαρχούμενης, καινούργιας και δυναμικής. Χάρη σε τέτοιες κρίσεις πάντα μια κοινωνία διεκδικεί με τον πιο ριζικό τρόπο την ανθρωπινότητά της και συνειδητοποιεί καλύτερα τον κηδεμονικό και κατασταλτικό ζυγό που αποτελεί η οικονομία της εκμετάλλευσης.

2. Τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν είναι παρά οι ιδιαίτερες παραφυάδες ενός μοναδικού δικαιώματος, αυτού του να επιβιώνεις με σκοπό μόνο να δουλεύεις για την επιβίωση μιας ολοκληρωτικής οικονομίας, που επιβλήθηκε με τρόπο απατηλό ως μοναδικό μέσο συντήρησης του ανθρώπινου είδους.

α) Τα δικαιώματα του ανθρώπου ξεπληρώνονται με τα καθήκοντα που καθορίζει ένα εμμενές κοινωνικό συμβόλαιο. Αυτό επιβάλλει σε κάθε άτομο να ξεπληρώνει το τίμημα της αμφίβολης επιβίωσής του, με το να κάνει αποδεκτή μια ανώτερη εξουσία στην οποία πρέπει να υπακούει και της οποίας το κέρδος έχει ως αποστολή να αυξάνει.

β) Τα Δικαιώματα του Ανθρώπου καθιερώνουν με θετική μορφή την άρνηση των δικαιωμάτων του ανθρώπινου όντος. Πράγματι, ο αφηρημένος άνθρωπος δεν είναι παρά ο παραγωγός που έχει υποκαταστήσει το άτομο, το οποίο δημιουργεί το ίδιο του το πεπρωμένο αναδημιουργώντας τον κόσμο.

Πρέπει πάντως να παραδεχθούμε ότι, με τη διακήρυξη, στην πορεία των αιώνων της απάνθρωπης ιστορίας, της αναγκαιότητας να απολαμβάνουν όλοι ένα ελάχιστο εισόδημα συντήρησης, τα δικαιώματα του ανθρώπου, με την υπόρρητη αποδοχή τους ή τη ρητή διεκδίκησή τους, έγιναν οι εγγυητές αυτού του ενστίκτου επιβίωσης χωρίς το οποίο η ζωή δεν είναι δυνατή. Μέχρι τη μέρα που έγινε ξεκάθαρο ότι η όρεξη για επιβίωση μετατρέπεται στο αντίθετό της εάν δεν οδηγεί σε μια ζωή ανθρωπίνως βιώσιμη.

γ) Στο βαθμό που η οικονομία της εκμετάλλευσης ε-

ξάπλωσε την ολοκληρωτική της επικράτεια σ' όλο τον κόσμο, έφθασε σ' έναν αυτόνομο τρόπο επιβίωσης, που η αναπαραγωγή του κερδοσκοπικού κεφαλαίου αρκεί να της εξασφαλίσει και που υποδεικνύει ότι αυτή τελικά μπορεί να μην χρειάζεται τους ανθρώπους. Η υπερβολική αφαίρεση ενός συστήματος που παράχθηκε από τους ανθρώπους, και που τους ξεφεύγει για να στραφεί εναντίον τους, κάνει μια απειλή θανάτου να πλανάται πάνω από την επιβίωση του ανθρώπινου είδους, των φυσικών πόρων, του πλανήτη και της οικονομίας, η οποία είναι προορισμένη, κατ' ακολουθία, να εκραγεί.

3. Το δικαίωμα της επιβίωσης, που παραχωρείται σε όποιον το κάνει δικό του «με τον ιδρώτα του μετώπου του», λειτουργεί πάνω απ' όλα ως αναστολή και ως προσφυγή ενάντια στην καταδίκη σε θάνατο που η οικονομία απαγγέλλει σ' όποιον δεν δουλεύει για να αυξήσει την ισχύ της.

α) Η μέριμνα για αποδοτικότητα δημοσιοποίησε την πρώτη ανθρωπιστική πράξη: το να βάλουν τους αιχμάλωτους πολέμου, που πριν εξόντωναν, να δουλεύουν, έτσι ώστε να γλυτώσουν από την έγνοια να τους τρέφουν, και να προσφέρουν ένα ολοκαύτωμα στους θεούς των οποίων την εύνοια ζητούσε η κοινότητα. Η δουλεία, που υποκατέστησε τη θανατική ποινή, μαρτυρά τέλεια την αλήθεια ενός συστήματος που υπόσχεται την επιβίωση μόνο σ' αυτούς που το υπηρετούν.

β) Η οργάνωση της παραγωγής και της διανομής των εμπορευμάτων έκανε τον παραγωγό και τον καταναλωτή

δικαιούχο των προόδων της και θύμα των περιορισμών της. Τα δικαιώματα που οι κοινωνικοί αγώνες απέσπασαν από την εξουσία παραχωρήθηκαν τελικά στον αφηρημένο άνθρωπο λόγω μιας συνεχούς επανισορρόπησης των νόμων του κέρδους, μοναδικής και εύθραυστης ασπίδας σωτηρίας ενάντια στη χαοτική υπερχείλιση που απειλεί πάντα την εμπορευματική ορθολογικότητα.

γ) Το εμπόρευμα, όταν προστατεύεται από τη σπατάλη και την αταξία, προστατεύει επίσης τους χειρωνακτικά εργαζόμενους από την αυθαιρεσία των πνευματικά εργαζόμενων, οι οποίοι κυβερνούν τους πρώτους.

4. Ο εξανθρωπισμός του θεϊκού δικαίου δείχνει την παρακμή της ουράνιας εντολής, την οποία διεκδικούσε, στα καθεστώτα με κυρίαρχο αγροτικό χαρακτήρα, η εξουσία των ανθρώπων πάνω στους όμοιούς τους. Η εγκαθίδρυση της γήινης εντολής καθιερώνει την εξουσία του κράτους. Δίνει μια καινούργια συνείδηση στη μακρά και ματωμένη πορεία, κατά τη διάρκεια της οποίας το καχεκτικό πλάσμα, που είχε εναποτεθεί στα χέρια των θεών, το διαδέχεται ένας άνθρωπος, οπωσδήποτε αφηρημένος, εφόσον ξεριζώθηκε από τις ζωντανές του ρίζες, αλλά παρόλα αυτά εντεταλμένος, μέσα από τον τίτλο του πολίτη που φέρει, να θεωρήσει τον εαυτό του άθικτο από κάθε θεϊκή επιρροή, να ντύσει με τις δικές του ελπίδες μια κοινωνία απαλλαγμένη από την τυραννική θέσμιση των θρησκειών και της μοναρχικής εξουσίας.

α) Οι θρύλοι της Εποχής του Χρυσού και πολλές ουτοπίες τράφηκαν από τη σκοτεινή μνήμη των προ-αγροτικών

πολιτισμών, όπου η οικονομία της συγκομιδής, καθώς έδινε μια εξέχουσα θέση στη γυναίκα, ευνοούσε έναν τύπο κοινωνίας ο οποίος βρισκόταν σε συμβίωση με τη φύση και από τον οποίο η βία αποκλειόταν, εκτός από τις περιπτώσεις που την επέβαλε το κυνήγι. Η ίδια η έννοια της Εποχής του Χρυσού αντιπαραθέτει τη λάμψη του σώματος στο ανδροπρεπές και κατακτητικό μυικό σύστημα της Εποχής του Χαλκού και του Σιδήρου, που εγκαινίασε τον βιασμό της γης και της γυναίκας και γέννησε αυτή την εργατική και πολεμοχαρή φυλή τα τελευταία εκτρώματα της οποίας ενέγραψαν, στο πιο πρόσφατο κεφάλαιο της ιστορίας τους, το αίσχος των στρατοπέδων συγκέντρωσης και την εκμηδένιση των φυσικών πόρων.

β) Η εμπορική ανάπτυξη της αθηναϊκής δημοκρατίας γέννησε κάτω από την αιγίδα του εμπορευματικού Λόγου ένα μοντέλο δημοκρατίας, το οποίο, με τους εξοστρακισμούς του, τη διαφθορά του, τις κερδοσκοπικές δραστηριότητές του, τα ψηφοθηρικά του ψέματα και τα ρουσφέτια του χρήματος, εξακολουθεί να αντιπροσωπεύει ό,τι καλύτερο επιχειρήθηκε για να ευνοηθεί ο άνθρωπος που απολαμβάνει προνόμια οφειλόμενα στο εμπόρευμα.

γ) Εάν εξαιρεθούν ορισμένες αγροτικές κοινότητες, που φαίνεται ότι αρχικά εφάρμοσαν μια μορφή δημοκρατίας στηριζόμενης στη συλλογικότητα ή στο κλαν, οι πρώτες χάρτες των ελευθεριών εμφανίζονται μέσα στη ζύμη των κομμουναλιστικών εξεγέρσεων, οι οποίες, από τον 11ο έως τον 13ο αιώνα, πρόταξαν ενάντια στην αγροτική ακινησία και στην παρασιτική της αριστοκρατία τις επάλξεις των πόλεων οι οποίες ευδοκιμούσαν από την άνθιση του ε-

μπορίου. Ο άνεμος των αστικών ελευθεριών ενέπνευσε στην προ-βιομηχανική αστική τάξη τη δημιουργία ενός δικαιώματος προσφυγής ενάντια στην αυθαιρεσία του φεουδαρχικού καθεστώτος, του οποίου ο σαρκοβόρος παρασιτισμός εμπόδιζε παντού την ελεύθερη διακίνηση των εμπορευμάτων.

Όταν η μεγάλη χάρτα των ελευθεριών της Αγγλίας ή *Magna Carta*, διακηρύσσει στις 15 Ιουνίου του 1215: «Κανένας ελεύθερος άνθρωπος δεν θα συλληφθεί ή θα φυλακιστεί ή θα του αφαιρεθούν τα αγαθά του ή θα τεθεί εκτός νόμου ή θα εξοριστεί, και δεν θα υποστεί καμιά βλάβη, εκτός εάν αυτό προκύπτει από τη νόμιμη απόφαση των όμοιών του ή δυνάμει του νόμου της χώρας», επικυρώνει μια οικονομική εξέλιξη η οποία προεξοφλεί ότι θα έχει περισσότερο δυναμισμό και κέρδος από τον ελεύθερο άνθρωπο που πουλάει την εργατική του δύναμη στις συντεχνίες παρά από τον δουλοπάροικο που είναι δεμένος με τη γη και εξαναγκασμένος να κάνει βαρετές αγγαρείες.

δ) Οι πόλεις και η αστική (*urbaine*) συνείδηση που προήλθε από την ελεύθερη συναλλαγή επιβίωσαν επί μακρόν εξαρτώμενες από την ύπαιθρο και την αγροτική νοοτροπία, που σημάδευε τα ήθη με τη στενότητα των απόψεών της, τις αντιδραστικές προκαταλήψεις της, τους θρησκευτικούς αρχαϊσμούς της. Απέναντι στον αγροτικό σκοταδισμό των αγροτών και τις επαρχιώτικες ολιγοψυχίες, υπήρξαν μια περιφρόνηση και ένα μίσος, τα οποία, δυναμωμένα από τον «Διαφωτισμό» της πόλης και την προλεταριακή συνείδηση, πήραν τη σκυτάλη από την παλιά απελευθερωτική αστική συνείδηση.

Η τερατώδης υπερανάπτυξη των μεγαλουπόλεων υ-

πέδειξε εύστοχα στη βιομηχανία τροφίμων να στηριχθεί την κατάλληλη στιγμή πάνω στην παλιά υποτίμηση της υπαίθρου για να καταστήσει άγονα τα χωράφια, τα λιβάδια και τα δάση, με την πρόφαση ότι θρέφει τους πληθυσμούς του πλανήτη. Εμπνευσμένες από τη σικελική μαφία, η οποία προήλθε, τον 19ο αιώνα, από την αγροτική αρπακτικότητα και τον σεκταρισμό των αγροτών, οι κοινοπραξίες στερεύουν τους ωκεανούς μέσα από το εντατικό όργωμα που κάνει η βιομηχανική αλιεία, οι πολυεθνικές πετροχημικές και φαρμακευτικές επιχειρήσεις σαπίζουν τη φύση με λιπάσματα και με γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς. Ενώ, κάτω από την πίεση του παρασιτικού καπιταλισμού, οι πόλεις φθίνουν σε γκέτο, όπου ο φόβος και το μίσος για τον άλλο αναδίδουν τη χειρότερη μπόχα της παλιάς αγροτικής νοοτροπίας, ό,τι εναπομένει από τις ζωντανές δυνάμεις και πασχίζει να προωθήσει τους μη εκφυλισμένους φυσικούς πόρους, γίνεται ο κάτοχος μιας ανθρώπινης συνείδησης που έχει ως σχέδιο να συνάψει με τη φύση μια συμμαχία χωρίς βία.

II

ΟΙ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ ΣΚΙΑΓΡΑΦΟΥΝ ΚΑΙ ΑΡΝΟΥΝΤΑΙ ΤΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ

1. Ο καπιταλισμός κατάφερε να ανακαλύψει μέσα στην τεχνική εφευρετικότητα, την οποία προκαλούσε η απληστία του, εργαλεία ασύγκριτα πιο τέλεια και πιο υπάκουα από τους μισθωτούς του δούλους. Η ελευθερία, την οποία παραχωρεί στον δουλοπάροικο που έγινε προλετάριος, ορίζει με συμβόλαιο ότι πρώτα από όλα αυτή πρέπει να χρησιμεύει σε μια τεχνογνωσία και σε μια μηχανική επιδεξιότητα (εξάλλου, στα μεσαιωνικά λατινικά ο εργάτης λέγεται «*mechanicus*») και ότι δεν μπορεί να διαλυθεί ή να εναντιωθεί από κάποια πρόθεση που θα την απομάκρυνε από την ευθεία γραμμή του μόχθου. Αυτό είναι και το νόημα του *Habeas corpus* του 1679, που παρέχει μια εγγύηση ενάντια στις καταδιώξεις, στις συλλήψεις, στις καταχρηστικές φυλακίσεις.

2. Η διακήρυξη των δικαιωμάτων της Βιρτζίνια στις 12 Ιουνίου του 1776, η οποία συντάχθηκε σύμφωνα με ένα σχέδιο του Τζωρτζ Μέισον, μετά την έναρξη του πολέμου της αμερικάνικης ανεξαρτησίας, είναι η πρώτη η οποία ορίζει τα εξής: «Όλοι οι άνθρωποι γεννήθηκαν εξίσου ελεύθεροι και ανεξάρτητοι, και έχουν ορισμένα εγγενή δικαιώματα τα οποία δεν μπορούν, όταν εντάσσονται στην κοινωνία, να στερήσουν ούτε να αφαιρέσουν μέσω κανενός συμβολαίου από τους απογόνους τους: είναι το δικαίωμα να

απολαμβάνουν τη ζωή και την ελευθερία, μαζί με τα μέσα να αποκτούν και να κατέχουν αγαθά και να επιδιώκουν να εξασφαλίσουν την ευτυχία και την ασφάλεια.» Η διακήρυξη αυτή φέρει τη σφραγίδα μιας γενναιοδωρίας που δίνει τη μερίδα του λέοντος στο πνεύμα και στρώνει με καλές προθέσεις την κόλαση της αναγκαιότητας. Η ευχή όλοι «να γεννιούνται εξίσου ελεύθεροι και ανεξάρτητοι» δίκαια ανακαλεί το αισχρό δίκαιο πατρότητας των παλαιών ευγενών. Ο νομοθέτης όμως γνωρίζει σε τι βαθμό η κοινωνική κατάσταση και το οικογενειακό περιβάλλον διαιωνίζουν την ανισότητα και την εξάρτηση, αυτός που, αν και επικαλείται τη ζωή, την καθημερινή ασφάλεια, την απόλαυση και την ευτυχία, τις υποτάσσει στην ιδιοποίηση και στην κατοχή αγαθών.

3. Ό,τι επαναστατικό και απελευθερωτικό άφηνε να διαφαίνεται το άρθρο της διακήρυξης των δικαιωμάτων της Βιρτζίνια, δηλαδή «ότι κάθε εξουσία ανατίθεται στον λαό, και, κατά συνέπεια, πηγάζει από αυτόν· ότι οι δικαστές είναι εντολοδόχοι και υπηρέτες του, και ότι είναι υπόλογοι σ' αυτόν ανά πάσα στιγμή», αναποδογυρίστηκε πάνω σ' όλους τους σκοπέλους του δημοκρατικού κοινοβουλευτισμού. Όταν το σύστημα της αντιπροσώπευσης πήρε την πιο ριζοσπαστική του όψη, με το να προτείνει να παραχωρηθεί όλη η εξουσία στα εργατικά συμβούλια, πάραυτα ανατράπηκε και μετατράπηκε σε μια από τις χειρότερες τυραννίες που γνώρισε ποτέ ο κόσμος.

4. Οι τεχνικές της διαφήμισης, της προπαγάνδας, της επικοινωνίας, της πληροφόρησης, της σκηνοθεσίας του βιώματος, συνδυασμένες με την ένδεια της σκέψης, τον ε-

ξευτελισμό της συνείδησης, τη φοβισμένη αυτολογοκρισία, την εξουσία του χρήματος, απέδειξαν το αβάσιμο ενός δικαιώματος που υπήρξε για πολύ καιρό ένα όπλο ενάντια σε όλες τις τυραννίες, «ότι η ελευθερία του τύπου είναι ένας από τους πιο ισχυρούς προμαχώνες της ελευθερίας και δεν μπορεί ποτέ να περιοριστεί παρά μόνον από τυραννικές κυβερνήσεις».

5. Με βάση το μέτρο των κυβερνήσεων, τις οποίες ο πληθυσμός των Ηνωμένων Πολιτειών φημίζεται ότι επέλεξε ελεύθερα, μπορούμε να υπολογίσουμε την πραγματική αξία της διακήρυξης της αμερικανικής ανεξαρτησίας της 4ης Ιουλίου του 1776 : «Όλοι οι άνθρωποι δημιουργήθηκαν ίσοι· είναι προικισμένοι από τον Δημιουργό με ορισμένα αναπαλλοτρίωτα δικαιώματα· ανάμεσα σ' αυτά βρίσκονται η ζωή, η ελευθερία και η αναζήτηση της ευτυχίας. Οι κυβερνήσεις εγκαθιδρύονται από τους ανθρώπους για να διασφαλίσουν αυτά τα δικαιώματα, και η δίκαιη εξουσία που ασκούν πηγάζει από τη συναίνεση των κυβερνώμενων. Κάθε φορά που μια μορφή κυβέρνησης καταστρέφει τον σκοπό αυτό, ο λαός έχει το δικαίωμα να την αλλάξει ή να την καταργήσει και να εγκαθιδρύσει μια καινούργια κυβέρνηση, θεμελιώνοντάς την πάνω στις αρχές και οργανώνοντας την με τη μορφή που θα του φανούν οι καταλληλότερες για να του δώσουν την ασφάλεια και την ευτυχία.» Με τον ίδιο τρόπο που η αθηναϊκή δημοκρατία της Αρχαίας Ελλάδας δεν διανοούνταν να ανοίξει το πεδίο των ελευθεριών της στους δούλους και στους μέτοικους, η αμερικάνικη διακήρυξη αποκλείει υπόρρητα τους Ινδιάνους και τους μαύρους, στους οποίους αρνείται την καταστατική θέση τους ως καθ' ολοκληρίαν ανθρώπων εκείνος ο Θεός

του Καλβίνου από τον οποίο προέρχεται άλλωστε το «απαλλοτριώσιμο δικαίωμα» στην ευτυχία και την ελευθερία.

6. Η διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη, η οποία υιοθετήθηκε από την Γαλλική Εθνοσυνέλευση στις 26 Αυγούστου του 1789, και την οποία εμπνεύστηκαν οι κυριότεροι συντάκτες της, Ανσόν, Μουνιέ και Μιραμπώ, μέσω των συλλήψεων των Ντιντερό, Ρουσσώ και Μοντεσκιέ, βάζει τέλος, από νομική άποψη, στο Παλαιό Καθεστώς και εγκαινιάζει μια βασιλεία όπου οι ελευθερίες θα σπέρνουν συνέχεια τους σπόρους μιας ανατροπής, την οποία θα συντρίψει με εξίσου μεγάλο πείσμα η οικονομική επέκταση η οποία την είχε υποκινήσει η πρώτη. Το πρώτο μέρος του άρθρου 1 «Οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι δικαιωματικά» ανακαλεί ανέκκλητα το μισητό προνόμιο γέννησης των υποτιθέμενων αριστοκρατών και θα μπορούσε να εξασφαλίσει την υστεροφημία του. Η νόμιμη χρήση που τα αστικά και γραφειοκρατικά πολιτεύματα άντλησαν από το δεύτερο μέρος «Οι κοινωνικές διακρίσεις δεν μπορούν να θεμελιώνονται παρά μόνο πάνω στην ωφέλεια», το κατέστησαν πρότυπο μιας αισχρής υποκρισίας. Η ριζοσπαστικότητά του θα έχει ως ιδιαίτερη συνέπεια το διάταγμα της Συμβατικής Συνέλευσης της 4ης Φεβρουαρίου του 1794, το οποίο καταργούσε τη δουλεία, παρόλο που δεν άρχισε να ισχύει παρά το 1848, χάρη στην επιμονή του Βικτόλ Σολσέρ. Η νόμιμη δουλεία, την οποία διαιωνίζει η μισθωτή εργασία, δεν έχει καταργηθεί μέχρι σήμερα.

7. Αναγνωρίζοντας στη διακήρυξη του 1789 το «Πι-

στεύω της Νέας Εποχής», ο Μισελέ κάνει αναφορά σε μια λαϊκή θρησκεία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τα καθήκοντα της οποίας είναι η στέψη. Ο Σαντ, που εντάσσεται στους πρώτους της ιστορίας που απαίτησε την κατάργηση της θανατικής ποινής, είναι επίσης ο πρώτος που σκιαγραφεί την εικόνα του συγκεντρωτικού ηδονισμού, στον οποίο αφοσιώνονται οι άνθρωποι αποστατώντας από τον ασκητή Θεό τους, για να αγκαλιάσουν τις οργιαστικές λατρείες του θεού Φύση, και κάνοντας παράδεισο την κόλαση όπου οι έκφυλες επιθυμίες τους ξεχύνονται και πνίγονται. Από τη στιγμή που αυτός ξαναδίνει στους ανθρώπους τα δικαιώματα που σφετερίστηκαν οι θεοί, αποκαλύπτει την πραγματικότητα του «*laisser-faire*», που εκθειάζεται από τον εμπορικό και βιομηχανικό δυναμισμό και που είναι η ελευθερία του να καταπιέζεις. Ο «φυσικός» άνθρωπος δεν συμπεριφέρεται, δυστυχώς, σαν λύκος προς τους όμοιούς του, αλλά σαν θεός. Η μαγεία της φρίκης και του θανάτου απορρέουν συγχρόνως από την αδυναμία να εξανθρωπιστεί η ύπαρξη και από το κέρδος, για την οικονομία, να μη βλέπει μέσα στη ζωή παρά μια χαοτική δίνη όπου ό,τι δημιουργείται καταστρέφεται.

8. Ήδη από το 1790, ο Κοντορσέ κατήγγειλε στο άρθρο του *Για την απονομή πολιτικών δικαιωμάτων στη γυναίκα* τον πατριαρχικό χαρακτήρα της διακήρυξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη. Τον Σεπτέμβριο του 1791, η Ολύμπ ντε Γκουζ δημοσιεύει τη διακήρυξή της των δικαιωμάτων της γυναίκας και της πολίτισσας. Άρθρο 1: «Η γυναίκα γεννιέται ελεύθερη και παραμένει ίση με τον άνδρα στα δικαιώματα. Οι κοινωνικές διακρίσεις δεν μπορούν να θεμελιωθούν παρά μόνο πάνω στην κοινή ωφέ-

λεια». Άρθρο 3: «Η αρχή κάθε κυριαρχίας εδρεύει κυρίως στο έθνος, το οποίο δεν είναι παρά η ένωση της γυναίκας και του άνδρα· κανένα άτομο δεν μπορεί να ασκήσει εξουσία η οποία δεν πηγάζει ρητά από αυτό». Άρθρο 4: «Η ελευθερία και η δικαιοσύνη συνίστανται στο να αποδίδουν ό,τι ανήκει στους άλλους· έτσι, η άσκηση των φυσικών δικαιωμάτων της γυναίκας δεν έχει όρια παρά τη μόνιμη τυραννία που της αντιτάσσει ο άνδρας· τα όρια αυτά πρέπει να ανασχηματίζονται από τους νόμους της φύσης και του Λόγου». Άρθρο 10: «Κανένας δεν πρέπει να ενοχλείται για τις απόψεις του ακόμη και όταν είναι θεμελιώδεις· η γυναίκα έχει το δικαίωμα να ανέβει στο ικρίωμα και πρέπει επίσης να έχει το δικαίωμα να ανέβει στο βήμα, με την προϋπόθεση ότι οι εκδηλώσεις της δεν διαταράσσουν τη δημόσια τάξη όπως έχει θεσπιστεί από το νόμο». Άρθρο 13: «Για τη διατήρηση της δημόσιας ισχύος, και για τις δαπάνες της διοίκησης, οι συνεισφορές της γυναίκας και των ανδρών είναι ίσες· αυτή μετέχει σε όλες τις αγγαρείες, σε όλες τις κοπιαστικές δουλειές, επομένως πρέπει να έχει μερίδιο στη διανομή των θέσεων, των επαγγελμάτων, των καθηκόντων, των αξιωμάτων και της βιομηχανίας». Θα χρειαστούν δύο αιώνες περίπου για να αναγνωριστεί η γυναίκα, όχι ως το μέλλον του άνδρα, αλλά ως άξια να μοιράζεται την αλλοτρίωση του αρσενικού χωρίς να υφίσταται επιπλέον την καταπίεσή του. Η σχετική χειραφέτηση της γυναίκας οφείλει πολλά, είναι αλήθεια, στην ανάπτυξη της οικονομίας της κατανάλωσης κατά το δεύτερο μισό του 20ού αι. και στην προνομιούχα καταστατική θέση που η αγορά έσπευσε να της αναγνωρίσει, όπως και στο παιδί, το οποίο παραδόθηκε ατιμωρητί στον διαφημιστικό βιασμό. Η μνήμη της οικονομικής εποχής δεν καταδέχτηκε να κρα-

τήσει τη θύμηση της Ολύμπ ντε Γκουζ, η οποία αποκεφαλίστηκε στις 3 Νοεμβρίου του 1793, τέσσερις μήνες μετά τη διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη του έτους Ι, της Κλαιρ Ντεμάρ, που πέθανε στην απομόνωση αφού δημοσίευσε, το 1833, το *Έκκληση μιας γυναίκας του λαού για την απελευθέρωση της γυναίκας* και της Κουράτ ου λαΐν, που δολοφονήθηκε από το Ισλάμ επειδή, στο Ιράν του 1840, έκαψε δημόσια τη μαντήλα της και κάλεσε τις γυναίκες να απορρίψουν την καταπίεση των ανδρών.

9. Η γενική διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου, στις 10 Δεκεμβρίου του 1948, που συντάχθηκε κυρίως από τον Ρενέ Κασέν, προσφέρει στην ανθρωπιστική ηθική μια νομική προστασία, τον αναγκαίο χαρακτήρα της οποίας υπογραμμίζει η περιφρόνηση που εκφράζεται παντού προς τη γυναίκα, το παιδί και τον άνδρα. Αυτή αντέτασσε στη βαρβαρότητα, την οποία εξαπέλυσαν στον κόσμο ο εθνικοσοσιαλιστικός και ο μπολσεβίκικος ολοκληρωτισμός, τα ενάρετα οχυρώματα μιας κοινοβουλευτικής δημοκρατίας από την οποία είχε γεννηθεί, εντούτοις, το τέρας του δεσποτισμού, και η οποία συνέχιζε να διατηρεί τα έμβρυά του. Γι' αυτό όμως, οι γενναίες λύσεις της καταλήγουν να προστατεύουν τον πολίτη από τον ίδιο του τον εαυτό, γιατί ο συγκεκριμένος άνθρωπος, ζημιωμένος από μια αντιπροσώπευση που τον αποσπά από τις ίδιες του τις επιθυμίες, διατηρεί στα μύχιά του τους οχετούς μιας ματαίωσης που δεν περιμένει παρά την κατάλληλη ευκαιρία για να ξεχυθεί σε κύματα μίσους και μνησικακίας. Τόσο αλήθεια είναι ότι το να ανακόψουμε και να μετριάσουμε τις συνέ-

πειες της βαρβαρότητας ισοδυναμεί με το να της αναγνωρίσουμε δικαιώματα.

III.

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΕΚΤΗΜΕΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΜΟΝΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ

1. Οι καλύτερες προθέσεις δεν έδωσαν ποτέ, μέσα στις συνθήκες που αντιτάσσονται σ' αυτές, παρά μόνον αποτελέσματα που έρχονταν σε αντίθεση με τις πιο στοιχειώδεις αρχές τους. Η πάλη ενάντια στις τυραννίες πήρε από τον ανθρωπισμό μια ελευθεριότητα την οποία ο φιλελευθερισμός καταπάτησε.

2. Οι παλιές τυραννίες δεν έκρυψαν ποτέ την περιφρόνησή τους για τον άνθρωπο, κρίνοντας ότι αυτός άξιζε να τις υποστεί επειδή τις ανεχόταν, και μάλιστα επειδή τις ζητούσε με τις ευχές του. Από τους δυνάστες, η παράνοια των οποίων έστεψε τόσες κινέζικες, ρωμαϊκές, μογγολικές, αζτέκικες, οθωμανικές ή ζουλού αυτοκρατορίες, μέχρι την παραφορά των εθνικοσοσιαλιστικών και των σταλινικών καθεστώτων επαναλαμβάνεται κατά κόρον η αιμοσταγής δέηση του Καλιγούλα, ότι «μακάρι να είχε ένα κεφάλι ο λαός για να του το κόβαμε με ένα χτύπημα». Θα χρειαστεί περιμένουμε τον ιακωβινισμό και την επανεμφάνισή του μέσα στον υποτιθέμενο κομμουνισμό για να δούμε τον άνθρωπο μεγαλυμένο και συγχρόνως πεταμένο στον πάτο του γκουλάγκ.

3. Ο ανθρωπισμός εκθειάζει την αξιοπρέπεια του αφηρημένου ανθρώπου μέχρι τη χειρότερη αναξιοπρέπεια του συγκεκριμένου ανθρώπου. Ο χριστιανισμός παρέχει έ-

να από τα πιο χτυπητά παραδείγματα αυτού του πράγματος. Ο Θεός του, που γίνεται Άνθρωπος για να του ανοίξει την πόρτα της σωτηρίας, τον καταδικάζει στο όνομα του ίδιου του ανθρώπου. Η έκκληση αγαπάτε αλλήλους χρησίμευσε για αιώνες ως εγγύηση για τη βιαιοπραγία, τη σφαγή, τη βαρβαρότητα. Ο χριστιανισμός υπήρξε έτσι ένα από τα ολοκληρωμένα πρότυπα του προοδευτισμού που ασκούσε το βασανιστήριο μέσω της ελπίδας, η οποία θανατώνει εξ ονόματος της μελλοντικής ευτυχίας. Η ανάβαση προς τη βασιλεία των αγίων και την παραδεισιακή αταξική κοινωνία δεν γνώρισε άλλο μονοπάτι από τα σκαλιά του ικριώματος. Τα λόγια της Μανόν Φιλιπόν-Ρολάν «ελευθερία, πόσα εγκλήματα γίνονται στο όνομά σου», θα έπρεπε να έχουν χαραχτεί πάνω σε όλους τους ναούς της φιλανθρωπίας.

4. Αν ο ανθρωπισμός επανατοποθετεί τον άνθρωπο στο κέντρο του σύμπαντος, είναι στην καρδιά ενός κόσμου που τον αλλοτριώνει. Η ίδια η λέξη αναδίνει μια αναθυμίαση υποκρισίας: πληρώνεται από το εμπόρευμα με ανθρώπινο πρόσωπο για να ξεχάσει ότι αυτή αποτυπώνει την απανθρωπιά του πάνω στη σάρκα εκείνου που το παράγει. Αντιπροσωπεύει και εμποδίζει το ξεπέρασμα του οικονομικοποιημένου ανθρώπου. Οι πρόοδοι της ελεύθερης συναλλαγής δεν βελτίωσαν την επιβίωση παρά σε βάρος της ζωής, και μπορούμε να διακρίνουμε πού οδήγησε ένας ανθρωπισμός όπου ο άνθρωπος της επιθυμίας έχει καταστεί από τον οικονομικό άνθρωπο, γιατί, από τα θυσιαστήρια λυντσαρίσματα, με τα οποία οι νεολιθικές αγροτικές κοινότητες δόξαζαν ήδη τους θεούς της γονιμότητας, έως τα ολοκαυτώματα και τις γενοκτονίες του 20ού αι., η

βαρβαρότητα δεν άλλαξε σχεδόν καθόλου, παρά τα διαδοχικά βερνίκια που το εμπόρευμα περνάει στα ήθη για να τα γυαλίσει.

5. Το κοινωνικό συμβόλαιο, σύμφωνα με το οποίο το κράτος παραχωρεί στον άνθρωπο καταστατική θέση πολίτη, υπάγεται σε ένα παζάρι εξαπάτησης που είναι σύμφωνο με το πνεύμα του εμπορίου. Το κράτος κατέχει στην πραγματικότητα όλα τα δικαιώματα και είναι σε θέση να μην παραχωρεί κανένα, εάν το κρίνει σκόπιμο. Έπειτα, ο πολίτης δεν είναι το άτομο αλλά η αφηρημένη του μορφή, που τέθηκε στην υπηρεσία μιας εξουσίας, η οποία επικαλείται την πλασματική του συναίνεση για να ασκείται σε βάρος του. Τέλος, τσακισμένος από τους καταναγκασμούς, ο συγκεκριμένος άνθρωπος παραδίνεται εύκολα στην αδράνεια, στην παθητικότητα, στην παραίτηση, ενσταλάζοντας στις εξεγέρσεις του μια απελπισία που τις σπρώχνει στην αποτυχία ή, χειρότερα, στην επιτυχία, γυρίζοντας ανάποδα το σχέδιο χειραφέτησης που τις είχε εμπνεύσει.

6. Τον άνθρωπο, τον αγιοποιημένο από τη συνθήκη που η θρησκεία του επέβαλε να υπογράψει με τους θεούς, διαδέχεται ο πολίτης, ο στρατολογημένος στην υπηρεσία του κράτους με ένα συμβόλαιο τους όρους του οποίου δεν διάλεξε. Η αποαγιοποίηση των θρησκειών αγιοποίησε το κράτος και εκείνους που, υπηρετώντας το λειτούργημά του, έγιναν οι εγγυητές των δικαιωμάτων τα οποία θέτουν ως αρχή την υπακοή. Ο ανθρωπισμός είναι η λατρεία του αλλοτριωμένου ανθρώπου.

7. Τα δικαιώματα του ανθρώπου, που υποτίθεται μας προφυλάγουν από καθετί που επιχειρεί να τα παραβιάσει, καθαγιάζουν *de facto* τον καταπιεστικό χαρακτήρα μιας κοινότητας τα συμφέροντα της οποίας ζημιώνουν ή παρακωλύουν αυτά των μελών της. Είναι ώρα να προωθήσουμε μια κοινωνία που θα είναι απαλλαγμένη από κηδεμονικές εγγυήσεις, γιατί θα έχει εκμηδενίσει τις συνθήκες που, ακριβώς, γεννούν τη βία, την παραβίαση, την καταπίεση και αναιρούν την αμφισβήτησή τους.

IV

ΑΠΟ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΧΩΡΙΣ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΣΤΥΛ ΖΩΗΣ

1. «Είναι απαραίτητο να γίνει μια διακήρυξη των δικαιωμάτων για να σταματήσουν οι καταστροφές που προκαλεί ο δεσποτισμός». Ο Μπαρνάβ, δικαιολογώντας έτσι τη διακήρυξη της 26ης Αυγούστου του 1789, εννοούσε να οπλιστούν οι πολίτες ενάντια στην τυραννία της αριστοκρατίας, μιας παρασιτικής τάξης που αντλούσε τα εισοδήματά της από μια αγροτική οικονομία, η ακινησία της οποίας παρακώλυε τη διαδικασία ανάπτυξης του εμπορίου και της βιομηχανίας. Τα λόγια του δεν θα έχαναν τίποτε από την ορθότητά τους, εάν εφαρμόζονταν στους φανατικούς θιασώτες του οικονομικού ολοκληρωτισμού, που καταστρέφει τους γήινους και ανθρώπινους πόρους για να αυξήσει μια αχρησιμοποίητη νομισματική μάζα, βάζοντας φρένο στην παραγωγή των φυσικών ενεργειών και στον εκκολαπτόμενο δυναμισμό μιας καινούργιας οικονομίας. Αλλά ακόμη κι αν βασιλεύει σ' ολόκληρο τον κόσμο μια κατάσταση παρόμοια με την κατάσταση της Γαλλίας την παραμονή της επανάστασής της, δεν μπορούμε να περιοριστούμε στο να διεκδικούμε τις ελευθερίες που προήλθαν από την ελεύθερη συναλλαγή, ενώ η ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων είναι στο εξής η ολοκληρωτική μορφή ενός συστήματος που ανάγει τον άνθρωπο και τη γη σε εμπόρευμα. Δεν μπορούμε να αρκεστούμε σε αφηρημένα δικαιώματα μέσα σε μια κοινωνία όπου η οικονομική επιρροή αποσπά τον άνθρωπο από τον εαυτό του.

2. Έχουμε εισέλθει σε μια διαδικασία οικονομικής μεταβολής όπου το καθεστώς εκμετάλλευσης της φύσης και του ανθρώπου από τον άνθρωπο έφθασε στο στάδιο στασιμότητάς του και σιγά σιγά υποχωρεί κάτω από τα χτυπήματα μιας καινούργιας οικονομίας. Αυτή θεμελιώνεται πάνω στις φυσικές ενέργειες και βασίζεται στην αναγκαία ανασυγκρότηση του περιβάλλοντος για να προωθήσει έναν δυναμισμό, ο οποίος παρακωλύθηκε από την ακινησία μιας οικονομίας που τρώει τις σάρκες της μέσα στο κλειστό κύκλωμα της χρηματοοικονομικής κερδοσκοπίας. Αλλά, όσο καθαρό και οικολογικά σωστό να διατείνεται ότι είναι, το εμπόρευμα δεν είναι η ζωή: είναι αυτό με το οποίο η οικονομία τείνει να αντικαταστήσει τη ζωή και αυτό το οποίο θέλει να κλέψει από τη ζωή. Πέρα από μια οικονομική μεταβολή που αποκαθιστά το έμβιο ως αντικείμενο κέρδους, εμείς θέλουμε να προωθήσουμε τη δωρεάν παροχή μιας ζωής την οποία πρέπει να εξερευνήσει, να εξευγενίσει και να εναρμονίσει η ανθρώπινη συνείδηση.

3. Η δικτατορία της ανταλλακτικής αξίας διέδωσε παντού έναν μηδενισμό που πανικοβάλλει τις συνειδήσεις και τα σώματα με τις σκιές του θανάτου. Ο κυκλώνας της χρηματοοικονομικής κερδοσκοπίας ανέτρεψε τις αξίες του παρελθόντος, καμιά ηθική δεν αντιστέκεται στη νομισματική ροή, όπου το καθετί ακυρώνεται ανταλλασσόμενο με καθετί. Τα μοναδικά μας κριτήρια, τα μοναδικά μας σημεία αναφοράς δεν μπορούν να γεννηθούν παρά μόνο από μας και από ένα πρόταγμα κοινωνίας που αναζωπυρώνει στον καθένα το ανθρώπινο νόημα, την ιδιαιτερότητα του ανθρώπου που γεννήθηκε για να ζήσει, όχι για να επιβιώσει σαν ένα περικυκλωμένο ζώο μέσα στη ζούγκλα. Ο τε-

χνολογικός πλούτος δεν θα σταματήσει να μας φτωχαίνει όλο και περισσότερο εάν καθυστερήσουμε να τον κάνουμε δικό μας για να εμπλουτίσουμε μια ύπαρξη που θα είναι, αδιαχώριστα, δημιουργία του εαυτού και του κόσμου.

4. Η ιστορία μας βρίσκεται στα πρόθυρα μιας καινούργιας μεταβολής. Μετά την αγροτική επανάσταση, που καταργεί την οικονομία της συγκομιδής και εγκαινιάζει την οικονομία της εκμετάλλευσης, μετά τη Γαλλική Επανάσταση, που βάζει τέλος στην κυριαρχία του αγροτικού τρόπου παραγωγής και ενθρονίζει τη βασιλεία της ελεύθερης συναλλαγής, εισερχόμαστε σε μια εποχή όπου η εκμετάλλευση του ανθρώπου και της φύσης υποσκελίζεται από μια συμμαχία που πριμοδοτεί την παραγωγή ανανεώσιμων ενεργειών, την αξία χρήσης των αγαθών, την κοινωνική ωφέλεια και τον σεβασμό του περιβάλλοντος. Για πρώτη φορά, η αλλαγή κοινωνίας αφήνει να διαφανούν ευνοϊκές συνθήκες για το άτομο που, κουρασμένο από τις πλασματικές ελευθερίες που γενναιόδωρα δίνουν οι πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές εξουσίες, αποφάσισε να παραχωρήσει στον εαυτό του δικαιώματα τα οποία δόθηκαν τελικά σ' αυτή τη θέληση για ζωή, που είναι γι' αυτόν η επιθυμία όλων των επιθυμιών.

5. Η επιθυμία τού να κάνει κανείς τη ζωή του σύμφωνα με την πολλαπλότητα των παθών, τα οποία ενισχύονται από το γούστο και τη δύναμη, εγκαθιδρύει δικαιώματα χωρίς καθήκοντα ούτε ανταλλάγματα. Θέλουμε να αντικαταστήσουμε το παζάρι που υπονοούσε η εντολή «δεν υπάρχουν δικαιώματα χωρίς καθήκοντα» με την αρχή «δεν

υπάρχουν δικαιώματα χωρίς επιθυμίες, δεν υπάρχουν επιθυμίες χωρίς δικαιώματα».

6. Τα δικαιώματα του ανθρώπινου όντος εγγράφονται σε μια διαλεκτική της ζωής που είναι σε ρήξη με τη διαλεκτική του θανάτου η οποία υπερίσχυσε μέχρι τις μέρες μας. Το να θυμάσαι να ζεις καταργεί τον χρόνο του *memento mori*, «θυμήσου ότι θα πεθάνεις».

7. Τα δικαιώματα του ανθρώπινου όντος δίνουν μια κοινωνική μορφή στη συνείδηση του έμβιου ως ανθρώπινης οργάνωσης της φύσης.

8. Η οικονομική μεταβολή που συντελείται ανοίγεται σε μια μεταβολή πολιτισμού. Η πρώτη προσπαθεί ήδη να βάλει σε εφαρμογή τις ανανεώσιμες φυσικές πηγές, τη βιολογική γεωργία, τις τεχνολογίες που προορίζονται για την επανεξισορρόπηση του περιβάλλοντος. Η δεύτερη είναι στα χέρια μας, και εκτεθειμένη στη σύγχυση που συνεπάγεται πάντα η σύζευξη μια εποχής παλιάς, που τελειώνει, με τις καινοτομίες που ανοίγουν έναν δρόμο ανάμεσα στα ερείπια. Η διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπινου όντος επιχειρεί να στηρίξει πάνω στη δημιουργία του εαυτού και του κόσμου μια ριζική ρήξη με τους τρόπους σκέψης, τις ψυχολογικές αντιδράσεις, τα ήθη, τις κοινωνικές συνήθειες, τις ατομικές και συλλογικές συμπεριφορές που, εισχωρώντας μέχρι το υποσυνείδητο, καθόρισαν τον άντρα, τη γυναίκα και το παιδί για δέκα περίπου χιλιετίες. Όταν αυτή δεν θα ανταποκρίνεται παρά στη φροντίδα να γνωστοποιήσει σε όλους τα δικαιώματα που ο καθένας

μας πλησιάζει τις περισσότερες φορές χωρίς να αποκτά –από φόβο ή από άγνοια–, θα είχε ήδη δικαιολογήσει τη χρησιμότητά της, γιατί αυτό που προσιδιάζει στη φύση του ανθρώπου δεν πρέπει να του είναι απαγορευμένο άλλο πια από ένα σύστημα καθολικού εκφυλισμού. Αλλά η διακήρυξη αυτή παρουσιάζει πρωτίστως το ενδιαφέρον ότι μπορεί να αρχίσει αυτή την εγγενή στην αλλαγή πολιτισμού αντιστροφή προοπτικής που πάει να πραγματοποιηθεί κάτω από τα μάτια μας. Το να αγωνιζόμαστε ενάντια στους νόμους και στις συνθήκες που μας καταπιέζουν και μας διαφθείρουν δεν μας έμαθε ποτέ να αγωνιζόμαστε για τα δικαιώματά μας: το να επιβάλλουμε τα δικαιώματά μας επικαλούμενοι μια νομιμότητα της ζωής, που πάντα μας την αρνήθηκαν, δίνει τουναντίον την πιο σίγουρη και πιο ευχάριστη εγγύηση για να καταργηθούν τα διατάγματα που κυβερνούν την καθημερινή μας ύπαρξη με την αυστηρότητα της απάνθρωπης κοινοτοπίας τους. Ο μόνος τρόπος να πολεμήσουμε το χειρότερο, είναι να επιμένουμε να θέλουμε το καλύτερο.

9. Ο πολίτης, αποφασισμένος να αναλάβει τις ευθύνες του, είναι η κριτική συνείδηση της πολιτικής και κοινωνικής θέσμισης που τον παράγει. Ενδύεται έναν ρόλο, δεν δημιουργεί τον εαυτό του ως συγκεκριμένο άτομο. Τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν ξεπέρασαν ποτέ τα δικαιώματα του πολίτη. Όσο αναγκαία κι αν εμφανίστηκαν στην αντίσταση ενάντια στην αυθαιρεσία και την τυραννία, μένουν σημαδεμένα με τη σφραγίδα μιας κοινωνικής απάτης που παραχωρεί στον πολίτη μια ελευθερία, την οποία αρνείται στο όν που έχει επιθυμίες. Επειδή η ηθική απαιτεί τη συνδρομή των νόμων για να μπορέσει να εφαρμοστεί,

πρέπει να θεωρείται εφήμερη διάταξη, η έκφραση μιας ιδιότητας του πολίτη που αναζητά το ξεπέρασμά της.

10. Δεν αναγνωρίζουμε άλλη εξουσία από την υπεροχή του έμβιου. Παντού όπου η θέληση για ζωή και η συνείδησή της σφετερίζονται μια αποκλειστική κυριαρχία, η ίδια η έννοια του δικαιώματος σβήνει από μόνη της. Μας αρκεί να είμαστε ανθρώπινοι για να φθάσουμε στη συνείδηση του ότι δεν είμαστε ποτέ αρκετά ανθρώπινοι.

V.

ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Άρθρο 1

Κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να γίνει ανθρώπινος και να τον μεταχειρίζονται ως τέτοιον

1. Ένας άνθρωπος δεν αξίζει ούτε για τη γέννησή του ούτε για την εξουσία του ούτε για τα υπάρχοντά του. Η ανθρωπινότητά του αποτελεί τη μοναδική του αξία. Είναι η ιδιότητα από την οποία απορρέουν όλες οι άλλες.

Σχόλιο

Η ανθρωπινότητα δεν αποτέλεσε μέχρι στιγμής παρά το ελάχιστο μέρος του ανθρώπου. Η σκληρότητα της ιστορίας του δεν άλλαξε κατά τη διάρκεια των δέκα χιλιάδων ετών περίπου που εκτείνονται από τη λεηλασία της πόλης της Ιεριχούς έως τις πολιτικές εξόντωσης του 20ού αι.

2. Το προνόμιο του ανθρώπινου όντος είναι να αναδημιουργεί, για την ευτυχία όλων και του καθένα, τη ζωή που τον δημιούργησε μέσα στο χάος των δυνατοτήτων της. Η άσκηση ενός τέτοιου προνομίου σφραγίζει την ιδρυτική πράξη ενός πολιτισμού του ανθρώπου για τον άνθρωπο.

Σχόλιο

Η ζωή ήταν η πρώτη ύλη την οποία η εργασία του οι-

κονομικοποιημένου ανθρώπου μετασχηματίζει σε εμπόρευμα. Το πρόταγμα να την απαλλάξει από τη διαφθορά της και να τη μετουσιώσει σε ιδιαίτερα πεπρωμένα εγγράφεται στο γίγνεσθαι της ανθρωπινότητας.

3. Το ανθρώπινο νόημα είναι η έκφραση της θέλησης για ζωή που φθάνει στην ατομική και συλλογική συνείδηση. Διέπει έναν τρόπο υπαρξιακής και κοινωνικής οργάνωσης που είναι ικανός να ευνοήσει τη φυσική υπεραφθονία χωρίς να πέσει σε μια αναστάτωση που μετριάζει τις υπερβολές της με τον θάνατο και την αυτοκαταστροφή. Ανακαλεί την τυραννία που θυσιάζει το άτομο στο όνομα του είδους, πουλάει την επιβίωση με τίμημα τον πόνο, την αθλιότητα, την αρρώστια, τις επιδημίες, τους πολέμους, τις σφαγές, και ονομάζει ουτοπία, παραλήρημα, χίμαιρα την απλή επιθυμία τού να συμπεριφέρεσαι ως ανθρώπινο ον.

Σχόλιο

Η ιδέα μιας ζωής που υπάρχει χωρίς τον άνθρωπο, και που είναι μάλιστα ικανή να τον καταστρέψει σαν παράσιτο, διαιωνίζει το μύθο που παρέχει στους θεούς την εξουσία να γεννούν το σύμπαν και να το εκμηδενίζουν ανάλογα με το αιώνιο καπρίτσιο τους.

Αν ο άνθρωπος παρήγαγε μια αρχή κυβέρνησης που υποβιβάζει το έμβιο σε ποσοστό κέρδους, αυτό δεν σημαίνει ότι είναι εξίσου ικανός να σπάσει τον ζυγό που τον πεδικλώνει;

4. Η συμμαχία του ανθρώπου δημιουργού με τη δημιουργό γη μάς παροτρύνει να ανακαλύψουμε ξανά το σώμα ως στοιχείο της έμβιας ύλης, που είναι καθολικά πα-

ρούσα μέσα στην ποικιλότητα των έμψυχων και των αδρανών μορφών της. Αυτή είναι η *materia prima* (πρώτη ύλη) από την οποία αντλεί την ύπαρξή του· του μένει να τη συνειδητοποιήσει για να μάθει να τη μεταστοιχειώνει με ανθρώπινο τρόπο.

5. Προσιδιάζον χαρακτηριστικό του ανθρώπινου είναι να εξευγενίζει τη ζωή, καθώς και να μεταστρέφει προς όφελος της ευτυχίας ό,τι καταστρεπτικό περιέχει αυτή. Η ζωή είναι αποκλειστικά φυσική, σωματική, απεριόριστη, μία και πολλαπλή. Είναι αυτάρκης, και μας απαλλάσσει για πάντα από το να επικαλούμαστε τη συνδρομή των θρησκειών, των μεταφυσικών, των ιδεολογιών, αυτών των εκκριμάτων του πνεύματος που αγιοποιούν την αδυναμία του οικονομικοποιημένου ανθρώπου, εξορκίζοντάς τον να αφεθεί σε μια κυβέρνηση ανώτερη και εξωτερική απ' αυτόν. Η δημιουργία είναι ο τρόπος τού είναι της ανθρώπινης ζωής.

Σχόλιο

Κάθε ανθρώπινο ον δεν ενσαρκώνει μόνο τη δύναμη της ζωής που ενυπάρχει στην αυτοδημιουργία της γης, των ορυκτών, των φυτών, των ζώων, κατέχει επίσης σε δυνητική κατάσταση την ευφυΐα να ξεπεράσει τον εαυτό του. Ίσως υπάρχουν στο σύμπαν μορφές ζωής πιο πολύπλοκες και πιο αναπτυγμένες, αλλά ο άνθρωπος μάς θαμπώνει πρωτίστως επειδή είναι ταυτόχρονα ο εφευρέτης και η σπηλιά με τον θησαυρό, η πόρτα της οποίας μόλις έχει μισανοίξει.

Άρθρο 2

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στη ζωή

1. Η ζωή δεν είναι δεδομένο αλλά κίνηση, γίγνεσθαι πάνω στο οποίο ο καθένας έχει την ικανότητα να επιδράσει επιτυχώς μέσω της ισχύος και της επίγνωσης ό,τι πιο ζωντανού κατέχει μέσα του. Το να απαιτούμε την προτεραιότητα της ζωής δεν σημαίνει να την εγκαταλείπουμε στον άγριο πολλαπλασιασμό της, σημαίνει να τη συλλαμβάνουμε σύμφωνα με μια ανθρώπινη προοπτική που την αναδημιουργεί. Η θέληση για ζωή είναι η επιθυμία όλων των επιθυμιών.

Σχόλιο

Το δικαίωμα όλων στην επιβίωση θεμελιώνεται πάνω στη θυσία του καθενός. Η εκμετάλλευση του ανθρώπου από τον άνθρωπο επιβάλλει τους όρους ενός κοινωνικού συμβολαίου όπου τα καθήκοντα διαψεύδουν την πραγματικότητα των δικαιωμάτων τα οποία αναγνωρίζονται τυπικά απ᾽ αυτό.

2. Τίποτε δεν εισέρχεται σε ένα πρόταγμα ζωής χωρίς να συνεπάγεται ένα ξεπέρασμα της επιβίωσης, δηλαδή της οικονομικοποιημένης ζωής. Το δικαίωμα για ζωή ανακαλεί

το κοινωνικό και υπαρξιακό συμβόλαιο που επιβλήθηκε στο όνομα της επιβίωσης του είδους και θεμελιώνει το κοινό καλό στην ευτυχία των ατόμων. Όσο η οικονομία της εκμετάλλευσης ανακαλύπτει το τέρμα της και την ολοκλήρωσή της στην απόλυτη βασιλεία του εμπορεύματος, το δικαίωμα για ζωή γίνεται επίσης ο μόνος εγγυητής της επιβίωσης της γης και των ειδών της.

Σχόλιο

Η ανυποληψία που πάντα επιβάρυνε την ευχαρίστηση –καταδικασμένη να πληρώνεται με ατυχία, μεταμέλεια, ενοχή, αρρώστια, αθλιότητα– δημιουργούσε προσκόμματα για αιώνες στη σχέση που πήγαινε να εδραιωθεί ανάμεσα στη συνείδηση του σώματος και στη θέληση για ζωή.

Ό,τι λιγότερο απάνθρωπο παρουσίασε η πορεία της ιστορίας προερχόταν περισσότερο από μια σύνεση παρά από μια αυθόρμητη γενναιοδωρία. Οι άνθρωποι εκτιμούσαν ότι με το να σκορπίσουν λίγη ευτυχία δεν κινδύνευαν να βλάψουν ούτε τον εαυτό τους ούτε τους άλλους.

Η τέχνη του ζην με ανθρώπινο τρόπο θα συνίσταται από εδώ και πέρα στο να εναρμονιστούν οι ατομικές και συλλογικές επιθυμίες σύμφωνα με μια δημιουργική άμιλλα που έχει ως αρχή ότι η ευτυχία του ενός συνεπάγεται την ευτυχία όλων. Εάν έστω και ένας είναι δυστυχισμένος, κανένας δεν θα μπορεί να είναι ευτυχισμένος. Έτσι δίνουμε λιγότερες εγγυήσεις στις αντιξοότητες από όσες θα προσφέραμε αν κάναμε να επικρατήσει μια ομόφωνη επιθυμία για ευτυχία.

3. Το δικαίωμα στη ζωή δεν δίνεται παρά στο βαθμό που συνέχεια κατακτιέται. Η ζωή του ενός είναι η ζωή όλων.

Σχόλιο

Μία και πανταχού παρούσα με τις πιο ανομοιογενείς μορφές, η ζωή έφθασε, μέσα από την εξέλιξη του ανθρώπου, σ' ένα βαθμό συνείδησης που είναι αυτός της ίδιας της δημιουργικότητάς της. Παρόλο που μέχρι τώρα η εκμετάλλευση της φύσης την έκρυψε και την απώθησε, αυτή είναι ο πλούτος τού είναι εν τω γίγνεσθαι που καλείται να υποσκελίσει τον πλούτο που έχει υφαρπαχθεί από το έχειν.

Η ζωτική δύναμη δεν είναι μια θεϊκή δύναμη. Η μεγάλη ισχύς της ζωής δεν ανήκει σ' έναν θεό. Είναι το ίδιο της το ανώτατο ον: τίποτε άλλο από ένα δυναμικό ύπαρξης που υπάρχει μέσα μας και μέσα στον κόσμο. Η δημιουργικότητα, που θα αντικαταστήσει την εργασία, θα εξευγενίσει την αισθητή νόηση, θα ευνοήσει την εξάπλωσή της, θα τελειοποιήσει την ικανότητά της να δρα μέσα στον άνθρωπο, μέσω του ανθρώπου και για τον άνθρωπο.

4. Τα δικαιώματα του ζην αποκλείουν τα δικαιώματα που ο θάνατος σφετερίστηκε μέχρι σήμερα διαιωνίζοντας το πνεύμα του μοιραίου και της παραίτησης στους νόμους της υποτιθέμενης «αναγκαιότητας». Δεν υπάρχει ελευθερία να καταπιέζεις, να βασανίζεις, να σκοτώνεις, να κακομεταχειρίζεσαι, να κάνεις κάποιον να πεινάει, να εξαναγκάζεις, να διαφθείρεις, να περιφρονείς, να κρίνεις, να καταστρέφεις...

Σχόλιο

Η προσωρινή φάση, που σημαδεύει τη μετάβαση από μια αρχαϊκή κοινωνία σε μια καινούργια κοινωνία, εξακολουθεί να επιβάλλει ακατάλληλες απαντήσεις στις αγωνιώδες ερωτήσεις που θέτει η συνέχιση των βαρβαροτή-

των. Η ευθανασία, ο έλεγχος και η ρύθμιση των ανθρώπινων και ζωικών γεννήσεων, ο εγκλεισμός των τρελών και των δολοφόνων συνθέτουν προβλήματα τα οποία μπορεί να προσεγγίσει και να λύσει μέσα στην ιδιομορφία τους μόνον ένα συνολικό πρόταγμα όπου η ζωή, διεκδικώντας την υπεροχή της, θα βαλθεί να καταργήσει τις αιτίες του κακού για να καταστήσει άχρηστα τα γιατρικά που το ίδιο το κακό υποδείκνυε πάντα προσαρμόζοντάς τα στη φύση του.

Άρθρο 3

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην ανεξαρτησία

1. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η εποχή των κυρίων και των δούλων έχει πλέον παρέλθει, θεωρούμε αμετάκλητο προνόμιο ότι κανένας ποτέ πια δεν θα είναι υποχρεωμένος:

– να υποτάσσεται σε μια διαταγή,
– να γονατίζει μπροστά σε μια εξουσία, ανεξάρτητα από το εάν είναι κοινωνική, πολιτική, ιδεολογική, θρησκευτική, οικονομική, επιστημονική, καλλιτεχνική,
– να σκύβει το κεφάλι μπροστά σε έναν δήθεν ανώτερο,
– να εκδηλώνει σημάδια σεβασμού,
– να εξαρτάται από ένα άτομο ή από ένα σύστημα.

Αν και η άσκηση ενός τέτοιου δικαιώματος προσκρούει στην κληρονομιά του παλιού κόσμου και στις συνήθειες της υποτέλειας που αποκλειστικά βασίλευε εκεί, τίποτε δεν είναι πιο ευνοϊκό για την ευτυχία όλων από το να συνεχίζουμε πεισματικά την πορεία για τη θέσπιση μιας κοινωνίας χωρίς υποχρεώσεις ούτε εξαναγκασμούς, ακόμη κι αν βρεθούμε στη θέση να λοξοδρομήσουμε υπομονετικά προκειμένου να πετύχουμε τον στόχο αυτό.

Σχόλιο

Η θέληση των ανθρώπων για αυτονομία παραιτήθηκε ενώπιον μιας οικονομίας η οποία, χωρισμένη από αυτούς όπως ήταν και οι ίδιοι χωρισμένοι από τους εαυτούς τους, έγινε μια πραγματική αυτόνομη ισχύς, στην οποία έπρεπε να προσαρμοστούν δουλικά.

Για να σταματήσει η δύναμη αδράνειας μετά μια μακρά δουλεία, δεν υπάρχει παρά η ασταμάτητη μαθητεία στην ανεξαρτησία. Τίποτε δεν είναι πιο κεφαλαιώδες για την ανάπτυξη μιας κοινωνίας που την απασχολεί η ευτυχία από μια θέληση για χειραφέτηση, η οποία ενθαρρύνεται με γλυκό τρόπο από τη γέννηση έως τις ερωτικές σχέσεις, από την εκπαίδευση διά της στοργής έως τις συνεχείς προόδους της γνώσης, από το παιχνίδι και την έλξη των απολαύσεων έως τη δημιουργία ενός προσωπικού πεπρωμένου.

Αναμφίβολα, το παράδοξο είναι ότι οι λίγοι εξαναγκασμοί που καλούνται να επιβιώσουν επωφελώς ανήκουν στη φάση της μαθητείας. Η πειθαρχία της γνώσης συνεπάγεται ότι θα τηρούνται οι κανόνες της γραπτής και προφορικής γλώσσας, των φυσικών νόμων, της μουσικής σύνθεσης, της ζωγραφικής, της ικανότητας χρήσης του εργαλείου, των μηχανών, των τεχνικών, καθώς επίσης και οι παροτρύνσεις για στοιχειώδη σύνεση, επιτάσσοντας στα παιδιά να προφυλάγονται από τους κινδύνους που αγνοούν και στους οποίους τα εκθέτει η απειρία. Αλλά το πλαίσιο αυτών των υποχρεώσεων επιτρέπει ταυτόχρονα να αδιαφορήσουμε γι' αυτές, να τις παραβούμε, να τις εφεύρουμε ξανά, με λίγα λόγια να φθάσουμε σε μια τεχνογνωσία που τους αφαιρεί την επιτακτική τους τραχύτητα.

Αντίθετα, οι κοινωνικές συμβάσεις που συνθέτουν τον

κώδικα της εθιμικής ευγένειας βαρύνονται ακόμη και σήμερα με ξεπερασμένα στοιχεία, και μάλιστα μισητά και γελοία. Έτσι, δεν χρειάζεται πλέον να σκοτιζόμαστε για τις οφειλόμενες εκδηλώσεις σεβασμού προς τους αστούς, τους γραφειοκράτες, τους υπηρέτες των οικονομικών κύκλων, όπως παλιά προς τους αριστοκράτες.

Οι τίτλοι, οι πρωτοκαθεδρίες, οι τιμές, οι πομπώδεις διακρίσεις, οι εκδηλώσεις σεβασμού δεν έχουν πια ισχύ απέναντι σε μια φυσική ισότητα, την οποία αποκαθιστά ένα ανθρώπινο αίσθημα που είναι ξένο προς κάθε μορφή συγκατάβασης, καταφρόνεσης, περιφρόνησης, υπεροψίας, έπαρσης, αλαζονείας. Η απλή ευγένεια προέρχεται από την πεποίθηση ότι κάθε ευαισθησία είναι άξια σεβασμού, και η νόηση δεν θα μπορούσε να μην της τον δείξει, από τη στιγμή που μπαίνει στον κόπο να την αντιληφθεί.

2. Η αυτονομία θέτει ως αξίωμα μια εκλέπτυνση του εαυτού σε σημείο να μην έχει να δώσει λογαριασμό σε κανέναν ούτε και να απαιτεί λογαριασμό από κανέναν. Το να αρνείσαι να δέχεσαι διαταγές, είναι το να βρίσκεσαι σε κατάσταση να μην δίνεις καμιά τέτοια.

3. Η πρακτική της αυτονομίας αρχίζει με την τέχνη του να μαθαίνεις πώς να μαθαίνεις μόνος να γεύεσαι τις απολαύσεις της ζωής. Διδάσκει να πολλαπλασιάζεις τα πάθη και να φυλάγεσαι έτσι από την τυραννία ενός μόνον πάθους.

Σχόλιο

Η επιβίωση δεν προσφέρει παρά απολαύσεις υποταγμένες από την αρρώστια και τον θάνατο. Το να αποκατα-

στήσεις την όρεξη για ζωή δημιουργώντας τις συνθήκες που την ευνοούν είναι το πιο σίγουρο μέσο για να τσακίσεις την πιο παλιά κατάρα που απαγγέλθηκε σε βάρος του ανθρώπου: την εθελούσια δουλεία, τα νοσηρά αποτελέσματα της οποίας μεταδίδουν στις τέσσερις γωνιές του κόσμου την πανούκλα του θρησκευτικού φανατισμού, του ιδεολογικού σεκταρισμού, του θεάματος της πλασματικής ύπαρξης, των ναρκωτικών, της πίστης σε ό,τι ενισχύει τη βλακεία του ανθρώπου.

4. Δεν υπάρχει σχέση κυριαρχίας και υποτέλειας την οποία δεν έχει τη δύναμη να μεταστρέψει το παιγνιώδες στοιχείο.

Σχόλιο

Με τον ίδιο τρόπο που η δύναμη του έρωτα αψηφά τις φιλονικίες των εραστών, η δύναμη της ζωής, συνεχώς αναζωπυρούμενη, μπορεί να διακωμωδήσει τα δράματα που προκαλούν η αναπόφευκτη επανεμφάνιση αρχαϊκών συμπεριφορών, τα ξεσπάσματα του σαδισμού και του μαζοχισμού, η επιθυμία να ταπεινώνεις και να ταπεινώνεσαι, το καπρίτσιο να κατέχεις και να κατέχεσαι. Τα ιπποτικά μυθιστορήματα και ο χάρτης της χώρας του Τρυφερού[1] γνωρίζουν αυτές τις ελαφρωμένες αλυσίδες που ρυθμίζουν τα καθήκοντα της κυράς και του καβαλιέρου της. Ο σιωπηρός κώδικας της ατομικής και κοινωνικής μας περιποιητικότητας διατήρησε την έμπνευση των καθηκόντων αυτών, και τίποτε δεν μας εμποδίζει να διατηρήσουμε τη χρήση τους μέσα στην ευχαρίστηση των εκλεκτικών συγγενειών.

[1] Σ.τ.μ. Η χώρα ή το βασίλειο του Τρυφερού είναι επινόηση της γαλλίδας συγγραφέως ερωτικών μυθιστορημάτων Madeleine de Scudery (1607-1701).

Άρθρο 4

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στη γνώση

1. Παιδί ή ενήλικας, ο καθένας έχει το δικαίωμα να καταρτιστεί στο σύνολο των αρχαίων και καινούργιων γνώσεων, πρακτικών και θεωρητικών, συγκεκριμένων και θεωρησιακών, λογοτεχνικών, καλλιτεχνικών, επιστημονικών και τεχνολογικών.

2. Η διδασκαλία θα παρέχεται αφειδώς παντού και σε κάθε περίσταση, χωρίς διάκριση φύλου, ηλικίας, ατομικής ικανότητας, γεωγραφικής ιδιομορφίας. Το να εξαπλώνουμε την κατάρτιση στα πιο ποικίλα πεδία, σχετίζεται με τα προνόμια μιας ανθρώπινης κοινωνίας.

3. Το δικαίωμα του να διδάσκεις και να είσαι εμποτισμένος με γνώση διασφαλίζεται μέσω μιας απόλυτα δωρεάν παροχής. Καμιά παιδαγωγική συμβολή δεν θα υπόκειται σε οιασδήποτε μορφής αντάλλαγμα: πληρωμή ενός ποσού χρημάτων, αντισταθμιστική συνεισφορά ή υπηρεσία, καθήκον υπακοής και υποταγής.

Σχόλιο

Ο εμπλουτισμός της γνώσης έγκειται στην άσκηση και

στην εκλέπτυνση μιας ακόρεστης περιέργειας, που δεν θα μπορούσε να υποταχθεί σε καμιά απαίτηση αποδοτικότητας. Ωστόσο, σε αναμονή ενός τρόπου επιβίωσης εγγυημένου σε όλους, η πρωταρχική οργάνωση των προϋπολογισμών στις δημόσιες υπηρεσίες (παιδεία, υγεία, μεταφορές, στέγαση, φυσική διατροφή, μη ρυπογόνες μορφές ενέργειες) θα εξασφαλίσει σ' αυτούς που έχουν ως επάγγελμα να διδάσκουν –και για όσο το χρήμο θα είναι σε ισχύ– μια αμοιβή ανάλογη με τη σοβαρότητα του επαγγέλματός τους.

4. Το δικαίωμα στη γνώση πηγάζει από το πάθος να γνωρίζουμε. Η συνεχής ανάπτυξη της ακόρεστης περιέργειας που δείχνει το παιδί απαιτεί μια ευφυή προσφυγή στην άμιλλα που χαρακτηρίζει το παιχνίδι. Απαγορεύει τον ανταγωνισμό, καταργεί τον αισχρό νόμο του ισχυρότερου και του πιο κουτοπόνηρου, καταργεί τα κριτήρια της αξίας και της απαξίας. Αποκλείει τη μομφή, την περιφρόνηση, την τιμωρία.

Σχόλιο

Το δικαίωμα στη ζωή διεκδικεί την κυριαρχία των ζωτικών ορμών πάνω στους μηχανισμούς που τις μεταβάλλουν σε αντανακλαστικά θανάτου: η εκμετάλλευση του ανθρώπου και της φύσης, η ηθική του δυνατού και του αδύνατου, η ανταγωνιστική πάλη αυτού που κερδίζει και εκείνου που χάνει, η ενοχή που ενυπάρχει στην ανταλλαγή και τον εξαναγκασμό, η απαγόρευση που εκδίδεται εναντίον της απόλαυσης, πηγές της παράλογης επιθετικότητας και των καταπιεστικών εκδηλώσεων βίας. Η πληθωρικότητα της ζωής δεν πρέπει να καταστέλλεται. Αυτή

χρειάζεται μόνο μια συνείδηση που μας διδάσκει να τη βάζουμε σε τάξη ενισχύοντάς την έτσι ώστε η χαοτική της εξάπλωση να μην καταλήξει στην ίδια της την καταστροφή.

Θα έχουμε το νου μας επομένως ώστε να μην τιμωρούμε ποτέ ούτε να ενοχοποιούμε, αλλά να προκαλούμε μια ευχαρίστηση του ζην ικανή να προβλέψει και να διορθώσει τα λάθη και τις βαρβαρότητες, που υπάρχει κίνδυνος να διαιωνίσει στις συμπεριφορές η επιρροή του παλιού κόσμου. Το να εκπαιδεύεις, είναι να τσακίζεις τους αιωνόβιους εθισμούς που συμπλέκουν την ευχαρίστηση με τον πόνο και τις πλασματικές ελευθερίες με την εξάρτηση που ενσταλάχθηκε από την παιδική ηλικία μας.

Δεν πρέπει πια να εκτιμούμε την κατάσταση των αποκτημένων γνώσεων μέσω μιας δοκιμασίας όπου η ποσότητα και η ποιότητα της διδακτέας ύλης που έχει μελετηθεί βαθμολογούνται με όρους καλού και κακού, αξιοπιστίας η αναξιοπιστίας, επιδοκιμασίας ή αποβολής. Η κατάρτιση ενός απολογισμού, απαραίτητου για την πρόοδο των σπουδών, θα είναι το αποτέλεσμα μιας φιλικής συμφωνίας ανάμεσα στον σπουδαστή και στον συνοδό του στη μαθητεία.

5. Ο συνοδός μαθητείας δεν είναι αφέντης. Δεν θα ήταν αντάξιό του να προσφέρει τα φώτα των γνώσεών του παζαρεύοντας τη γνώση, μεταβάλλοντάς την σε εργαλείο εξουσίας, σε αντικείμενο κύρους, σε μέσο εξαγοράς. Το δικαίωμα σε μια ανθρώπινη χρήση της κουλτούρας κάνει την εκπαίδευση ένα πρόταγμα ατομικής και συλλογικής ζωής, το οποίο ανακαλεί τη μαζική εκπαίδευση που εφαρμόστηκε στα σχολεία για πάρα πολύ καιρό.

Σχόλιο

Το καινούργιο στυλ ύπαρξης ζητά μια προνομιούχα σχέση ανάμεσα στον μαθητή και σ' αυτόν που τον εισάγει στη γνώση της ζωής και στη ζωή της γνώσης. Έτσι, δεν υπάρχει μαθητεία που δεν πρέπει να εμπνέεται από την προσωπικότητα του μαθητή και να λαμβάνει υπόψη τις κλίσεις του, τα κενά του, τις επιλογές του, τις προτιμήσεις του, τις απέχθειές του.

Σε αντίθεση με έναν πολιτισμό όπου ο οικονομικός ολοκληρωτισμός περιφρονούσε τους ανθρώπους και μετρούσε με το ζύγι της αποδοτικότητάς τους τα οικονομικά μέσα που ήταν απαραίτητα για την ικανοποίησή τους, εμείς απορρίπτουμε τη συγκεντρωτική εκπαίδευση, τη μαζική παιδαγωγική, την αγελαία συμπεριφορά και τη δικτατορία του αριθμού, αιτίες μίσους, άγνοιας, ματαίωσης, βίας. Πρέπει να πολλαπλασιάσουμε τα σχολεία, να τα χωρίσουμε σε τάξεις των οκτώ με δέκα μαθητών και να τα προικίσουμε με μια εκπαίδευση που να ταιριάζει στο καινούργιο στυλ ζωής.

Το εκπαιδευτικό σύστημα δεν έκανε άλλο πράγμα από το να υπηρετήσει σε υπερβολικό βαθμό τα σχέδια αυτής της θέλησης για δύναμη, μέσω της οποίας οι κάτοχοι μιας γνώσης ζητούσαν από τους μαθητές να πληρώνουν με υπακοή και υποταγή τις επιμέρους γνώσεις που η ευχαρίστηση του διδάσκειν τους επέβαλε να προσφέρουν ανεπιφύλακτα. Ο μαθητευόμενος έχει ανάγκη όχι από έναν ιδιοκτήτη γνώσεων, που αντλεί ματαιοδοξία από την επιστήμη του, αλλά από έναν οδηγό που θεμελιώνει πάνω σε μια σχέση στοργής τη φροντίδα να ρίξει αυτή τη διαύγεια πάνω στην αγάπη του εαυτού και της ζωής, η οποία θα μας κάνει να ζήσουμε στην καρδιά του κόσμου.

6. Το δικαίωμα να μορφωθείς συνεπάγεται το δικαίωμα να μορφώνεις. Η εκπαίδευση θα είναι μόνιμη και καθολική από τη στιγμή που θα έχει κύριο αντικειμενικό σκοπό της να μάθει στον καθένα πώς να μαθαίνει μόνος.

Σχόλιο

Η μαθητεία βρέθηκε εκτοπισμένη, μέχρι τις μέρες μας, στα χέρια ειδικών. Η ειδίκευση είναι μια αφηρημένη άσκηση, χωρισμένη από την καθημερινή ζωή και από τα αισθήματα που τη διέπουν. Η τεχνική υπερισχύει του έμβιου, το μηχανοποιεί, το μετατρέπει σε ρομπότ, το κάνει αντικείμενο της πληροφορικής, το μουμιοποιεί.

Ας επιτραπεί στον καθένα που νιώθει την επιθυμία να μεταδώσει τις γνώσεις του, να το κάνει. Έτσι ώστε, όχι μόνον η τέχνη του επιπλοποιού δεν θα φαίνεται κατώτερη από την επιστήμη του βιολόγου, αλλά, και πάνω από όλα, η ευχαρίστηση που παίρνουμε όταν δίνουμε και όταν δεχόμαστε θα καταργήσει τους διαχωρισμούς οι οποίοι απομακρύνουν το άτομο από την ίδια του τη ζωή και έτσι το διασπούν και το τεμαχίζουν τεχνητά σε διανοούμενο και χειρώνακτα, αφέντη και δούλο, εκμεταλλευτή και θύμα εκμετάλλευσης, στοχαστή και μαθητή.

7. Το δικαίωμα να αποκτάμε τις γνώσεις μας και να τις τελειοποιούμε ανταποκρίνεται μόνο στις απαιτήσεις μιας περιέργειας, μιας αδιακρισίας, και μάλιστα μιας αποκλειστικής εξέτασης, που είναι φυσικές και μας παρακινούν να κοιτάμε παντού με ενδιαφέρον και να διεισδύουμε στα μυστικά και στα μυστήρια του ανθρώπου και του σύμπαντος.

Σχόλιο

Η σπουδή δεν πρέπει πλέον να υπακούει σ' εκείνη την αναγκαιότητα που έκανε άγονη τη μακρά διαδοχή των γενεών: να κερδίζουμε χρήματα και να τσακιζόμαστε υπηρετώντας την εξουσία. Η σπουδή προέρχεται από τη δημιουργία, η αμιγώς δωρεάν παροχή της οποίας είναι η πρόκληση την οποία κάνει ο ανθρώπινος πολιτισμός στον εμπορευματικό πολιτισμό.

8. Όπως κάθε δημιουργικό έργο, η γνώση έχει ανάγκη εργαλείων. Ωστόσο, οι μηχανές που έχουν συλληφθεί για να συσσωρεύουν, να διαλέγουν, να ταξινομούν, να αποκωδικοποιούν, να οργανώνουν τις πληροφορίες θα είναι πάντα βοηθήματα, στα οποία μόνον ένα ανθρώπινο ον μπορεί να δώσει νόημα.

9. Σε αντίθεση προς τις αυταρχικές μεθόδους που κυριάρχησαν μέχρι τώρα, η παιγνιώδης μαθητεία συναντά τη ζωντάνια του παιδιού –και της παιδικότητας που διατηρήθηκε στον ενήλικα– ποντάροντας στα θέλγητρα της περιέργειας, της περιπέτειας, της εξερεύνησης, του θαυμασμού. Προσφέρει για σπουδή κανόνες και διδαχές, εγγενείς στις τέχνες και τις επιστήμες, μια μέθοδο προσέγγισης και αφομοίωσης που τους αφαιρεί τον άχαρό τους χαρακτήρα, τους ξεγυμνώνει από τους φόβους που περιβάλλουν τη δυσκολία, και τελικά επιτρέπει να ακούσουμε καλύτερα την αυστηρή φωνή των αρχών για να την αψηφήσουμε πιο αποτελεσματικά.

Σχόλιο

Ο καθένας έχει την ελευθερία να αγνοεί σκόπιμα τα

θέματα σπουδών για τα οποία δεν νιώθει ούτε έλξη ούτε περιέργεια. Υφιστάμεθα την κληρονομιά των παρανοϊκών ενασχολήσεων που καταλαμβάνουν εξέχουσα θέση στην τάξη των κερδοσκοπικών ενδιαφερόντων, όπως οι τεχνικές πολεμικής καταστροφής, τακτικής και στρατηγικής, ρύπανσης, προπαγάνδας, επικοινωνίας, διαφήμισης, μάνατζμεντ, οικονομικής διαχείρισης κ.ο.κ. Θα έχουμε να διαλέξουμε ανάμεσα στην αδιαφορία που οδηγεί στη λήθη ή στη μεταστροφή και την αλλαγή πορείας.

Δεν υπάρχουν νεκρές γνώσεις, υπάρχουν μόνο γνώσεις χωρισμένες από τη ζωή. Η εξαφάνιση της αριστοκρατίας δεν κατάργησε το πάθος της εμβληματολογίας, που ανήκει πλέον στη μελέτη των συμβόλων και των σημείων. Το τέλος του χριστιανισμού προκαλεί ένα ξαναζωντάνεμα της περιέργειας για τις μυθολογικές αερολογίες της χριστολογίας του. Ακόμη και ο κυκεώνας των θεολόγων, το παραλήρημα των ιδεολόγων, η τύρφη των μεταφυσικών θεωρήσεων, οι πιο αρρωστημένοι παραλογισμοί κρύβουν το ένα ή το άλλο στοιχείο που, αν δοθεί στην κίνηση της ζωής, συμβάλλει στη γνώση των φαντασιακών συμπάντων.

Η θέληση για μια καλύτερη ζωή αφαιρεί κάθε όριο στη γνώση, και, ακόμη και οι απάνθρωπες επιστήμες που έχουν γεννηθεί από την εκμετάλλευση του ανθρώπου από τον άνθρωπο, μπορούν να μπουν μέσα στον αλχημιστικό κλίβανο όπου θα επιχειρηθεί η μεταστοιχείωση του παρελθόντος.

10. Μια γνώση αποκτάται όταν το βίωμα την αποσπά από το κλειστό σύμπαν της διανοητικότητας και της αφαίρεσης, την περισυλλέγει και την αναδημιουργεί. Μόνον η γνώση που αναζητά το δρόμο του σώματος δεν αποξηραί-

νεται μέσα στις νεκρές βιβλιοθήκες της πολιτιστικής ενημέρωσης. Διότι κατέχει την τέχνη να επαναλαμβάνεται μέχρι τη στιγμή που το φως του μυαλού ανακατεύεται με το φως της ενσαρκωμένης επιθυμίας.

Άρθρο 5

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην ευτυχία

1. Η ευτυχία του ατόμου πρέπει να είναι η βάση και ο σκοπός κάθε κοινωνικής οργάνωσης.

Σχόλιο

Η ευτυχία είναι το πιο επιθυμητό και το λιγότερο μοιρασμένο πράγμα στον κόσμο. Έχει ως θεμέλιο τη φυσική κλίση του παιδιού να αποφεύγει τον πόνο και την ανία και να αναζητά τις ευχαριστήσεις και τον θαυμασμό.

Οι ευτυχισμένοι άνθρωποι δεν σκέφτονται να βλάψουν τους όμοιούς τους, χαίρονται, αντίθετα, να διαδίδουν την ευτυχία έτσι ώστε να αυξήσουν τη δική τους, επειδή η δυστυχία των άλλων αντιτάσσει ένα ανυπόφορο όριο στην όρεξη για ηδονές.

Κάθε νομοθέτης, όσο ειλικρινής και έμφροντις κι αν ήταν για το δημόσιο χρήμα, θα έβρισκε ικανοποίηση και κέρδος στο να μετριάσει την αθλιότητα των περισσοτέρων αντί να ετοιμάζει νόμους η αυστηρότητα των οποίων καταστέλλει το έγκλημα και ταυτόχρονα το ενθαρρύνει. Αλλά αυτή η τέχνη τού να απολαμβάνουμε, που αναζητά αυθόρμητα να διασκορπιστεί γύρω της, πολεμήθηκε, απαγορεύτηκε, διαστράφηκε τόσο καλά που σήμερα αποδεικνύεται

αναγκαίο να ξαναζωντανέψουμε με τη μορφή ενός δικαιώματος την πιο απλή και την πιο φυσική των ενορμήσεων.

2. Ο καθένας πρέπει να επαγρυπνεί ώστε να προφυλάσσει τις ευτυχισμένες του στιγμές από τη συνομωσία αυτού που από παλιά έκανε το παν να τις απαγορέψει, να τις αντιστρέψει και να τις διαφθείρει· της ενοχής, της αφαίρεσης, της νοσηρής εκτόνωσης, του καταναλώσιμου ηδονισμού, του ατομικισμού, του φόβου ότι θα χρειαστεί να πληρώσουμε το αντίτιμο με τόκο τη δυστυχία.

Σχόλιο

Από τότε που ο Σαιν Ζυστ παρατηρούσε ότι η ευτυχία ήταν μια «ιδέα καινούργια στην Ευρώπη», αυτή δεν σταμάτησε να στοιχειώνει τα πνεύματα και να μην αντα-ποκρίνεται στην ύπαρξη.

Τίποτε δεν βρέθηκε σε πιο δεινή θέση από την ευτυχία ως δημιουργική απόλαυση. Οι θρησκείες τη χτύπησαν με τις απαγορεύσεις, αποκαλώντας πραγματική ευτυχία την οδηγία να προκαλέσεις τον θάνατο του εαυτού σου, για να ζήσεις απενσαρκωμένος στο επέκεινα. Δεν γνώρισε άλλη διέξοδο παρά μέσω μιας εκτόνωσης κρυφής και αισχρής, βυθιζόμενη στην αμαρτία, επανακτώντας την υπόληψή της μέσα από την υποταγή στην Εκκλησία και την αυστηρότητα της συγκράτησης. Ακόμη και οι άθεοι και οι αγνωστικιστές πληρώνουν φόρο υποτέλειας στην ενοχή και φοβούνται τους πειρασμούς της ευτυχίας. Χρειάζονται πολλά για να βρει η απόλαυση την κατάσταση αθωότητάς της.

Ο Σαντ, παίρνοντας το άλλο άκρο του καθολικισμού και εξυμνώντας την ευτυχία μέσα στο έγκλημα, περιορίζε-

ται στο να εκκοσμικεύσει το απαγορευμένο το οποίο, αποφράσσοντας τα πάθη που προέρχονται από την ακόλαστη ζωή, τα εξαναγκάζει να ικανοποιηθούν αντίστροφα, μέσω της καταστροφής και της θανατηφόρας λύσσας.

Ο ίδιος ο ηδονισμός, όσο ευχάριστος κι αν θέλει να είναι, είναι στοιχειωμένος από την εκμηδένιση, στην οποία αντιτάσσει την απεγνωσμένη πάλη των εφήμερων ηδονών. Η χαρά του αψηφά τον θάνατο μέσα από την παραδοχή ενός καθημερινού θανάτου.

Ο ηδονισμός βρήκε στον καταναλωτισμό την έκφραση της εμπορευματικής του πραγματικότητας: να σφετεριστεί τον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό των φαινομενικών ηδονών και να τις πληρώσει ακριβά στην έξοδο. Έτσι είδαμε να θεσπίζεται μια «ευτυχία με το στανιό», η οποία διαδόθηκε, στο δεύτερο μισό του 20ού αι., από μια ιδεολογία που προερχόταν από την οικονομική αναγκαιότητα. Η μη ικανοποίηση την οποία παρείχε η ευτυχία στο όνομα της ικανοποίησης ξαναζωντάνεψε την παλιά δυσφήμιση –την οποία συμμερίζονταν συχνά αυτοί που συνήθως αποκαλούνται «καλοπερασάκηδες»–, η οποία θεωρεί την ευτυχία επιτήδευση, τυπικότητα σε σχέση με τον μακάβριο χορό όπου ο θάνατος εξορκίζεται με τη σιωπή της παραίτησης ή την ιαχή των ικανοποιήσεων.

Έτσι ο φόβος του να απολαμβάνουμε παραμένει ένα από τα αντανακλαστικά που συνδέονται καλύτερα με τον εξαναγκασμό αυτοκτονίας τον οποίο επάγεται η οικονομική άρνηση της ζωής. Γι' αυτό η αναζήτηση και η δημιουργία της ευτυχίας προέρχονται κυρίως από μια ατομική αλχημεία, που στοχεύει να μεταστοιχειώσει τη βιωμένη ύλη, η οποία είναι αυτή της παρελθούσας και παρούσας ιστορίας μας.

3. Η ευτυχία δεν είναι ούτε για να επιδεικνύεται ούτε για να κρύβεται. Δεν αρκείται ούτε στο θέαμα ούτε στη μυστικότητα. Θεμελιώνεται πάνω στις στιγμές πληρότητας, που μεταβιβάζονται με την έκφραση του ανθρώπινου συναισθήματος, όχι με τη ματαιοδοξία ενός ρόλου, μιας λειτουργίας, μιας φαινομενικότητας. Μαθαίνει να τις διαρρυθμίζει και να τις ενώνει σε ένα δίκτυο που προσπαθεί να δώσει τον ιστό του στο νήμα των συμβάντων.

Σχόλιο

Στους αρχαίους λαούς της Ελλάδας και της Ρώμης, αυτοί που φοβούνταν τις συνέπειες μιας περιουσίας που κρινόταν προκλητική, είχαν συνήθειο να φτύνουν στον κόρφο τους για να προλάβουν, ασχημαίνοντας τον εαυτό τους δημόσια, τη μνησικακία και την κατάρα εκείνων που τους φθονούσαν. Το ρητό «για να ζήσουμε ευτυχισμένοι, ας ζήσουμε κρυμμένοι» μαρτυρά ακόμη τον φόβο μιας ευτυχίας που προσβάλλει.

Είναι αλήθεια ότι μια ευτυχία που έχει ανάγκη να επιδεικνύεται αρνείται την αυθεντικότητά της και θυσιάζει την πραγματικότητα στη φαινομενικότητα. Η παράσταση της ευτυχίας υπάγεται σ' εκείνη την αφαίρεση του βιώματος από το οποίο δεν έπαψαν να τρέφονται η εμπορική διαφήμιση, η πολιτική προπαγάνδα και η θεαματική σκηνοθεσία της πληροφόρησης.

Αντίστροφα, η μικρόψυχη απόκρυψή της, σαν να εκτίθετο σε αναπόφευκτους κινδύνους, δεν είναι παρά η ανάποδη πλευρά της θεαματικής της επίδειξης. Στο κάτω κάτω δεν είμαστε ευτυχισμένοι ούτε από την εύνοια των άλλων ούτε για να τους την επιβάλλουμε. Η ευτυχία με το στανιό είναι απάτη. Το να είσαι ευτυχισμένος τείνει να ε-

νισχύσει την ευτυχία σου μέσα στη συνείδηση μιας ομόφωνης φυσικής κλίσης του έμβιου. Όχι ο ανθρωπισμός αλλά η ανθρώπινη συμπεριφορά είναι εκείνη που έχει την ιδιότητα να ακτινοβολεί από την ευχαρίστηση του ζην.

4. Η ευτυχία χειραφετείται από το αβέβαιο καθώς γίνεται δημιουργία. Το θεμέλιό της έγκειται στην άσκηση της κατεξοχήν ανθρώπινης ιδιότητας: να δημιουργεί κανείς το δικό του πεπρωμένο και να αναδημιουργεί τον κόσμο για να τον απολαύσει.

Σχόλιο

Η ευτυχία που τυχαίνει χωρίς να την έχουμε συνειδητά επιθυμήσει, παρουσιάζει έναν αβέβαιο χαρακτήρα όπου είναι κουρνιασμένοι ο φόβος μήπως τη δούμε να εξαφανίζεται απρόσμενα και το δέος μήπως πληρώσουμε αργά η γρήγορα την τύχη μας αυτή με το τίμημα της δυστυχίας. Η μακαριότητα δεν είναι παρά μια παθητική στιγμή, την οποία η έπαρση, η ματαιοδοξία, η επάρκεια κατάφεραν από νωρίς να μετατρέψουν στο αντίθετό της.

Δεν θέλουμε πλέον ένας τυχαίος καθορισμός να γίνει παίγνιο περιστάσεων που κυριαρχούνται ευρέως από τη δυστυχία. Μια μοιρολατρία ριζωμένη στις νοοτροπίες και διαιωνισμένη από αυτούς που εναποθέτουν την τύχη τους σ' έναν Θεό, σ' έναν ηγεμόνα, σ' ένα κύριο, σ' έναν εργοδότη, σε μια μυστηριώδη και αδιαπέραστη Μοίρα επιμένει να απαγορεύει στους ανθρώπους να αντλούν μέσα από τις απολαύσεις την πρώτη ύλη από την οποία αποτελείται η ύπαρξή τους, για να χτίσουν την ευτυχία τους.

5. Η ευτυχία περιφρονεί τον ανταγωνισμό και τον συ-

ναγωνισμό. Είναι ασυμβίβαστη με τη θέληση για δύναμη. Αγνοεί τις έννοιες της επιτυχίας και της αποτυχίας.

Σχόλιο

Την ώρα που χτυπάει πένθιμα η καμπάνα του παλιού κόσμου, είναι στο χέρι μας να ανακαλέσουμε τους μηχανισμούς που για τόσο μεγάλο διάστημα μας συνήθισαν στην κακοτυχία. Σε μας εναπόκειται να δημιουργήσουμε τις συνθήκες μιας γνήσιας ανθρώπινης ευδαιμονίας, για την οποία έχουμε γεννηθεί. Ποτέ δεν μάθαμε ούτε τολμήσαμε να αντλήσουμε από τις προθέσεις μας τις βασικές γραμμές του ίδιου μας του πεπρωμένου. Αυτό πρέπει να μάθουμε τώρα.

Έχοντας συνείδηση των μηχανισμών που μας εξόρισαν από το ίδιο μας το σώμα, θα αφιερώσουμε τον χρόνο μας για να λύσουμε τα πέδικλα που έχουν μπει στην ευχαρίστηση και στην απόλαυση. Η περιπέτεια αρχίζει κάθε μέρα. Κουβαλάει το μερδικό της από λάθη, αβεβαιότητες, αμφιβολίες, αποκαρδιώσεις, μαγεύσεις, απομαγεύσεις, αλλά συνεχίζει χωρίς την ανησυχία τού να πρέπει να δείξει ή να αποδείξει το παραμικρό. Το να θέλουμε παρόλα αυτά την ευτυχία, είναι η πρώτη εκδήλωση της ευτυχίας του ζην.

Άρθρο 6

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα
στην ελεύθερη διάθεση του χρόνου του

1. Ο άνθρωπος που δεν έχει στη διάθεσή του το 90% του χρόνου του είναι ένας δούλος. Καθώς ο χρόνος που παραχωρήθηκε στην ύπαρξη βρέθηκε ρυθμισμένος, απωθημένος και αλλοτριωμένος μέχρι σήμερα από τον χρόνο εργασίας, έχουμε το δικαίωμα να τον ανακατακτήσουμε, για να τον εναρμονίσουμε πάλι με τις απαιτήσεις μιας ζωής από την οποία ξεριζώθηκε καταχρηστικά.

Σχόλιο

Η οικονομία που κυριαρχείται από τις προσταγές της παραγωγής έκανε τις άδειες μετ' αποδοχών, που αποσπάστηκαν από τους εργατικούς αγώνες, μια παύση που εξυπηρετούσε στο να αποκατασταθεί η εργασιακή δύναμη, η εξαντλημένη από την επιτάχυνση των ρυθμών. Από τη στιγμή που η αναγκαιότητα του να καταναλώνεις υπερίσχυσε της υποχρέωσης του να παράγεις, η υποκριτική έννοια της σχόλης χρησίμευσε ως δέλεαρ σε μια περίοδο όπου ο μισθός του εργαζόμενου, επενδυόμενος στον πρωτεύοντα πλέον τομέα της κατανάλωσης, διαιώνιζε την εργατική αλλοτρίωση.

Η ανάπτυξη των τεχνικών πειθούς, η δικτατορία της αποδοτικότητας, η οποία ευνοούσε την ποσότητα σε βάρος της ποιότητας και το τέχνασμα σε βάρος του χρήσιμου, η συσσώρευση μιας χρηματοοικονομικής μάζας, η οποία διαχειρίζεται τη μηδενικότητα των όντων και των πραγμάτων, επιβάρυναν ακόμη και τον χώρο της αμφισβήτησης και της υπονόμευσης με μια μοιρολατρία που δεν προδιαθέτει στην ανακατάκτηση του ανθρώπου από τον άνθρωπο.

Η οικονομία όμως, πιεσμένη από μια κατάσταση υποβάθμισης που σήμαινε μακροπρόθεσμα το τέλος του κέρδους, και άρα τον θάνατό του, γνώρισε στο τέλος της δεύτερης χιλιετίας μια αντίδραση επιβίωσης. Η βούληση να βρει έναν καινούργιο δυναμισμό θεμελίωσε τις ελπίδες της σε μια ανάπλαση της αξίας χρήσης και της ποιότητας. Η άνθηση της βιολογικής γεωργίας, η ανάπτυξη των φυσικών μορφών ενέργειας, η ανάδυση μιας ηθικής του πολίτη, η επάνοδος στην αξία χρήσης θεμελιώνουν τις αντικειμενικές συνθήκες ενός χρόνου ο οποίος, απαλλαγμένος από τη μέτρησή του με όρους παραγωγικότητας και κατανάλωσης, πάει να γίνει ο χρόνος του εμπορευματικού ανθρωπισμού, από τον οποίο πρέπει να τον απελευθερώσουμε για να τον κάνουμε χρόνο της απόλαυσης.

2. Η μείωση του χρόνου εργασίας πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα όχι την παραγωγή ενός χρόνου καθορισμένου από τη διατήρηση των μηχανισμών αποβλάκωσης, παραίτησης και παθητικότητας, αλλά την απελευθέρωση της ενέργειας που άλλοτε απορροφούνταν από την εργασιακή δύναμη και που από εδώ και πέρα ξαναδίνεται στη ζωή των επιθυμιών. Μόνον ο χρόνος που δίνεται στη θέληση για

ζωή φανερώνει τη δημιουργικότητα η οποία, στην καρδιά του ανθρώπινου όντος, διδάσκει να απολαμβάνουμε τον κόσμο και τον εαυτό μας.

3. Η μείωση του χρόνου εργασίας εγγράφεται στην προοπτική μιας αυτοματοποίησης του πρωτογενούς τομέα, δηλαδή της παραγωγής αγαθών χρήσιμων για τη ζωή. Συνεπάγεται την εφαρμογή των ανανεώσιμων, φυσικών και δωρεάν παρεχόμενων πηγών ενέργειας, τη σταδιακή κατάργηση των παρασιτικών υπηρεσιών και των οχλήσεων που είναι συνυφασμένες με πολλές αρχαϊκές βιομηχανίες (βιομηχανία τροφίμων, πυρηνική ενέργεια, πετροχημεία, αύξηση της κυβερνητικής), την απασχόληση του εν ενεργεία πληθυσμού σε βραχύχρονες διάρκειες εργασίας, οι οποίες θα αμείβονται, για όσο το χρήμα θα είναι σε ισχύ, με αναλήψεις από τη χρηματοοικονομική μάζα που επενδύθηκε στα κυκλώματα της χρηματιστηριακής κερδοσκοπίας.

Σχόλιο

Για να χρηματοδοτήσει τη μείωση του χρόνου εργασίας και να προωθήσει τη δημιουργικότητα, η ατομική και συλλογική εφευρετικότητα έχει την ελευθερία να ανακτήσει το χρήμα από τις χρηματιστηριακές κερδοσκοπίες, το οποίο αποσπάστηκε από τη δημόσια περιουσία, με τα πιο κατάλληλα μέσα: νομική παρέμβαση, πληροφορική πειρατεία, υπεξαίρεση κτλ.

4. Η σταδιακή απελευθέρωση από την καταναγκαστική εργασία επιτρέπει στον καθένα να ανακατανείμει τον χρόνο του όπως αυτός καταλαβαίνει, σύμφωνα με έναν

ρυθμό που εναλλάσσει τις παθητικές απολαύσεις (ύπνος, ονειροπόληση, ενατένιση, ξεκούραση, στοχασμός, τεμπελιά, ηδονές της στιγμής...) και τις ενεργητικές απολαύσεις (δημιουργία, ερωτική περιπέτεια, συνάντηση, εκλέπτυνση των επιθυμιών, αντιμετώπιση των αρνητικών συναισθημάτων, κατασκευή καταστάσεων, εξερεύνηση των δυνητικών ικανοτήτων, ανίχνευση του πεδίου των δυνατοτήτων).

Σχόλιο

Είναι επιτρεπτό να θεωρήσουμε εύλογη και μεταβατική τη διάκριση την οποία συνεχίζει να κάνει ανάμεσα σε παθητική και ενεργητική απόλαυση μια σκέψη κληρονομημένη από τον παλιό κόσμο, καθώς κάθε απόλαυση είναι και η μια και η άλλη από τη στιγμή που εκλεπτύνεται.

5. Η εφεύρεση ενός χρόνου απελευθερωμένου από την εργασία και αφιερωμένου στη χειραφέτηση των επιθυμιών θέτει ξανά υπό ερώτηση τη μέτρηση του χρόνου με βάση την ώρα και τη μηχανική σύλληψη της διάρκειας και της χρονικής παρέλευσης.

Σχόλιο

Ο χρόνος, ταυτισμένος με το χρήμα, εκφυλίστηκε από μια λογική του κέρδους, της αποτελεσματικότητας, της αποδοτικότητας, και επέφερε μια πρόωρη σωματική φθορά. Δεν πρόκειται να διευθετηθεί με άλλο τρόπο μόνον ο χρόνος της ιστορίας, που χρεώθηκε από την αρχή μ' ένα μυθικό συμβάν, θεωρούμενο ως ιδρυτική πράξη μιας πόλης, μιας εποχής, μιας θρησκείας. Από τη στιγμή που ο χρόνος της καθημερινής ζωής θα αρθρωθεί πάνω στην αισθητηριακή εμπειρία της επιθυμίας, της δημιουργίας, της

απόλαυσης, του επανενωμένου σώματος, θα γνωρίσει μια αλλαγή που θα σημαδέψει το τέλος του εμπορευματικού πολιτισμού και την εγκαθίδρυση ενός ανθρώπινου πολιτισμού.

Άρθρο 7

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να μετακινείται όπου και όπως νομίζει

1. Κανένας δεν μπορεί να παρακωλύεται στην ελεύθερη διάθεση του εαυτού του. Ο καθένας έχει την άνεση να μετακινείται όπως εκείνος νομίζει, δυνάμει ενός δικαιώματος νομαδισμού που ούτε σύνορα ούτε έλεγχοι ούτε εμπόδια κανενός είδους δεν θα μπορούσαν να περιορίσουν.

Σχόλιο

Τα αγροτικο-εμπορευματικά καθεστώτα, τα οποία διαδέχθηκαν, εδώ και δέκα χιλιάδες χρόνια, τους πολιτισμούς της συγκομιδής και του νομαδισμού, ίδρυσαν τις πόλεις-κράτη, καθόρισαν τα σύνορα στα έθνη, επέβαλαν τη μόνιμη εγκατάσταση, απώθησαν στα περιθώρια των αυτοκρατοριών τους πλάνητες πληθυσμούς, που θεωρούνταν μέχρι τότε ύποπτοι βαρβαρότητας και παρουσιάζονταν μασκαρεμένοι με τον τρόμο της άγριας ορδής.

Η απαγόρευση που έπεσε πάνω στην ελεύθερη διακίνηση προσώπων και αγαθών –απαγόρευση που δηλωνόταν επιτακτικά από τα οχυρώματα, το μεγάλο τείχος, το τελωνείο, το φράγμα των διοδίων– έγινε στόχος μιας συνεχούς παραβίασης από επιδρομές, λεηλασίες, μεταναστεύσεις.

Με τη Γαλλική Επανάσταση, ο δυναμισμός της ελεύθερης συναλλαγής καταργεί την απόλυτη επικράτηση του αγροτικού τρόπου παραγωγής, ο οποίος ανέκοπτε την άνθησή της, και ανακαλεί δικαιωματικά, αν όχι εκ των πραγμάτων, τον δεσποτισμό που είναι συμφυής με την αγροτική ακινησία.

Δύο αιώνες αργότερα, η ελεύθερη συναλλαγή, που είχε εμπνεύσει την πρώτη σύνταξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου, αναγορευόταν σε απόλυτη εξουσία, που ανήγαγε τη διακίνηση των ανθρώπων σε απλή διακίνηση εμπορευμάτων.

2. Το δικαίωμα στον νομαδισμό δεν είναι μια παθητική μετανάστευση, που καθορίζεται από την αθλιότητα ή την πενία σε παραγωγούς και σε καταναλωτές, αλλά η περιπλάνηση ατόμων που έχουν συνείδηση της δημιουργικότητάς τους και που φροντίζουν να μην πέσουν στην κατάσταση της πρόνοιας και της εξάρτησης, που θα τους αρνούνταν ως αυτόνομα άτομα.

Σχόλιο

Το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα σημαδεύτηκε από μια πολιτική της περιφρόνησης των νέγρων. Υπαγορευόμενη από παραγωγικές επιταγές που έλυναν πρόσκαιρα το ζήτημα της έλλειψης φτηνών εργατικών χεριών, ξερίζωνε τα άτομα και τις οικογένειες από το πάτριο έδαφός τους για να τους βάλει σε ταπεινές δουλειές, που περιφρονούσε το προλεταριάτο των πλούσιων χωρών· μέχρι να τους απολύσει μόλις φτιάχτηκε ο εφεδρικός στρατός του κεφαλαίου.

Στο μέτρο που οι επιταγές της κατανάλωσης έγιναν πρωταρχικές, οι τεχνικές προώθησης της τουριστικής βιο-

μηχανίας ώθησαν σε έναν οργανωμένο νομαδισμό, όπου άτομα και συλλογικότητες βρέθηκαν στρατολογημένα σε μια επιχείρηση που εκμεταλλευόταν ολόκληρο τον κόσμο και που ανήγαγε τα τοπία σε απλά σκηνικά.

Κάτω από τις προφάσεις ότι οι άνθρωποι πλούτιζαν, κυνηγούσαν την περιπέτεια, καλλιεργούσαν τον εαυτό τους, ξεκουράζονταν, χαλάρωναν, διασκέδαζαν, κρυβόταν μια πολιτική μεταναστευτικών κυμάτων που υπάκουε στην αναγκαιότητα να αυξηθεί, σε πρώτη φάση, η παραγωγικότητα, και σε δεύτερη η καταναλωτίστικη σπατάλη.

Η απανθρωπιά η συνδεδεμένη μ' αυτό το διπλό διάβημα ξαναζωντάνεψε το παλιό μείγμα των τρόμων και των αποστροφών που συντηρούσε μέσα στο φαντασιακό του παρελθόντος η περιπλάνηση των αρπακτικών νομάδων. Μια αντίδραση πανικού ακολούθησε, τονισμένη από εκρήξεις εθνικισμού, ρατσισμού, ξενοφοβίας, καθησυχαστικών ιδεολογιών, μανταλώματος του χαρακτήρα, μίσους προς τον εαυτό και τους άλλους.

Τελικά εμφανίστηκε, πέρα από τον αρχαϊσμό τέτοιων αντιδράσεων, μια πρακτική συνδεδεμένη με την παγκοσμιοποίηση του κερδοσκοπικού καπιταλισμού, η οποία τείνει να μετακινεί τους πληθυσμούς σαν κεφάλαια, ανάλογα με το αν η αξία τους βρίσκεται σε άνοδο ή πτώση. Μεταφράστηκε κυρίως με τους εθνικούς, περιφερειακούς και αστικούς (*urbains*) διαχωρισμούς σε οχυρωμένα στρατόπεδα πλουσίων και φτωχών.

3. Το ταξίδι στον κόσμο είναι αδιαχώριστα ένα ταξίδι με το σώμα και διαμέσου αυτού, μια εξερεύνηση των συγκινήσεων και της αισθητής νόησης. Δεν ανήκει σ' ένα πρόταγμα εκμετάλλευσης, κατάκτησης, κυριαρχίας. Είναι μια

εισβολή στο σύμπαν των γούστων, των οσμών, της αφής, των γεύσεων, των γνώσεων, των κουλτουρών, των εθίμων, των ιδιομορφιών. Μετέχει στον εμπλουτισμό της ζωής, όχι στην απόδραση και στις φτωχές διασκεδάσεις που προσπαθούν να εξορκίσουν το κακό της επιβίωσης. Ακολουθεί την περιπέτεια στη μακρά πορεία όπου το εγώ και ο κόσμος εμφανίζονται ως ζωντανά στοιχεία και δημιουργοί μιας αλχημείας της οποίας ο καθένας είναι η αρκάνα, ο αλχημιστικός αποστακτήρας, και το Μεγάλο Έργο[2].

Σχόλιο

Οι τεχνολογίες της εικονικής εξερεύνησης τείνουν να εκλαϊκεύσουν ανάμεσα στον χειριστή και τον κόσμο, τον οποίο ο χειριστής βλέπει πάνω σε μια οθόνη, μια σχιζοφρενική σχέση που εμπνέεται από τον φετιχισμό του χρήματος και αναπαράγει τη διακίνηση των κεφαλαίων σε κλειστό κύκλωμα.

Αναρίθμητα ταξίδια σε μια πλειάδα κόσμων προσφέρονται με το πληκτρολόγιο στον χρήστη μιας μηχανής που, αφότου θεωρήθηκε σκεπτόμενη μηχανή, κυριεύει το φαντασιακό και το ανάγει σε μια κυβερνητική λειτουργικότητα.

Στην απόλυτη ασφάλεια μιας περιπέτειας που είναι τεχνικά ελεγχόμενη ο πληροφορικοποιημένος τουρίστας, ακίνητος μπροστά στο πλανητικό του παράθυρο, εμπιστεύεται σε μια εξουσία καθαρά μηχανική την αισθητηριακή του συνείδηση, και, αποκλεισμένος από το ίδιο του το

[2] Σ.τ.μ. Οι όροι αυτοί είναι της αλχημείας. Η αρκάνα είναι μια μυστηριώδης προετοιμασία για τις αλχημιστικές ενέργειες. Μεταφορικά σημαίνει το μυστήριο. Το Μεγάλο Έργο είναι η μεταστοιχείωση των μετάλλων σε χρυσό, η αναζήτηση της φιλοσοφικής λίθου.

σώμα, χάνει αυτοβούλως τον ανθρώπινό του χαρακτήρα.

Η βάναυση εκμετάλλευση της φύσης και του ανθρώπου από τους όμοιούς του κατέληξε, με τον κυβερνοχώρο, στη δυνατότητα, για το άτομο, να εκμεταλλεύεται τον εαυτό του και να διατρέχει τη διαδρομή της ύπαρξης με την αμετάβλητη κατάσταση ενός ζόμπι, η νεκρή σκέψη του οποίου κυκλοφορεί με ηλεκτρονική ταχύτητα μέσα στα τεράστια δίκτυα της διεθνούς ασυναρτησίας.

Στην εγκατάλειψη που προκαλεί η πληροφορική, όντας συνδεδεμένη στα τερματικά του παλιού κόσμου, αντιπαραθέτουμε την καινούργια περιπλάνηση, που είναι εκείνη του σώματος στους δρόμους της γης. Το παθητικό ταξίδι, όπου αδειάζει κανείς από τον εαυτό του, δίνει τη θέση του σ' έναν τρόπο δημιουργικής μετακίνησης ο οποίος, πέρα από την περιπέτεια του προσκυνητή, του άσωτου, του παλιού συντρόφου, ερεθίζει το πνεύμα του καθενός και ανοίγει τους δρόμους μιας γνώσης ριζικά καινούργιας. Όπως η συνείδηση του τεχνίτη ασκείται στο να αντιλαμβάνεται την ύλη από την οποία θα αντλήσει το έργο του, έτσι και ο ταξιδιώτης ετοιμάζεται να εξιχνιάσει το λαβυρινθώδες νόημα του μικρόκοσμου και του μακρόκοσμου μέσα στον οποίο προχωράει.

Ενώ σπάει το περίβλημα μιας γνώσης που έχει φθαρεί από την κατάχρηση της σκέψης, μια καινούργια Ατλαντίδα ξεπροβάλλει μέσα από τους παλιούς κατακλυσμούς, ήπειρος της ζωής που κάποτε χάθηκε, τεράστια *terra incognita*, γη άγνωστη, που πρέπει να τη διασχίσουμε.

Άρθρο 8

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στη δωρεάν παροχή των αγαθών που είναι χρήσιμα στη ζωή

1. Το ελάχιστο εισόδημα συντήρησης δεν θα μπορούσε να περισταλεί στην ικανοποίηση των βασικών αναγκών, που είναι να φας, να πιεις, να συνουσιαστείς, να φροντίσεις τον εαυτό σου, να κινηθείς, να προσαρμοστείς, να βρεθείς με άλλους, να συναντηθείς, να ξεκουραστείς, να αλλάξεις ασχολία, να αναζητήσεις την άνεση, να καλυτερεύσεις τις συνθήκες επιβίωσης. Επομένως, η συλλογικότητα πρέπει να παράσχει στο καθένα από τα μέλη της τα υλικά μέσα, τα οποία, απελευθερώνοντάς το από την αγωνιώδη δυσκολία του να έχει να ικανοποιεί τις βασικές ανάγκες του σε καθημερινή βάση ή περιστασιακά, θα του δίνουν τη δυνατότητα να τις εκλεπτύνει σύμφωνα με τις επιθυμίες του.

2. Η δωρεάν παροχή απορρέει υπόρρητα από τον καινούργιο τρόπο παραγωγής, που είναι θεμελιωμένος πάνω στις φυσικές ανανεώσιμες και μη ρυπογόνες μορφές ενέργειας. Η άσκησή της έχει ρυθμιστεί από ένα σύνολο τοπικών συλλογικοτήτων, που είναι ομοσπονδοποιημένες σε διεθνές δίκτυο και αποτελούν οι ίδιες μια ομοσπονδία ατόμων, τα οποία είναι ικανά να αποκαταστήσουν και να προ-

βλέψουν βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μια ισορροπία ανάμεσα στη ζήτηση σε κατανάλωση και την προσφορά σε παραγωγικά μέσα. Η ανακατανομή των πρώτων υλών, η διανομή των κατεργασμένων προϊόντων και η μύηση στις καινούργιες τεχνικές συμμαχίας με τη φύση, θα προσαρμοστούν στο σχέδιο να ευνοηθεί παντού η ευημερία, καθώς και η ατομική και συλλογική δημιουργία, η οποία θα επιφορτιστεί με το καθήκον να εκλεπτύνει την ευημερία.

3. Ως μεταβατικό μέτρο, και αναμένοντας να εγκαθιδρυθεί ένα κοινωνικό σύστημα δωρεάν παροχών, ένα επίδομα επιβίωσης θα επιτρέψει στον άνδρα και στη γυναίκα να δώσουν διέξοδο στις δημιουργικές τους ικανότητες και να ξεφύγουν από τις νοσηρές συνήθειες της εργασίας, τις μηχανικές συμπεριφορές που αυτή καθορίζει, το πνεύμα της εξάρτησης και του μοιραίου που συντηρεί εδώ και χιλιάδες χρόνια.

Σχόλιο

Η προβλέψιμη αλλαγή των συμπεριφορών και των νοοτροπιών, που είναι διατεθειμένες να ανακαλέσουν σιγά σιγά το αντανακλαστικό της εξάρτησης και της παραίτησης, επιτρέπει να μαντέψουμε ότι το γενικό επίδομα επιβίωσης θα γίνει αντιληπτό όχι σαν μια επιτακτική προτροπή να δημιουργήσουμε αλλά σαν μια ευκαιρία, που μέχρι σήμερα δεν προσφέρθηκε ποτέ, να χρησιμοποιούμε τα αγαθά που έχει παραγάγει η συλλογικότητα για να ζήσουμε σύμφωνα με τις επιθυμίες μας.

Άρθρο 8 α

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να έχει στη διάθεσή του μια κατοικία που να ανταποκρίνεται στις επιθυμίες του

1. Είναι εξίσου απαραίτητο στους ανθρώπους να διαθέτουν έναν χώρο καταφυγίου, περισυλλογής και υποδοχής όσο και στα ζώα να έχουν φωλιά, τρύπα, κρυψώνα και χώρο δράσης. Το σπίτι, είτε υπακούει στην απλή λειτουργία του καταφυγίου είτε στη μέριμνα για κοινωνική παράσταση, είτε είναι αχυροκαλύβα είτε παλάτι, δεν υπήρξε παρά ένα άντρο επιβίωσης, στο οποίο κατοικούσαν ο φόβος και η ανία. Ένας πολιτισμός θεμελιωμένος πάνω στην εκλέπτυνση της ζωής θα χτίσει κατοικίες που θα ανταποκρίνονται στις ηδονές του σώματος και στην ποικιλομορφία των ονειροπολήσεών του.

Σχόλιο

Η αρχή «Ο κάβουρας στην τρύπα του μεγάλος ρήγας είναι», η οποία εγγυάται το δικαίωμα στο απαραβίαστο της κατοικίας, προδίδει την κατάσταση αβεβαιότητας και ανασφάλειας στην οποία πάντα βρίσκονταν οι υπήκοοι των μοναρχικών ή δημοκρατικών καθεστώτων. Φροντίζοντας να μην ανεχθούμε άλλο μια εξουσία ενάντια στην οποία πρέπει να προστατευόμαστε, θέλουμε να διαδώσουμε, σε αντίθεση με την αρχή της άμυνας, τη βούληση για τον καθένα να αισθάνεται παντού σαν στο σπίτι του, εκδοχή του παλιού ρητού *ubi bene ibi patria*, όπου είναι κανείς καλά, εκεί είναι η πατρίδα του.

2. Η ελεύθερη απόλαυση μιας κατοικίας περιλαμβάνει τη δωρεάν παροχή της. Ανάμεσα στα μεταβατικά μέτρα, που είναι απαραίτητα για την άνεση των πιο στερημένων, πρέπει να υπολογίσουμε την επίταξη και τη διαρρύθμιση κτιρίων ακατοίκητων ή χρησιμοποιούμενων σε παρασιτικές δραστηριότητες. Το επίδομα επιβίωσης θα επιτρέψει να εξασφαλίσουμε το κόστος συντήρησης και να προχωρήσουμε στον καλλωπισμό των χώρων.

3. Η κατοικία δεν είναι ιδιοκτησία, γιατί κάθε ιδιοποίηση είναι μια απαλλοτρίωση. Συγκεκριμενοποιεί έναν χώρο όπου η ευχαρίστηση να είσαι με τον εαυτό σου και στο σπίτι σου συναντά την ευχαρίστηση του έρωτα, των εκλεκτικών συγγενειών, της υποδοχής, της συνεστίασης, της φιλοξενίας.

Σχόλιο

Η κατοικία υπήρξε, κατ᾽ εικόνα της αλλοτρίωσής μας, ο τόπος ενός διαχωρισμού ανάμεσα στο εξωτερικό και το εσωτερικό, ανάμεσα σε μια δημόσια ύπαρξη υποταγμένη στις κοινωνικές συμβάσεις και σε μια ύπαρξη ιδιωτική, τις οποίες ξεγύμνωνε τις περισσότερες φορές από τα θέλγητρά τους η αγωνία της έκπτωσης. Η κατοικία, χώρος τον οποίο λυμαινόταν το αρρωστημένο πνεύμα της πατριαρχικής οικογένειας, δεν φανέρωνε την κρυμμένη γοητεία της παρά σε ευαισθησίες αναγκασμένες να αναζητήσουν σ᾽ αυτήν καταφύγιο ενάντια στη δεσπόζουσα σκληρότητα.

Οι τοίχοι της είναι ποτισμένοι από μυστικές ενορμήσεις, από θολές αισθήσεις, από σκέψεις συνειδητές και ασύνειδες, από ένα συνονθύλευμα χαρών και λυπών, συγκινησιακό χάος από όπου έβγαινε δύσκολα η ζωτική ενέρ-

γεια η ικανή να την ανυψώσει σε κέντρο άνθησης και έλξης.

4. Μια κοινωνία που νοιάζεται να συνδυάσει ατομική ύπαρξη, συλλογική ζωή και περιβάλλον δίνει το ελεύθερο στον καθένα να κατασκευάσει την κατοικία του με τον τρόπο που αυτός επιθυμεί να εκλεπτύνει και να πραγματοποιήσει τις επιθυμίες του.

Σχόλιο

Πώς εκείνος που είναι άσχημα στεγασμένος μέσα στο σώμα του θα ένιωθε ευτυχία σε ένα μέρος που αντισταθμίζει, με τα τεχνάσματα της άνεσης και της πολυτέλειας, τη φτώχεια που είναι σύμφυτη με το κακό της επιβίωσης; Αποκαθιστώντας το σώμα ως αληθινή κατοικία της επιθυμίας, η δημιουργία του εαυτού θα ευνοήσει την αρχιτεκτονική τέχνη ως τρόπο έκφρασης των καταστάσεων θα ζήσουμε στο μέλλον.

Το σπίτι, ενθύμηση του εμβρυακού σταδίου, είναι και ξεπέρασμά του. Κάθε εσωτερικό είναι εξωτερικό: όπως και το Είναι, είθε και το σπίτι να είναι ανοικτό και κλειστό, ανάλογα με τους ρυθμούς της ανάπαυσης και του δυναμισμού, την παραλλαγή των ημερών, των νυχτών και των εποχών, την κινητικότητα των συγκινήσεων, την κίνηση των ηλικιών. Είθε η φανταστική γλώσσα του ονείρου και της φαντασίας να οικοδομήσει κατασκευές διαμορφωμένες ανάλογα με τις παραλλαγές των ηδονών, των διαθέσεων, των κλιμάτων.

Η συμμαχία του σώματος και της ξαναγεννημένης φύσης, καλούμενη να καταργήσει τον διαχωρισμό ανάμεσα σε πόλη και ύπαιθρο, θα επιχειρήσει να αναδιαμορφώσει

το τοπίο και να του δώσει τη γοητεία μιας περιπέτειας, ενός παιγνιώδους θαυμασμού, ενός παραμυθένιου κήπου, επιτέλους απαλλαγμένου από τις βαρβαρότητες και τη φρίκη που ο παλιός κόσμος είχε συσσωρεύσει μέσα του για να αντισταθμίσει ένοχες χαρές.

Χωρίς να αποκλείουμε το κινητό σπίτι, που προτείνεται από τον καινούργιο νομαδισμό, και τη μόνιμη και ατομική κατοικία, η κοινωνία θα πολλαπλασιάσει τους τόπους υποδοχής και συνάντησης, των οποίων παλαιότερα παραδείγματα, στερούμενα όμως αληθινών ηδονών, ήταν το καραβάν σαράι, το κοινόβιο, το κατάλυμα, το ερημητήριο, το μοναστήρι, το κοινοβιακό μοναστήρι, τα κέντρα νεότητας, τα γηροκομεία.

Άρθρο 8 β

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα σε μια υγιεινή και φυσική τροφή

1. Κανένας δεν πρέπει να πληρώνει το δικαίωμα να ικανοποιεί την ανάγκη του της τροφής με κάποια δουλικότητα, εισφορά ή υποχρέωση. Με τη λέξη ανάγκη πρέπει να εννοήσουμε εδώ όχι μόνο τον προσπορισμό των θρεπτικών συστατικών που είναι αναγκαία για την υγεία του σώματος αλλά και την ποιότητα και την ποικιλία των προϊόντων που έχουν καλλιεργηθεί σύμφωνα με ό,τι καλύτερο παρέχει η φύση και ό,τι πιο εφευρετικό προσφέρει η ανθρώπινη ιδιοφυία.

2. Η συνεστίαση και η ευχαρίστηση να προσφέρεις τα πιο εκλεκτά παρασκευάσματα της μαγειρικής τέχνης θα περιλαμβάνει την εστίαση στις δημόσιες υπηρεσίες που οι κοινότητες θα θέλουν πολύ να ενθαρρύνουν. Αυτές θα προσφεύγουν στη χορήγηση των επιδοτήσεων, για όσο διάστημα θα ισχύουν το χρήμα και το εμπόριο, και θα διασφαλίζουν τον συντονισμό ανάμεσα στους τομείς της διανομής, στους προμηθευτές προϊόντων ποιότητας και στους αρχιμάγειρους τους παθιασμένους με την τέχνη τους.

Σχόλιο

Η ανανέωση της ατομικής και συλλογικής μαγειρικής τέχνης καταργεί τη γαστρονομική ιδεολογία ως προς το ότι αυτή προδιάθετε στη συντεχνιακή αντίληψη, στην ειδίκευση, στον σεκταρισμό, στην περιφρόνηση του ζωικού πόνου, στη λατρεία του χρήματος, στον σεβασμό των ιεραρχιών, στη δουλικότητα απέναντι στους ισχυρούς ή στους δήθεν τέτοιους.

Το δικαίωμα στις φυσικές τροφές προϋποθέτει ένα πεδίο συνοχής όπου η ευχαρίστηση του λαίμαργου και του καλοφαγά δεν αλλοιώνεται από τον αποκλεισμό μειονεκτικών κοινωνικών κατηγοριών, από την κακομεταχείριση των ζώων που σφάζονται για να φαγωθούν, από ένα διαχωρισμό από τις άλλες τέχνες και δημιουργίες, οι οποίες, μέσα στην ιδιομορφία τους, μετέχουν στην ευτυχία όλων.

Όσο η κρεοφαγία θα φαίνεται απαραίτητη για την υγεία και τη διατροφική ισορροπία, και όσο δεν θα υπερισχύσει η επιλογή του Σταντάλ «Τίποτε δεν μου φαίνεται πιο ανούσιο από το να μεταβάλλω ένα γοητευτικό πουλί σε τέσσερις ουγγιές νεκρής σάρκας», η θανάτωση των ζώων θα επαγρυπνεί ώστε να εξαλείψει τη βαναυσότητα

και τον πόνο που επιβάλλουν το κυνήγι, το τελετουργικό σφάξιμο, οι βιομηχανικές και κερδοσκοπικές μέθοδοι της αλυσιδωτής εκτέλεσης και της εντατικής αλιείας. Εμπνεόμενη από τις ελαφρύνσεις που θα έπρεπε να προσφέρονται αφειδώς στους ανθρώπους που βρίσκονται στο τελικό στάδιο της ζωής τους, θα διασφαλίσει σε κάθε ζώο, που είναι γεννημένο ή μεγαλωμένο ελεύθερα στη φύση, έναν θάνατο ανώδυνο και αξιοπρεπή.

Άρθρο 8 γ

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην υγεία

1. Η θέληση για ζωή είναι ο καλύτερος εγγυητής της υγείας. Χρέος του καθένα είναι να την ενισχύσει, με την επιφύλαξη να ζητήσει, εάν το κρίνει αναγκαίο, τη βοήθεια θεραπειών που η κοινωνική αλληλεγγύη θα του παράσχει δωρεάν.

Σχόλιο

Οι φροντίδες για την υγεία ήταν μέχρι τις μέρες μας κηλιδωμένες με την περιφρόνηση προς τη μεριά του σώματος, που για αιώνες δεν ήταν παρά μια μηχανή προς παραγωγή, προς αναπαραγωγή, προς καταστροφή και προς αυτοκαταστροφή. Η ιατρική υπάκουε στη διαταγή να διατηρεί σε λειτουργία ένα φυσιολογικό και ψυχικό εργαλείο, προορισμένο κυρίως για τη χειρωνακτική και διανοητική δραστηριότητα, για τον πολεμικό και αθλητικό ανταγωνισμό, για την κατασκευή σάρκας για τα εργοστάσια και τα

κανόνια, για την εξύψωση του πνεύματος, που βασιλεύει πάνω από τα περιττώματα. Δεν γνωρίσαμε άλλες θεραπείες εκτός από εκείνες που το μόνο που έκαναν ήταν να το λαδώνουν καλά έτσι ώστε να το προσαρμόζουν στους ρυθμούς που είχαν επιβληθεί από τους νόμους της οικονομίας.

Ακριβώς η μετατροπή του σώματος σε μηχανή προκαλεί την πρώιμη φθορά του και γι' αυτό προξενεί δυσφορίες, ταραχές, αγωνίες, αρρώστιες. Τίποτε δεν καταστρέφει περισσότερο την ύπαρξη από την εργασία, όποιο χώρο κι αν λυμαίνεται αυτή.

Γενιές ολόκληρες αγνόησαν και κατέστειλαν τις ορέξεις του ίδιου τους του σώματος, τόσο καλά ήταν εκπαιδευμένες να τις χλευάζουν σαν να ήταν αντικείμενο. Αυτό, ταπεινωμένο όσον αφορά στις συγκινήσεις του, διεφθαρμένο όσον αφορά στις επιθυμίες του, δεν διέθετε, τις πιο πολλές φορές, παρά τη γλώσσα του πόνου για να ακουστεί στο μέρος ακριβώς όπου η αστοργία το βάραινε με σιωπή.

2. Η δωρεάν παροχή των φροντίδων, στην οποία ο καθένας μπορεί να έχει νόμιμα αξιώσεις, δεν πρέπει να συντηρεί την αληθινά θρησκευτική πίστη στο μοιραίο της αρρώστιας και να διαιωνίζει την εξάρτηση από τις σωτήριες πρακτικές που προτείνει η αγορά της ιατρικής, του ναρκοφαρμακείου, και των μάγων θεραπευτών. Η παροχή αυτή δικαιολογείται μόνο κάτω από μια προοπτική πρόληψης, όπου η αρρώστια γίνεται αντιληπτή και αντιμετωπίζεται ως έκφραση της εκφυλισμένης ζωής, ενώ η ιατρική επιστήμη παρέχει την απαραίτητη βοήθειά της στις εξασθενήσεις της θέλησης για ζωή.

Σχόλιο

Το δικαίωμα στην υγεία δεν είναι παρά μια συνέπεια του δικαιώματος στην ευτυχία. Τίποτε δεν έχει τόση δύναμη να δημιουργεί και να αναδημιουργεί την υγεία απ' αυτή τη ζωτική ενόρμηση, που αρχικά δεν στερείται κανείς, εκτός κι αν έχει κάποια εκ γενετής δυσμορφία, την οποία η γενετική ιδιοφυία έχει αρχίσει να θεραπεύει. Η ιατρική είναι μια έσχατη λύση από τη στιγμή που η ατομική συνείδηση αρχίζει να αφουγκράζεται ένα σώμα που γίνεται αντιληπτό ως ύλη έμβια, ευαίσθητη, δημιουργική, που μιλάει με τη φωνή των ευοδωμένων ή παρακωλυμένων επιθυμιών του.

Η σύζευξη τόσων ενδιαφερόντων εχθρικών προς τη διάδοση της ευτυχίας δεν αξίζει να ξυπνήσει τη δυσπιστία προς εκείνους που πουλάνε γιατρικά για τη δυστυχία, όπως και προς όλους εκείνους που αρέσκονται να τους εκλιπαρούν; Δεν οδηγηθήκαμε να εμπιστευόμαστε τυφλά την αγορά της αρρώστιας, όπου η ιατρική συντεχνία και οι ναρκο-φαρμακευτικές πολυεθνικές αντλούν κέρδος από τα κακά που έχουν ως αποστολή να γιατρέψουν, και που η οικονομική λογική τους τις προστάζει να πολλαπλασιάσουν με τη μια ή την άλλη μορφή;

Ανάμεσα σε θεραπευτική αποτελεσματικότητα και κερδοσκοπικό παρασιτισμό, η ιατρική παρέχει στην επιβίωση μια αυξημένη διάρκεια και άνεση, τις οποίες καταστρέφει ασταμάτητα το κακό το συνυφασμένο με την έλλειψη αληθινής ζωής. Γι' αυτό το λόγο, αυτές οι λαμπρές πρόοδοι συνοδεύονται από μια πομπή φοβερών παθήσεων, καινούργιων πανδημιών, ασθενειών που κάποτε είχαν εξαλειφθεί.

Μια αμοιβαία και νοσηρή συνενοχή εδραιώθηκε ανά-

μεσα στον θεραπευτή που δίνει τα φάρμακα και ικανό αριθμό ασθενών τους οποίους η αρρώστια εξυψώνει και μυστικά γοητεύει, επειδή σπάζει με μια υπόσχεση θανάτου τη θανάσιμη ανία της ύπαρξής τους. Το μοιραίο εξυπηρετεί καλύτερα τα σχέδια του εμπορεύματος από την απόφαση να θέλουμε το καλύτερο για τον εαυτό μας και για τους άλλους.

3. Με τον ίδιο τρόπο που οι συνοδοί μαθητείας τρέφουν την περιέργεια των παιδιών και των ενηλίκων, οι συνοδοί υγείας έχουν ως αποστολή να αποκρυπτογραφούν, να διδάσκουν τη γλώσσα του σώματος και να συνηθίζουν τον καθένα σ' αυτήν, έτσι ώστε όλοι να είναι σε θέση να προλάβουν τις νοσηρές καταστάσεις. Ικανοί πλέον να προσφεύγουν σε φυσικά και χημικά γιατρικά, όπως και στις ανακαλύψεις της βιοτεχνολογίας και της χειρουργικής, θα προσπαθήσουν να τις αποσπάσουν από την κερδοσκοπική επιρροή και να τις στρατολογήσουν στην αποκλειστική υπηρεσία της πάλης ενάντια στον πόνο, την αγωνία, τον εκφυλισμό και τον θάνατο.

Σχόλιο

Είμαστε μέτρια εκπαιδευμένοι στην τέχνη να εξετάζουμε τα σημάδια τα οποία, μέσα από την αδεξιότητα και την ανισορροπία των χειρονομιών μας, των σκέψεών μας, της συμπεριφοράς μας, αποκαλύπτουν τα προοίμια της αρρώστιας και το όργανο που αυτή απειλεί να προσβάλλει. Η ιατρική της καινούργιας οικονομικής τάξης πραγμάτων μπορεί να δίνει στην πολιτική της αποκατάστασης της υγείας τα πλεονεκτήματα της απορρύπανσης, των καθαρών ενεργειών, της βιολογικής γεωργίας, ενός υγιούς περι-

βάλλοντος, εντούτοις όμως μένει ξένη προς την τέχνη να αποτρέπει τη συνωμοσία των απαγορεύσεων, που έχουν ενσταλαχτεί από την παιδική ηλικία ενάντια στις παρορμήσεις της ζωής.

Οι αρρώστιες είναι αντιστροφές της θέλησης για ζωή. Πεθαίνουμε επειδή καλέσαμε με τις ευχές μας, την τάδε στιγμή ή την άλλη, αναπόφευκτα, τη δυσφορία και το θάνατο. Το ότι τα προειδοποιητικά σημάδια εμφανίζονται στο ίδιο μέρος όπου η βλέψη για ζωή αισθάνθηκε πιο βίαια τα πλήγματα που της καταφέρθηκαν δεν αποδίδει ευθύνες στον ασθενή, όπως το υποδεικνύει η άθλια αρχή σύμφωνα με την οποία χανόμαστε από εκεί από όπου αμαρτήσαμε. Δείχνει, αντίθετα, πού να βάλουμε το βάλσαμο της απόλαυσης, πού να βάλουμε την πληρότητα του έμβιου να παίξει μέσω της συρροής των ευχάριστων αισθήσεων, των αισθημάτων ευτυχίας, των ευτυχισμένων συναισθημάτων. Ο χρόνος της ανεπιφύλακτης ευχαρίστησης διαλύει τα οζίδια αγωνίας που ο χρόνος του κέρδους διασκορπίζει μέσα στον οργανισμό.

Έχουμε περισσότερο ανάγκη από ποίηση παρά από βιβλία συνταγών και φαρμάκων. Οι δυσαρμονίες του σώματος είναι μια πρόσκληση για ταξίδι. Αυτές μας βάζουν να ανακαλύψουμε ξανά, πέρα από τους διαχωρισμούς που μας εκφύλισαν, την κατάσταση συμβίωσης ανάμεσα στον άνθρωπο και τα συστατικά του στοιχεία, το νερό, τη γη, τη φωτιά, τον αέρα. Τα μονοπάτια του σώματος και της γης στην πορεία της αναγέννησης είναι τα ίδια και τα αυτά.

Άρθρο 8 δ

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην άνεση και στην πολυτέλεια

1. Η κληρονομιά της κοινωνίας της κατανάλωσης περιλαμβάνει έναν συγκεκριμένο αριθμό εφευρέσεων χρήσιμων για τις χαρές της ζωής, εφευρέσεων που αυτοματοποιούν με επιτυχία τις εξαντλητικές, μονότονες, επαναλαμβανόμενες, βαρετές δουλειές του νοικοκυριού. Η πολυτέλεια συνίσταται στο να τελειοποιηθούν έτσι ώστε, ξεπερνώντας το πλαίσιο της επιβίωσης για το οποίο συνελήφθησαν, να υπηρετούν τις παιγνιώδεις κατασκευές της επιθυμίας και του πεπρωμένου.

Σχόλιο

Η άνεση και η πολυτέλεια υπήρξαν τα σκηνικά της θέλησης για δύναμη, για χρήμα, για τη μάταιη έγνοια του φαίνεσθαι. Το έχειν επιχειρούσε να αντισταθμίσει τις ελλείψεις τού είναι. Ο καταναλωτισμός έκανε έτσι ευρέως γνωστή μια σαβούρα από θλιβερά θαύματα, που υπογράμμιζαν ακόμη πιο έντονα την εξορία του σώματος, την απανθρωποποίηση της κατοικίας, την απολίθωση των τοπίων.

Το πρόταγμα να εδραιώσουμε την προτεραιότητα των επιθυμιών έναντι της οικονομίας προϋποθέτει μια εκ νέου επένδυση των τεχνολογιών, της αρχιτεκτονικής, της διακόσμησης, μέσα σε μια τέχνη του εκστασιασμού που θα έχει ως στόχο να συγχωνεύσει, σύμφωνα με τα πάθη και την αρμονία τους, το τοπίο των πόλεων, της υπαίθρου και του σπιτιού. Η διευθέτηση των ατμοσφαιρών και η εκφρα-

στικότητα των σκηνικών θα επαναφέρουν στα αντικείμενα την έλξη, τη γοητεία, το μυστήριο και τη δύναμη του ονείρου που έσπειρε η εμπειρία της δημιουργίας τους, της χειροτεχνικής κατασκευής τους ή της απρόσμενης ανακάλυψής τους.

Άρθρο 8 ε

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στη δωρεάν παροχή των μεταφορικών μέσων τα οποία δημιουργούνται από και για την κοινότητα

1. Ο καθένας έχει την ελευθερία να χρησιμοποιεί δωρεάν όλα τα μέσα μεταφοράς και να δημιουργεί καινούργια, κατάλληλα να εναρμονίζουν την ωφελιμιστική χρήση και την ευχαρίστηση των αισθήσεων.

Άρθρο 8 ζ

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να απολαμβάνει δωρεάν τους φυσικούς πόρους και ενέργειες

1. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να απολαμβάνει ελεύθερα τα ευεργετήματα της φύσης, τα οποία θα παραδοθούν ξανά στην αγνότητά τους, θα ανασυγκροτηθούν μέσα στην αφθονία τους και θα απελευθερωθούν από τη λογική του κέρδους που τα είχε κάνει να σπανίζουν και τα είχε

ρυπάνει. Οι κοινωνίες που θα βρίσκονται σε πορεία εξανθρωπισμού, θα πρέπει να συνάψουν μια καινούργια συμμαχία με το νερό, τον αέρα, την ηλιακή φωτιά και τη γη και να παράγουν μια ενέργεια δωρεάν παρεχόμενη και αστείρευτη, σωτήρια για τη γενική ευημερία και για την άριστη ποιότητα του περιβάλλοντος ζωής.

Σχόλιο

Η εκμετάλλευση της φύσης την εξάντλησε αρπάζοντάς της, για να το μεταβάλλει σε εμπόρευμα, το μάννα που αυτή πρόσφερε μέσα στην πληθωρικότητά της και που βόλευε τον καθένα να το κάνει να καρποφορήσει. Η παρακμή της παλιάς οικονομίας εγκαινιάζει μια καινούργια μορφή συγκομιδής. Η καινούργια οικονομία, καθώς αντλεί από το οπλοστάσιο των τεχνικών προόδων που βρίσκονται σε άναρχη και συνεχή ανάπτυξη, είναι σε θέση να αυξήσει προς όφελος ολόκληρης της ανθρωπότητας την αφθονία των αγαθών από τα οποία βρίθει η γη.

2. Ένας τρόπος παραγωγής θεμελιωμένος στις ανανεώσιμες ενέργειες δεν μπορεί παρά να ξεριζώσει από τη συμπεριφορά και τα ήθη το παλιό αντανακλαστικό της τιμής προς πληρωμή, της ποσοτικοποιημένης ανταλλαγής, του αντίτιμου. Περιέχει μια αρχή δωρεάν παροχής που καλείται να διαδοθεί καθολικά, διότι συμφωνεί αυθόρμητα μ' εκείνη την ενόρμηση ζωής που ήταν χτυπημένη από την απαγόρευση από τη στιγμή της γέννησης της οικονομίας της επιβίωσης, επειδή ήταν άκρως ασυμβίβαστη με οποιονδήποτε τρόπο αμοιβής.

3. Αυτό που ορίζει την εποχή της αφθονίας δεν είναι

τόσο η ποσότητα των αγαθών και δημόσιων υπηρεσιών όσο η ποιότητά τους και η πρόσβασή τους από όλους, χωρίς περιορισμό. Το επίπεδο ενός ανθρώπινου πολιτισμού δεν μετριέται με το έχειν· έχει να κάνει με την ικανότητά του να εκφράζει, μέσα από τις εφευρέσεις του, τον πλούτο όντων που κάθε μέρα έχουν μεγαλύτερη συνείδηση της θέλησής τους για ζωή και του ανθρώπινου γίγνεσθαί τους.

Άρθρο 9

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να ασκεί διαρκή έλεγχο πάνω στον επιστημονικό πειραματισμό προκειμένου να σιγουρευτεί ότι αυτός εξυπηρετεί το ανθρώπινο και όχι το εμπόρευμα

1. Η εμπορευματική κοινωνία μάς κληροδότησε ένα καταπληκτικό τεχνικό εξοπλισμό, που προήλθε από την εκμετάλλευση του ανθρώπου και της γης. Χρέος της ζωντανής κοινωνίας είναι τώρα να επιτελέσει την αναμετατροπή του προς όφελος της ανθρώπινης προόδου.

Σχόλιο

Το εργαλείο έγινε φετίχ μόλις χωρίστηκε από το έμβιο. Σφετερίστηκε ένα πεδίο πράξης ολοκληρωτικό, που έχει την ίδια υπόσταση με τον ολοκληρωτισμό του χρήματος. Όντας ένα τίποτα έξω από τον άνθρωπο που το χρησιμοποιεί, έγινε το παν, αποκλείοντας τον άνθρωπο από τις υπηρεσίες του.

Το πρόταγμα της κατάκτησης του έμβιου, το οποίο απεικονίζουν τα γενετικά πειράματα, η κλωνοποίηση, η παραγωγή διαγονιδιακών φυτών και ζώων, η ανάλυση της ακολουθίας του ανθρώπινου γονιδιώματος, η γονιδιακή θε-

ραπεία, θα παρουσίαζε ίσως ενδιαφέρον για την ανθρωπότητα εάν δεν ήταν προσκολλημένο σε μια οικονομία που καθιστά στείρες τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις, ρυπαίνει τους ωκεανούς, καταστρέφει την πανίδα και τη χλωρίδα και θεωρεί τον άνθρωπο ίσο/όμοιο με εμπόρευμα.

Υπάρχει μια τεχνολογική τρέλα η οποία αναπτύσσει, παρόμοια με τις κερδοσκοπικές ενασχολήσεις, έναν καρκίνο στον κόλπο της και απειλεί τον κόσμο με τις μεταστάσεις του. Αλλά δεν μπορεί να κρύβει άλλο την ανάδυση των ενεργειών των δανεισμένων από τη φύση, πηγών μιας επανόδου στο σώμα, στη γη, στη ζωή. Η τελευταία επίθεση που εξαπέλυσε ο χρηματοοικονομικός αυτισμός εναντίον των τελευταίων οχυρωμάτων του ανθρώπινου –της δωρεάν παροχής, της φαντασίας, της ποίησης, της δημιουργικότητας, της συνείδησης του έμβιου– έφθασε στο σημείο κατάρρευσής του. Πέρα από τις παραληρηματικές αφαιρέσεις τού έχειν διεκδικείται απεριόριστα η επιθυμία τού είναι.

Στην επιστήμη του έμβιου, που είναι πατενταρισμένο για να πουλιέται, αντιπαραθέτουμε την επιστήμη του έμβιου, που βιώνεται για να εκλεπτυνθεί. Ένα τεράστιο ενδυνάμει πεδίο αναδύεται αργά μέσα από τη νύχτα και την ομίχλη με τις οποίες το είχαν συσκοτίσει μέχρι τώρα ο δεσποτισμός του εμπορευματικού Λόγου και οι διχοτομίες του μηχανοποιημένου σώματος.

Μια συνείδηση η οποία ήταν από τα πάντα καταδικασμένη σε λήθαργο ξυπνάει και σχεδιάζει να αντιστρέψει την προοπτική που επιβλήθηκε στο σύμπαν από την εξουσία της οικονομίας. Μετά τους αιώνες όπου οι λαοί δεν έφταναν στην ευημερία παρά μόνο για να τη χάσουν, και τη στιγμή που η απόλυτη μοναρχία του χρήματος διακηρύσ-

σει κυνικά την περιφρόνησή της προς τη γη και τα είδη ετοιμάζοντάς τα για τον κατακλυσμό, εμφανίζεται η ἰδέα ότι το εργαλείο, στο οποίο δόθηκε υπερβολική αξία, πρέπει να επανενσωματώσει την υπηρεσία προς το ανθρώπινο, να μην είναι πλέον χωρισμένο από το χέρι ούτε το χέρι από το σώμα ούτε το σώμα από τη συνείδηση ούτε η συνείδηση από την ενότητα, ξαναδημιουργώντας ανάμεσα στον άνθρωπο και τον εαυτό του την ένωση του ατόμου και του κόσμου.

2. Η χρησιμοποίηση των καινούργιων και ανανεώσιμων ενεργειών εγκαινιάζει μια καινούργια εποχή, η οποία, σημαδεμένη με τη σφραγίδα της συμμαχίας του ανθρώπου με τη γη, μας προσκαλεί να αντικαταστήσουμε με τη δωρεάν παροχή την ανταλλαγή, με τη γενναιοδωρία την αποδοτικότητα, με την αγάπη της φύσης τον βιασμό της, με την αστείρευτη ζωή την προγραμματισμένη φθορά της.

Σχόλιο

Δούλα της εμπορικής αναγκαιότητας, η κερδοσκοπική και πειραματική γνώση ανήγαγε τη ζωή σε σύνολο νεκρών στοιχείων. Έτσι, ο κόσμος και ο άνθρωπος αποτέλεσαν απλά αντικείμενα ανάλυσης και χειραγώγησης για τη φυσική, τη χημεία, την ορυκτολογία, τη βιολογία, τη βοτανική, τη ζωολογία, τη φυσιολογία, την ιατρική, την κυβερνητική. Η περιφρόνηση του πνεύματος για την ύλη εξέθεσε επιστήμες και γνώσεις σε μια διπλή απάτη: ως επί το πλείστον αυτές αντλούν τη φήμη τους από την κερδοφόρο τους επιτυχία· και ενισχύουν την επιβίωση σε βάρος της αληθινής ζωής, και, καθώς το κάνουν αυτό, σταθεροποιούν και επιτελούν την καταστροφή της. Υπό το καθεστώς του κέρδους που το κυβερνά, το χειρότερο ξοφλάει την τιμή του

καλύτερου.

Οι συλλογικότητες των πολιτών δεν θα ασκούν μόνο το δικαίωμα της παρακολούθησης των εργαστηρίων και των ατελιέ έρευνας όπου γίνονται πειραματισμοί με καινούργιες τεχνολογίες. Θα πάρουν με το μέρος τους αυτούς τους κατόχους και δημιουργούς των γνώσεων, που για πάρα πολύ καιρό ήταν σκλάβοι των αιτημάτων της αγοράς και της ίδιας τους της θέλησης για δύναμη, για να μην επαναληφθούν παραλογισμοί όπως η σχάση του ατόμου, ο πόλεμος των άστρων, οι πετροχημικές, βακτηριολογικές, κλιματικές ρυπάνσεις. Θα φροντίσουν να ξεγυμνώσουν από τις καταστροφικές τους ικανότητες τις καινοτομίες που γεννιούνται από τις στρατιωτικές συγκρούσεις, τις ανταγωνιστικές αναμετρήσεις, τις αντιπαλότητες εξουσίας, και, γενικά, θα αναλάβουν να εφαρμόσουν την εφευρετική ιδιοφυία στη διάδοση μιας ευημερίας κοινωνικής, ευνοϊκής για την επιλογή πεπρωμένου.

3. Καμιά ανακάλυψη, καμιά εφεύρεση, καμιά εμπειρία δεν είναι άχρηστη η βλαβερή όσο υπακούει στη συνείδηση του έμβιου και όχι στην αναζήτηση ενός κέρδους. Αντίθετα, δεν θα υπάρξει επιστήμη στην υπηρεσία του ανθρώπου όσο ο κάτοχος μιας γνώσης δεν θα αφήνει τον εαυτό του να οδηγείται αποκλειστικά από τα αιτήματα της ίδιας του της ανθρωπινότητας.

Σχόλιο

Τις επιφυλάξεις και τις εναντιώσεις μας δεν τις προκαλεί η επιστημονική έρευνα, αλλά η αναμενόμενη, και μάλιστα απαιτούμενη, απάντηση από μια οικονομία, η οποία κλίνει ελάχιστα προς το μέρος της φύσης και των

πλασμάτων της, επειδή είναι υποταγμένη στην αναγκαιότητα εκμετάλλευσής τους. Δεν αποδοκιμάζουμε τη χρηματοδότηση μιας επιστημονικής επιχείρησης αλλά τους όρους του συμβολαίου που τοποθετεί τα αναμενόμενα αποτελέσματα κάτω από την επιρροή κερδοφόρων προσδοκιών. Είναι μάταιο να θέλουμε να ηθικοποιήσουμε μια επιστήμη που κυβερνιέται από τη λογική του κέρδους, και που είναι, κατά συνέπεια, πιο χρήσιμη στη θέληση για δύναμη παρά στη θέληση για απόλαυση.

Όσο τα προγράμματα προσομοίωσης και εικονικών εξερευνήσεων δεν θα καταφέρουν να καταργήσουν εντελώς τον πειραματισμό πάνω στα ζώα, αυτός θα συνεχίσει να θέτει ένα πρωταρχικό ερώτημα: με ποιον τρόπο η αναισθησία, την οποία δείχνει αναγκαστικά ο ζωοτόμος απέναντι στον πόνο των ζώων, δεν θα εναντιωνόταν στην αισθητή νόηση, που είναι τόσο απαραίτητη για την κατανόηση και τη διαφύλαξη της υγείας; Η ενορχήστρωση που πριμοδοτείται από την τεχνολογική ιδεολογία μεταβάλλει αργά ή γρήγορα το υποκείμενο σε αντικείμενο που πετάχτηκε ως βορά στην απανθρωπιά των καλυτέρων προθέσεων. Το παράδειγμα του σοφού Ντυπυτρέν, που επέβαλε, έχοντας ως σκοπό να κάνει τη χειρουργική να προοδέψει, τρομερούς πόνους στους νοσηλευόμενους ασθενείς του, θα άξιζε να στοιχειώσει τη συνείδηση των γιατρών τόσο όσο και η ενάρετα καταδικασμένη βαρβαρότητα των ναζί, οι οποίοι εφάρμοσαν σε άνδρες και γυναίκες τη θεραπεία που προοριζόταν για τα πειραματόζωα.

Είναι καιρός να νοιαστούν τελικά οι άνθρωποι της επιστήμης για το αντανακλαστικό του θανάτου το οποίο συντηρούν μέσα τους. Πώς συγκατατέθηκαν να συνδυάσουν τα ευεργετήματα του ηλεκτρισμού με τις βλάβες των θερ-

μοπυρηνικών σταθμών; Ποια συνείδηση του έμβιου απομένει στους θεραπευτές που εμπιστεύονται το οπλοστάσιο της ευεργετικής φαρμακοποιίας στα φαρμακευτικά λόμπι, που αντλούν ασύλληπτα οφέλη από την εξάπλωση του στρες, της επιθετικότητας, των νοσηρών καταστάσεων; Τι είναι αυτό που εξωθεί έναν άνθρωπο, που ενδιαφέρεται να ανεβάσει το επίπεδο της υγείας, να προκαλέσει με την υπερκατανάλωση φαρμάκων μια ανησυχητική υποβάθμιση των ανοσοποιητικών αμυνών, σε χώρες όπου το ποσοστό πρόωρης θνησιμότητας ήταν μέχρι σήμερα χαμηλό; Τι μένει από ανθρώπινο νόημα σ' αυτούς τους φαινομενολόγους που ψάχνουν να βρουν στην καρδιά των γονιδίων και των εμβρύων το μυστικό να αναγεννήσουν το σώμα, και μάλιστα να το καταστήσουν αθάνατο, που παραδίδουν ανενδοίαστα τις ανακαλύψεις τους στους οργανισμούς που έχουν ειδικευτεί στην πώληση των νεογέννητων, στο εμπόριο των διαγονιδιακών φυτών, στις μαφίες της πάσης φύσεως τερατογονίας;

Όσο ο σοφός θα μένει χωρισμένος από την ίδια του τη ζωή και θα απαξιώνει να ταυτίζει την έρευνά του για γνώση με το ανθρώπινο γίγνεσθαι που ψάχνει να βρει τον εαυτό του μέσα σ' αυτόν, εμείς θα πρέπει να υποφιαζόμαστε για την πιο μισητή βαρβαρότητα το γεγονός ότι πειραματίζεται πάνω στα ανθρώπινα κύτταρα, στα ζώα, στα φυτά, στο έμβιο· θα είμαστε δικαιολογημένοι να σκεφτούμε ότι η επιστήμη συνεχίζει να δίνει μια μάχη για την επιβίωση του ανθρώπου με το ξίφος που της επιτρέπει ανά πάσα στιγμή να την καταστρέψει, ότι δεν δίνει ελπίδες στην ευτυχία παρά αφαιρώντας απ' αυτήν την ουσία της. Διότι, καθώς η επιστήμη αποδέχεται την επιβίωση ως στήριγμα της ζωής, αγνοεί τη ζωή ως πηγή και ξεπέρασμα της επιβίωσης.

4. Η μετάβαση από τον εμπορευματικό πολιτισμό στον ανθρώπινο πολιτισμό περιέχει εν σπέρματι την καθολική ανανέωση των γνώσεων και των επιστημών. Η γνώση του έμβιου στην υπηρεσία του έμβιου είναι στις απαρχές της και η εποχή των εφευρετών μόλις ανοίγεται στα μελλούμενα θαυμαστά πράγματα.

Σχόλιο

Η εκμετάλλευση του κόσμου από την οικονομία πρόσαψε στο σώμα και στο σύμπαν μια μηχανική λειτουργία που τείνει να ταυτιστεί με τη μοναδική αντιληπτή του πραγματικότητα. Η ιδέα ενός Θεού που κανονίζει την πορεία του σύμπαντος σαν μια κίνηση ρολογιού εξακολουθεί να βασιλεύει στα πνεύματα. Η αναπτυσσόμενη πολυπλοκότητα της μακροκοσμικής και μικροκοσμικής μηχανής δεν άλλαξε τίποτε στο γεγονός ότι η ανάλυση των παρατηρητών της, όσο εκλεπτυσμένη κι αν είναι, δεν ξεπερνάει ποτέ την ευφυΐα ενός γεωμέτρη, ενός πολιτικού μηχανικού, ενός ερευνητή της κυβερνητικής, με λίγα λόγια ενός μηχανικού.

Το τέλος της σύλληψης του σύμπαντος σύμφωνα με τη διαίρεση σε τετραγωνάκια που επιτελεί ο εμπορευματικός Λόγος υποχρεώνει την επιστήμη να διορθώσει τις βάσεις της, τις αρχές της, τη μέθοδό της. Σαρώνει με την ίδια κίνηση τη γεωμετρική παράσταση του κόσμου και το μερίδιο του θανάτου που εξακολουθεί να στοιχειώνει και να εμπνέει τους στοχαστές της.

Δεν υπάρχει φαινόμενο που να μην εξαρτάται από τη γήινη φύση και την ανθρώπινη φύση. Μολαταύτα, το σύστημα της εκμετάλλευσης με σκοπό το κέρδος, υλικό και πνευματικό, εμπόδισε ως επί το πλείστον την ελεύθερη ά-

σκηση των δημιουργικών μας ικανοτήτων. Η ιδιοφυία του ανθρώπου έχασε το δρόμο της μέσα στην επιστήμη τού να εξαναγκάζει και να παραβιάζει αποσπασματικά τα πάντα, χωρίς να ανακαλύπτει τίποτε απ' αυτή τη ζωντανή ολότητα στην οποία μετέχουμε και την οποία η εμπορευματική λογική και το πνεύμα της γεωμετρίας εξορίζουν πολύ ευχαρίστως στις κατηγορίες του υπερφυσικού, του θαύματος, του «παρα-φυσιολογικού». Δεν υπάρχει ανεξήγητο μυστήριο παρά μόνο στην τάξη μιας ορθολογικότητας που δουλεύει για να οικονομικοποιήσει το έμβιο.

Άρθρο 10

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην απόλαυση του εαυτού του, των άλλων και του κόσμου

1. Το να ευνοούμε την απόλαυση του εαυτού, των άλλων και του κόσμου είναι ο πιο πρόσφορος τρόπος για να καταργήσουμε κάθε μορφής ιδιοκτησία.

Σχόλιο

Η άδεια να ιδιοποιούμαστε όντα και πράγματα απαγορεύει κάθε τρόπο ατομικής και κοινωνικής σχέσης θεμελιωμένο πάνω στην ανεπιφύλακτη απόλαυση. Είτε είναι ιδιωτική είτε δημόσια, η ιδιοκτησία συνεπάγεται την απαγόρευση και την παραβίασή της, το κλείσιμο και τον αποκλεισμό, τη βία της τάξης και της αταξίας. Το οικονομικό πνεύμα καθιέρωσε έτσι, με τη μορφή ενός τυραννικού δικαίου, την έννοια του χωροτόπου που είναι ίδιον της αρπακτικής ζωικότητας. Το δικαίωμα απόλαυσης ανακαλεί το δικαίωμα ιδιοποίησης: εάν κάθε πράγμα ανήκει σ' αυτόν που το κάνει καλύτερο, τίποτε δεν το καλυτερεύει περισσότερο από το να μοιραζόμαστε τις χαρές του.

2. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να αναγνωρίζει τον εαυτό του ως ον παθιασμένο με τις επιθυμίες του. Από τη

στιγμή που θα αποφασίσει να τις αποσπάσει από την επήρεια του κακού της επιβίωσης και να μην ανεχτεί τίποτε που μπορεί να εναντιωθεί σ' αυτές, θα χαρεί την ελευθερία να επιχειρεί τα πάντα για να τις εκλεπτύνει, να τις εναρμονίζει και να τις πραγματοποιεί.

Σχόλιο

Η επιδίωξη και η εκπλήρωση των επιθυμιών ανήκουν στην ατομική ιδιαιτερότητα. Εάν η προσδοκία της ευχαρίστησης ωριμάζει στον κλειστό χώρο της εσωτερικότητας, κρυφό κήπο όπου οι αισθήσεις συναντούν το φως της συνείδησης, εκλεπτύνεται μόνον όταν ανοίγεται αδιάκοπα στη βιωμένη εμπειρία.

Για το λόγο αυτό, η συνείδηση του εαυτού και η συνείδηση του κόσμου είναι αδιαχώριστες. Μετέχουν σ' ένα ίδιο γίγνεσθαι όπου το να αντιλαμβάνεσαι και να δημιουργείς το έμβιο ανήκουν σε μια πρακτική που είναι μία και πολλαπλή, που συνδυάζει εσωτερικότητα και εξωτερικότητα με τον τρόπο της ενότητας.

3. Η απόλαυση του εαυτού δεν είναι μια αναδίπλωση αλλά ένα άνοιγμα, από το οποίο ανακαλύπτεται και εκλεπτύνεται, μέσα στη συναναστροφή με τους άλλους, η ευχαρίστηση που έχει συντροφιά τον εαυτό της.

Σχόλιο

Η απόλαυση του εαυτού εξασθενεί και αρνείται τον εαυτό της από τη στιγμή που αποσύρεται σε κάποιον γυάλινο πύργο. Η ζωή αγνοεί τα οχυρώματα. Ούτε εξυψώνει ούτε υποβιβάζει. Δεν έχει ούτε σεμνότητα ούτε επίδειξη. Η δύναμή της αφήνεται να επιδεικνύεται όπως και να κλεί-

νεται στον εαυτό της. Δεν εκτίθεται στο φως του κόσμου, που θα τη σκότωνε, ούτε καταφεύγει στα βάθη του εγώ, όπου η άβυσσος την περιμένει για να την καταβροχθίσει.

4. Η απόλαυση του εαυτού και η απόλαυση των άλλων θέτουν τις βάσεις εκείνης της απόλαυσης του κόσμου που τείνει να προσανατολίσει ανθρώπινα την πορεία των γεγονότων έτσι ώστε να αναδημιουργεί ασταμάτητα την πραγματικότητα των όντων και των πραγμάτων.

Σχόλιο

Η απόλαυση αποκλείει κάθε ιδιοποίηση του χώρου. Απορρίπτει τις αγελαίες μάντρες που υπήρξαν τα κλαν, οι φυλές, τα εθνικά και περιφερειακά κράτη, οι συντεχνίες, οι πατριαρχικές οικογένειες.

Κανένας γεωγραφικός περιορισμός, κανένας χωροτόπος δεν δίνει ταυτότητα σε ένα άτομο. Τουναντίον, ο καθένας έχει το δικαίωμα να εντάξει στα πράγματα που αγαπάει τη γωνιά της γης όπου έχει γεννηθεί και το περιβάλλον όπου διάλεξε να ζήσει.

Κάθε τοπίο που έχει εκλεγεί είναι μια ηδονή. Παρόλο που είναι απρόσιτο στους άλλους ως προς ό,τι ενδόμυχο περιέχει, κατέχει την τέχνη και τη χάρη να αναδειχθεί μοιράζοντας τις χαρές του με όποιον ξέρει πώς να γίνει δεκτός απ' αυτό. Ένα δωμάτιο, ένα διαμέρισμα, ένα σπίτι, ένας φραγμένος χώρος δεν είναι ιδιοκτησίες, είναι στην καρδιά τού είναι που ανοίγει και κλείνει ανάλογα με τα κοινά ενδιαφέροντα, τις συμπάθειες και τις αντιπάθειες. Είναι ο αλχημιστικός κλίβανος όπου μαγειρεύεται η μετατροπή της επιθυμίας σε πεπρωμένο.

5. Η απόλαυση δεν είναι ποτέ καθήκον. Δεν υπάρχει εξαναγκασμένη ευτυχία. Η υποχρέωση της απόλαυσης δεν είναι λιγότερο τρομακτική από την απαγόρευσή της.

Σχόλιο

Η τέχνη της απόλαυσης έχει τη δύναμη να δίνει μια ανυποψίαστη χάρη στον ασκητισμό. Από τη στιγμή που αυτός δεν μπορεί να μπερδευτεί με την απάρνηση, τη ματαίωση, τη νοσηρότητα της θυσίας και της δοκιμασίας, ανήκει αποκλειστικά στη μετριοπάθεια και την εγκράτεια, οι οποίες ξεκουράζουν, τρέφουν, ετοιμάζουν για τις ικανοποιήσεις που θα έρθουν και επαγρυπνούν για να προλάβουν τον ασυνάρτητο και αυτοκαταστροφικό παροξυσμό των παθών.

Άρθρο 10 α 1

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στη συμμαχία με τον εαυτό του

1. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να αφυπνίζει και να αυξάνει την αυτοσυνειδησία του ανακαλύπτοντας, μέσα στην ενότητα του σώματος και της νοητικής του έκφρασης, εκείνη την αισθητή νόηση η οποία, πλασμένη από την ιδιαιτερότητα του βιώματος, συλλαμβάνει σε χαοτικό στάδιο το φυσιολογικό και συναισθηματικό υλικό από το οποίο χτίζεται το πεπρωμένο.

Σχόλιο

Η συμμαχία με τον εαυτό προϋποθέτει μια σταδιακή συνειδητοποίηση της ψυχοσωματικής ενότητας, η οποία βιώθηκε ως ένα ξεπέρασμα των διχοτομιών τις οποίες διέδωσε η επίπονη δραστηριότητα της εργασίας στο σύνολο των τρόπων σκέψης και συμπεριφοράς. Αυτή διδάσκει σε τι βαθμό το σχίσιμο του σώματος σε πνευματική και σωματική ανομοιότητα είναι η πηγή εκείνων των διαχωρισμών που είναι ταυτόχρονα αιτίες και αποτελέσματα της «οντολογικής» αθλιότητας και των θανατηφόρων ακτινοβολιών της.

Το να επανασυνδεθούμε με μια συνείδηση του σώματος, επιθυμώντας να ενισχύσουμε τη θέληση για ζωή, είναι, χωρίς αμφιβολία, ένα πρώτο βήμα στον δρόμο όπου, απογυμνώνοντας τον εαυτό μας από τον εκφυλισμό που προκάλεσε η κατάσταση επιβίωσης και καταργώντας τους διαχωρισμούς που για τόσο καιρό εμπόδισαν τις δυνατότητές μας, θα ξαναβρούμε τη φύση μας να είμαστε ανθρώπινοι.

2. Πιο πολύ υπάρχει μέσα μας παρά σε όλες τις φιλοσοφίες. Η συμμαχία του καθενός με τις δημιουργικές του ικανότητες είναι το καλύτερο διαλυτικό της διαχωρισμένης σκέψης, της πνευματικής απάτης, της χειρωνακτικής και της διανοητικής λειτουργίας, και, επομένως, των θεωριών και των πεποιθήσεων που καμουφλάρουν με τις αμέτρητες προφάσεις και τα άλλοθί τους τον φόβο και το μίσος προς τον εαυτό και τους άλλους. Η θρησκεία και η ιδεολογία, απλές παρηγοριές της ανικανότητας να αγαπήσεις τον εαυτό σου και να αγαπιέσαι, όπλισαν τις πιο θανατηφόρες εξαγνιστικές εκστρατείες. Ήρθε ο καιρός να επαναφέρουμε

πάνω από μια γαληνεμένη χώρα τον τεχνητό και πολεμοχαρή ουρανό των ιδεών.

Σχόλιο

Είναι επιτρεπτό να συναγάγουμε από τη γενετική κληρονομιά του σώματος ότι η συνείδηση, μέσω της οποίας το άτομο αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως έμβιο υλικό, περιλαμβάνει επίσης μια στοιχειώδη συνείδηση, προσιδιάζουσα στα όργανα, και ακόμη και στα κύτταρα, και χάρη στην οποία η αισθητή νόηση κατέχει την ικανότητα να αντιλαμβάνεται τον εαυτό της συγχρόνως ως έκφραση της θέλησης για ζωή και ως ιδιαίτερη βούληση να γυρίζει τις περιστάσεις προς όφελος της επιθυμίας.

Άρθρο 10 α 2

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να είναι ο εαυτός του και να καλλιεργεί τη συνείδηση της ιδιαιτερότητάς του

1. Το δικαίωμα να είσαι ο εαυτός σου είναι ένα δικαίωμα που ο καθένας διεκδικεί ως υποκείμενο. Τείνει να καταστήσει αδύνατη την αναγωγή του ανθρώπινου όντος σε ανταλλακτική αξία, σε εμπόρευμα, σε αντικείμενο που είναι καταδικασμένο στη χειραγώγηση. Η διαφορά ανάμεσα στα άτομα έγκειται στην ποικιλία των τρόπων ζωής που αυτά διαλέγουν. Δεν μπορεί να συγχέεται με τις ταξινομήσεις στις οποίες προσέφυγαν οι αγροτικοί και εμπορικοί πολιτισμοί για να κατατάξουν τους εταίρους τους σύμφω-

να με τις ιεραρχίες που επέβαλε το σύστημα εκμετάλλευσης: βαθμός εξουσίας και πλούτου, χρώμα του δέρματος, ηλικία, φύλο, χαρακτήρας, γεωγραφική καταγωγή, κοινωνική κατάσταση, οικογενειακό δένδρο, κατάσταση υγείας (δύναμη, αδυναμία, σωματική ή πνευματική υστέρηση)...

Σχόλιο

Κάθε υποκείμενο που το μεταχειρίζονται σαν αντικείμενο δεν έχει παρά τη δυστυχισμένη συνείδηση του ακρωτηριασμού του. Το να διεκδικεί την ιδιαιτερότητά του, σημαίνει να θέλει να είναι ολοκληρωτικά ανθρώπινο υποκείμενο. Μια τέτοια αποφασιστικότητα είναι η μόνη που μπορεί να σπάσει τη διαδικασία πραγμοποίησης που είναι εγγενής στην οικονομία. Η αποφασιστικότητα αυτή θα εξουδετερώσει ιδίως, καλύτερα από τις προτροπές του κριτικού αισθητήριου, τα τεχνάσματα της πειθούς και της εξαγοράς που βιάζουν τα σώματα και τις συνειδήσεις, τα στρατολογούν στους στρατούς της πιο εξευτελιστικής ματαιοδοξίας και τα κάνουν να ελίσσονται στο πεδίο του πολιτικού, πληροφοριακού, πολιτιστικού, διαφημιστικού, θρησκευτικού θεάματος.

2. Το να είσαι ο εαυτός σου έχει να κάνει συγχρόνως με μια διαπίστωση και με μια αδιάκοπη αναζήτηση. Είναι η μάχη του παρόντος που μας δημιουργεί ενάντια στο παρελθόν που μας ακινητοποιεί, η πάλη του ζωντανού μας κομματιού και της αντιστροφής του, που γεννά τον θάνατο. Ο καθένας μπαίνει σ' αυτή τη μάχη με τα κουσούρια και τα προνόμια που έχει κληρονομήσει από την παιδική του ηλικία και που αποτελούν κάθε στιγμή το υλικό καθημερινών καταστάσεων που πρόκειται να φτιαχτούν. Είμα-

στε, μεταξύ ναυαγίου και καλού ταξιδιού, οι θαλασσοπόροι μιας αιώνιας ευχαρίστησης μέσα σε μια συνωμοσία ήσυχων και μανιασμένων στοιχείων. Εδώ ο καθένας είναι καράβι μόνος του και είναι μόνος του στο κατάστρωμα. Όσον αφορά στις αισθήσεις του, στη διάνοια και τη θέληση, είναι απόλυτα μοναδικός. Τίποτε από ό,τι επιχειρείται εδώ δεν θα μπορούσε να υποβληθεί ούτε σε σύγκριση ούτε σε κρίση. Η επιθυμία, και όχι η αναγκαιότητα, κάνει την ταυτότητα.

Σχόλιο

Η κατάσταση επιβίωσης αποκλείει την αληθινή ατομικότητα: τα όντα και τα πράγματα είναι σ' αυτήν ανταλλάξιμα και εναλλάξιμα, δεν διαθέτουν ούτε χρόνο, ο οποίος αναλώνεται και κυλάει σύμφωνα με το ρυθμό της δουλειάς, ούτε χώρο, παράλογο σπήλαιο στους τοίχους του οποίου διαγράφονται οι σκιές της πραγματικής ζωής.

Ο ατομικισμός είναι το προϊόν ενός διαχωρισμού ανάμεσα στον άνθρωπο και τον εαυτό του και ανάμεσα στους ανθρώπους μεταξύ τους. Είναι ο φόρος τιμής τον οποίο το άτομο, κενωμένο από την ουσία του προς όφελος της αφηρημένης του παράστασης, αποδίδει στο κοπάδι, στο κοινωνικό αγελαίο ένστικτο. Η πλασματική αντινομία ανάμεσα σε ατομικισμό και κολεκτιβισμό, σε φυσιολογικό και μη φυσιολογικό, κομφορμιστικό και αντικομφορμιστικό, κοινότυπο και εκκεντρικό λειτουργεί πάντα σαν δόκανο για τους στασιαστές, τους εξεγερμένους, τους απέξω. Πώς θα ήταν δυνατό να ενταχθεί η ιδιαιτερότητα, δίχως να προδώσει τον εαυτό της, σε ένα κόμμα της ανυποταξίας το οποίο αντλεί το νόημά του από την υποταγή την οποία μάχεται;

Οι γνώμες που η κρίση μιας εποχής θεώρησε περίερ-

γες, ασυνήθιστες, εκκεντρικές έχασαν τις περισσότερες φορές τη ριζοσπαστικότητα που τύχαινε να εκφράζουν με το να ζητούν την επιδοκιμασία και την ανυποληψία, το εγκώμιο και την προσβολή ή τουλάχιστον με το να αντλούν από αυτά αγανάκτηση και συγκατάβαση. Τίποτε δεν είναι τόσο προσαρμοσμένο στην κυριαρχία πάνω στις συνειδήσεις και τα σώματα από τις ιδέες που χρειάζονται ένα κοινό για να θεωρηθούν ιδιαίτερες. Δεν υπάρχει πρωτοτυπία παρά όταν γεννιέται στον χωροχρόνο του έμβιου που δημιουργείται και αναδημιουργείται.

3. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να διαλέξει τις ευχαριστήσεις του σύμφωνα με τις κλίσεις τις οποίες ενέγραψε μέσα του η ιστορία του, και τις οποίες αποκρυπτογραφεί για να αντλήσει από εκεί μια αυξημένη ηδονή. Το ον που ταυτίζει το ιδιαίτερό του πεπρωμένο με το συνολικό πρόταγμα του εξανθρωπισμού είναι ένα μέσα στην πολλαπλότητα των επιθυμιών του. Το πλήθος των προτεινόμενων επιλογών από τη θέληση για ζωή θεμελιώνει την τεράστια ποικιλία των προσώπων. Η επιθυμία να είσαι παντού καθ' εαυτόν και με τον εαυτό σου καταργεί τα οχυρώματα που ύψωσε το πνεύμα ενάντια στην απόλαυση του σώματος. Σπάει τελικά το περίβλημα του χαρακτήρα με το οποίο πάντα ταύτιζε την προσωπικότητα η τάξη των πραγμάτων.

Άρθρο 10 α 3

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην αυθεντικότητα

1. Τίποτε δεν συνεισφέρει τόσο πολύ στην ευχαρίστηση τού να αγαπάς τον εαυτό σου από το να είσαι αληθινός χωρίς επιφύλαξη, να αναγνωρίζεις τον εαυτό σου χωρίς περιστροφές και να ταυτίζεσαι με το φως και τη σκιά της επιθυμίας. Μια τέτοια ηδονή είναι ασυμβίβαστη μ' αυτό που διατείνεται ότι την εκφράζει σύμφωνα με τον τρόπο του θεάματος. Αυτή σε απαλλάσσει από το να θαυμάζεις τον εαυτό σου και, συνεπώς, από το να τον περιφρονείς ή να τον μισείς, διάθεση που ποτέ δεν παραλείπει να σε παρακινεί να περιφρονείς και να μισείς τους άλλους.

Σχόλιο

Η προτίμηση της αυθεντικότητας δεν είναι ούτε παραίτηση ούτε ενατένιση. Δεν διδάσκει να δέχεται κανείς τον εαυτό του έτσι όπως είναι ούτε βέβαια να τον απορρίπτει, στάση η οποία, με τη μια ή με την άλλη έννοια, δείχνει μια περιποιητικότητα απέναντι στο μπλοκάρισμα του χαρακτήρα και τον εκφυλισμό του σώματος.

Η προτίμηση αυτή δεν σε καλεί ούτε στην εξομολόγηση ούτε στην εγκατάλειψη ούτε στη ματαιοδοξία. Θέλει να είναι το διαυγές βλέμμα που η συνείδηση των επιθυμιών μαθαίνει να ρίχνει, χωρίς ενοχή και έπαρση, πάνω στο μεγάλο μπέρδεμα των ευχαριστήσεων και των δυσαρεσκειών μας. Μετέχει στο Μεγάλο Έργο ως προς το ότι συνειδητοποιεί τη ζωτική ύλη που τη συνθέτει, και εξετάζει τη μεταστοιχείωσή της χωρίς να νοιάζεται για το αν θα πρέπει ή ό-

χι να την πετύχει. Εγγράφεται έτσι στο ξεπέρασμα του εγωκεντρισμού, αυτού του εγώ σε ακατέργαστη κατάσταση, το οποίο υποφέρει από έλλειψη εκλέπτυνσης και ξιπάζεται από τη δυστυχισμένη συνείδησή του.

Η ρήση του Κλάιστ «Δεν μπορώ να είμαι ευτυχισμένος παρά μόνο παρέα με τον εαυτό μου, επειδή, εδώ, μου επιτρέπεται να είμαι πέρα για πέρα αληθινός», υπογραμμίζει την απαγόρευση που η κοινωνική αλλοτρίωση έριξε πάνω στην ευχαρίστηση τού να είσαι ο εαυτός σου. Η μη αυθεντικότητα στην οποία καταδικαστήκαμε δεν σταμάτησε να ενσταλάζει στον κόλπο της ιδιάζουσας ιδιοφυίας του καθενός τη διάβρωση της αμφιβολίας. Πόσες φορές τα μέσα με τα οποία ελπίζουμε να πραγματοποιήσουμε μια επιθυμία δεν μας φαίνονται απρόσιτα, ενώ τα έχουμε, τις περισσότερες φορές, στα χέρια μας;

2. Η αυθεντικότητα προφυλάσσει από τον εκφυλισμό. Το να αγαπάς τον εαυτό σου διδάσκει να τον δέχεσαι έτσι όπως είναι, προκειμένου να γίνεις, μέσα από τη δύναμη της επιθυμίας και μόνο, αυτός που θέλεις να είσαι. Μια τέτοια τέχνη δεν ταράζεται από καμιά αξιοπιστία ή αναξιοπιστία. Αρκείται να ξεμπερδέψει τη σύγχυση των αισθημάτων, να καθαρίσει τη ζωντανή ύλη από τα νεκρά της στοιχεία, να την οδηγήσει με τη φλόγα της επιθυμίας μέχρι τη μεταστοιχείωσή της.

Σχόλιο

Η μέριμνα τού φαίνεσθαι κυβέρνησε τον κόσμο επειδή ήταν η σκιά που κουβαλούσε η θέληση για δύναμη. Μέσα σε μια κοινωνία όπου η τέχνη της επιβίωσης έγκειται στο να προσαρμόζεσαι στα αντανακλαστικά και στις τεχνι-

κές της αρπακτικότητας[3], δεν υπάρχει πλάσμα που να μην επιθυμεί να μεγαλώσει με τεχνητό τρόπο, δεν υπάρχει ζωντόβολο που να μην σφετερίζεται, όταν του δοθεί η ευκαιρία, μια δεσποτική εξουσία. Ο τελευταίος των ειλώτων, έστω και λυγισμένος από το βάρος των φτυμάτων και των αλυσίδων, έχει όνειρα τυράννου.

Αλλά όποιος εκτιμά τον εαυτό του, τον αμφισβητεί και τον ψάχνει, δεν έχει τίποτε να δείξει ούτε να αποδείξει. Το να ζεις μέσα στην αυθεντικότητα του βιώματος σε απαλλάσσει από την κοινωνική παράσταση, από προγόνους, από κύρος, από δόξα ή φήμη. Τη χάρη να είναι φυσικά αγαπητός κατέχει εκείνος ο οποίος διατηρεί απέναντι στον εαυτό του μια στοργή χωρίς υποχωρητικότητα ούτε περιποιητικότητα.

Ο καθένας είναι ελεύθερος να αποκαλύψει ή να αποκρύψει την αυθεντικότητα των ικανοποιημένων, ανικανοποίητων, ακόρεστων ή απουσών επιθυμιών του. Οι ενορμητικές καταστάσεις δεν υπόκεινται σε κανένα καθήκον διαφάνειας. Αυτό που ανοίγεται, έχει το δικαίωμα να κρύβεται, να κλείνεται, να κουλουριάζεται σε ένα ύπνο εμβρύου, όπως και να παραδίνεται στην περιέργεια, να εκτίθεται στην αδιακρισία, να τηρεί τα προσχήματα από ευπρέπεια, από ευγένεια, λεπτότητα ή άρνηση να προσβάλλει.

Η πραγματική ιδιαιτερότητα είναι αυτή όπου ο καθένας φωτίζει το σύμπαν των αισθήσεων του και των ονείρων του. Η αυθεντικότητα είναι το δωμάτιο των θαυμάτων, εκεί ανακαλύπτουμε τον εαυτό μας κάτω από τις πιο ποικίλες απόψεις, εκεί μαθαίνουμε να μαζεύουμε τα κομμάτια μας και να τα ανασυνθέτουμε με άλλο τρόπο. Οι μυστικοί κήποι μάς διδάσκουν να μάθουμε τι θέλουμε για να θέλου-

[3] Σ.τ.μ. Η ιδιότητα του αρπακτικού ζώου.

με αυτό το οποίο γνωρίζουμε. Εδώ σχηματίζεται το πρόταγμα να αλλάξουμε τον εαυτό μας και να αλλάξουμε τον κόσμο, μ' αυτή τη γνώση λόγου που θα άξιζε να χαραχτεί στη μνήμη του καθένα: κανένας δεν αλλάζει ποτέ τον εαυτό του παρά από μόνος του, κάνοντάς τον πιο ζωντανό ή πιο νεκρό.

Απομόνωση δεν σημαίνει μοναχικότητα. Δεν υπάρχει κατοικημένη μοναξιά που να μην καταλήγει να κατοικήσει τον κόσμο.

Άρθρο 10 β 1

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στη συμμαχία με τους όμοιούς του

1. Μόνο τα άτομα που προσβλέπουν να δημιουργήσουν το δικό τους πεπρωμένο είναι σε θέση να ιδρύσουν μια κοινωνία αλληλέγγυα, να συγκεκριμενοποιήσουν το παλιό όνειρο της αδελφοσύνης και να πετάξουν σ' ένα παρελθόν τελειωμένο τις διχοτομίες που αντιπαρέθεταν εκμεταλλευτές και θύματα εκμετάλλευσης, ιδιωτικό και δημόσιο συμφέρον, εγωισμό και αλτρουισμό, εξέγερση και αγελαίο πνεύμα.

Σχόλιο

Παρά τη βαρβαρότητά τους, οι άνθρωποι είχαν την ιδιοφυία και τη γενναιοδωρία να διαιωνίσουν ανάμεσά τους σχέσεις αλληλεγγύης, αλτρουισμού, φιλοξενίας, υποδοχής, συνεστίασης, καρπούς μιας ζωτικής φλόγας που ασταμά-

τητα αναλωνόταν από τον αέρα της αθλιότητας και αστα-
μάτητα ξαναγεννιόταν από τις στάχτες της. Τίποτε δεν εί-
ναι πιο σπουδαίο σήμερα από το να ξεγυμνώσουμε την αν-
θρωπιστική ορμή από τη θυσία, την αφαίρεση και το ψέμα,
που για τόσο πολύ καιρό πλήρωσαν το τίμημα και αλλοίω-
σαν τα αποτελέσματά της.

2. Οι δεσμοί της αλληλεγγύης είναι εμπόδια εάν δεν
δένονται ανάλογα με τις συγγένειες που ζωντανεύει μια ε-
πιθυμία για ατομική απόλαυση, ανεξαρτησία και δημιουρ-
γία. Παντού όπου η θέληση για ζωή ανακαλεί τη θέληση για
δύναμη, οι ομαδοποιήσεις απαλλάσσονται με τον πιο σί-
γουρο τρόπο από εκείνο το πνεύμα που έκανε τις φατρίες,
τους συνασπισμούς, τις κοινότητες και άλλες αδελφότητες
φωλιές μνησικακίας, μίσους και απατηλής στοργής.

Σχόλιο

Έχει περάσει η εποχή που ο άνθρωπος εναπόθετε τη
σωτηρία του σ' εκείνους οι οποίοι, έχοντας τη δύναμη να
τον σώσουν, είχαν και τη δύναμη να τον καταστρέψουν.
Αυτός που μυείται στο να απολαμβάνει τη ζωή, δεν έχει α-
νάγκη από έναν αφέντη, έναν οδηγό, έναν εκπρόσωπο, έ-
ναν ιερέα, μια κυβέρνηση, έναν Θεό, από όλους αυτούς
τους καλούς απόστολους που μας βοηθούν να αντέχουμε
τα βάσανα που αυτοί επιβάλλουν.

Άρθρο 10 β 2

Όλα τα ανθρώπινα όντα έχουν το δικαίωμα να κάνουν ομάδες με βάση τη συγγένεια

1. Η ανοιχτή και πολυπυρηνική οικογένεια ακυρώνει μια για πάντα τη μονολιθική, αυταρχική και κλειστή πατριαρχική οικογένεια, η οποία υπήρξε για αιώνες αντικείμενο μίσους και σπέρμα της περιφρόνησης του εαυτού και των άλλων. Η περιποιητική μέριμνα που αυτή δείχνει στις επιθυμίες και στην επίγνωσή τους μυεί στο παιχνίδι των συμπαθειών και των αντιπαθειών, που είναι τόσο ευνοϊκό για την άσκηση των ελευθεριών, την άρνηση της θυσίας και τη φροντίδα για αρμονία.

Σχόλιο

Κυριαρχούμενη από την εξουσία του *pater familias*, η οικογένεια αποτέλεσε τον πυρήνα μιας πατριαρχικής οικογένειας η οποία ήταν κλεισμένη στον εαυτό της και διέπραττε το έγκλημά της ενάντια στην παιδική ηλικία, μέχρι το τέλος της δεύτερης και τελευταίας χιλιετίας της χριστιανικής εποχής.

Η γρήγορη παρακμή της κρατικής εξουσίας, της αυταρχικής και ιεραρχικής αρχής, της κυρίαρχης τάξης και του γραφειοκρατικού, στρατιωτικού και αστυνομικού μηχανισμού της επιτάχυνε –και κατ' αντίκτυπο υπέστη– μια οικογενειακή μεταβολή όπου η γυναίκα και το παιδί, που ήταν έως χθες αγνοημένοι, παραγνωρισμένοι, περιφρονημένοι, καταπιεσμένοι, εξυψώθηκαν σε πόλο κοινωνικής ακτινοβολίας και υποδειγματικής συνείδησης.

Το οικογενειακό κλείσιμο υπήρξε σπέρμα φανατι-

σμού και νευρωτικών εξεγέρσεων. Εμποδισμένη και κατεσταλμένη μέσα στην άνθισή της, η θέληση για χειραφέτηση κολλούσε τις περισσότερες φορές σε συγκρούσεις πρωτοκαθεδρίας και σε λυσσασμένες εκδηλώσεις της θέλησης για δύναμη.

Θύμα εμπαιγμού λόγω της γενναιόδωρης αθωότητάς του, πληγωμένο στην ευαισθησία του, το παιδί κατσούφιαζε και ξίνιζε τα μούτρα του κάτω από το ζυγό του γονικού δεσποτισμού, της ψυχρής αδιαφορίας των ενηλίκων, της δουλικής και ευνουχιστικής αγάπης τους, του αισχρού συναισθηματικού εκβιασμού τους.

Η οικογένεια έτσι όπως υπήρξε στη φυλή και στο κλαν, η αυταρχική οικογένεια είναι παρελθόν. Μαζί της χάνονται οι ατσαλάκωτες τελετουργίες της μύησης, το βάρος των παραδόσεων, οι δοκιμασίες, τα καψόνια, οι ταπεινώσεις, τις οποίες μια ειδεχθής παιδεία θεωρούσε «αναγκαίες» για την κατασκευή ενός «ανθρώπου».

Τόπος συναισθηματικής υποδοχής και μαθητείας, όπου το παιδί ανοίγεται στη ζωή και στον κόσμο, η οικογένεια, χειραφετημένη από τα αιωνόβιά της κουσούρια, διδάσκει στους γονείς να φέρονται πιο ανθρώπινα και πιο έξυπνα από ό,τι τους είχε προετοιμάσει η εκπαίδευση που είχαν λάβει κατά την παιδική τους ηλικία. Ενημερωμένοι στο εξής για τη σημασία που έχει, κατά την πρώτη ηλικία, η μαθητεία η καθοδηγούμενη από τη δωρεάν παροχή της αγάπης, προσπαθούν να λύσουν τους δεσμούς αίματος, να τους υποκαταστήσουν μ᾽ένα δημιουργικό παιχνίδι συμφωνιών και ασυμφωνιών, να ανοίξουν τη βεντάλια των συμπαθειών και των αντιπαθειών, να διαμορφώσουν σύμφωνα με τις αντηχήσεις του έμβιου τις αμέτρητες γκάμες της περιπέτειας, της συνάντησης, της εμπειρίας, όπου η τέχνη

να αγαπάμε τον εαυτό μας και να αγαπάμε τους άλλους ποικίλει ανάλογα με την αγχίνοια και τη φαντασία.

2. Σ' αντίθεση με το κοινωνικό συμβόλαιο, που πάντα μας επιβαλλόταν, θέλουμε να χτίσουμε την αλληλέγγυα και ανθρώπινη κοινωνία πάνω σε ομοσπονδίες μικρών ομαδοποιήσεων, όπου αναπτύσσονται μια συνείδηση και μια επιστήμη ικανές να αποδραματοποιήσουν τα καπρίτσια της αστοργίας, τους παροξυσμούς αντιπάθειας, το συγκινησιακό κλείσιμο. Η απαιτούμενη απόσταση από την ατομική ανεξαρτησία δεν πρέπει πια να είναι, όπως στο παρελθόν, ένας διαχωρισμός· υπάρχει μια ρευστότητα των συγγενειών από τη στιγμή που πρωτεύει η κυριαρχία της ζωής.

Σχόλιο

Το δικαίωμα στις εκλεκτικές συγγένειες αποκλείει κάθε πρακτική αποκλεισμού, εκτός εάν κι αυτή γίνεται σαν παιχνίδι. Από τη στιγμή που μια ζωντανή κοινωνία δημιουργεί καταστάσεις τέτοιες που να αποθαρρύνουν την επιστροφή προστατευτικών και αυταρχικών φατριών και κοινοτήτων, ενθαρρύνει από την άλλη το παιχνίδι των αντιφατικών επιλογών και των αντιπαλοτήτων, οι οποίες, αντιπαραθέτοντας μια προτίμηση σε μια άλλη, συμμετέχουν στην ποικιλότητα της ζωής.

Άρθρο 10 β 3

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να υποκαταστήσει τις κρατικές κυβερνήσεις με μια παγκόσμια ομοσπονδία μικρών τοπικών συλλογικοτήτων όπου η ποιότητα των ατόμων εγγυάται την ανθρωπιά των κοινωνιών.

1. Η απανθρωπιά δεν συζητιέται, απορρίπτεται. Καμιά πλειονότητα δεν έχει την εξουσία να επιβάλλει τα διατάγματα της βαρβαρότητας. Η ανθρώπινη επιλογή ενός μόνου προσώπου έχει μεγαλύτερο βάρος από την απάνθρωπη απόφαση πολλών. Η ποιότητα της ζωής καταργεί τη δικτατορία του αριθμού και του ποσοτικού.

Σχόλιο

Πάει λίγος καιρός που η αποφασιστικότητα ενός μόνο ανθρώπου απέδειξε ότι είχε τη δύναμη να εκθρονίσει τους τύραννους και να καταδικάσει την αυθαιρεσία τους, και μάλιστα να εκμηδενίσει τις καταπιέσεις τις οποίες υποστήριζε καλύτερα το έθιμο. Αυτό που είναι επαληθευμένο για την άρνηση των δεσποτισμών αρχίζει σήμερα να είναι αληθινό για την κατασκευή των καταστάσεων, ευνοϊκών για την εκλέπτυνση και την άνθιση του έμβιου.

Οι συνασπισμοί των πολιτών, τους οποίους γέννησε ο εμπορευματικός ιμπεριαλισμός παντού στον κόσμο, έθεσαν τις βάσεις μιας άμεσης δημοκρατίας όπου ο πολίτης πρέπει τώρα να αφήσει χώρο στο συγκεκριμένο άτομο. Είναι καιρός η πάλη ενάντια στην απανθρωπιά να παραχωρήσει τη θέση της σε προτάγματα κοινωνίας, όπου ο εξανθρωπισμός του κόσμου γίνεται ένα με τον ατομικό εξανθρωπισμό.

Οι ομαδοποιήσεις βάσει κοινών ενδιαφερόντων, οι συνεταιρισμοί πάθους και αρμονίας τους οποίους φαντάστηκε ο Σαρλ Φουριέ είχαν το ελάττωμα να έχουν συλληφθεί κάτω από την επήρεια ενός καπιταλισμού σε πλήρη άνθιση και του οποίου η δημιουργική φλόγα φώτιζε ακόμη τις προσδοκίες του μέλλοντος.

Η παρακμή της οικονομίας της εκμετάλλευσης και η φανερή χρεοκοπία των διαφόρων της κυβερνήσεων –από τον δεσποτισμό έως την κοινοβουλευτική δημοκρατία– αποκλείουν στο εξής όλες τις μορφές κοινωνικής οργάνωσης που εφαρμόστηκαν από την αγροτική επανάσταση έως τις μέρες μας. Τα συμφύρματα ατόμων που είναι απογυμνωμένα από τις χαρές της ζωής, καταδικασμένα να ζουν σε κατάσταση αγέλης, υποβαθμισμένα, υπό το πρόσχημα του πολιτισμού, στην άθλια μοίρα των ζώων, ανήκουν στο παρελθόν.

Είμαστε αποφασισμένοι να μην ακολουθήσουμε πλέον κανέναν από τους δρόμους που οδηγούν στα συγκεντρωτικά σύμπαντα των κυρίων και των δούλων. Ο νόμος του αριθμού μετατρέπει τον καθένα σε τυφλό αντικείμενο ενός ουρανόπεμπτου λογιστηρίου, που κυβερνάει τη δυστυχία. Η ποσοτική κρετινοποίηση χρησιμοποίησε πάντα τη δημοκρατία για να τη συνθλίψει κάτω από τις χειρότερες δικτατορίες.

Ο πολλαπλασιασμός των μικρών κοινωνικών δομών, όπου η γνώση των όντων και των πραγμάτων ευνοεί την ποιότητα των σχέσεων, φαίνεται να ανταποκρίνεται καλύτερα στο πρόταγμα για μια κοινωνία με ανθρώπινη κλήση.

Όπου υπάρχει μια θεμελιώδης συμφωνία για την απόλυτη κυριαρχία της ζωής, όλες οι συζητήσεις είναι επιτρεπτές. Η αισθητή νόηση εξευτελίζει το αγελαίο πνεύμα. Το

ανθρώπινο υπερτερεί του αριθμού και εξουσιοδοτεί να θεωρηθεί μηδενική και μη τελεσθείσα κάθε απάνθρωπη απόφαση, έστω και εάν λήφθηκε από την πλειοψηφία των φωνών. Αρνούμαστε τα διατάγματα της βαρβαρότητας και των θανατηφόρων επιχειρήσεων, για όποια μαζική προσχώρηση κι αν καμαρώνουν.

Άρθρο 10 γ

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στη συμμαχία με τη φύση

1. Η συμμαχία ανάμεσα στη φύση και το ανθρώπινο ον, το οποίο προήλθε από αυτήν, ορίζει το τέλος ενός οικονομικού συστήματος θεμελιωμένου στην από κοινού τους εκμετάλλευση. Η συμμαχία αυτή βρίσκει, πέρα από τις χιλιετίες, τη συμβιωτική σχέση του ανθρώπου και της γης. Εγκαινιάζει έναν τύπο οικονομίας της συγκομιδής παρόμοιο ως προς την αρχή του μ' εκείνον που εφάρμοζαν οι πολιτισμοί οι προγενέστεροι της αγροτικής επανάστασης, αλλά εκσυγχρονισμένο από την ανάπτυξη των δωρεάν ανανεώσιμων ενεργειών και από την αναμετατροπή, προς όφελος του ανθρώπινου, των τεχνικών που τόσο συχνά πρωτοστατούσαν στη μεταμόρφωση του κόσμου σε βάρος των ανθρώπων. Η συμμαχία αυτή προϋποθέτει τη συμμαχία του καθενός με τον εαυτό του, ως δημιουργού που συνεχώς καλείται να αντιμετωπίσει την πρόκληση του αδύνατου.

Σχόλιο

Η λεηλασία των φυσικών πόρων στρατολόγησε τα εργαλεία και την υπερβολική τους ανάπτυξη σ' ένα μόνιμο πόλεμο, που έθεσε τον άνθρωπο αντιμέτωπο με το περιβάλλον του. Η επιταχυνόμενη και σχεδόν αυθόρμητη πρόοδος των τεχνικών έφθασε σε σημείο να κάνει άγονο τον πλανήτη, να μολύνει τον αέρα, να σκορπίσει παντού θανατηφόρες ακτινοβολίες, να διαταράξει τους κλιματικούς κύκλους, να τροποποιήσει τους μεταβολισμούς, να πολλαπλασιάσει τις επιδημίες και τις επιζωοτίες, να απειλήσει με την εξάλειψη των ειδών. Η οικονομική συμπεριφορά εκφύλισε τον άνθρωπο και τη γη μέσω μιας υποστροφικής αλχημείας που μετέβαλε τη χαραυγή της ζωής σε σκοτεινιασμένη επιβίωση. Όσο και να αμφισβητείται σήμερα, συνεχίζει να συντηρεί τον φόβο, το μίσος και την περιφρόνηση του έμβιου ανάμεσα σ' εκείνους που προβαίνουν σε μια αντίθετη διακήρυξη πίστης, μένοντας χωρισμένοι από τον εαυτό τους, θιασώτες μια λατρείας της ζωής, θαυμαστές μιας φύσης ικανής να καταστρέψει τον άνθρωπο όπως και τα μνημεία του, οικολόγοι της καθολικής συμπόνιας, αγωνιστές της αποκαλυπτικής ανατροπής, απελπισμένοι και παραιτημένοι κριτικοί ενός κόσμου που τους κατασπαράζει.

2. Η μάχη για την ποιότητα είναι η αληθινή απάντηση στη δημογραφική πρόκληση. Η ανθρώπινη ποιότητα του καθημερινού τοπίου, των ενεργειών παραγωγής, των καταναλώσιμων αγαθών και του ατόμου είναι η μόνη ικανή να σώσει ένα είδος που αφοσιώθηκε στον ποσοτικό πολλαπλασιασμό επιβάλλοντας στο πλεόνασμά του τις αφαιρέσεις του θανάτου.

Σχόλιο

Η αξίωση να σωθεί η κοινότητα θυσιάζοντας το άτομο κατέστησε απάνθρωπες τις κοινωνίες για χιλιετίες. Χρήσιμος για την παραγωγή της εξουσίας και του κέρδους, ο άνθρωπος είναι –εκτός από την αναστολή που δίνει στο εμπόρευμα και που το εμπόρευμα δίνει σε αυτόν– τελείως άχρηστος. Τα λίγα μέσα επιβίωσης που δίνονται στη μεγάλη πλειονότητα δεν αυξάνονται ποτέ σε ποσότητα παρά μόνον όταν ελαττώνεται η ποιότητά τους, σύμφωνα με μια ισορροπία όπου το περίσσευμα του εμπορεύματος καταστρέφεται καταστρέφοντας το δημογραφικό περίσσευμα. Η επιβίωση πληρώθηκε πάντα με την τιμή του θανάτου.

3. Η φύση χωρίς την ανθρώπινη συνείδηση δεν είναι παρά ο χαοτικός αναβρασμός του έμβιου στην άγρια κατάσταση: δημιουργός μέσα στην πληθωρικότητά του, καταστροφέας μέσα στον πολλαπλασιασμό του. Το ίδιον του ανθρώπου είναι να επιδρά πάνω στην οργιαστική αφθονία του έμβιου έτσι ώστε η δημιουργική του λειτουργία, προφυλαγμένη από την τρομερή και ακρωτηριάζουσα αντιστροφή, να εμπνέει και υπηρετεί τη δημιουργία του ανθρώπινου από τον ίδιο τον άνθρωπο. Στον καθένα εκδηλώνεται μια κλίση να θρέψει, με την ίδια του την ουσία, το σύμπαν των όντων και των πραγμάτων. Το θέμα είναι να μάθουμε το μυστικό της πηγής, που αναζωογονείται παρέχοντας το νερό της, και την τέχνη να το αντλούμε προσέχοντάς την.

Σχόλιο

Το σύμπαν του εμπορεύματος ενθάρρυνε, μέσω του βιασμού του εδάφους, του υπεδάφους, του ανθρώπου και

του περιβάλλοντός του, το ξέσπασμα μαινάδων μεθυσμένων από μια ζωή δίχως χρήση, από μια ζωή της οποίας το φούσκωμα ξεσπάει σε ένα όργιο δολοφονιών και ερήμωσης. Η επιβίωση είναι ο πανικός της απαγορευμένης ζωής, που ζητάει από τον θάνατο να κάνει εκκαθάριση στις ανεπάρκειές της. Είναι σαν εκείνους τους πληθυσμούς οι οποίοι είναι βυθισμένοι στην αθλιότητα και στον σκοταδισμό από την ενθαρρύνουσα τη γεννητικότητα πολιτική των πατριαρχικών και θρησκευτικών καθεστώτων, και στους οποίους η βρεφική θνησιμότητα, η πείνα, οι εμφύλιοι πόλεμοι, οι σφαγές, οι γενοκτονίες παρέχουν μια ισορροπία που κυνικά αποκαλείται «φυσική».

4. Η συμμαχία με τη φύση υποδεικνύει μια εκ νέου ανακάλυψη και μια καινούργια προσέγγιση των ζώων και των φυτών, τα οποία συλλαμβάνονται με τις ιδιαιτερότητές τους μέσα στους κόλπους του έμβιου. Ακόμη και η φαινομενικά αδρανής ύλη του ορυκτού βασιλείου και του τεχνουργήματος κρύβει μια μορφή ζωής, μια σχέση όσμωσης με το ανθρώπινο φαινόμενο, έναν τρόπο ξεπεράσματος του φετιχισμού του αντικειμένου, για τον οποίο πολλές φορές μίλησαν οι δυνάμεις του ονείρου και της φαντασίας όπου και τα πράγματα επίσης έχουν τη γλώσσα τους.

Σχόλιο

Μια αισθητή νόηση του ορυκτού, φυτικού και ζωικού βασιλείου, από τα οποία προερχόμαστε και που δεν σταματούν να δρουν και να αντιδρούν μέσα μας, μας επιτρέπει να συλλάβουμε ορθολογικά τις εκδηλώσεις που άλλοτε χαρακτηρίστηκαν υπερφυσικές, επειδή η έλλειψη εμπιστοσύνης στη δύναμη του ανθρώπου τις απέδιδε σε κάποιο

θεό ή σε κάποια πνευματική οντότητα. Η αισθητή νόηση μυεί στη γνώση εκείνης της ζωτικής ενέργειας η οποία μας δημιούργησε, από το πρωταρχικό μάγμα μέχρι τις μέρες μας, και προσφέρει στην ατομική συνείδηση έναν πλούτο στοιχείων, τα οποία θα κληθεί να μεταστοιχειώσει η επιστήμη της επιθυμίας και των πεπρωμένων.

Άρθρο 10 δ

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να συμφιλιωθεί με το ζωικό του μέρος

1. Κανένας δεν προχωράει στους δρόμους του ανθρώπινου χωρίς να διακρίνει, να ταυτοποιήσει και να αποδεχθεί το μέρος της ζωικότητας το οποίο είναι φυσικά παρόν μέσα του και το οποίο, κατεσταλμένο και παροξυμμένο, ξεσπάει και κάνει τον άνθρωπο τον χειρότερο εχθρό του ανθρώπου.

Σχόλιο

Ο εκγυμνασμένος άνθρωπος, δαμασμένος και πνευματικοποιημένος, σύμφωνα με τα εντάλματα της οικονομίας, πάντα ζήλευε το ζώο για την ελευθερία του να ικανοποιεί κατά βούληση τις φυσικές ανάγκες. Η υποχρέωση του ανθρώπου να φρενάρει τα πάθη του, για να δουλεύει κάτω από τον νόμο του κέρδους, τον οδηγεί ασταμάτητα από μια απαγορευμένη ευχαρίστηση σε μια εξαναγκαστική μανία για παράβαση. Τα κατεσταλμένα του αισθήματα ξεσπούν σε άγρια ξεχειλίσματα.

Η ματαίωση που ξεσπάει έγραψε την ιστορία των ατόμων και των λαών με το σπέρμα και το αίμα της πιο εκφυλισμένης ζωικότητας. Εκμεταλλευόμενος και θυσιάζοντας το ζώο, ο άνθρωπος συνεχίζει την ανεξιλέωτη εκδίκησή του: κάθε φορά, το σκοτώνει μέσα του, διαιωνίζοντας την ιερή θυσία του έμβιου.

Ωστόσο, σε αντίθεση με το ζώο, το οποίο απλώς ικανοποιεί τις ανάγκες του προσαρμοζόμενο στις κρατούσες συνθήκες, ο άνθρωπος διαθέτει το προνόμιο να δημιουργεί τις συνθήκες της απόλαυσής του. Το ότι παραιτήθηκε αυτού του προνομίου, μέχρι στιγμής, τον κατέβασε, όσον αφορά στην ελευθερία να παίρνει τις ηδονές του, κάτω από το ζώο και δεν τον ανέβασε πάνω από αυτό παρά μόνο σε εξαιρετικές περιστάσεις όπου αυτός άσκησε την οξυδερκή τέχνη της εκλέπτυνσης των ηδονών.

2. Η αγάπη προς τα ζώα είναι αδιαχώριστη από την αγάπη που δείχνουν τα ανθρώπινα όντα προς τη ζωικότητα την εγγενή στην ίδια τους τη φύση. Η αγάπη αυτή υποστηρίζει την ιδιαιτερότητα των ζώων και την ξεχωρίζει ριζικά από τα ανθρώπινα όντα, εμποδίζοντας έτσι να εξαγοραστεί κατά κάποιο τρόπο η περιφρόνηση προς τα ζώα από ένα τρόπο διαταραγμένης αγάπης ή νοσηρής συμπόνιας, ο οποίος θα τα βάραινε με έναν ανθρωπομορφισμό ασύμβατο με τις αληθινές τους βλέψεις.

Σχόλιο

Το πνεύμα του κέρδους και της αρπακτικότητας που σίγουρα εκφυλίζει τη σχέση ανάμεσα στον άνθρωπο και το ζώο γέννησε από αντίθεση ένα αντίπαλο κόμμα, όπου η σπλαχνική και ζωόφιλη αλληλεγγύη υψώνει το ζώο σε αντι-

κείμενο σωτηρίας και το αλλοτριώνει βαραίνοντάς το με μια αγάπη ανάρμοστη. Οποιοσδήποτε σφετερίζεται το δικαίωμα στην ιδιαιτερότητα, φροντίζει να διατηρήσει στον σκύλο, στη γάτα, στο μυρμήγκι, στην τίγρη ή στον ελέφαντα το δικαίωμα να ανήκουν σε ένα είδος μη ανθρώπινο και να υπακούουν σε κλίσεις που είναι αρκετά διαφορετικές από τις δικές μας. Το ίδιο δικαίωμα για ιδιαιτερότητα δεν θα έπρεπε να μείνει ξένο προς τη μέριμνα να αποκαταστήσουμε την πλανητική ζωή από όλες τις πλευρές της, συμπεριλαμβανόμενης και εκείνης των τοπίων.

Όλα τα ζώα έχουν δικαίωμα στην ύπαρξη. Όσο ευτελή, όσο τερατώδη, άγρια, επίφοβα, εφιαλτικά κι αν είναι, έχουν την ομορφιά και τη χρησιμότητά τους, όπως και τα άγρια, παρασιτικά, δηλητηριώδη φυτά. Το ίδιο ισχύει και για τα δένδρα, τις πέτρες, τις τοποθεσίες. Αντικαταστήστε την αυτοκρατορία της αποδοτικότητας με την προοπτική μιας καθολικής απόλαυσης, και δεν θα υπάρχει, σε σχέση με το ανθρώπινο, τίποτε που να διατρέχει τον κίνδυνο του αποκλεισμού, τίποτε που να μην αποπνέει την ευχαρίστηση τού να υποδέχεσαι και να σε υποδέχονται, πηγή κάθε γνώσης και κάθε πειρασμού.

Σχόλιο

Η ζωντανή ποίηση είναι η ορφική τέχνη τού να καλοπιάνεις με τη γοητεία και την αρμονία τις δυνάμεις του θανάτου και της καταστροφής που μας στοιχειώνουν και που μαίνονται γύρω μας. Αυτή είναι η μελλοντική διδασκαλία. Έτσι θα τελεστεί, σύμφωνα με την αλχημεία του μέλλοντος, η διαχείριση του αρνητικού.

3. Το δικαίωμα να αποδεχθείς τη ζωικότητά σου με

μια γρήγορη ικανοποίηση εγγράφεται στη συμφωνία των ηδονών, σαν μια βασική συγχορδία πάνω στην οποία κεντιούνται οι εκλεπτυσμένες μετατονίσεις που θα ξεπηδήσουν όταν έρθει η ώρα τους. Η επιθυμία να αποχαλινωθούμε, να υπακούσουμε στις ορμές μας, να αφεθούμε στη φυσική εκδηλωτικότητα, να μεθύσουμε, να περιδρομιάσουμε, να αφεθούμε στον οργασμό, να κάνουμε έρωτα *more ferarum*, όπως τα άγρια ζώα, απελευθερώνει και ενισχύει εκείνη τη ζωτική ενέργεια η οποία οφείλει από την αρχή να προστατέψει το ανθρώπινο αίσθημα από αυτό που τη σκοτώνει: από τα παλιά αντανακλαστικά του θανάτου, του βιασμού και της αρπακτικότητας.

Σχόλιο

Μια μουσική των παθών εμψυχώνει το σώμα και του δίνει ρυθμό νύχτα και μέρα. Αναμφίβολα, αυτή είναι η πηγή των τραγουδιών της απόλαυσης και του πόνου από την οποία αντλούν την έμπνευσή τους η μελωδία, ο χορός και οι ήχοι των μουσικών οργάνων. Κούνημα, ξεγόφιασμα, σκίρτημα, πήδημα και πτώση, λίκνισμα και κουλούριασμα συνθέτουν μια βασική συμφωνία που εκλεπτύνει το παιχνίδι των διακυμάνσεων και των αρμονικών επεξεργασιών. Η ανάγκη να φάμε μέχρι σκασμού συντηρεί την επιθυμία πάνω στην οποία η μαγειρική τέχνη στολίζει τις παραλλαγές της, η γενετήσια ορμή ανάβει από τις τρυφερότητες και τις λεπτότητες του έρωτα.

4. Το μυστικό της ζωτικής δύναμης είναι να κάνει σύμμαχο την ανθρώπινη συνείδηση με τη βία του άγριου ζώου που προστατεύει τα μικρά του. Το να ξαναζωντανέψουμε τη ζωική δύναμη που υπάρχει μέσα μας, είναι να α-

νάβουμε συνεχώς την εστία όπου το ελιξίριο της ζωής εξάγεται από το Μαύρο Έργο[4], όπου η επιβίωση κινείται και λιμνάζει.

Σχόλιο

Όσο ο εμπορευματικός πολιτισμός υφίσταται εσωτερική ρήξη κάτω από το αυτοκαταστροφικό αποτέλεσμα του ολοκληρωτισμού του, μαθαίνουμε να αποχωρούμε από μια εποχή παγετώνων κατά την οποία οι άνθρωποι έζησαν θλιμμένοι για το ότι δεν ήταν όσο έπρεπε φυσικά ζώα και για το ότι ήταν καθ' υπερβολή εκφυλισμένα ζώα. Με την παρακμή του πνεύματος του ευνουχισμού, και των πικρών νικών του πάνω στην έμβια ύλη, θα ανακαλύψουμε σε καθαρή κατάσταση μια ενέργεια υπεσχημένη στις εκλεπτύνσεις που θα την ενισχύσουν.

5. Το τέλος των αρπακτικών πρακτικών και αντανακλαστικών συνεπάγεται την εξαφάνιση του κυνηγιού ως σύλληψης και σφαγής. Το ξεπέρασμά του εγκαινιάζει την ηθολογική περιπέτεια και την εξερεύνηση μιας φύσης η οποία τελικά ανακαλύπτεται κάτω από την ασυνήθιστη σκοπιά μιας έμβιας ύλης που είναι κλεισμένη μέσα μας όπως και εμείς είμαστε κλεισμένοι μέσα σ' αυτήν. Η άρνηση να καταστρέψουμε, να καταπιέσουμε, να εκμεταλλευτούμε, να δαμάσουμε, να προκαλέσουμε πόνο εγγράφεται

[4] Σ.τ.μ. Ο όρος Μαύρο Έργο προσδιορίζει στην αλχημεία την πρώτη από τις τρεις φάσεις που πρέπει να επιτελεστούν προκειμένου να ολοκληρωθεί το Μεγάλο Έργο. Ο αλχημιστής πρέπει να επιτελέσει το Μαύρο Έργο, το Λευκό Έργο και τέλος το Κόκκινο Έργο για να μπορέσει να ολοκληρώσει το Μεγάλο Έργο, δηλαδή τη μεταστοιχείωση του μολύβδου σε χρυσό και την απόκτηση της φιλοσοφικής λίθου.

στο πάθος να γοητεύσουμε και να γοητευθούμε, το οποίο θα πρωτοστατεί με τον πιο σίγουρο τρόπο στην ισορροπία των ειδών, επανισορροπώντας το περιβάλλον τους και σεβόμενο την ιδιαιτερότητά τους.

Σχόλιο

Το κυνήγι υπήρξε το μέσο επιβίωσης που μεταβιβάστηκε από τα σαρκοφάγα ζώα στον άνθρωπο όταν αυτός, πολύ αργά, πρόσθεσε την κρεοφαγία στο διαιτολόγιο του, που ήταν κυρίως φυτικό. Το κυνήγι, ενθαρρυμένο από μια ανταγωνιστική οικονομία θεμελιωμένη στη δύναμη, την πονηριά, τον βιασμό και το έγκλημα, διοχέτευσε τις ορμές της απωθημένης σεξουαλικότητας σ' ένα δικαίωμα να τραυματίζεις και να σκοτώνεις. Διαστρέβλωσε τα παιχνίδια της παιδικής ηλικίας και του ειρηνικού νομαδισμού, μέσα στα οποία ο θαυμασμός, η «γλυκιά αιχμαλωσία της αγάπης», η έκπληξη, ακόμη και ο φόβος, θα άξιζε να εφευρεθούν εκ νέου.

6. Η ζωοτομία και οι πειραματισμός πάνω στα ζώα, όσο απαραίτητα κι αν τα κάνουν να φαίνονται οι θεραπευτικές ανάγκες ή αμέλειες, προέρχονται από μια βαρβαρότητα που είναι ανάξια μιας ανθρώπινης κοινωνίας: δεν βελτιώνουμε τη ζωή θυσιάζοντας το έμβιο. Ξέρουμε πολύ καλά πού οδηγεί μια τεχνική πρόοδος που πληρώνεται με τον πόνο και τον θάνατο. Η περιφρόνηση του ζώου εκκρίνει την περιφρόνηση του ανθρώπου – η συζήτηση πάνω στην αναγκαιότητα μιας διατροφής που εξασφαλίζεται από το σφάξιμο των ζώων καλά θα έκανε να μην το ξεχνά αυτό.

Άρθρο 11

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να χτίσει το πεπρωμένο του

1. Κουρασμένοι από το ότι δεν πήραμε από τη μοίρα και από τους θεούς της παρά ατυχίες, αμφίβολες ευχαριστήσεις και εφήμερες ευτυχίες, είμαστε αποφασισμένοι να θεμελιώσουμε πάνω στις στιγμές ευτυχίας, όσο σπάνιες κι αν είναι, την ασυγκράτητη επιθυμία να τις πολλαπλασιάσουμε και να τις τελειοποιήσουμε. Η μελλοντική ποίηση θα έχει το προνόμιο να δημιουργεί τις καταστάσεις όπου οι επιθυμίες μας θα εκπληρώνονται χωρίς να πρέπει να πληρωθούν με μια δυσάρεστη έκβαση. Αυτή θα είναι φτιαγμένη για όλους και από έναν, και ταυτοχρόνως από όλους και για έναν.

Σχόλιο

Ζήσαμε μέχρι τώρα σύμφωνα με μια αρχή μοίρας που έθετε ως αίτημα την εκ γενετής αδυναμία του ανθρώπου και την ισχύ των θεών. Ένας τρόπος κυβέρνησης έξω από την ανθρώπινη ζωή και αντίθετος προς τα σχέδιά της διήρκεσε για χιλιετίες πριν να διαρρηχθεί εσωτερικά κατά τη διάρκεια των πρόσφατων αιώνων, περνώντας από το λυκόφως των θεών στην κατάρρευση της γραφειοκρατικής

και χρηματοοικονομικής σαπουνόφουσκας. Το γήινό μας γίγνεσθαι, όπου κάθε άνθρωπος πλέον θα μπορεί να εξανθρωπιστεί ξεχερσώνοντας τα εδάφη της επιθυμίας, ακυρώνει τα τελευταία αποτελέσματα του παλιού ουράνιου διατάγματος.

2. Η περιπέτεια της προς δημιουργία ζωής δεν είναι απαλλαγμένη από κινδύνους ούτε από περιπλανήσεις· τουλάχιστον όμως έχουμε τη δυνατότητα να αντλήσουμε μέσα από τη θέληση για ζωή και από τη συνείδησή της μια δύναμη ικανή να μας προφυλάξει από τον πόνο, την αγωνία, τη σωματική και πνευματική κατάπτωση, που υπήρξαν το ριζικό των υπάρξεων που είχαν παραιτηθεί στα διατάγματα μιας μοίρας χωρίς χρήση.

Σχόλιο

Από την παιδική ηλικία, η υπαρξιακή περιπέτεια οφείλει τη σιγουριά και τη σταθερότητα των πρώτων βημάτων της σε μια ενόρμηση ζωής την οποία μόνο η αγάπη και η ανθρώπινη συνείδηση προφυλάσσουν από τα παλιά αντανακλαστικά αντιστροφής. Τίποτε δεν αποδεικνύεται αδύνατο σε όποιον μαθαίνει να ταυτίζει την προσωπική του πραγμάτωση με ένα αναπόφευκτο προχώρημα του έμβιου.

Ξεγυμνωμένο από τον αρχέγονή του μοιρολατρία, το *es muss sein* (έτσι πρέπει να είναι), το οποίο ο Μπετόβεν είχε κάνει σύνθημά του, παύει να θρέφει την υποταγή και μετέχει σε μια πεισματάρικη βούληση, στην αμείλικτη απόφαση να αποτυπώσει στις περιστάσεις την καμπύλη της επιθυμίας. Έτσι αναλαμβάνουμε να εγγράψουμε στην πορεία του πεπρωμένου έναν προσωπικό προορισμό που θα

το κάνει πιο ωραίο στο τέλος απ' ό,τι στην αρχή.

Δεν αποκλείουμε ούτε τις παγίδες ούτε τις ενέδρες, επιθυμούμε μόνο να έχουμε αρκετή διορατικότητα για να προετοιμαστούμε γι' αυτές, και αρκετή δύναμη για να απαλλαχτούμε απ' αυτές εάν πέσουμε επάνω τους.

Ο κίνδυνος αυξάνεται από το ότι είμαστε υπερβολικά προδιατεθειμένοι να τον φοβόμαστε και πολύ λίγο αποφασισμένοι να τον καθυποτάξουμε με την ποιητική ισχύ. Τέτοια είναι η δυστυχής προδιάθεση στην οποία εξωθούσε ήδη από τη γέννηση η μύηση στον παλιό κόσμο, σπέρνοντας στο παιδί τις φοβίες που η ενήλικη ηλικία μάζευε σε σωρό από αγωνίες, εφιάλτες και απορρυθμίσεις. Δεν θα περιβάλλουμε ποτέ με αρκετή στοργική επαγρύπνηση τις πρώτες ώρες, τους πρώτους μήνες, τα πρώτα χρόνια της ύπαρξης.

3. Η επιθυμία είναι ο κινητήρας των πεπρωμένων. Το να θέλουμε ανά πάσα στιγμή να μας πέσει ο πιο τυχερός λαχνός είναι κάτι που εκτίθεται, καθώς ορμάται από μια αφηρημένη θέληση, σε μια ανυποληψία από την οποία το γλυτώνει η επιθυμία η σφηνωμένη στο σώμα, η μαθημένη να διατυπώνεται καθαρά, η αντλούσα από τη συγκινησιακή του πληθωρικότητα τους καλύτερους λόγους, όχι για να την καταστείλει, όπως όλα πρόσταζαν κάποτε, αλλά για να συγκεντρώσει τη δύναμή της, να βάλει σε τάξη τα αποτελέσματά της και να τα κατευθύνει προς την ολοκλήρωση στην οποία αποβλέπει.

Σχόλιο

Ο τρόπος με τον οποίο κάθε άνθρωπος αντιμετωπίζει την καθημερινή διακύμανση των συμβάντων δείχνει ότι αυ-

τός συμπεριφέρεται ανά πάσα στιγμή σαν ένας αλχημιστής, που αγνοεί ποιες δυνάμεις τον χειραγωγούν και που δεν έχει συνείδηση της ικανότητάς του να τις επηρεάζει. Ο μύθος του μαθητευόμενου μάγου θα άξιζε να ερμηνευτεί κατά γράμμα από όποιον παραπονιέται για τις μεταπτώσεις της μοίρας που τον βαραίνει.

Οι περισσότεροι άνθρωποι παραδίνονται χωρίς να το ξέρουν σε μια αλχημεία συγκεχυμένη και μόνιμη, όπου η γοητεία της αποτυχίας και της επιτυχίας τούς απαγορεύει να περάσουν –για να επαναλάβουμε εδώ τα στάδια της παραδοσιακής διαδικασίας– το στάδιο του Μαύρου Έργου, της διαφθοράς, της διάλυσης, της δυστυχίας και της άρνησης του εαυτού, και να το ξεπεράσουν για να φτάσουν στο Κόκκινο Έργο, όπου η δύναμη των παθών συγχωνεύει και γεννάει, κατ' εικόνα της φιλοσοφικής λίθου και της πυρίτιδας, αυτό το παιδί της επιθυμίας που είναι προορισμένο να κυβερνήσει την τάξη των πραγμάτων.

Εάν οι περισσότεροι δεν παραιτούνται από μια συμπεριφορά σφραγισμένη κάθε μέρα απ' όλες τις φαυλότητες του εμπορίου, του ανταγωνισμού, του συναγωνισμού, της φιλοδοξίας, γιατί να ξαφνιαζόμαστε που παραβλέπουν αυτό στο οποίο αποβλέπουν και προκαλούν τις περισσότερες φορές αυτό που φοβούνται;

Οι χίμαιρες της θαυματουργίας, της αλχημείας, της μαγγανείας, της θρησκείας, της πίστης, που ακόμη είναι τόσο παρούσες στις σύγχρονες νοοτροπίες παρά μια δημόσια ανυποληψία, απλώς ξεστράτισαν την αναζήτηση που θα πρέπει να ξαναρχίσουμε μια μέρα, όταν η ζωή, απαλλαγμένη επιτέλους από τον ζυγό της οικονομίας, θα αποκαλύψει τις δυνατότητες –που μέχρι τώρα ήταν θρυμματισμένες και υποβιβασμένες στο ελάχιστο– τις οποίες κρύβει

το σώμα μέσα στη νοητική, συγκινησιακή, φυσιολογική και ανατομική ενότητά του.

Η αλχημιστική διαδικασία, που κάποτε ξεστράτισε στην αναζήτηση του χρυσού, της εξουσίας ή της πνευματικής απενσάρκωσης, προσφέρει ένα παράδειγμα που μπορεί να εφαρμοστεί στη δημιουργία του εαυτού. Δεν αποκλείει καμιά άλλη προσωπική επιλογή, την οποία θα πρότεινε η επιθυμία να γίνουμε ευτυχισμένοι. Έτσι, τίποτε δεν απαγορεύει να διορθώσουμε το αίτημα της αιώνιας επιστροφής υποθέτοντας ότι η διάρκεια μιας μέρας αναπαράγει επακριβώς τη διάρκεια μιας ύπαρξης και ότι η ευημερία στη βάση των είκοσι τεσσάρων ωρών υφαίνει το ξετύλιγμα του χρόνου που έχουμε να ζήσουμε· έτσι ώστε ένα κομμάτι ζωής να είναι ολόκληρη η ζωή. Δεν υπάρχει καλύτερη χρήση του ονείρου από το να εξυπηρετεί τα σχέδια της απόλαυσης.

Άρθρο 12

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να δημιουργεί και να δημιουργείται

1. Ίδιον του ανθρώπου είναι να δημιουργεί. Η άσκηση της δημιουργίας είναι η μόνη δραστηριότητα που είναι ικανή να μας απαλλάξει από την εργασία και να ακυρώσει τη δουλική συνήθεια να επαιτούμε βοήθεια και κοινωνική αρωγή, η οποία για τόσο πολύ καιρό μάς ενσταλάχθηκε από την εκμετάλλευση του ανθρώπου από τον άνθρωπο.

Σχόλιο

Η δικτατορία του κέρδους αυτοματοποίησε την εργασία όχι για να απελευθερώσει τους δούλους της αλλά με μοναδικό σκοπό να αυξήσει ένα κεφάλαιο που ήταν κυρίως στη διάθεση της κερδοσκοπίας. Η ανθρώπινη κοινωνία έχει ως πρώτο αντικειμενικό σκοπό να αποσπάσει το εργαλείο από το σύστημα της αποδοτικότητας έτσι ώστε να απαλλάξει τους εργαζόμενους από τον δουλικό συνδυασμό της εργασίας και της ανεργίας, και να παραχωρήσει σε όλους τα πλεονεκτήματα ενός χρόνου ελεύθερα αφιερωμένου στην ευχαρίστηση, στην επιθυμία και στην άσκηση μιας δημιουργικότητας που εδώ και καιρό ήταν συσκοτισμένη από την καθημερινή μηχανοποίηση.

2. Η ικανότητα να δημιουργούμε τον εαυτό μας και να ξαναδημιουργούμε τον κόσμο ξεχωρίζει το ανθρώπινο ον από τα άλλα είδη. Εάν η δημιουργία είναι ο τρόπος ύπαρξης του έμβιου, σύμφωνα με τον οποίο τίποτε δεν εξαφανίζεται και όλα μετασχηματίζονται, είναι στην αρμοδιότητα του ανθρώπου να παρέμβει στη διαδικασία, να ανατρέψει τα αρνητικά κατάλοιπα του παρελθόντος, να επιτελέσει, μέσω της θέλησης του για ζωή, τη μεταστοιχείωση των συστατικών του στοιχείων και να ολοκληρωθεί σύμφωνα με την εκλέπτυνση και την εναρμόνιση των επιθυμιών του.

Σχόλιο

Χωρίζοντας το άτομο από τον εαυτό του, η εργασία εξόρισε τη δημιουργική ικανότητα στα σύνορα της κερδοφόρας δραστηριότητας: τη χειροτεχνία, την τέχνη, τη λογοτεχνία, τη φιλοσοφική θεώρηση, τη φαντασία και το όνειρο. Αλλά ακόμη και σ' αυτά τα μέρη, που έχουν περιέλθει στο πνεύμα το χωρισμένο από τη ζωή, η δημιουργία είναι φενακισμένη, οδυνηρά ανολοκλήρωτη. Δουλεύει στον χώρο του θεάματος, όπου ο καλλιτέχνης οφείλει να μεγαλώσει τη φήμη του, να θυσιάσει τη αυθεντικότητα στο αποτέλεσμα, να ξεπέσει στο να αρέσει· γι' αυτό τον λόγο, η δημιουργία τόσο συχνά αποβάλλεται σαν αναστεναγμός αγωνίας. Η δημιουργική πράξη όμως αρκείται στον εαυτό της, φωτίζει δίχως να νοιάζεται που είναι φάρος, βαδίζει τον δρόμο της ψηλαφητά, πάντα ικανοποιημένη και ανικανοποίητη από τα ευρήματά της. Δεν γνωρίζει πρωτοκαθεδρίες ούτε ιεραρχίες: η ετοιμασία ενός μπουκέτου, τη δοκιμή ενός παλιωμένου αρμανιάκ, η ερωτική περιπέτεια, το πάθος μιας στιγμής, η γαλήνη της καρδιάς είναι, σε ίδιο βαθμό με μια μουσική συμφωνία, με ένα ποίημα ή με μια

ζωγραφιά, έργα τέχνης μοναδικά και ασύγκριτα.

3. Οι επίμοχθες εργασίες, που απαιτούνται από τους τομείς τους απαραίτητους στην παραγωγή και στη διανομή, θα κατανεμηθούν συναινετικά σε κάθε επιχείρηση, με τις συλλογικές συμβάσεις να ρυθμίζουν το πέρασμα από τη μια στην άλλη έτσι ώστε να αποφευχθούν η κούραση και η μονοτονία. Η αρχή σύμφωνα με την οποία καμιά εργασία δεν ισοδυναμεί με τη δημιουργία ενός κόσμου που θα μας απαλλάξει από αυτήν, πρέπει να προωθήσει παντού την εφευρετικότητα που θα είναι ικανή να καταργήσει ή να ελαφρύνει τις αγγαρείες, έτσι ώστε ο καθένας, απολαμβάνοντας το πιο μεγάλο μέρος του χρόνου του, να έχει την άνεση να αναπτύξει τη δημιουργικότητά του και να την ασκήσει σε οποιοδήποτε πεδίο και κάτω από οιαδήποτε μορφή.

Άρθρο 13

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να αναμιγνύεται και να παρεμβαίνει παντού όπου απειλείται η πρόοδος του ανθρώπινου

1. Δεν υπάρχει ούτε ελευθερία ούτε νόμος ούτε ιδιωτικό ή δημόσιο δικαίωμα ούτε δικαιολογία ούτε προστασία ούτε επιφύλαξη ούτε εξαίρεση που να μπορεί να προκαλέσει, να εξουσιοδοτήσει, να επιτρέψει, να ανεχτεί μια πράξη που είναι ενάντια στην ανθρωπότητα, ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για την πράξη μιας κυβέρνησης, ενός κράτους, ενός έθνους, μιας περιοχής, μιας εθνότητας, μια φυλής, μιας συλλογικότητας, μιας οικογένειας, μιας ομάδας ή ενός ατόμου. Στον καθένα έχει δοθεί το δικαίωμα να την καταγγείλει και να παρέμβει με τα μέσα που διαθέτει και με τη βοήθεια της αλληλεγγύης την οποία αφυπνίζει, γιατί δεν υπάρχει κανένας που να μην τον αφορά μια τέτοια βαρβαρότητα, ακόμη κι αν αυτή έχει διαπραχθεί σε βάρος ενός μόνο ανθρώπου.

2. Ο καλύτερος τρόπος για να προστατευτούμε από τις συνθήκες που γεννούν την απανθρωπιά και να την καταργήσουμε για πάντα από την ιστορία μας βασίζεται στην αυξανόμενη εξανθρώπιση των ηθών και των συμπεριφορών.

Σχόλιο

Πρέπει να προβούμε σε μια μεταστοιχείωση του παρελθόντος, όπου το άνοιγμα στη ζωή διδάσκει με τον καλύτερο τρόπο να αποφύγουμε τις παγίδες με τις οποίες ο άνθρωπος οριοθέτησε την ιστορία και από τις οποίες δεν έπαψε να πιάνεται. Όσο καλύτερα διαδοθεί αυτή η αισθητή συνείδηση, η οποία είναι παρούσα στο παιδί και την οποία πρέπει να μάθουμε να οξύνουμε αντί να καταστέλλουμε, τόσο καλύτερα θα ξεριζωθούν η πρώτη αιτία της αγριότητας, η από κοινού εκμετάλλευση της φύσης και του ανθρώπου, καθώς και οι απαράδεκτες συνθήκες που παράγονται από τον καταναγκασμό της εργασίας, την ιδιοκτησία, τη θρησκεία, την ιδεολογία, τις κοινωνικές ιεραρχίες, το σύστημα του κλαν και το συγκεντρωτικό σύστημα, τη δικτατορία του αριθμού, το περίβλημα του χαρακτήρα, την περιφρόνηση του εαυτού.

Η επαγρύπνηση συνίσταται στην εξάλειψη των σπόρων της σκληρότητας πριν αναγκαστούμε να καταστρέψουμε τη σοδειά. Επιτάσσοντας να εδραιωθεί η υπεροχή του έμβιου έναντι της οικονομίας, η αρχή σύμφωνα με την οποία η καλύτερη άμυνα είναι η επίθεση επιτρέπει παραδόξως να γίνουν σοβαρές οικονομίες πάνω στο κόστος της καταστολής του εγκλήματος. Πόσες άμεσες και φωτισμένες παρεμβάσεις δεν θα είχαν επιτρέψει να αποφευχθούν αυτές οι θεαματικές κινητοποιήσεις της κοινής γνώμης και αυτές οι αξιοθρήνητες στρατιές που παραδίδουν μέσα στις βαλίτσες της ανθρωπιστικής δύναμης τις αποδείξεις της διεθνούς κερδοσκοπίας;

3. Παντού όπου λυμαίνεται η βαρβαρότητα, έχει λιγότερη σημασία το να προσφέρουμε μια προστασία στα θύ-

ματα από το να τα βοηθήσουμε να προστατευθούν τα ίδια, έτσι ώστε, παύοντας να συμπεριφέρονται σαν θύματα, να χρησιμοποιήσουν όλα τα θεμιτά και αθέμιτα μέσα για να επιβάλλουν τα δικαιώματά τους.

Σχόλιο

Το πελατειακό σύστημα, οι οικογενειακοί δεσμοί, οι φιλανθρωπικές πολιτικές, οι συνήθειες της δουλικότητας και της υποταγής ενθάρρυναν για πάρα πολύ καιρό την παθητικότητα, την εξάρτηση, τη φιλοφρονητική αναμονή μιας βοήθειας που θα ερχόταν από αλλού. Ο καθένας πρέπει να ξέρει ότι η πιο γενναιόδωρη βοήθεια θα τον βλάψει εάν δεν τη χρησιμοποιήσει άμεσα για τη χειραφέτησή του. Ένα από τα καλά παραδείγματα του επιδόματος επιβίωσης, το οποίο μπορούν να καλύψουν εν μέρει οι προϋπολογισμοί που σχετίζονται με την ασφάλεια, την καταστολή του εγκλήματος και τις φροντίδες για την υγεία, είναι ότι, απομακρύνοντας τους κινδύνους της απογύμνωσης, της πείνας, της στέρησης κατοικίας, απελευθερώνει από τον φόβο και την τυφλή μνησικακία. Καθώς δεν εμπεριέχει ούτε αξία ούτε απαξία ούτε εύνοια ούτε δυσμένεια, δεν καθιστά την ευημερία εξαρτώμενη από αυτό αλλά παρέχει στον καθένα τα υλικά μέσα να την εξασφαλίσει από μόνος του.

4. Καμιά βαρβαρότητα δεν μπορεί να νικηθεί από μια βαρβαρότητα διαφορετικής κατεύθυνσης. Δεν πολεμάμε την απανθρωπιά με την απανθρωπιά. Η ζωή αρνείται τον εαυτό της όταν θέλει να επιβληθεί με τα όπλα του θανάτου. Αυτό που πηγαίνει κόντρα στην ευτυχία έχει να κάνει με τη βαναυσότητα· δεν υπάρχει παρά το αργό βαλς της

ευχαρίστησης του ζην για να προφυλάξει τα άτομα και τους λαούς από τον μακάβριο χορό στον οποίο τους σέρνουν οι πεθαμένες ηδονές.

Σχόλιο

Ο επιτακτικός χαρακτήρας των μέτρων τα οποία ζορίζεται να πάρει μια κοινωνία, προετοιμασμένη καλύτερα να καταστείλει το έγκλημα που προκαλεί παρά να το αποτρέψει μεταρρυθμίζοντας τον εαυτό της, μας συστήνει να προσφεύγουμε από δω και πέρα, προκειμένου να εξουδετερώσουμε τους δολοφόνους, τους επικίνδυνους ψυχοπαθείς, τους μαφιόζους φονιάδες, τους πολιτικούς και θρησκευτικούς φανατικούς, στις μεθόδους που χρησιμοποιούν οι ζωολόγοι για να αναισθητοποιήσουν από απόσταση τα ζώα που θέλουν να ακινητοποιήσουν προκειμένου να τα φροντίσουν με μεγαλύτερη άνεση.

Άρθρο 14

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να στρέφει προς τη ζωή αυτό που ήταν στραμμένο προς τον θάνατο

1. Κληρονομήσαμε από τον εμπορευματικό πολιτισμό μια τάση να στρέφουμε προς την κατάπτωση, τη νοσηρότητα και τον θάνατο τις περισσότερες από τις ηδονές που μας έδωσε η ζωή, μαζί με την ελευθερία να τις πολλαπλασιάζουμε και να τις εκλεπτύνουμε. Η γέννηση ενός ανθρώπινου πολιτισμού μάς καθιστά παρόμοιους με παιδιά που πρέπει να βασιστούν πάνω στην ακόμη εύθραυστη δύναμή τους και στην αβέβαιη διορατικότητά τους για να αντιστρέψουν την κακή πορεία των καθορισμών που οι αιώνες αποτύπωσαν μέχρι τα πιο σκοτεινά μας βάθη. Δεν έχουμε άλλη επιλογή από το να ποντάρουμε πάνω σε μια θέληση για ζωή την οποία οι χειρότερες φρικαλεότητες της ιστορίας μας δεν κατόρθωσαν ποτέ να διαβρώσουν και να στοιχηματίσουμε υπέρ της συνείδησης που πηγάζει απ' αυτήν για να κάνουμε μια αντιστροφή προοπτικής, να βάλουμε τέλος σε πολλές χιλιετίες ζωώδους σύγχυσης και να εγκαινιάσουμε τη βασιλεία του ανθρώπινου όντος.

Σχόλιο

Η προαγωγή του έμβιου με την εκλέπτυνση των ηδο-

νών είναι αυτό που μας καλεί με τον πιο σωστό τρόπο να απαλλαχτούμε από τους απάνθρωπους καθορισμούς, τους οποίους το κακό της επιβίωσης μεταδίδει από γενεά σε γενεά. Οι απολαύσεις που δημιουργούνται και συλλέγονται χωρίς επιφύλαξη ούτε αντάλλαγμα ηρεμούν, εξαγνίζουν, κατευνάζουν, λαμπικάρουν το κύμα που βγαίνει από τις σκοτεινές αβύσσους των ωκεανών μας, το μεταμορφώνουν, καθώς αυτό προβάλλει στο φως της καινούργιας μέρας, με μια δύναμη που θα κατακλύσει τις όχθες όπου είναι θεμελιωμένες οι Βαβέλ του ατομικού και κοινωνικού παραλογισμού.

Η λεηλασία του πλανήτη από μια οικονομία ολοκληρωτική και αποκομμένη από τις ζωντανές πραγματικότητες, που διαβρώνεται και κατασπαράσσεται εκ των ένδον, προκάλεσε μια ανταγωνιστική αντίδραση, ανακαλύπτοντας με την παραγωγή των καθαρών ενεργειών έναν καινούργιο δυναμισμό της αγοράς και ξυπνώντας, στο τέλος τόσων σκοτεινών αιώνων, το αίσθημα ότι το επάγγελμα του ζην είναι το μόνο που δεν εξασκήθηκε ποτέ.

2. Δεν υπάρχει ένστικτο θανάτου, υπάρχει μόνο μια ενόρμηση η οποία πολεμήθηκε τόσο επίμονα ώστε γυρίζει ανάποδα και ουρλιάζει ζητώντας αίμα. Ο καθένας βιώνει καθημερινά, μέσω μιας ύπαρξης την οποία η κερδοσκοπική φρενίτιδα αποστερεί από την ικανοποίηση των άπειρων επιθυμιών, την εμπειρία των στιγμών που ταλαντεύονται και τον κάνουν να χάνει τη διάθεσή του, επειδή κανένας δεν δίνει στον εαυτό του τον χρόνο να εκκαθαρίσει την ηδονή από την ενοχή της, από τους επίμοχθους εξαναγκασμούς της, από τη λειτουργία της διεξόδου. Διότι η τέχνη του ζην δεν άδραξε ακόμη την ευκαιρία ούτε έδειξε την ε-

ξυπνάδα να ακυρώσει την αναγκαιότητα να εργαζόμαστε.

3. Η ζωή είναι το μόνο όπλο που είναι ικανό να καταργήσει τα όπλα του θανάτου. Είναι η χρήση της βίας που νικάει τη βία της εκμετάλλευσης.

Σχόλιο

Η αναμετατροπή της γιγάντιας αγοράς των τεχνολογιών από έναν νεοκαπιταλισμό, αντλώντας κέρδος από μια πλανητική, περιβαλλοντολογική και ανθρώπινη ανασυγκρότηση, θα εφαρμόσει για ειρηνικά σχέδια πολλές ανακαλύψεις εμπνευσμένες από την τέχνη του πολέμου και της καταστροφής. Εμείς έχουμε την ευθύνη να προσέξουμε ώστε το πέρασμα από την αρχαϊκή οικονομία στην εφαρμογή των φυσικών ενεργειών, της βιολογικής γεωργίας, μιας ηθικής του ανθρώπινου σεβασμού και του «καθαρού» εμπορεύματος να συνοδεύεται από το ξεπέρασμα των συνθηκών επιβίωσης μέσω της δημιουργίας της ζωής. Η διαχείριση του αρνητικού συνίσταται επίσης στο να εμποδίσουμε την αποδοτικότητα του καλύτερου να δώσει καινούργια ενέχυρα στο χειρότερο. Αυτό που οικονομικοποιείται δουλεύει πάντα για τον μηδενισμό του όντος.

4. Η ζωή έχει το εξής κοινό με το φυσικό περιβάλλον, ότι οι πόροι της είναι ανεξάντλητοι όταν της δίδεται ο χρόνος να τους αποκαθιστά. Ο φρενήρης ρυθμός των υπάρξεων που είναι καταδικασμένες στην εργασία ενστάλαξε την κατάπτωση και την αγωνία σε κάθε ώρα που περνάει. Το να έχεις ελεύθερο χρόνο για να ζεις είναι η πρώτη νίκη πάνω στον θάνατο.

Σχόλιο

Η αγάπη της ζωής έχει την άνεση να εξάγει από τη στείρα διαφθορά, που ο καθένας σέρνει μέσα του, τα σπέρματα μιας καινούργιας γονιμότητας. Όσο ο εμπορευματικός ανθρωπισμός δίνει ανθρώπινο πρόσωπο στη θρησκευτική ατιμία και στις πολιτικές χειρονομίες, η απατεωνιά τους φωτίζεται στο χάραμα της καινούργιας μέρας, γίνεται λεπτή όπως ένας ιστός αράχνης που από απροσεξία τον σκίζουμε καθώς προχωράμε στο δρόμο μας. Αυτός που αντιλαμβάνεται, στην πηγή της στιγμής, ότι το μάννα των ηδονών δεν στερεύει, όσο αυτό αντλεί από την πηγή της ζωής, απομακρύνεται από τις φρούδες ελπίδες ενός ουράνιου μάννα.

Άρθρο 15

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να καλυτερεύει το περιβάλλον του έτσι ώστε να ζει καλύτερα

1. Η θέληση να σχεδιάσεις την ύπαρξή σου και να χτίσεις τον κόσμο στο μέτρο των επιθυμιών σου είναι η ίδια και η αυτή φροντίδα.

Σχόλιο

Η επιρροή μιας οικονομίας που εξυπηρετούσε τα σχέδιά της ζημιώνοντας τα δικά μας επένδυσε στην τέχνη της προσαρμογής στις περιστάσεις μια ενέργεια που το ανθρώπινο ον θα μπορούσε να μονοπωλήσει με πιο χρήσιμο τρόπο για να τα μεταβάλλει προς όφελός του. Κληρονομήσαμε από το παρελθόν ένα αίσθημα αδυναμίας να δράσουμε με ευχάριστο τρόπο πάνω στα πράγματα· τόσο πολύ αυτά δρουν επάνω μας με μια αποφασιστικότητα αντίθετη με τις επιθυμίες μας. Έτσι, δεν είναι ήσσον καθήκον ενός ανθρώπινου πολιτισμού να αφαιρέσει τον φόβο του εαυτού και να αποκαταστήσει στον καθένα την τόλμη της επιθυμίας.

2. Ο κόσμος είναι ο κήπος μας. Το να εμποδίσουμε να υποβαθμιστεί δεν έγκειται στο να διαλαλήσουμε τον σεβα-

σμό μας γι' αυτόν αλλά μάλλον στο να τον καλλιεργήσουμε επωφελώς έτσι ώστε να καταστραφεί από τη δική του κίνηση το σύστημα εκμετάλλευσης που τον έφερε σε δυσχερή θέση. Θα αναδημιουργήσουμε το σύμπαν ομορφαίνοντάς το με τα πάθη μας.

Σχόλιο

Η υπερίσχυση ενός περιβάλλοντος σημαδεμένου με τη σφραγίδα της περιφρόνησης, της ασχήμιας και της ανίας έκανε να ριζώσει για πολύ καιρό στα ήθη μας μια αδιαφορία, μια περιφρόνηση, μια αστοργία προς το περιβάλλον μας. Το πνεύμα της ανατροπής θα μπορούσε να φτάσει μέχρι τον βανδαλισμό, παίρνοντας το δικαίωμα να καταστρέψει, να βρομίσει, να υποβαθμίσει έναν κόσμο, ο οποίος, ιδιοποιημένος από εκείνους που αποφάσισαν ότι ήταν τα αφεντικά του, δεν είναι ο δικός μας. Για να βγούμε απ' αυτό τον εκμηδενιστικό λήθαργο, χρειάστηκε να μας φανούν σκανδαλώδη και υπερβολικά τα κέρδη που η οικονομία κυνικά αντλούσε από το πλιάτσικο του πλανήτη. Επίσης, δεν θα αντιδρούσαμε καθόλου εάν η ανάπτυξη της αγοράς των καθαρών τεχνολογιών, η οποία χρησιμοποίησε το εμπόρευμα για να πιάσει τη ρύπανση από την ανάποδη και να τη βάλει στο πεδίο της αποδοτικότητας, δεν αφύπνιζε, μέσω του συμφέροντος των επιχειρήσεων, τη συνείδηση των ανθρωπίνων ενδιαφερόντων.

Άρθρο 16

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα
να το σέβονται για την ευαισθησία του

1. Κανένας δεν πρέπει να υφίσταται την περιφρόνηση, την απειλή, την ενοχοποίηση, την επίπληξη, την κρίση. Κανένας δεν πρέπει να ανέχεται να τον καταπιέζουν, να τον ταπεινώνουν, να τον εξευτελίζουν, να τον παρενοχλούν, να τον διατάζουν, να τον κυβερνούν, να τον προσβάλλουν, να τον περιφρονούν, να τον μεταχειρίζονται με έπαρση ή συγκατάβαση. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να επικαλεστεί την κοινωνική αλληλεγγύη για να βάλει τέλος στις ενέργειες των ανθρώπων της εξουσίας και στις συνθήκες που τους παρέχουν ένα κάποιο κύρος.

Σχόλιο

Δεν υπάρχει περιφρόνηση των άλλων που να μην δείχνει μια περιφρόνηση του εαυτού. Ο τάδε κοροϊδεύει ένα χαρακτηριστικό για να οποίο αισθάνεται αμηχανία, ο δείνα υποτιμάει από φθόνο, ο ένας δεν καταδέχεται επειδή δεν μπορεί να βρει λύση, ο άλλος δυσφημίζει επειδή είναι ανίκανος να αγαπήσει και να εκτιμήσει τον εαυτό του.

Η ευτυχία του ζην δεν πρέπει να τσιγκουνεύεται τον σεβασμό που αυθόρμητα παρέχεται στο έμβιο. Το να πα-

ραδεχόμαστε ότι η ανθρώπινη ποιότητα είναι πάνω από τις άλλες αποκλείει κάθε καταφυγή σε ό,τι την εξευτελίζει.

2. Η ευαισθησία είναι το πρώτο δικαίωμα του παιδιού. Αυτή δίνει το προνόμιο στον ενήλικα να διασώσει την παιδικότητα μέσα του, να αυξήσει τον συναισθηματικό του πλούτο και να ακονίσει την ευφυΐα του. Ταυτίζει τη συνείδηση του έμβιου με τη διάθεση που μας εξασκεί από την αρχή να αισθανόμαστε και να καταλαβαίνουμε τον κόσμο αναζητώντας την ευχαρίστηση και αποφεύγοντας τον πόνο.

Σχόλιο

Το έγκλημα που έχει διαπραχθεί ενάντια στην ευαισθησία του παιδιού ανήκει σε μεγάλο μέρος στην εγκληματική ιστορία του εμπορευματικού πολιτισμού. Η σχολή του χαρακτήρα, όπου το μπλοκάρισμα των συγκινήσεων διαιωνίζει την κυριαρχία του πολεμοχαρούς ανδρισμού πάνω στις θηλυπρεπείς αξίες και στις φοβισμένες αρετές, ήταν η πηγή μιας σκληρότητας που δεν έπαψε να κηλιδώνει με πόνο και με αίμα τη σχέση των ανθρώπων μεταξύ τους και με τις ποικίλες μορφές ζωής πάνω στη γη.

Θέλουμε να αποκαταστήσουμε το δικαίωμα στη ζωή με μια διδασκαλία όπου το παιδί θα μαθαίνει, καθώς θα αναπτύσσεται, ότι η ευχαρίστηση να βοηθάει παντού τη ζωή είναι πιο ευχάριστη από τη νοσηρή ικανοποίηση να τη λεηλατεί. Το παιδί δεν είναι σκληρό παρά μόνο όταν έχει εγκαταλειφθεί στην αρπακτική ζωικότητα που αποτελεί μέρος μας, ζωικότητα την οποία εκλεπτύνει το ανθρώπινο γίγνεσθαι και την οποία πάντα επιχειρούσε να εκφυλίσει το ανταγωνιστικό πνεύμα.

3. Η εξάσκηση της νόησης που προέρχεται από την εκλέπτυνση της ευαισθησίας εγγυάται την υπέρβαση του εμπορευματικού Λόγου και της διανοητικής λειτουργίας, που απενσαρκώνει τη σκέψη απομακρύνοντάς την από το έμβιο. Η αισθητή νόηση είναι η καρδιά και η συνείδηση του ανθρώπινου πολιτισμού κατά το ότι αυτή προφυλάσσει από τη μηχανική περιστολή του όντος και τον μετασχηματισμό ενός υποκειμένου σε αντικείμενο.

Σχόλιο

Η καθολικότητα των οικονομικών μηχανισμών που διαδόθηκαν από τον αγροτικό και εμπορευματικό πολιτισμό εντύπωσε στο μυαλό μας μια κοσμοθεώρηση κυριαρχούμενη από μια μηχανική, γεωμετρική, μαθηματική νοητική σύλληψη, μια διάνοια πολιτικού μηχανικού, ωρολογοποιού, στρατηλάτη, η οποία αντιλαμβάνεται τη ζωή, το άτομο, την κοινωνία σαν μια μηχανή, η πολυπλοκότητα της οποίας δεν είναι παρά ένα σύμπλεγμα γραναζιών. Αυτή η νόηση, καλούμενη να εξετάσει, να αναλύσει, να ανατάμει, να προγραμματίσει, να εκτιμήσει στατιστικά, δεν συλλαμβάνει ένα υποκείμενο παρά μόνον υποβιβάζοντάς το στη βαθμίδα ενός αντικειμένου. Όταν δεν πληγώνει την ευαισθησία, την αναισθητοποιεί. Είναι μια νόηση αρπακτικότητας, όχι μια νόηση του έμβιου.

Αυτή ξεριζώνει από το σώμα ακόμη και τις συγκινήσεις για να τις αφήσει στο έλεος της ατομικής και αγελαίας υστερίας, η οποία τόσο εύκολα χειραγωγείται από τις σκηνοθεσίες της θρησκείας, της πολιτικής, των σπορ, της ενημέρωσης, της κουλτούρας, της εικόνας και των λέξεων που έχουν χτυπηθεί από την κυρίαρχη τάξη και αταξία.

Άρθρο 17

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να νιώσει τις κινήσεις της στοργής και της αστοργίας που είναι συμφυείς με την κινητικότητα των παθών και με τις ελευθερίες της αγάπης

1. Το παιδί δεν έχει πιο πολύτιμο δικαίωμα, για την ελεύθερη επιλογή του πεπρωμένου του, από τη δωρεάν παροχή της στοργής που του προσφέρεται και που αυτό ξοδεύει, πέρα από κάθε αξία ή ανταμοιβή. Η παιδική ηλικία, επειδή παραμένει άρρηκτα η ρίζα του ανθρώπινου, θα έπρεπε να μας εμπνέει στην αγάπη, στη φιλία, στην αλληλεγγύη, στην επαγρύπνηση να μην απαιτούμε ούτε να ελπίζουμε τίποτε σε αντάλλαγμα. Εδώ πλάθονται οι συνθήκες που αποκλείουν για πάντα τις αξιοθρήνητες μορφές της αντιστραμμένης αγάπης: τον βιασμό του σώματος και της συνείδησης, την ιδιοποίηση και τη ζήλεια που προκύπτουν απ' αυτόν, την καταφυγή στη βία και στην πονηριά, τη θέληση για δύναμη και τους τρόμους του αποκλεισμού.

Σχόλιο

Ο μηχανισμός των ανταλλαγών, που κυβέρνησε τις σχέσεις του ανθρώπου με τον εαυτό του και με τους άλλους, έκανε τη στοργή αντικείμενο παζαρέματος. Η φοβερή απειλή να τη στερήσει από το παιδί ή από τον ενήλικο,

εάν αυτοί δεν πλήρωναν με κάποιο καταναγκασμό, υπακοή ή καθήκον, την εκφύλισε τις πιο πολλές φορές, ανακατεύοντάς την με μίσος, περιφρόνηση, μνησικακία, ιδιοποίηση, τυραννία.

Ο πατριαρχικός πολιτισμός γνώρισε έστω και έναν άνδρα, έστω και μια γυναίκα η ύπαρξη των οποίων να μην στοιχειώθηκε από το παγωμένο και φλογερό φάσμα της μητέρας ή του πατέρα; Σε συμμαχία με τη συνείδηση μιας αμοιβαίας ανεξαρτησίας που πρέπει να αποκτηθεί, το συναίσθημα ότι η γυναίκα δεν πρέπει να θυσιαστεί για να δωρίσει στο παιδί τη ζωή και τη γενναιοδωρία της διδάσκει σήμερα ότι κανένας δεν μπορεί να σφετεριστεί την ιδιοκτησία του παιδιού ούτε να ασκήσει πάνω του τον συναισθηματικό εκβιασμό ο οποίος, για αιώνες ολόκληρους, επέβαλε στην περιπέτεια της αγάπης τα βάσανα της ζήλειας και την αγωνία της απώλειας του αγαπημένου αντικειμένου.

2. Το παιχνίδι της στοργής και της αστοργίας για πάρα πολύ καιρό πιάστηκε στην παγίδα της πλήξης, της φθοράς, της παρακμής, την οποία έστηνε η επιρροή της εργασίας στα πιο ποικίλα πεδία της καθημερινής δραστηριότητας. Στη μοιρολατρία μιας απώλειας των διάφορων μορφών αγάπης αντιτίθεται μια τέχνη της μεταμόρφωσής τους, μια διευθέτηση των στιγμών τους, μια αίσθηση του ρυθμού, η οποία, μέσα από το παιχνίδι του ανοίγματος και του κλεισίματος στον εαυτό και στον κόσμο, τοποθετεί τις διακυμάνσεις της επιθυμίας μέσα σε μια θέληση για ατέλειωτη αναδημιουργία της επιθυμίας αυτής.

Σχόλιο

Η τύφλωση της αγάπης είναι πάνω από όλα μια άρνηση να τη δούμε καθαρά. Τα πάθη του ερεθισμού διασταυρώνονται με μια ισάξια ευχαρίστηση κατευνασμού και ανάπαυσης. Το πάθος δεν επιθυμεί να ανυψώνεται αδιάκοπα. Η πιο ζωηρή φλόγα δεν ξαφνιάζεται να τρεμοπαίζει, δεν την πειράζει να σβήσει για να σιγοκαίει κάτω από τη στάχτη. Το να την κάνουμε να ξαναγεννιέται αδιάκοπα δεν είναι ξένο προς την απόσταση που η αγάπη αρέσκεται να παίρνει προς τις ίδιες της τις ορμές. Το να επιδιδόμαστε σ' αυτήν με έναν ή περισσότερους συντρόφους είναι θέμα επιλογής και κλίσης. Εδώ εδρεύει ίσως το μυστικό του Μεγάλου Έργου, διότι η αγάπη είναι η ασύγκριτη φωτιά των αλχημειών όπου διυλίζονται και εκλεπτύνονται τα πεπρωμένα.

Ο περιπετειώδης κίνδυνος της αστοργίας και ο πόνος που αυτή προκαλεί διδάσκουν τουλάχιστον τρία πράγματα: οι δαίδαλοι και το κέντρο αποτελούν μέρος του ίδιου λαβύρινθου· το αποκορύφωμα της ευτυχίας, όπως το απεικονίζει η αρχή της μοιραζόμενης απόλαυσης, δεν το φτάνουμε σε ευθεία γραμμή και, επιπλέον, δεν το αποκτούμε ποτέ· μέσα στα σκαμπανεβάσματα του έρωτα επαναλαμβάνονται οι αβεβαιότητες, οι αμφιβολίες, τα τρεμουλιάσματα που δίνουν στον περιπλανώμενο ιππότη τη συντροφιά του διαβόλου.

Πελαγωμένοι μέσα στον λαβύρινθο των χαμένων ερώτων, επιμένουμε πολύ συχνά να ψάχνουμε μέσα εκεί τον μίτο της Αριάδνης αντί να τον βρούμε μέσα μας.

3. Αυτό που δεν μετασχηματίζεται διαφθείρεται. Η μεγαλοπρέπεια του έρωτα είναι οι μεταμορφώσεις του.

Το ίδιο ισχύει και για τη ζωή. Αυτή εξαντλείται με το να τσιγκουνεύεται και να κρατάει λογαριασμό, επιβιώνει ερήμην, μεγαλύνει τις ελλείψεις της, πολλαπλασιάζεται αντίστροφα, μέχρι το πανικόβλητο αναπήδημα όπου καρκινοποιούνται τα τρελαμένα κύτταρα.

Σχόλιο

Ίσως η αγάπη να είναι το όνομα που οι άνθρωποι έδωσαν στη ζωτική δύναμη η οποία, κλεισμένη μέσα τους και μέσα στον κόσμο, δημιουργεί και αναδημιουργείται ακατάπαυστα, προσελκύοντας τα όντα κάτω από την επίδραση του μαγνητισμού της, ωθώντας τα να ενωθούν, παροξυμμένα από την έλξη της ηδονής, μυώντας, μέσα από τη φωνή των απολαύσεων, στο τραγούδι της γης, των νερών, του αέρα, των δασών, της ζωικής και φυτικής φλόγας, του σώματος όπου θροΐζει η πηγή της γήινης Εδέμ.

Το να απαλλαχτούμε από τον παλιό κόσμο, είναι το να ακυρώσουμε μια διαλεκτική της ουράνιας τάξης όπου η παρακμή, η διαφθορά, ο θάνατος υπήρξαν η κατάρα του ανθρώπου και της γης, από τη στιγμή που τελέστηκε η εναρκτήρια θυσία τους πάνω στους βωμούς της οικονομίας του κέρδους.

Μια διαλεκτική που κυβερνιέται από τη συμμαχία του ανθρώπου που βρίσκεται στο δρόμο της εξανθρώπισης και των ζωντανών δυνάμεων που κινούν τη φύση ακονίζει ιδιαιτέρως σε κάθε ον τη συνείδηση μιας θέλησης για ζωή, στην οποία η έλξη των απολαύσεων δίνει τη δύναμη να αφαιρέσει από την παρεμποδισμένη επιθυμία, από τον πεθαμένο έρωτα, από τον πόνο που είναι σύμφυτος με τους χωρισμούς, το ανεξιλέωτο ψεγάδι με το οποίο τους φόρτωσε η ενοχή, η αποποίηση, η εγκατάλειψη, η πικρή και λυσ-

σασμένη παραίτηση, η διαλυτική πίστη σε μια μοιραία κατάληξη.

Η υπεροχή μιας ζωής που πρέπει να βιωθεί ανεπιφύλακτα, εδώ, τώρα και πάνω στη γη, σύμφωνα με μια υπαρξιακή περιπέτεια όπου μπορούν να αποκαλυφθούν και να εξερευνηθούν οι άπειρες δυνατότητές της, ανακαλεί τις παρηγοριές με τις οποίες μας θαμπώνουν οι θρησκείες της σωτηρίας και η πίστη σε ένα φασματικό επέκεινα.

Άρθρο 18

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα
σε μια φυσική ζωή και σε έναν φυσικό θάνατο

1. Το πεπρωμένο μας αντλεί το νόημά του από τη ζωή, όχι από τον θάνατο. Ο ανθρώπινος πολιτισμός εξαίρει τη δημιουργική δύναμη του ανθρώπινου όντος. Αυτή ακυρώνει την κατάπτωση στην οποία οι άνθρωποι της οικονομίας καταδικάστηκαν παράγοντας τις συνθήκες της ηλίθιας δουλείας τους.

Σχόλιο

Απαρνούμενοι τα θέλγητρα της ζωής για να εκμεταλλευτούν ο ένας τον άλλο, οι άνθρωποι διάλεξαν αυτόν τον πρόωρο θάνατο τον οποίο ζητούν ασταμάτητα πεθαίνοντας από μόνοι τους. Η γέεννα της χειρωνακτικής και διανοητικής εργασίας έταξε μυριάδες γενεών σε μια μοίρα τόσο αξιοθρήνητη που η τόσο επίφοβη ύστατη ώρα φόρεσε την ελπίδα μιας απολύτρωσης.

Η οικονομία εκφύλισε τον θάνατο εκφυλίζοντας τη ζωή. Η νίκη του χρήματος και της εξουσίας πάνω στην απόλαυση του εαυτού και του κόσμου αφαίρεσε από την ύπαρξη το φυσικό της τέλος.

2. Το δικαίωμα στον θάνατο δεν είναι δικαίωμα του θανάτου. Το υποτιθέμενο ένστικτο του θανάτου προέρχεται από τη μοιρολατρία τη διαπιστευμένη από ένα σύστημα κέρδους, το οποίο αμείβει με την πρόωρη φθορά και τον πρόωρο χαμό αυτούς που είναι εξαναγκασμένοι να το συντηρούν. Η αποκατάσταση της ζωής στη φυσική της διαδικασία είναι το να επιτρέπεται στον καθένα να ξεχωρίζει καθαρά τις επιθυμίες του, να μαθαίνει να τις εκλεπτύνει, να τις πραγματοποιεί, να τις πολλαπλασιάζει, μέχρι που να προβάλλει, με την κομψότητα μιας τελικής υπογράμμισης, η επιθυμία να τις εγκαταλείψει, χορτασμένος και κατευνασμένος, και να αφήσει σε άλλους την ευχαρίστηση να συνεχίσουν την πορεία. Το επιθυμητό δεν έχει τέλος.

Σχόλιο

Όσο δικαιολογημένες κι αν είναι η αυτοκτονία, η ευθανασία, η άμβλωση, δεν υπάγονται λιγότερο στα έκτακτα μέτρα που οι παραδοσιακές κοινωνίες είναι αναγκασμένες να συστήνουν λόγω των λιγοστών φροντίδων που δείχνουν για τη ζωή και, επομένως, λόγω των πενιχρών μέσων πρόληψης που φαντάζονται. Όσο γίνεται, τέτοιες επιλογές θα άξιζε να εξεταστούν από εκείνους που αισθάνονται τον ασυγκράτητο πειρασμό να το κάνουν, κάτω από το φως μιας πολύ κοινότοπης διαπίστωσης, η οποία όμως μας καλεί να προφυλαχτούμε από κάθε απόφαση απερίσκεπτη ή βιαστική: είμαστε πολύ επιρρεπείς στο να επιθυμούμε τον θάνατο, λόγω του ότι δεν θέλουμε τη ζωή με αρκετό πάθος και σταθερότητα.

Θα είχαμε να μάθουμε πολλά από εκείνες τις στιγμές ευδαιμονίας όπου η ευτυχία θρέφει την επιθυμία να απλωθεί και να διαδοθεί σε βάρος κάθε πράγματος που της ε-

ναντιώνεται. Χωρίς αμφιβολία, τίποτε δεν θα είναι τόσο χρήσιμο και ευχάριστο για το μέλλον του ανθρώπινου γένους από το να διεισδύσει στα μυστήρια του σώματος για να σβήσει την πτυχή που ο εμπορευματικός πολιτισμός αποτύπωσε στο νοητικό διαγράφοντας τις περισσότερες από τις καθημερινές μας χειρονομίες με τη σφραγίδα του θανάτου.

3. Το τεχνολογικό πρόταγμα που έχει στόχο να παρατείνει τη διάρκεια της ύπαρξης, να ευνοήσει το ξανάνιωμα, και μάλιστα να συγκεκριμενοποιήσει μέσω της κλωνοποίησης τον παλιό μύθο της ανάστασης των σωμάτων, δεν υπηρετεί την ανθρώπινη πρόοδο παρά υπό τον όρο να παρατείνει τις έλξεις μιας ζωής αφοσιωμένης στην απεραντοσύνη των επιθυμιών της. Το πρόταγμα αυτό μένει δούλος της εμπορευματικής απληστίας εάν περιορίζεται στο να δώσει μια παράταση στη μακρά αγωνία μιας ύπαρξης που είναι καταδικασμένη στην εργασία, στην ανία, στην πίκρα, στην παραίτηση, στην κούραση και στην απομάγευση. Θέλουμε να συνδέσουμε επιτακτικά τη δημιουργία ενός στυλ ζωής με τη θεραπευτική φροντίδα να απωθηθεί η προθεσμία του θανάτου μέχρι τα σύνορα που η φύση τού καθορίζει.

4. Η διευθέτηση του έμβιου υπάγεται στην ανθρώπινη συνείδηση. Η μέριμνα εναρμόνισης των ειδών σύμφωνα με μια ισορροπία ζωής απορρίπτει τη στατιστική ισορροπία την οποία η αθλιότητα, οι επιδημίες, ο πόλεμος, οι σφαγές αντέταξαν στον άγριο πολλαπλασιασμό της χλωρίδας, της πανίδας και της κοινωνίας των ανθρώπων. Φροντίζει επίσης να προλάβει τις σωματικές και νοητικές ανισορροπίες, τόσο ποικίλες όπως η αρρώστια, το άγχος, το στρες, η συ-

γκινησιακή πανούκλα, πολεμώντας τους οικονομικούς μηχανισμούς που τις προκαλούν, γιατί αυτοί έκαναν τον θάνατο αρχή εκμετάλλευσης της ζωής.

Σχόλιο

Αν η εποχή των παγετώνων της γραφειοκρατίας τόσο εύκολα διείσδυσε στις τέσσερις γωνιές του πλανήτη και μέσα στα βάθη του ατόμου, αυτό έγινε επειδή η καταστρεπτική οικονομία μπόρεσε να διαδώσει ώς το εσωτερικό των φατριών των πιο εχθρικών προς την επικράτειά της τις επιταγές της ανικανότητας. Μέσα στη λύσσα τού να πολεμήσουμε τη δικτατορία του εμπορεύματος υπάρχει μια αισθητική συναίνεση όσον αφορά στην αναπόφευκτη αποτυχία, σαν να πρόσφερε η ομορφιά της άρνησης μια δόξα ή μια ικανοποίηση επαρκή σ' εκείνους οι οποίοι ούτως ή άλλως αποφάσισαν να πεθάνουν. Έτσι διαιωνίζεται από αδράνεια το παλιό αντανακλαστικό της υπακοής, το οποίο για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα απέκρυψε τη θέληση και τη συνείδηση να δοθεί στο έμβιο το προνόμιο να θεμελιώσει ένα κοινωνικό πρόταγμα.

Άρθρο 19

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα
να θεμελιώσει την ποικιλία των επιθυμιών του
πάνω στην πολλαπλότητα της ζωής

1. Το δικαίωμα στη ζωή δεν αντλεί από την επιβίωση παρά μόνο την ικανοποίηση να την ξεπεράσει φέρνοντας τις ανάγκες στην κατάσταση επιθυμιών. Η δημιουργία του πεπρωμένου δεν έχει καλύτερες βάσεις από τις ζωικές ενορμήσεις, που εκλεπτύνονται και διαφοροποιούνται ασταμάτητα στο μέτρο που εξανθρωπίζεται η φύση του ανθρώπου.

Σχόλιο

Ο εμπορευματικός πολιτισμός εκφύλισε τις επιθυμίες υποτάσσοντάς τες στο πνεύμα το επιφορτισμένο να καταστείλει, να απωθήσει, να εξαναγκάσει τις ορμές του σώματος. Έτσι τις οδήγησε τις περισσότερες φορές να επιδιώκουν την ικανοποίησή τους μέσα από τα κανάλια της θέλησης για δύναμη, της οποίας η βία, η ψύχωση, η αρρώστια, το έγκλημα συνθέτουν τη συνηθισμένη βαρβαρότητα που ασκείται από τον άνθρωπο εναντίον των όμοιών του.

2. Η επιθυμία για ζωή υπερέχει του οικονομικού Λό-

γου. Η αναζήτηση της ευημερίας και των ηδονών του σώματος θεμελιώνει μια ανθρώπινη πραγματικότητα που ξέρει από πού να πιάσει τους μηχανισμούς της οικονομικής πραγματικότητας.

Σχόλιο

Η θέληση για ζωή βρίσκεται εν δυνάμει στον καθένα. Το εγώ τη συνειδητοποιεί ως ορμή ζωής, μέσα από μια προσωπική ιστορία που διηγείται τις νίκες και τις ήττες του. Το ανθρώπινό του γίγνεσθαι θα είναι η συνισταμένη των επιθυμιών που είναι θεμελιωμένες πάνω στις βασικές ανάγκες, που αναζητούν την ικανοποίησή τους και που στοχεύουν να εκλεπτυνθούν μέσα στην πληρότητα του έμβιου.

Άρθρο 20

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα
να επιδίδεται στη δραστηριότητα ή στην ανάπαυση

1. Το δικαίωμα να απολαμβάνεις τον εαυτό σου δίνει στον καθένα το ελεύθερο να ρυθμίσει σύμφωνα με τους ενεργειακούς ρυθμούς του τις περιόδους που επιθυμεί να αφιερώσει στη δραστηριότητα και στην αργία. Ο ασυνεχής χαρακτήρας της δημιουργικότητας καταργεί την τεχνητή συνέχεια που η εργασία επιβάλλει στον χρόνο.

Σχόλιο

Ο εμπορευματικός πολιτισμός υπέταξε τον χρόνο στις διαταγές του και στη λογική του της ανταλλαγής και του κέρδους. Έδωσε στη μέρα την υποχρέωση να δουλεύει και στη νύχτα τις ένοχες ικανοποιήσεις, τις χίμαιρες του ανεκπλήρωτου, τον εξαναγκασμό των απωθημένων επιθυμιών, το φάσμα της απούσας ζωής.

Το να επιβεβαιώνουμε την προτεραιότητα της απόλαυσης έναντι της εργασίας, σημαίνει ότι διαχωρίζουμε τη θέση μας από μια ύπαρξη που μετριέται με βάση το ποσοστό της σταδιακής της φθοράς, σημαίνει ότι απελευθερώνουμε από τον χρόνο αποδοτικότητας τις στιγμές της πολυπραγμοσύνης και της γαλήνης που η εργασία εκφύλιζε.

2. Η πρόοδος των εργαλείων δεν θα πρέπει να έχει άλλο στόχο από το να ελαττώνει αδιάκοπα τον αριθμό των ωρών που είναι απαραίτητες για τη χρήσιμη παραγωγή, να απελευθερώνει από τις κοπιαστικές αγγαρείες και να συνεισφέρει στις απολαύσεις της δημιουργικότητας και της τεμπελιάς.

Σχόλιο

Η δημιουργικότητα δεν μπορεί να ανθίζει στη σκιά της εργασίας: η μηχανική πολυπραγμοσύνη, την οποία διαδίδει στις περισσότερες δραστηριότητες του ανθρώπου, τυλίγει τις χειρονομίες και τα πράγματα με ένα αίσθημα ματαιότητας που οδηγεί στην παθητικότητα, στην παραίτηση, στην απελπισία.

Αυτό που δεν έχει δημιουργηθεί –και, επιπλέον, δεν έχει παραχθεί προς όφελος του παραγωγού του– γεννά μια υποτίμηση του εαυτού που αντλεί από τη θανατηφόρα φρενίτιδα τις πικρές της παρηγοριές.

3. Ο χρόνος της απόλαυσης καταργεί τον χρόνο του χρήματος. Το να συντονίσουμε τις ευχαριστήσεις με τους ρυθμούς της φύσης προσφέρει στη δραστηριότητα και στην παθητικότητα ένα νόημα και μια ρευστότητα τις οποίες τους αρνούνταν η κατάσταση επιβίωσης και οι απαιτήσεις του κέρδους. Προχωράμε προς έναν νομαδισμό του χρόνου και του χώρου όπου η μέρα, η νύχτα, οι εποχές, η ηλικία, που μέχρι σήμερα είχαν ταυτιστεί με τη ροή μιας ύπαρξης φθαρμένης από την εργασία, θα προσφερθούν στην ελεύθερη χρήση στιγμών αφιερωμένων στην κίνηση και στην ανάπαυση, στη συγκέντρωση και στην έλλειψη προσοχής, στην επαγρύπνηση και στον λήθαργο.

Άρθρο 21

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην τεμπελιά

1. Το δικαίωμα στην τεμπελιά ήταν για αιώνες ολόκληρους μια διευθέτηση του χρόνου εργασίας, που παραχωρούσε στους δούλους την αναγκαία ανάπαυση για μια αυξημένη αποδοτικότητα. Τώρα πρέπει να το αποσπάσουμε από την αρχή της εκμετάλλευσης για να το ξαναδώσουμε στην αρχή της απόλαυσης, δημιουργικής ή όχι. Είθε η τεμπελιά να αρκεστεί στον εαυτό της και να μην μπορεί να μπερδευτεί με την αναβολή την οποία παρέχει στο σώμα η κούραση για να αποκαταστήσει την παραγωγική του δύναμη!

2. Η αληθινή τεμπελιά παρέχει στην ευχαρίστηση του να μην κάνεις τίποτε τη χάρη να αποδέχεσαι τον εαυτό σου χωρίς ενοχή, παραίτηση, λήθη του εαυτού ή αδυναμία. Με τον ίδιο τρόπο που η ανάπαυση και το παιχνίδι προσφέρουν στο παιδί την αργή ωρίμανση κατά τη διάρκεια της οποίας γίνεται αυτό που είναι και αυτό που θέλει να είναι, θέλουμε ο ύπνος των αισθήσεων και του Λόγου, μακράν του να γεννά τέρατα, να είναι ο χρόνος όπου η ζωή γκαστρώνεται από μόνη της.

3. Η τέχνη της τεμπελιάς συνίσταται στο να εκλεπτύνει τη δεύτερη έτσι ώστε, εναρμονιζόμενη με τα άλλα πάθη, να ξεφύγει από έναν πολλαπλασιασμό ο οποίος, εξαπλώνοντάς την παντού, θα την καθιστούσε μισητή και θα την κατάστρεφε. Τίποτε δεν είναι χειρότερο από την κόπωση της καρδιάς. Το προνόμιο της εκλεπτυσμένης τεμπελιάς είναι να εμποδίζει την τεμπελιά της επιθυμίας.

Σχόλιο

Υπάρχει μια τεμπελιά θανατηφόρα. Παραπέμπει στην εργασία, της χρησιμεύει ως διέξοδος, χρησιμοποιεί το σώμα και τη συνείδηση για να παραγάγει, σαν την εργασία, το κενό τού είναι. Μια τεμπελιά, η οποία είναι έτοιμη να τσιγκουνευτεί μια χειρονομία, σε αναγκάζει σε λίγο να κάνεις δέκα. Μια τεμπελιά, η οποία αποφεύγει μια σκέψη, αρχίζει να σκέπτεται άσχημα και ρέπει προς τα στραβά της δουλείας και της πλαδαρότητας, για να πιαστεί στα δίχτυα της εξουσίας. Η τεμπελιά είναι ο θρίαμβος της ανεξαρτησίας, όχι η παγίδα της υποταγής.

Άρθρο 22

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην προσπάθεια και στην επιμονή

1. Ο εμπορευματικός πολιτισμός επέβαλε, για χιλιετίες, στο άτομο και στις κοινωνίες μια τεχνητή και χαοτική τάξη, που υποβάλλει σε μια προσπάθεια της κάθε στιγμής τις πιο απλές ορέξεις της επιθυμίας και τα πιο αυθόρμητα θέλγητρα της απόλαυσης. Τα όντα και τα πράγματα διευθετήθηκαν με τόσο παράλογο τρόπο ερήμην της ζωής που το πρόταγμα να αλλάξουμε την προοπτική και να δώσουμε την κυριαρχία στις φυσικές κλίσεις απαιτεί την υποστήριξη μιας ισχυρογνωμοσύνης η οποία παρακωλύεται αδιάκοπα από το βάρος μιας φοβερής αδράνειας.

2. Το πάθος είναι ο κινητήρας της μοναδικής προσπάθειας που αξίζει, αυτής που εκλεπτύνει τις ευχαριστήσεις και θεμελιώνει μια καλύτερη ζωή. Αυτό που ο καταναγκασμός της εργασίας δεν παράγει παρά με κόπο, το πάθος το επιτελεί χωρίς δυσκολία ούτε εξαναγκασμό, επειδή είναι μια απόλαυση που θεάται τον εαυτό της και τον δημιουργεί. Όταν η προσπάθεια ξεφεύγει από το καθήκον, αγγίζει τη χάρη όπου το έργο, εμπνευσμένο θαρρείς από κάποια παράλογη δύναμη, πραγματοποιείται μέσα από την ίδια

του την κίνηση. Μ' αυτή την έννοια, η αργία είναι η ωρίμανση της προσπάθειας που φέρνει τη χάρη.

Άρθρο 23

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στο προσωπικό του αίσθημα ομορφιάς

1. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να θεωρεί ωραίο κάθε ζωντανό ον, κάθε χειρονομία, αντικείμενο ή τοπίο για τα οποία θεωρεί ότι έχουν δική τους ζωή. Δεν υπάρχει τίποτε από όσα μυούμαστε να γνωρίσουμε, να αγαπήσουμε, να επιθυμήσουμε που να μην φτάνει στην κατάσταση της ομορφιάς. Και ο Λακλό δίκαια δηλώνει ότι η ομορφιά δεν είναι παρά «ο τρόπος τού είναι που σε κάνει να προσδοκάς την πιο γλυκιά απόλαυση».

Σχόλιο

Η άγνοια, σε συμμαχία με τις απάνθρωπες προλήψεις, έθρεψε τις πιο παράλογες προκαταλήψεις για την ασχήμια ενάντια στα όντα των οποίων η σωματική διάπλαση, το φύλο, το χρώμα του δέρματος, το ένδυμα, το παράστημα, η συμπεριφορά, η σκέψη, η ηλικία, η κοινωνική τάξη, η περιουσία, η γέννηση, η γεωγραφική καταγωγή βρίσκονταν μακριά από τις νόρμες που είχαν ανυψωθεί σε δόγματα από την παράδοση. Οι πεποιθήσεις και οι ιδέες της μόδας άσκησαν τη σκληρότητά τους πάνω σε πλάσματα στα οποία είχαν φορτώσει με πονηριά ένα δυναμικό τρόμου ή απώθη-

σης, όπως τους λύκους, τα φίδια, τα βατράχια. Απωθήσαμε μέσα στον τρόμο της νύχτας, των δασών, των αβύσσων τις χαοτικές, ασυνήθιστες, ερωτικές μορφές. Η αντίστασή τους στις ταξινομήσεις του εμπορευματικού Λόγου ήταν αυτό που τις παρέδιδε στη βδελυγμία του πνεύματος, σ' αυτό τον νοητικό προγραμματισμό τον επιβεβλημένο στον οικονομικοποιημένο άνθρωπο, τον οποίο ταράζει και φοβίζει η πληθωρικότητα του έμβιου.

Παρόλα αυτά δεν περιτριγυριζόμαστε μόνον από εκφυλισμένες ομορφιές. Η κομψότητα των πυραμίδων, των καθεδρικών ναών, των ναών, των ανακτόρων στάζει το αίμα και τον πόνο εκείνων που, φτιάχνοντάς τα, εξαντλούνταν μέρα με τη μέρα για τη δόξα ενός συμβόλου. Όσον αφορά στα έργα τέχνης, λίγα είναι εκείνα που δεν αντηχούν την κραυγή λύσσας του καλλιτέχνη του ανήμπορου να χτίσει για τον εαυτό του ένα πεπρωμένο σύμφωνα με την παλέτα των επιθυμιών του, παρόλο που δημιουργεί μια αρμονία ήχων, χρωμάτων, κήπων, πετρών, υφασμάτων, λέξεων.

2. Κάθε τέχνη μετέχει στην τέχνη του ζην. Τι μας νοιάζουν τα κριτήρια της ομορφιάς και της ασχήμιας αν είναι κηλιδωμένα με την έλλειψη κατανόησης και με την περιφρόνηση του έμβιου; Το απάνθρωπο δεν είναι ούτε ωραίο ούτε άσχημο, είναι απλώς ανυπόφορο. Αντίθετα, όλα είναι ωραία σ' αυτόν που αγαπάει ή που τον αγαπούν. Οι μέλλουσες γενιές θα χρειαστούν πολλή αγάπη για να απογυμνώσουν τα αριστουργήματα που μας κληροδοτήθηκαν από τις ατιμίες και τις απαρνήσεις τους. Μα τέτοια θα είναι μια μέρα η πράξη ευγνωμοσύνης μας απέναντι στους καλλιτέχνες του παρελθόντος που, σβήνοντας τα θυσιαστήρια στίγματα που τους σπιλώνουν, θα εκχωρήσουμε αναδρομι-

κά στο έργο τους την ανθρωπιά στην οποία προσέβλεπαν με ή χωρίς ελπίδα.

3. Η περιπλανώμενη πορεία της επιθυμίας, η αναζήτηση της αγάπης του εαυτού, το κάλεσμα της περιπέτειας ξέρουν να αναγνωρίζουν μέσα στο δικαίωμα στην ασχήμια, στο ελάττωμα, στο μη ολοκληρωμένο, στην ανεπάρκεια, την ίδια την ευχαρίστηση του προσχέδιου, της πρόχειρης σκιαγράφησης, του αγενούς χαρακτηριστικού, της παραφωνίας, με λίγα λόγια εκείνης της μπαρόκ υπαρξιακής τέχνης η οποία απολαμβάνει κάθε στιγμή τον τρόπο που ενεργεί χωρίς να νοιάζεται για κάποιον στόχο που πρέπει να φθάσει· η οποία χάνεται μέσα στην υπερβολή χωρίς τη βεβαιότητα ότι θα ξαναβρεί τον εαυτό της και η οποία, γι' αυτό ακριβώς, τον ανακαλύπτει ξανά.

Σχόλιο

Η τέχνη του ζην δεν νοιάζεται για την ηθική και την αισθητική, που μέχρι τώρα εξέφραζαν τις γνώμες μιας εποχής για την πολιτιστική της παραγωγή. Η πρώτη κρίνει το περιεχόμενο ενός έργου σύμφωνα με την ηθική, η δεύτερη το κενώνει από την ουσία του για να το κάνει αντικείμενο θέασης. Και στις δύο περιπτώσεις, μια ανατομή κοινωνικού εργαστηρίου βάζει τέλος στη δημιουργική διαδικασία όπου τα βάσανα του αρχαϊκού εγώ ανεβαίνουν από την άβυσσο για να σκάσουν στην επιφάνεια των νερών της συνείδησης και για να μεταμορφωθούν εκεί ή όχι.

Αντιμέτωποι με τις φρικαλεότητες και με τα θαύματα που ξεπήδησαν από τη φαντασία για να δοθούν στην πραγματικότητα και στα πλάσματα της φαντασίας, προτιμάμε από την αποδοκιμασία και από την έξαψη της τερα-

τολογίας το τραγούδι του Ορφέα, την ποίηση που έγινε από όλους και από έναν και που αναλαμβάνει να τους γοητεύσει. Γιατί εμείς θέλουμε, απελευθερώνοντάς τες από τις διηγήσεις και τους μύθους που τις έκαναν σκληρές, να ξαναδώσουμε στις νεράιδες την απεραντοσύνη της αυτοκρατορίας τους.

Άρθρο 24

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να προχωρεί και να υποχωρεί

1. Τα άτομα και οι κοινωνίες προχωρούν σε ανθρωπιά μέσω της εκλέπτυνσης των επιθυμιών τις οποίες εμπνέει η θέληση για ζωή και οι οποίες με τη σειρά τους την εμπνέουν. Η αρχή μιας συνεχούς εκπαίδευσης του παιδιού και του ενήλικα δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί χωρίς το δικαίωμα να λιμνάσει και να υποχωρήσει. Τέτοια είναι η δύναμη της ζωής της συμμάχου με τη συνείδησή της που εύκολα επιτρέπει στον εαυτό της να παίξει μ' αυτόν, παίζοντας απ' την ανάποδη.

Σχόλιο

Η έλξη των απολαύσεων αντιμετωπίζει μια τέτοια συνωμοσία εναντιώσεων που η άσκησή της, όσο αυθόρμητη κι αν άξιζε να είναι, δεν γλυτώνει από μια επαγρύπνηση, από μια επιμέλεια, από μια συγκέντρωση, οι οποίες είναι, φυσικά, εκτεθειμένες στη χαλάρωση. Για τον λόγο αυτό, δεν πρέπει να ανησυχεί ούτε να φοβάται να καταφεύγει αιφνίδια στην υποχώρηση, στη χοντροκοπιά, στη βλακεία. Έτσι, η μέριμνα να εκφραζόμαστε κομψά δεν εμποδίζει να παραδινόμαστε στη γλώσσα των μωρών, στα ηθελημένα

γλωσσικά λάθη, στην παιδικότητα των λογοπαιγνίων, στις υπογλώσσες.

Για όποιον προχωράει δύο βήματα μπροστά, το να υποχωρήσει ένα βήμα πίσω τοποθετεί την απόσταση της παρωδίας και ενός σωτήριου αυτοχλευασμού στο μέρος ακριβώς όπου ο εμπορευματικός πολιτισμός δεν συνελάμβανε παρά την απαγόρευση κι εκείνη την παραβίαση η οποία, χρησιμοποιώντας την απάτη της ελευθερίας, αντέταξε τόσο συχνά στον σεβασμό της ζωής και του περιβάλλοντος το έγκλημα και τη ρύπανση. Οι επιτρεπόμενες από τη ζωή ελευθερίες ήταν τις περισσότερες φορές, υπό τη βασιλεία της βαρβαρότητας, απλώς η άδεια να ασκηθεί καταπίεση στη ζωή. Μπορούμε να το διαπιστώσουμε στη μανία που προκαλούν, στους υποστηρικτές του παλιού κόσμου, τα καινούργια δικαιώματα τα οποία αναγγέλλουν από χρόνο σε χρόνο οι ακαταμάχητες πρόοδοι της ανθρωπινότητας και της συνείδησής της.

2. Η δύναμη ενός προτάγματος ζωής εκτιμάται από την απουσία των καταναγκαστικών μέσων στα οποία θα έμπαινε τον πειρασμό να καταφύγει για να επιβεβαιωθεί. Αυτή είναι η καλύτερη εγγύησή της ώστε να μπορεί να υποχωρεί δίχως να εγκαταλείπει το ανθρώπινο, δίχως να ξαναπέφτει ποτέ στα δίχτυα του θανάτου και της βαρβαρότητας.

Σχόλιο

Η διάδοση του ανθρώπινου συναισθήματος, της ανθρώπινης συνείδησης και της ανθρώπινης συμπεριφοράς προκαλεί *de facto* καινούργια δικαιώματα. Όπως το δικαίωμα στην ξεκούραση, στην απραξία, στο να περιδρομιά-

ζεις, το δικαίωμα να υποχωρείς, να παραβαίνεις, να εναντιώνεσαι, να αντιλέγεις, να παριστάνεις τον καραγκιόζη ή τον βλάκα, μετέχουν σε μια τέχνη τού να σπεύδεις βραδέως, να οπισθοχωρείς για να πηδήξεις καλύτερα, για να πηδήξεις επιτόπου ή απλώς για να αρκεστείς στην ακινησία και στη σιωπή.

Άρθρο 25

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να περιπλανιέται, να χάνεται και να βρίσκει τον εαυτό του

1. Θέλουμε να κάνουμε το πεπρωμένο έναν λαβύρινθο όπου το εγώ και ο κόσμος να δημιουργούνται και να αναδημιουργούνται, με τέτοιο τρόπο που το να χαθείς μέσα εκεί διδάσκει πώς να βρεις τον εαυτό σου, και το να ξαναβρείς τον εαυτό σου διδάσκει πώς να τον χάνεις.

Σχόλιο

Είναι ευχάριστο να χάνεσαι γνωρίζοντας ότι η ζωή είναι παντού και ότι, παντού όπου πάμε, μας συνοδεύει. Εδώ, αντίθετα από την αυτοκρατορία του εμπορεύματος, το να χάνεσαι ή να βρίσκεις τον εαυτό σου δεν είναι ούτε απώλεια ούτε κέρδος παρά μόνο παιχνίδι του όντος εν τω γίγνεσθαι. Τόσο που μας είναι θεμιτό να εφαρμόσουμε στη ζωή τα λόγια που ο Πασκάλ αποδίδει στον Θεό: «δεν θα με αναζητούσες εάν δεν με είχες ήδη βρει».

2. Οι μαίανδροι του πεπρωμένου δεν περιέχουν ούτε τιμωρία που να φοβάσαι ούτε αμοιβή που να αξίζεις. Διαρρυθμίζονται σύμφωνα με τη διαδρομή που χαράζει η υπομονετική και επίμονη εκπόνηση της ευτυχίας, από τη

στιγμή που η συνείδηση μπαίνει στη διαδικασία να αποφύγει τις παγίδες της κακοτυχίας ή να τις χαλάσει προς όφελός της. Εάν η περιπλάνηση αρνείται να είναι ευχαρίστηση με τον εαυτό της, η αγωνία μας να πετύχουμε έναν στόχο κάνει αναπόφευκτα το μακρινό φως που την προσανατολίζει να οδηγεί στο σπίτι του δράκου.

Σχόλιο

Ο καθένας από εμάς είναι ένας λαβύρινθος σε συνεχή κίνηση, όπου αυτό που είναι ίσιο και αυτό που είναι μπλεγμένο είναι ένα και το αυτό πράγμα. Αναρίθμητα μονοπάτια ανοίγουν και κλείνουν, εγγράφοντας στο παιχνίδι του προχωρήματος και της υποχώρησης μια αναλογική πραγματικότητα, η ζωή της οποίας καταλαμβάνει το κέντρο με τέτοιο τρόπο ώστε καθετί που απομακρύνεται από το κέντρο επιστρέφει σ' αυτό ή τουλάχιστον δεν χωρίζεται ριζικά απ' αυτό.

3. Η λαβυρινθική κατασκευή του πεπρωμένου καθιστά απαρχαιωμένο το γεωμετρικό σύμπαν του εμπορευματικού Λόγου.

Σχόλιο

Η οικονομικοποιημένη ύπαρξη περιχαράσσει τις κύριες κινήσεις μας με την ευθεία γραμμή της αποτελεσματικότητας, την οποία εκθειάζει το δίκαιο του ισχυρότερου, και με τις καμπύλες της σαγήνης, που υπακούουν στην τέχνη της πανουργίας. Η στρατιωτική διαίρεση σε τετραγωνάκια και ο πύργος των μυστικών μηχανορραφιών παρεμβαίνουν κατ' ουσίαν στις τυπικές παραλλαγές με τις οποίες οργανώνονται τα αστικά και πλανητικά δίκτυα ελέγχου.

Αντιλαμβανόμαστε σιγά σιγά ότι οι έννοιες της ευθείας, της καμπύλης, της ημιτονοειδούς καμπύλης, του μαιάνδρου, του πάνω και του κάτω, του μακρινού και του κοντινού, του αριστερού και του δεξιού απέκτησαν μια σημασία που σχετίζεται με τη συμπεριφορά, και μάλιστα μια σημασία ηθική, εξαιτίας της γεωμετρικής προοπτικής στην οποία ένας τρόπος αντίληψης καθολικά καθορισμένος από τις οικονομικές προσταγές ανήγαγε τον κόσμο.

Η προοπτική της ζωής ανοίγεται σήμερα σε μια σύλληψη που μάλλον προσανατολίζεται προς την αναλογία και τις ομοιότητες, με τρόπο που η αιτιακή και γραμμική παράσταση αφήνει χώρο σε μια πολλαπλότητα η οποία εκφράζει την ενότητα του έμβιου. Δεν υπάρχει στόχος να πετύχουμε: ο τοξότης, το τόξο, το βέλος, ο στόχος, ο άνεμος και το τοπίο αποτελούν μια μόνο και αδιαίρετη πραγματικότητα.

Η σύλληψη του εγώ και του κόσμου ως ενός λαβυρίνθου, όπου είναι εξίσου συναρπαστικό το να χαθείς και να βρεθείς, να περιπλανηθείς και να πας κατευθείαν στον στόχο, μας έκανε να φτάσουμε στις όχθες μιας καινούργιας συνείδησης.

α) Αυτό που γεννιέται μέσα μας έχει γεννηθεί από εμάς. Η προοπτική που ενώνει τη βραχυχρόνια και μακροχρόνια προθεσμία των συστατικών του πεπρωμένου μας υπακούει σε ένα γίγνεσθαι της ζωής «η οποία γεννιέται μόνη της», γίγνεσθαι το οποίο αντικαθιστά το γραμμικό και αιτιακό γίγνεσθαι μιας ζωής που γεννιέται για να πεθάνει. Αυτό δείχνει η αρχή: αυτό που σκοτώνω με σκοτώνει, αυτό του οποίου τη ζωή αυξάνω πλουτίζει τη δική μου.

β) Η αναζήτηση των ηδονών, σε συμμαχία με την επιστήμη της αποφυγής του πόνου, διαλύει τις ιδέες της αιτίας και του στόχου σε ένα παιχνίδι περιελίξεων όπου η διαφωνία ξυπνάει τη συμφωνία και όπου η κεντρική ισορροπία προκαλεί απομακρύνσεις από το κέντρο.

γ) Αυτό που σταματά, ενθαρρύνει να συνεχιστεί η κίνηση, αυτό που ορμάει μπροστά, εφευρίσκει εμπόδια. Έτσι, ο καθένας προχωράει προς τον εαυτό του χωρίς ποτέ να φθάνει γιατί είναι η ίδια του η κίνηση.

Άρθρο 26

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα
να νικήσει τον τρόμο και να δαμάσει τον φόβο

1. Η χρησιμότητα του φόβου ως ζωικού προαισθήματος του κινδύνου δεν μπορεί να συγχέεται πλέον με την αντίδραση του τρόμου και της αγωνίας που ο νόμος του πιο ισχυρού και του πιο πονηρού ανύψωσε σε κοινωνική αρχή κυβέρνησης, διαδίδοντας παντού τη φοβισμένη έπαρση των κυρίων και τη γεμάτη μίσος παραίτηση των δούλων.

Σχόλιο

Η προσφυγή στην απειλή, η υπόσχεση τιμωριών, η υποδούλωση σε υποτιθέμενες αναγκαιότητες σημάδεψε με τη σφραγίδα του φόβου και της τρεμούλας τη συμπεριφορά, τα ήθη, την κουλτούρα των ατόμων και των κοινωνιών. Ένα συγκεχυμένο και οξύ αίσθημα τρόμου δεν σταμάτησε να προσελκύει στην πορεία της ιστορίας επίφοβους κινδύνους. Ο φόβος της απούσας ζωής είναι ένα κενό που ζητάει από τον κίνδυνο να το γεμίσει.

2. Ο εκφυλισμένος φόβος δεν θα εξαφανιστεί παρά με το τέλος της αρπακτικότητας, το ξεπέρασμα της ζωικότητας και την επιστροφή σε ένα ανθρώπινο γίγνεσθαι, που α-

τυχώς μπήκε σε λάθος δρόμο από τον εμπορευματικό πολιτισμό. Το πρόταγμα μιας ανθρώπινης κοινωνίας δίνει στον καθένα το δικαίωμα να αφοπλίσει –αφαιρώντας του την ισχύ που έχει να βλάπτει και υποσκάπτοντας τις συνθήκες που την ενθαρρύνουν– όποιον προσφεύγει στην απειλή και στον τρόμο.

Σχόλιο

Όσο καλύτερα εκφραστεί το δικαίωμα να απολαμβάνεις τον εαυτό σου και τον κόσμο, τόσο καλύτερα θα εξουδετερωθούν οι παγίδες τις οποίες βάζει η αγωνία στη στροφή κάθε στιγμής, και οι οποίες συγχρόνως την παράγουν: ο συναγωνισμός, η ανταγωνιστική πάλη, η καταναγκαστική εργασία, η ενοχή, ο καταναγκασμός, η ανταλλαγή, η απαγόρευση, ο χρόνος που σκοτώνει, η αυτοεξορία.

3. Η μαγεία της στοργής, που παρέχει τη γνώση της χωρίς επιφύλαξη ούτε αντάλλαγμα, διώχνει από κάθε μορφή εκπαίδευσης την προσφυγή στον τρόμο και στην απειλή. Η σχέση ζωής που εδραιώνεται ανάμεσα στο παιδί και στους οδηγούς μαθητείας του δίδαξε από νωρίς ότι τα τέρατα γεννιούνται με τον φόβο και εξαφανίζονται μαζί μ' αυτόν.

Σχόλιο

Ο φόβος, απογυμνωμένος από τον εκφυλισμό του, ανάγεται στο προαίσθημα ενός κινδύνου, στο σινιάλο που, σημαίνοντας συναγερμό στη συνείδηση, την ετοιμάζει να αποφεύγει τον κίνδυνο, να τον απομακρύνει, να τον εκμηδενίζει, δηλαδή να τον μεταμορφώνει όπως το τερατώδες πλάσμα των θρύλων, που ένα φιλί ή μια κίνηση ενδιαφέρο-

ντος το απελευθερώνουν από την κατάρα του.

Ο φόβος δρα σαν μια αυστηρή προειδοποίηση, επιτρέπει να έρθουμε στα συγκαλά μας, να υιοθετήσουμε μια απόσταση που προφυλάσσει από τη συγκινησιακή πανούκλα, από τον πανικό, από εκείνη την πορεία προς το μηδέν όπου απερίσκεπτα ρίχνεται η ζωή που έχει γυρίσει ανάποδα από μια ξαφνική ατυχία. Έχουμε πολλά να μάθουμε από την τέχνη των παιδιών που παίζουν φοβίζοντας το ένα το άλλο, μιμούμενα τον θάνατο και τον πόνο απενσαρκώνοντάς τους, αφαιρώντας τους την αυθεντικά βιωμένη πραγματικότητά τους.

4. Οι περισσότεροι φόβοι γεννιούνται από τον φόβο της απόλαυσης και από την ανυποληψία που το πνεύμα έριξε πάνω στην ευχαρίστηση. Η συμφιλίωση με το είναι των επιθυμιών που φέρουμε μέσα μας ανακαλεί τους εφιάλτες του κατεσταλμένου σώματος, που είναι εξαναγκασμένο να επιδεικνύει τις πληγές του, τις αρρώστιες του, τις έμμονες ιδέες του για να προκαλέσει τον οίκτο, αφού δεν μπορεί να έχει όλη την αγάπη του κόσμου. Μέχρι και η αγάπη για τη φύση διδάσκει να προφυλαγόμαστε από τα δηλητήρια, τα φαρμάκια και τα αρπακτικά σαγόνια που αυτή κρύβει, και μάλιστα να προλαβαίνουμε τους κατακλυσμούς που αυτή υποθάλπει.

Άρθρο 27

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να αρνείται την απειλή

1. Όποιος διεκδικεί μια κοινωνία όπου η αρχή της εξουσίας έχει καταργηθεί, έχει το δικαίωμα να μην ανέχεται καμιά απειλή ούτε εκφοβισμό, ανεξάρτητα από το αν αυτή επιβάλλεται στο όνομα μιας ιδέας, ενός προσώπου, ενός θεσμού ή ενός δήθεν ανώτερου συμφέροντος.

Σχόλιο

Η απόφαση να μην ενδίδουμε σε καμιά απειλή έχει στη διάθεσή της μια υποστήριξη ολοένα πιο στερεή από τότε που οι τυραννίες παρακμάζουν, από τότε που οι εξουσίες σταδιακά απογυμνώνονται από τα όργανα της εξουσίας τους και από τότε που οι πολίτες δεν διστάζουν πια να διώξουν ποινικά τους ταραχοποιούς της απανθρωπιάς.

Η άρνηση να αφεθούμε να μας εκφοβίσουν είναι ο καθρέφτης που ο Περσέας ορθώνει μπροστά στη Γοργόνα, αντανακλώντας της το ίδιο της το βλέμμα, το οποίο τη σκοτώνει. Η φυσική αθωότητα έχει την ικανότητα να μπλοκάρει τους συνήθεις μηχανισμούς της εξουσίας, να ανακαλεί τον αρπακτικό νόμο του πιο ισχυρού και του πιο πονηρού,

να λύνει ανάμεσα στον γητευτή και στον γητευόμενο τη νοσηρή σχέση όπου διαιωνίζεται τόσο εύκολα η εκούσια δουλεία.

2. Τις πιο πολλές φορές είμαστε υπαίτιοι αν όχι για την ἀπειλή που κρέμεται από πάνω μας, τουλάχιστον γι' αυτό που προκαταβολικά μας κάνει να αφεθούμε να υποστούμε τα αποτελέσματά της. Πώς θα επισπεύσουμε την εξαφάνιση των αστυνομικών θεσμών και της εγκληματικότητας, την οποία αυτοί προκαλούν και συγχρόνως καταστέλλουν, εάν συνεχίζουμε να συντηρούμε μέσα μας μια νοοτροπία μπάτσου, στην οποία δίνουμε την άδεια να μας υποδουλώνει μέσα στη διευθέτηση των καθημερινών μας δραστηριοτήτων και μέχρι μέσα στους δρόμους της αμφισβήτησης και της ανατροπής; Πώς θα προλάβουμε την αύξηση των επιδημιών, των επιζωοτιών και των λεγόμενων φυσικών καταστροφών, εάν επικαλούμαστε το μοιραίο, αντί να σαμποτάρουμε την τυραννία του κέρδους που τις προκαλεί, όλο και πιο συχνά, από ρεμούλα, αμέλεια και περιφρόνηση του ανθρώπινου;

Άρθρο 28

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα στο λάθος και στη διόρθωσή του

1. Το δικαίωμα στο λάθος συνεπάγεται την άρνηση να κρίνουμε και να μας κρίνουν. Απορρίπτει την κύρωση και την τιμωρία. Ξεριζώνοντας από τον άνθρωπο το αίσθημα της ενοχής, μας επιτρέπει να διορθώσουμε, εν επιγνώσει λόγου, τις προκαταλήψεις τις οποίες συνεπιφέρουν η εκτροπή, η παραπλάνηση, η λανθασμένη εκτίμηση, η αδεξιότητα. Δεν έχει δικαίωμα στο λάθος παρά μόνον εκείνος που διατείνεται ότι κυβερνάει τους άλλους και τους το επιβάλλει, γιατί συνεχίζει να δείχνει με την εξουσία του την παραπλάνηση ενός πολιτισμού που είναι προορισμένος να εξαφανιστεί.

Σχόλιο

Η τάση να κρίνουμε με τους όρους καλό και κακό προέρχεται από το εμπόριο των πραγμάτων το οποίο εφαρμόστηκε στο εμπόριο των όντων. Η δικαιοσύνη είναι μια ισαξία/ισοδυναμία ανάμεσα σε ένα αγαθό και την τιμή του, η τιμιότητα θεμελιώνεται πάνω στην έννοια του λογικού κέρδους.

Το εξωφρενικό κόστος των ολοκαυτωμάτων που α-

παίτησαν οι θεοί, η δικαιοσύνη, εξανθρωπισμένη σύμφωνα με την εμπορική τάξη πραγμάτων, το αντικατέστησε με μια ανταλλαγή όπου η εγγύηση της επιβίωσης λαμβάνεται μέσω της θυσίας της ζωής στην εργασία. Όσο αυθεντική κι αν θέλει να είναι, η συνείδηση του ορθού μετέχει στο ψέμα που είναι ίδιον κάθε εμπορίου. Υπακούει σ' έναν οικονομικό μηχανισμό του οποίου η ανθρώπινη πλευρά δεν ξεπερνάει τα όρια του οικονομικοποιημένου ανθρώπου.

2. Απορρίπτουμε τη συγχώρεση και την προσβολή. Η διόρθωση των προκαταλήψεων που έχουν προκληθεί είναι αρκετή για να θάψει μέσα στη βαρβαρότητα του παρελθόντος τις επικλήσεις για εκδίκηση, για εξαγνιστικό κολασμό, για επιείκεια, για ανταπόδοση, για εξαγορά, για εξιλέωση. Ένας αναπόφευκτος τοίχος είναι ένας τοίχος των δακρύων: απαιτεί ακατάπαυστα ακόμη μεγαλύτερους πόνους. Γι' αυτό οι φυλακές πρέπει να καταστραφούν.

Σχόλιο

Παρόλο που οι άνθρωποι έζησαν μέσα σε μια βαρβαρότητα η οποία, από τη λεηλασία της Ιεριχούς μέχρι τις σφαγές της Ρουάντα, σχημάτισε το καθημερινό υφάδι της ύπαρξής τους, η φιλανθρωπία η σχετική με τον εξανθρωπισμό του εμπορεύματος διέδωσε την ιδέα ότι η βαρβαρότητα αυτή δεν μπορεί πλέον να επωφεληθεί ούτε της ατιμωρησίας ούτε της λήθης ούτε μιας αδιαφορίας που την καθιστά κάτι κοινότοπο ούτε προπάντων της άδειας να ασκηθεί εκ νέου. Ωστόσο, δεν θα τελειώσουμε με τη βία της εκμετάλλευσης με τα όπλα και την άγνοια που τη διαιώνισαν μέχρι σήμερα.

Το θέμα δεν είναι να εξαπολύσουμε τις Ερινύες ενά-

ντια στους στρατιωτικούς, τους αστυνομικούς, τους ιδεολόγους, τους πολιτικούς που είναι ένοχοι για φρικαλεότητες –συμπεριλαμβανομένων των αντιπροσώπων του λαού που εφαρμόζουν τη θανατική ποινή– όσο να τους απομονώσουμε με έναν οστρακισμό ο οποίος, εγκαταλείποντάς τους στον εαυτό τους, τους καταδικάζει στην επιλογή να επισπεύσουν την πτώση τους ή να ανακαλύψουν μέσα τους μια σκόπιμα αγνοημένη ανθρωπιά.

Δεν υπάρχουν παρά λίγες προκαταλήψεις που να μην μπορούν να απαλυνθούν, να επανορθωθούν, να διορθωθούν, με πρωτοβουλία ακόμη κι εκείνων οι οποίοι υπήρξαν η αιτία τους, και τους οποίους μια κοινωνία θα έπρεπε να βοηθήσει ανθρώπινα αντί να τους διαφθείρει και να τους χαλάει ακόμη περισσότερο με τον αποκλεισμό, τον εγκλεισμό, την τιμωρία, την ατίμωση. Είναι στο χέρι μας να θεμελιώσουμε πάνω στην ευχαρίστηση να είμαστε αυτεξούσιοι την ανακάλυψη μιας αλληλεγγύης που φροντίζει να εξαλείφει από τις συμπεριφορές μας τα υπολείμματα του παρελθόντος.

Η φρόνηση θα μας προτείνει να κάνουμε ανίκανους να βλάψουν τους πορωμένους φονιάδες, τους δολοφόνους παιδιών, τους ψυχασθενείς δολοφόνους, τους βασανιστές, τους βιαστές, τους πληρωμένους δολοφόνους, τους μαφιόζους, τους φανατικούς; Θα προτιμήσουμε από τη φυλακή, όπου η ενοχή θρέφει, δικαιολογεί και σκληραίνει τον ένοχο, θεσμούς όπου το να ποντάρουμε πάνω στη λίγη ευτυχία που είναι ικανή να επιβιώσει όταν απουσιάζει η ελευθερία θα διορθώσει και θα απαλύνει τη μοίρα αυτών που υπέθαλψαν και διέπραξαν ανεπανόρθωτες πράξεις βαρβαρότητας, έτσι ώστε, παρά την ομόψυχη αποδοκιμασία, να τους έρθει η επιθυμία να συνεισφέρουν στην ευημερία

αυτών που αδίκησαν, και να προσφέρουν στη θυσιασμένη τους ύπαρξη έναν ανέλπιστο τρόπο ξανανιώματος.

Θα δείχναμε περισσότερη προσοχή και μέριμνα για τα θηρία παρά για πλάσματα κατειλημμένα από το παραλήρημα του φόνου και κυριευμένα από εκείνη την αναισθησία απέναντι στο έμβιο που πάντα ενθάρρυνε η λογική της αποδοτικότητας και του κέρδους;

3. Η δυστυχία κάνει να θέλουμε να βλάψουμε, η ευδαιμονία θέλει όλοι να είναι ευτυχισμένοι. Τίποτε δεν αξίζει σαν τη διάδοση της ευτυχίας για να πολεμήσουμε εναντίον της στέρησης, της απώθησης, της εκτόνωσης, του φθόνου, της μνησικακίας, του φόβου, της αρπακτικότητας, αιτιών όλων των εγκλημάτων.

Σχόλιο

Η αναζήτηση της ευχαρίστησης εκθέτει σε θλιβερές αδεξιότητες, και μάλιστα στη σκληρότητα, όταν, αναδιπλούμενη στον εαυτό της σαν να ήταν μόνη στον κόσμο, ρέπει προς τον εγωισμό και αποκόβεται από την απόλαυση των άλλων, που είναι αναπόσπαστη από μια απόλαυση του εαυτού. Επειδή ξέρει όμως ότι το σφάλμα είναι από τη μια ο δρόμος του καλύτερου, από την άλλη η φθαρμένη ικανοποίηση της αμεριμνησίας, ξέρει να επανακάμπτει και να εκλεπτύνεται. Η άρνηση του απάνθρωπου δεν έχει καλύτερο εγγυητή από την εμφάνιση ενός στυλ ζωής. Τι ευτυχία να μεταχειριζόμαστε τις περιστάσεις με τρόπο ώστε να κάνουμε μόνο βλακείες που να μας ευχαριστούν πραγματικά!

Άρθρο 29

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα σε μια απόλυτη ελευθερία γνώμης και έκφρασης

1. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να εκφράζει και να επαγγέλλεται προσωπικά οποιαδήποτε γνώμη, ιδεολογία και πίστη. Καμιά ιδέα δεν είναι απαράδεκτη, ακόμη και η πιο παρεκκλίνουσα, ακόμη και η πιο μισητή, με την προϋπόθεση ότι αυτός που την υποστηρίζει δεν αγνοεί:

α) ότι τον δεσμεύει, αυτόν και μόνο αυτόν, και δεν τον εξουσιοδοτεί να διαφθείρει τα παιδιά·

β) ότι κάθε πράξη βάρβαρη ή απάνθρωπη που θα ήταν η απόρροιά της θα προκαλούσε άμεσα ενάντια στον υπεύθυνο μιας τέτοιας πράξης μια νόμιμη αντίδραση άμυνας·

γ) ότι το ίδιο ισχύει για τη σκέψη που είναι προκλητικά εχθρική προς τη ζωή όπως και για τη συμπεριφορά ενός δολοφόνου ή ενός βασανιστή: φτάνει μια στιγμή όπου το σώμα, ως ζωντανός οργανισμός, διαχωρίζει τη θέση του από τη θανατηφόρα λειτουργία που του έχει επιβληθεί.

Σχόλιο

Οι ιδέες είναι φτιαγμένες για να πετούν ελεύθερα, όσο βλακώδεις, όσο ανυπόφορες, απωθητικές κι αν είναι. Δεν μπορούμε να τις απαγορεύσουμε, και δεν πρέπει να το κάνουμε. Γιατί, ανεξάρτητα από τις υποψίες οι οποίες, στην περίπτωση απάνθρωπων πράξεων, θα βάρυναν εκείνους που ξεστόμισαν τις ιδέες αυτές, οι τελευταίες αποκαλύπτουν εκ φύσεως τις ανωμαλίες τις οποίες πρέπει να ξεριζώσει μια καλύτερη οργάνωση της ζωής.

2. Δεν υπάρχει πιθανός διάλογος με την απανθρωπιά, παρά μόνον εάν σπάσουμε, αν είναι δυνατό, την απόφραξη που η αντιστροφή του θανάτου επέβαλε στο έμβιο και στην αισθητή του νόηση.

Σχόλιο

Η ελευθερία του λόγου εκφράζει απλώς, για το καλύτερο και πιο συχνά για το χειρότερο, αυτό που έχει κουρνιάσει μέσα στο σώμα και στη συνείδηση του ανθρώπου. Οι ιδεολόγοι που έχουν την τάση να επαγγέλλονται την περιφρόνηση του εαυτού και των άλλων εκτίθενται στη γελοιότητα που προκαλούν σήμερα το πνεύμα του κλαν, της φυλής, του έθνους, ο ρατσισμός, η ξενοφοβία, ο μισογυνισμός, η φιλαργυρία, ο αυταρχισμός, το αντανακλαστικό της ιδιοποίησης και της αρπακτικότητας, η μέριμνα του έχειν και του φαίνεσθαι περισσότερο από την έγνοια του είναι. Το στίγμα όμως με το οποίο τους σημαδεύουμε τους ενθαρρύνει κι άλλο στην αναξιοπρέπειά τους: τίποτε δεν ενισχύει καλύτερα τη βλακεία από το να την τιμήσεις με μια πολεμική.

Δεν θα αποτρέψουμε αυτή τη φρίκη που έχει γίνει κά-

τι τετριμμένο και που διαιωνίζεται από την κακομεταχείριση των γυναικών, των παιδιών, των ανδρών, των λαών, της χλωρίδας και της πανίδας με το να περηφανευόμαστε ότι κατεβαίνουμε στον στίβο των κοινών τόπων, όπου ο λόγος της απανθρωπιάς διαδίδεται ακόμη πιο άνετα από τη στιγμή που ο κυνισμός αποθαρρύνει εδώ και χιλιετίες την αισθητή συνείδηση. Γιατί καμιά συζήτηση δεν είναι ανεκτή με τους υποστηρικτές οποιασδήποτε βαρβαρότητας, οπαδούς, συνειδητούς ή όχι, του κόμματος του θανάτου, σκλάβους των παλιών αγελαίων αντανακλαστικών, που είναι κοινά στους εκμεταλλευτές και στα θύματα εκμετάλλευσης.

Αντίστροφα, η σιωπή ή η αδιαφορία είναι πενιχροί αντίλογοι στα εμετικά λόγια εάν δεν βασίζονται σε μια καθημερινή επαγρύπνηση και παρέμβαση, που έχουν στόχο να αποκαταστήσουν σε όλα τα πεδία το ανθρώπινο νόημα των όντων και των πραγμάτων.

Η αηδία που ο άνθρωπος έχει τη συνήθεια να θρέφει προς τον εαυτό του και προς τους όμοιούς του αποκαλύπτει πόσο η απανθρωπιά είναι η πραγματική δυσφορία του εμπορευματικού πολιτισμού. Μόνον η υπεροχή του έμβιου θα έχει τη δύναμη να ανατρέψει τη βαρβαρότητα, να αφαιρέσει τις σκουριές του παρελθόντος, να επιτελέσει την αλλαγή η οποία, απαλλάσσοντας το βίωμα από μια οικονομία που το καταπιέζει, θα ενθαρρύνει, για πρώτη φορά στην ιστορία, το προχώρημα.

Για να σβήσουμε τις πνευματικές και υλικές κηλίδες αίματος δεν υπάρχει παρά η συνεχώς αναγεννώμενη ροή της ζωής.

3. Η συμπεριφορά υπερισχύει του λόγου. Οι χειρονο-

μίες της ζωής υπερτερούν των λέξεων, όποιες και να είναι, και μ' αυτό τον τρόπο αφυπνίζουν την ομιλία που είναι ικανή να τις διαδώσει. Το ανθρώπινο μέρος του ανθρώπου δεν θα προοδεύσει παρά μόνο ανακαλύπτοντας τη συνείδησή του και τη γλώσσα η οποία το εκφράζει και ταυτόχρονα το μεταβιβάζει.

Σχόλιο

Οι διαμαρτυρίες του ανθρωπισμού συχνά κρύβουν μια απάνθρωπη συμπεριφορά, και μπορεί να συμβεί ορισμένες αρχαϊκές προκαταλήψεις να μην εμποδίζουν, σ' αυτόν που τις έχει, μια αυθόρμητη μέριμνα, μια αβρότητα, μια γενναιοδωρία. Στο μέτρο που η στάση αντιφάσκει προς τα λόγια, η τέχνη συνίσταται στο να ευνοηθεί το ανθρώπινο έτσι ώστε, υπογραμμίζοντας τις διαστρεβλώσεις του σώματος και της διαχωρισμένης σκέψης, να επικρατήσει τελικά η συνείδηση μιας καθολικής θέλησης για ζωή.

4. Η καλύτερη κριτική μιας αξιοθρήνητης κατάστασης γεγονότων συνίσταται στη δημιουργία της κατάστασης που τη γιατρεύει. Η συντριβή της ατιμίας την ανασταίνει κάτω από μια άλλη μορφή, η επίδειξη εύνοιας προς την ατομική ευτυχία σβήνει μέχρι και τη θύμησή της.

Σχόλιο

Η καταγγελία του ανυπόφορου είχε υπερβολικά την τάση να συνοδεύεται από μια διαπίστωση αδυναμίας, η οποία τελικά δίνει στη βαρβαρότητα ένα αναπόφευκτο χαρακτήρα, και μάλιστα παραδόξως ελκυστικό. Γιατί η ανία θεληματικά ευφραίνεται με μια βλαπτικότητα που κάνει πιο πικάντικη την κατήφεια της ύπαρξης.

Εάν θέλουμε να μην ξεχάσουμε εντελώς την παλιά φρίκη, ας είμαστε δύσπιστοι απέναντι στη γοητεία που ασκεί αυτή κάτω από την κάλυψη του «καθήκοντος μνήμης», για όσο δεν θα έχουμε κατασκευάσει την κατάσταση που θα αποθαρρύνει για πάντα την αναγέννησή της. Ο τρόπος για να τελειώνουμε μ' έναν κόσμο που καταστρέφεται από μόνος του δεν είναι να τον αναθεματίσουμε αλλά να τον καθαρίσουμε από τα μπάζα και να χτίσουμε ένα καινούργιο πολιτισμό.

5. Υπάρχει, στο παιδί, μια συγκεκριμένη ευτυχία με το να λέει «όχι». Δεν παρουσιάζει τίποτε κοινό με τη μικροψυχία των ενηλίκων που δεν τολμούν να πουν «ναι» στις πιο φανερές τους επιθυμίες. Δείχνει απλώς την απόσταση που μας επιτρέπει να εξετάσουμε και να κρίνουμε άνετα μια πρόταση για την οποία είναι καλό να σιγουρευτούμε εκ των προτέρων εάν είναι ωφέλιμη ή επιζήμια.

Άρθρο 30

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα
να κριτικάρει και να αντιλέγει σε ό,τι φαίνεται να είναι
σίγουρο ή περνάει σαν στοιχειώδης αλήθεια

1. Οι πιο τρελές θεωρήσεις, οι πιο παραληρηματικές βεβαιώσεις, σπέρνουν με τον τρόπο τους το πεδίο των μελλοντικών αληθειών και εμποδίζουν να δώσουμε απόλυτο κύρος στις αλήθειες μιας εποχής. Στην πιο αχαλίνωτη φαντασία, στο πιο κούφο ψέμα υπάρχει μια σπίθα ζωής που μπορεί να ξανανάψει όλες τις φωτιές του δυνατού.

Σχόλιο

Η άνθηση των ιδιορρυθμιών θυμίζει ότι το κέντρο της ζωής είναι παντού και καθορίζει μια άπειρη ποικιλία δυνατών επιλογών.

Αντίθετα, αυτή η άνθιση δεν θα μπορούσε να μπερδευτεί μ' εκείνες τις αντινομικές γνώμες που δίνουν στον πιο φρικτό κομφορμισμό μολυβένια φτερά. Το θέαμα έχει ανάγκη από εικονοκλάστες για να ανανεώσει τις εικόνες του. Και στρατολογεί, κάτω από τη σημαία των μισθοφορικών ελευθεριών του, τα απορρίμματα του παλιού κόσμου, πανευτυχές για μια φήμη διάτρητη από όλες τις μεριές, παίρνοντας το μέρος του μισογυνισμού, του βιασμού,

του μίσους, του εξαγνιστικού κολασμού, της ρύπανσης, της εξουσίας, της θρησκείας, του θανάτου με όλες τις μορφές· κοντολογίς, του συρφετού μπαλωμένων αξιών που οι καινούργιοι προσανατολισμοί του έμβιου βγάζουν σιγά σιγά από τον δρόμο τους.

2. Η απόλυτη ανοχή όλων των γνωμών έχει ως θεμέλιο την απόλυτη μη-ανοχή κάθε απάνθρωπης πράξης.

Σχόλιο

Με τον ίδιο τρόπο που ο πιο αξιοθρήνητος εγκληματίας και ο πιο αποδεδειγμένος βλάκας δικαιούνται έναν δικηγόρο για να τους υπερασπιστεί, υπάρχει μια ελευθερία να ακούμε τα πάντα και να ξεστομίζουμε τα πάντα. Απορρέει από αυτή την αλληλέγγυα διαβεβαίωση: δεν έχουμε την ελευθερία να κάνουμε άλλους να πεινάσουν, να εκμεταλλευτούμε, να καταπιέσουμε, να σκοτώσουμε. Η ελευθερία της επινόησης δεν μπορεί να μπερδευτεί με την ελευθερία της έλλειψης.

Άρθρο 31

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα
να μη θεωρεί τίποτε ιερό

1. Τίποτε δεν είναι ιερό. Καμιά ιδέα, καμιά γνώμη, καμιά πίστη δεν πρέπει να ξεφεύγει από την κριτική, την κοροϊδία, την ειρωνεία, το χιούμορ, την παρωδία, την καρικατούρα, την παραποίηση. «Θα το επαναλάβω σε όλους τους τόνους», έγραφε ήδη ο Ζωρζ Μπατάιγ, «ο κόσμος δεν είναι κατοικήσιμος παρά μόνο υπό τον όρο τίποτε να μην είναι σεβαστό σ' αυτόν».

Σχόλιο

Το ιερό γεννούσε πάντα τη σκληρότητα. Η στυγερότητα είναι κόρη της λατρείας. Αυτό που ιεροποιεί σκοτώνει.

Ιεροποιημένα, το παιδί είναι ένας τύραννος, η γυναίκα ένα αντικείμενο, η ζωή μια απενσαρκωμένη αφαίρεση. Μια «θρησκεία του έμβιου» θα πρότεινε εξαρχής ότι η γη δεν χρειάζεται τον άνθρωπο, και μάλιστα μπορεί να τον εξαλείψει ως υπεύθυνο του εκφυλισμού της.

Όποιος ανυψώνεται σε θεό, μεσσία, προφήτη, πάπα, ιμάμη, παπά, ραβίνο, πάστορα και άλλο γκουρού, όποιος φωνάζει βλασφημία, ανάθεμα, αποστασία, από τη στιγμή

που γελοιοποιείται το δόγμα του, η πεποίθησή του, η πίστη του, ξεσηκώνει ενάντια στο ανθρώπινο τις ανυπόφορες καταπιέσεις του παρελθόντος.

Η θρησκεία, εφαρμοσμένη σε προσωπικό επίπεδο, αφορά μια ιδιωτική συναλλαγή, ανάμεσα στον πιστό και στον εαυτό του. Από την άλλη, είναι απαράδεκτο να επιβληθεί αυτή με την εξωτερική όψη ενός δημόσιου θεσμού, μπροστά στον οποίο θα πρέπει επιπλέον να γονατίζουμε. Εάν αυτή αξίζει να μελετηθεί, είναι ως οικονομικό, ψυχολογικό και κοινωνικό φαινόμενο, όπως γίνεται και με την ανάλυση της ιουδαϊκής, της χριστιανικής, της ισλαμικής, της βουδιστικής ή ινδουιστικής μυθολογίας και του κελτικού, ελληνικού ή αζτέκικου πανθέου.

2. Η απόλαυση ακυρώνει το ιερό.

Σχόλιο

Το να απαγορεύουμε στη δημιουργική αγάπη να προσελκύει, να αγγίζει, να χαϊδεύει τα όντα και τα πράγματα ανάλογα με την όρεξή της, είναι το να ξανανοίγουμε το σχίσιμο που χωρίζει τον άνθρωπο από τις επιθυμίες του, είναι το να εγκαθιδρύουμε μέσα από την απομάκρυνση του εαυτού τη βαναυσότητα αυτού που πλησιάζει υποφέροντας και προκαλώντας πόνο, είναι το να ανοίγουμε ένα κενό και να το γεμίζουμε με χιμαιρικές επισκέψεις, είναι το να συνδέουμε τον άνθρωπο με τον ουρανό και με το πνεύμα αντί να τον ενώνουμε με τη γη, με τον εαυτό του και με τα άλλα πλάσματα μέσα σε μια απόλαυση που μόνον αυτή μπορεί να τον συμφιλιώσει με τη ζωή.

Υπάρχει μια ευθυμία και μια ελαφράδα που προσιδιάζουν στην παιδική αθωότητα και που μαθαίνουν τα βή-

ματα του χορού στα πιο κρίσιμα και σοβαρά θέματα. Υπάρχει μια κοροϊδία που δεν ορμάται ούτε από την περιφρόνηση ούτε από την αγωνία, αλλά συγγενεύει με τη χαρά των εραστών, οι οποίοι, βλέποντας τα πάντα μέσα από τα μάτια της αγάπης, λύνουν τους κόμπους που παρουσιάζει σαν άλυτους η συνήθης διευθέτηση των πραγματικοτήτων με τον τρόπο του δράματος και της τραγωδίας. Υπάρχει, τέλος, ένα γέλιο το οποίο είναι, μαζί με τα δάκρυα, η έκφραση της ευτυχίας. Χλευάζει τη ματαιότητα ενός κόσμου που του έχουν βγάλει τα σπλάχνα, ειρωνεύεται το κόμμα του θανάτου και θρέφει με τις αμφιβολίες μας όπως και με τις βεβαιότητές μας την πεποίθηση ότι η ζωή νικάει αργά ή γρήγορα.

Άρθρο 32

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην αλλαγή

1. Ο κλειστός κόσμος του εμπορευματικού πολιτισμού δεν γνώρισε άλλη αλλαγή από την ανταλλαγή. Υποταχθήκαμε σε μια διαδικασία εξέλιξης όπου η απανθρωπιά ποικίλε ως προς τη μορφή, όχι ως προς το περιεχόμενο. Η αληθινή αλλαγή αρχίζει εκεί που τελειώνει η αυτοεξορία. Σημαδεύει το πέρασμα από την επιβίωση στη ζωή.

Σχόλιο

Παρά την ανομοιότητά τους, οι αγροτικοί και εμπορευματικοί πολιτισμοί μπλέκονται σε ένα κοινό δίκτυο βιαιοτήτων, εξαναγκασμών, επαναλήψεων, επαναλαμβανόμενων χειρονομιών, στερεότυπων συμπεριφορών, θανατηφόρων σκέψεων, χαρακτηριστικών που η αιωνόβια διατήρησή τους τα ταύτισε με την «ανάλλαχτη φύση του ανθρώπου».

Το δικαίωμα της επιβίωσης είναι το μοντέλο των δικαιωμάτων του ανθρώπου, που κατέκτησαν οι λαοί ενάντια στην αυθαιρεσία των αγροτικών τυραννιών, τους καιρούς που το εμπόρευμα χειραφετούνταν απ' αυτές εξασφαλίζοντας την ελεύθερη διακίνησή του. Περιχαράσσει τις ελευθερίες του μέσα στον κύκλο των κυρίαρχων οικο-

νομικών συμφερόντων, τις υποτάσσει σ' ένα καθήκον υπακοής που τις διαγράφει από τη στιγμή που δεν εξυπηρετούν τον νόμο του κέρδους και παραβιάζουν την απαγόρευση που έχει ριχτεί πάνω στη ζωή ως ελεύθερη δημιουργία των απολαύσεων.

2. Θέλουμε να δημιουργήσουμε παντού τις ευνοϊκές συνθήκες για μια ριζική αλλαγή, να χαράξουμε τα καινούργια μονοπάτια του κόσμου σύμφωνα με μια προοπτική της οποίας το σημείο έλξης να είναι η ζωή, όχι η άρνησή της.

Σχόλιο

Η ατομική και συλλογική ιστορία φανέρωσε μόνο σε σύντομες και σπάνιες στιγμές μια ζωτικότητα αρκετά ισχυρή για να διαλύσει το κακό της επιβίωσης. Η ελεύθερη διακίνηση των εμπορευμάτων, που υπηρέτησε τόσο καλά την υπόθεση των ελευθεριών, από την αρχαία Ελλάδα έως τις κομμουναλιστικές εξεγέρσεις και τη Γαλλική Επανάσταση, δεν έκανε άλλο από το να μεταμφιέσει παροδικά την άνθιση των ατομικών ευαισθησιών, που απλώνεται για να δημιουργήσει συνεχώς καινούργιες απολαύσεις και να αναγγείλει μια γνώση της οποίας την απεραντοσύνη αρχίζουμε να υποπτευόμαστε.

Μια διεθνής του ανθρώπινου γένους ετοιμάζεται να αντικαταστήσει τον κοσμοπολιτισμό της οικονομίας της αγοράς. Μέσω μιας οικονομίας πλανητικής αναδόμησης, βάζει τις βάσεις μιας ανθρώπινης κοινωνίας, θέτει τις συνθήκες μιας ριζικής αλλαγής χάρη στην οποία ο χρόνος, ο χώρος, η αντίληψη του κόσμου, οι συμπεριφορές απελευθερώνονται από την επιρροή της εργασίας, του κέρδους,

της αρπακτικότητας, της δουλείας, της μηχανοποίησης του σώματος και του σύμπαντος.

Άρθρο 33

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην αποστασιοποίηση

1. Σε αντίθεση με την αφαίρεση που απενσαρκώνει το σώμα για να το υποτάξει στην κυριαρχία του πνεύματος, θέλουμε να ευνοήσουμε την ικανότητα θέσπισης μιας απόστασης ανάμεσα στη συνείδηση και τη ζωή από την οποία προέρχεται. Αντί να αποκόβει τη συνείδηση από τις ρίζες της, θα της εξασφαλίσει την επαρκή απόσταση για να περιπλανιέται μέσα στον λαβύρινθο των συγκινήσεων, να ξεμπερδεύει την ποικιλία των επιλογών, να σκέφτεται καινούργιες. Η συνείδηση θα ασκήσει έτσι, μέσα στο σώμα και έξω απ᾽ αυτό, την εξουσία να μετριάζει, να φουντώνει, να αναβάλλει και να ενεργοποιεί τη φωτιά της επιθυμίας, την πνοή χάρη στην οποία συντελείται η αλχημεία του επρωμένου.

Σχόλιο

Η συνείδηση επιβεβαιώνεται ως απόσταση, το πνεύμα ως διαχωρισμός. Η αποστασιοποιημένη συνείδηση είναι το ξεπέρασμα της αφαίρεσης που επιβλήθηκε από την εξουσία του πνεύματος πάνω στη σάρκα. Ξανακάνοντας τη συνείδηση των αναγκών και των επιθυμιών του δική του, το σώμα συσσωρεύει μέσα του μια συγκέντρωση ζωτικής ε-

νέργειας που διακόπτει την αντίστροφη διαδικασία, στην πορεία της οποίας το διπλό τέχνασμα της διανοητικής λειτουργίας και της χειρωνακτικής λειτουργίας το διασπά, το τεμαχίζει, το θρυμματίζει.

Μια γιγάντια παγκόσμια βιβλιοθήκη μάζεψε, κάτω από τη σφραγίδα της διαχωρισμένης σκέψης, το σύνολο όσων έχουν λεχθεί, συλληφθεί, παρασταθεί, συλληφθεί από τη φαντασία, και των οποίωντα ίχνη διατηρήσαμε από την εποχή των πιο αρχαίων κοινωνιών. Η βιβλιοθήκη αυτή, προορισμένη μέχρι τις μέρες μας, όπου ο κυβερνητικός χώρος έχει βαλθεί να τη συγκεκριμενοποιήσει, να είναι απλώς ένα συνάθροισμα ακρωτηριασμένων γνώσεων, προσφέρει ένα ορυχείο από ανεκτίμητα πλούτη από τη στιγμή που η θέληση του ζην επωφελείται από αυτήν για να κυβερνήσει την καθημερινή μας ύπαρξή.

Καμιά γνώση, όσο ασήμαντη, εσφαλμένη, ανομοιογενής ή φανταστική και να είναι, δεν είναι άχρηστη. Περιμένει μόνον εκείνον που θα ανακαλύψει μέσα της, ενάντια σε κάθε πιθανότητα, μια πηγή έμπνευσης ή την πρακτική που θα λιμπιζόταν για την ευτυχία του. Οι πιο δυσνόητες θεωρήσεις, τα παραληρηματικά συστήματα, οι απέραντες εκτάσεις του φαντασιακού, οι γεωμετρίες του αδύνατου, το άπειρο των δυνητικών παραστάσεων, δεν υπάρχει τίποτε που να μην μπορεί να γονιμοποιήσει το απεριόριστο πεδίο των παραστάσεών μας.

2. Το δικαίωμα να παίζουμε το παιχνίδι των επιθυμιών πάνω στην απόσταση ανάμεσα στη ζωή και στη συνείδησή της προσφέρει το πλεονέκτημα της αποδραματοποίησης των καθημερινών στάσεων και διαδρομών, που πολύ άνετα φράζονται από την αγωνία και τον ανεξέλεγκτο πολλαπλασιασμό των συγκινήσεων.

Σχόλιο

Υποχωρήσαμε πολύ στην αφαίρεση που σηκώνει τα μάτια στον ουρανό και αγνοεί την άβυσσο που ανοίγεται στα πόδια της. Έτσι που το χιούμορ, που αποστασιοποιείται από τα όντα και από τα πράγματα, τις περισσότερες φορές δεν ήταν παρά η ηχώ μιας πτώσης.

Η επιθυμία, φτάνοντας στη συνείδηση που εκπορεύεται από το σώμα για να ξαναγυρίσει σ' αυτό, επιτελεί την αντιφατική πράξη τού να απενσαρκωθεί για να επανενσαρκωθεί καλύτερα. Αναστοχάζεται τον εαυτό της καθώς διατυπώνεται ρητά, καθώς ακονίζεται πάνω στην αιχμή της αισθητής νόησης. Έτσι μαθαίνει να αναζωογονείται ασταμάτητα και να γίνεται όχι μια προσδοκία ή ένα πιστεύω αλλά μια θέληση ολοκλήρωσης.

Άρθρο 34

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα
στις ηδονές κάθε ηλικίας

1. Η παιδική ηλικία, που είναι το χάραμα της ζωής, πρέπει να είναι και το φως του βραδιού, για τον λόγο ότι προσφέρει στην ώριμη ηλικία την ιδιότητα και, επομένως, το προνόμιο «να προχωράει μέσα στον χειμώνα με τη δύναμη της άνοιξης». Η δύναμη της ζωής είναι η μοναδική νεότητα που φωτίζει τις εποχές της ζωής.

Σχόλιο

Ο εμπορευματικός πολιτισμός εκφύλισε την ηλικία μετρώντας την με τα μέτρα και τα σταθμά του κέρδους και ταυτίζοντάς την με μια ιεραρχική λειτουργία. Με τη νεότητα συνδεόταν η ορμητικότητα του πολεμιστή, η τόλμη του έμπορου, η πρωτοτυπία του στοχαστή και του καλλιτέχνη· με την ωριμότητα, η επιστήμη του ειδικού στην τακτική, η διπλωματία του επιχειρηματία, η διορατικότητα και η επιδεξιότητα του γλύπτη και του λογοτέχνη. Εντεύθεν και εκείθεν βρίσκονταν οι παρυφές της ελλιπούς αποδοτικότητας.

Ο μη παραγωγικός χαρακτήρας του παιδιού και του γέροντα προκαλούσε απέναντί τους όπως και απέναντι

στις γυναίκες, μια περιφρόνηση την οποία μετρίαζε, όσον αφορά στην αδυναμία του παιδιού, η ελπίδα ενός αναμενόμενου κέρδους, όσον αφορά στη γήρανση του γέρου, η φήμη της σοφίας με την οποία τον πίστωνε ένα παρελθόν πονηριάς, επιτηδειότητας, υπεροψίας και δουλικότητας. Όσον αφορά στη γυναίκα, ο ρόλος της ως αναπαραγωγικής μήτρας έδινε μια νότα τιμής και υπόληψης.

Ὑποκινώντας την παρακμή της πατριαρχικής αυταρχικής και ιεραρχικής εξουσίας, η οικονομία της κατανάλωσης αποκατέστησε τη γυναίκα και το παιδί, που ξαφνικά βρήκαν μια αξιοπρέπεια που προωθούσε η αγορά. Παρόλο που οι συγκρούσεις των γενεών έχασαν έτσι την έντασή τους, η ύπουλη αποδοκιμασία που περιβάλλει το ασπρομάλλικο κεφάλι, το απογυμνωμένο πια από τις δάφνες του, αυξήθηκε στο μέτρο που τα φαρμακευτικά συμφέροντα επιμήκυναν τη διάρκεια της επιβίωσης. Σ' αυτούς που δεν μπορούν να προσφέρουν στον εαυτό τους μια κούρα αναζωογόνησης και έναν θάνατο σχετικά άνετο, η αυτοκρατορία του αποδοτικού προσφέρει το φιλανθρωπικό γκέτο όπου πεθαίνει κανείς γρήγορα, και από το οποίο επωφελείται νόμιμα μια άλλη κατηγορία με πενιχρά κέρδη, οι άνεργοι, που *de facto* εξομοιώνονται με άχρηστους γέρους.

2. Η ζωή δεν λογαριάζεται με αριθμό ετών. Δεν γνωρίζει παρά εποχές. Από την παιδική ηλικία έως τα γεράματα, περνώντας από την εφηβεία και την ωριμότητα, καθένα από όλα αυτά είναι η χρυσαλίδα που προσφέρεται στην επιθυμία των μεταμορφώσεων. Το να τις ανακαλύψουμε και να τις εφαρμόσουμε μας μαθαίνει να λύνουμε αυτά τα μάγια της ηλικίας με τα οποία το μέτρο των πραγμάτων εφοδίασε το πνεύμα και την καταδίκη της σάρκας.

Σχόλιο

Η εργασία, μηχανοποιώντας το σώμα και το πνεύμα που αποσπά απ' αυτό, υποτάσσει το σύνολο των δραστηριοτήτων του ανθρώπου σε μια πρόωρη φθορά. Δεν γνωρίσαμε παρά έναν χρόνο γραμμικό, ταυτισμένο με τη ροή, με την απώλεια της ενέργειας, με την αυξανόμενη κατάπτωση, και ο κυκλικός χρόνος των πρωτόγονων κοινωνιών δεν ξεφεύγει από την κατάρα του Κρόνου που καταβροχθίζει τα παιδιά του.

Έχοντας συμμαχήσει με την εμφάνιση μιας εποχής όπου η δημιουργία βάζει τέλος στην εκμετάλλευση, η συνείδηση ότι μας ανάγκασαν να γεράσουμε σε κάθε ηλικία αποκαλύπτει ότι υπάρχει μέσα στους ρυθμούς της ζωής μια νεότητα οι μετατονίσεις της οποίας ανήκουν στην τέχνη της επιθυμίας.

Η δημιουργική απόλαυση κρατάει το μυστικό του χρόνου που σπάζει τον χρόνο της αναπόφευκτης παρακμής. Χωρίς να μετράει τον εαυτό της, κατέχει την ιδιότητα να καταργεί την ποσοτικοποίηση της ηλικίας. Προτείνει στον καθένα να έχει αμείωτη δύναμη ζωής, δίνει τη δυνατότητα να οριστούν ξανά, κάτω από την οπτική γωνία της γοητείας, οι αισθήσεις και τα αισθήματα της δύναμης και της αδυναμίας, της βιασύνης και της βραδύτητας, της σθεναρότητας και της γλυκύτητας. Έτσι ώστε, σύμφωνα με τη λαβυρινθώδη αλχημεία του πεπρωμένου, κάθε στιγμή να είναι ένα στάδιο τόσο έντονα βιωμένο που να μην έχει να νοιάζεται για ένα μέλλον, το οποίο είναι επωφελώς ριζωμένο στο παρόν.

Άρθρο 35

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα
να αρνείται τον πόνο

1. Η απόλαυση είναι το αντίδοτο του πόνου. Η δημιουργία ενός περιβάλλοντος που τη στηρίζει και τη διαδίδει είναι η πιο κατάλληλη μορφή της άρνησης να υποφέρουμε.

Σχόλιο

Ο πόνος δεν είναι το τραγούδι της γης αλλά η μονότονη μελωδία ενός κόσμου δούλων. Ανήκει λιγότερο στην ανθρώπινη φύση απ' ό,τι στον εκφυλισμό της.

Ενώ το ζώο και το παιδί αναζητούν αυθόρμητα την ευχαρίστηση και αποφεύγουν τον πόνο, ο άνδρας και η γυναίκα επιδιώκουν τις περισσότερες φορές να παράγουν τις συνθήκες της ατυχίας τους. Είτε χαίρονται είτε κλαίγονται είτε περηφανεύονται είτε αγανακτούν είτε επαναστατούν, οι σκέψεις τους, οι χειρονομίες τους, οι συμπεριφορές τους παραμένουν εμποτισμένες από μια έλλειψη αυτοεκτίμησης, η οποία τους εκθέτει σε όλες τις αναξιοπρέπειες.

2. Το μοναδικό πλεονέκτημα του πόνου έγκειται στο ότι μετέχει στη γλώσσα του σώματος. Κρούει τον κώδωνα

του κινδύνου στο ευαίσθητο μέρος όπου παροξύνεται η ασυμφωνία ανάμεσα στη βλέψη να ζήσουμε και την αναγκαιότητα να επιζήσουμε. Η σπαρακτική του κραυγή είναι μια κλήση σε βοήθεια που κάνει ο οργανισμός, του οποίου η ζωτική ορμή αντιμετωπίζει προβλήματα και εμπόδια. Έτσι, ο άρρωστος επικαλείται τα τεχνάσματα του γιατρού ή του θεραπευτή, επειδή δεν μπορεί να καλέσει σε βοήθεια μια θέληση για ζωή, την οποία αγνοεί και περιφρονεί τις περισσότερες φορές επειδή κατατρύχεται από την αμφιβολία και τις αβεβαιότητες. Το να θεωρήσουμε το βάσανο σαν μια φιλική προειδοποίηση μας απαλλάσσει από το να το καταδικάσουμε, να το ανεχτούμε, να το επενδύσουμε με έναν πανικόβλητο φόβο που χειροτερεύει τα αποτελέσματά του. Αντίθετα, μας καλεί να αποτρέψουμε τις δυσάρεστες αναπτύξεις του, να εφαρμόσουμε μια κατάλληλη προφύλαξη και να εξετάσουμε την ίδια στιγμή από ποια στραβά και απροσεξίες δημιουργήθηκε μια ανισορροπία μέσα στο σώμα.

3. Η ιδέα ότι ο καθένας, συνειδητά ή ασύνειδα, οδηγεί προς τον εαυτό του τα χαρακτηριστικά του καλύτερου ή του χειρότερου δεν λαμβάνει το ανθρώπινό της νόημα παρά μόνο όταν έχει απαλλαχτεί από κάθε αίσθημα ενοχής. Το να θέλουμε για τον εαυτό μας το πιο ευτυχισμένο πεπρωμένο δεν απομακρύνει στα σίγουρα τον φυσικό πόνο που προκαλούν οι μεταπτώσεις του έρωτα, η συναισθηματική ρήξη, η μοναχικότητα, ο θάνατος ενός αγαπημένου προσώπου, η θύμηση ενός πιθανού θανάτου. Παρόλα αυτά, το να προτιμήσουμε μια διαλεκτική της ζωής από το παραδοσιακό αντανακλαστικό του θανάτου έχει το πλεονέκτημα να εξαλείφει την αβρότητα απέναντι στον πόνο, ι-

δίως όταν αυτή αποκαλύπτει ουσιαστικά τον εκφυλισμένο χαρακτήρα της, καθώς προέρχεται από την απάρνηση, τη ματαίωση, τη θυσία, τη φθορά, την ανία, κοντολογίς από το κακό της επιβίωσης. Το να επιθυμούμε, απέναντι και ενάντια σε όλα, ό,τι πιο ευτυχισμένο παρουσιάζει η αγάπη της ζωής, αυτό το πράγμα προσφέρει χωρίς αμφιβολία την καλύτερη πρόληψη ενάντια στις πάντα απειλητικές θύελλες της απρόσμενης ατυχίας.

Σχόλιο

Η αντοχή στον πόνο –τον δικό μας και του άλλου– δικαιολόγησε την ενσωμάτωση ολόκληρων γενεών σ' εκείνες τις σχολές της αναισθησίας οι οποίες διέδωσαν παντού τα πιο ολέθρια αποτελέσματα της απανθρωπιάς. Το κουράγιο να υπομένουμε ταπεινώσεις και βάσανα μάς προδιαθέτει στο να επαληθεύουμε το αποτέλεσμα αυτών πάνω στους άλλους και ενσταλάζει στους βασανιστές την τεχνογνωσία και την καλή συνείδηση του επαγγέλματος. Μια κοινωνία όπου ο καθένας είναι ταυτόχρονα βασανιστής και βασανιζόμενος τρέφει, μέσα από το θέαμα του πόνου που επιβάλλεται στους άλλους, την ολέθρια ψευδαίσθηση ότι η κοινοτοπία διαλύει τον πόνο και τον κάνει υποφερτό.

Εάν επιθυμούμε να σπάσουμε τον κύκλο της αναισθησίας και της βίας, η οποία παράγει την πρώτη αλλά και προκαλείται απ' αυτήν, πρέπει να μάθουμε να μην φοβόμαστε τον πόνο και να τον αντιμετωπίζουμε χωρίς αβρότητα· αρμόζει λιγότερο να επικαλούμαστε το μπερδεμένο νήμα του θάρρους και της δειλίας από το να ριχνόμαστε με πάθος μέσα σε μια ύπαρξη αυθεντικά βιωμένη, όπου η έλξη των απολαύσεων υπερέχει των κινδύνων της περιπέτειας, της κόλασης της αμφιβολίας, των σκοπέλων της κού-

ρασης, της πίκρας των απογοητεύσεων. Με τέτοιο τρόπο ώστε, χωρίς να αισθανόμαστε απέναντι στον θάνατο ούτε νοσταλγία του παρελθόντος ούτε θλίψη για το μέλλον, να φθάνουμε σ' εκείνη τη βαθιά ελαφρότητα της ευτυχίας που έκανε την κυρία ντε Φονταίν-Μαρτέλ να λέει την ώρα του θανάτου – «Η παρηγοριά μου είναι πως είμαι σίγουρη ότι την ώρα αυτή κάπου κάνουν έρωτα».

4. Οι περισσότεροι πόνοι προέρχονται από το κακό της επιβίωσης, που επηρεάζει την καθημερινή δραστηριότητα εδώ και αιώνες. Παντού όπου οι ορμές της ζωής αργούν να αποκατασταθούν και να εγκαταστήσουν τις φυσικές ισορροπίες που είναι απαραίτητες στην πρόοδο του ανθρώπινου, ο υποβόσκων, ανυπόφορος ή αγιάτρευτος χαρακτήρας μιας δυσφορίας, μιας αγωνίας, ενός βάσανου απαιτεί τη βοήθεια των αναλγητικών θεραπειών, των ναρκωτικών που φέρνουν ευφορία, ακόμη και της αυτοκτονίας και της ευθανασίας. Οι ενδιαφερόμενοι και οι σύμβουλοι των οποίων η υποστήριξη θα ζητηθεί, θα προσέξουν να επεξεργαστούν κάθε αίτημα κάνοντας αναφορά όχι σε αφηρημένες αρχές αλλά στην ιδιαιτερότητα που αυτό παρουσιάζει.

Άρθρο 36

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα
να δίνει και να δίνεται δίχως να θυσιάζεται

1. Ανάγοντας την ύπαρξη στην αναγκαιότητα τού να εργαζόμαστε, η οικονομία έκανε τη θυσία του εαυτού και των άλλων θεμελιώδη νόμο των κοινωνιών της επιβίωσης. Το να αποκαταστήσουμε τη δωρεάν παροχή μιας ζωής που πλουτίζει με το να δίνει και να δίνεται χωρίς ανάπαυλα είναι αυτό που προδιαθέτει καλύτερα ώστε να αρνηθούμε αυτά τα μικρόβια της απάρνησης, της αυταπάρνησης, του εξαγνιστικού κολασμού, της εξιλέωσης που για τόσο μεγάλο διάστημα μόλυναν ανεπανόρθωτα τον αλτρουισμό, την αλληλεγγύη, τον ανθρωπισμό, την αγάπη.

Σχόλιο

Αναγκασμένος να παράγει κέρδος για να αξίζει τη συντήρησή του, ο άνθρωπος της οικονομίας εμποτίστηκε από το ένοχο συναίσθημα ότι δεν εργάζεται και δεν ανταλλάσσεται ποτέ αρκετά. Αντικαθιστώντας την υποχρέωση τού να παράγουμε με την προσταγή τού να καταναλώνουμε, ο καταναλωτισμός διέδωσε έναν ηδονισμό της αγοράς που έβαφε με τα χρώματα της ευτυχίας τη σαβούρα του άχρηστου και του χαλασμένου. Η άρνηση της θυσίας τράφη-

κε έτσι με ψεύτικες ανάγκες που έπρεπε να ικανοποιηθούν και κατέληξε, καταγγέλλοντάς τες, να ικανοποιείται μόνη της με μια διαύγεια που αγκαλιάζει τον κόσμο της εμπορευματικής ρύπανσης αλλά είναι τυφλή μπροστά στην απαγόρευση που η οικονομία εξακολουθεί να ρίχνει πάνω στη ζωή.

Το δώρο δεν είναι μια καμουφλαρισμένη ανταλλαγή, δεν μπορεί να μπερδευτεί με το πότλατς, όπου το να θυσιάζεις την πιο μεγάλη ποσότητα προσωπικών αγαθών, προσφέροντάς τα με επιδεικτικό τρόπο, αυξάνει την επιρροή, την αξιοπιστία, την εξουσία του δωρητή. Το να ξαναμάθουμε την αγάπη, είναι ακριβώς να την αποδώσουμε σε μια φυσική δωρεάν παροχή, που αποκλείει τις διάφορες μορφές του πότλατς στις οποίες βρέθηκε υποταγμένη μέχρι τις μέρες μας. Όπως διδάσκει η καινούργια συμμαχία ανάμεσα στον άνθρωπο και τη φύση, υπάρχει μια τέχνη τού να δίνεις που σε προδιαθέτει να δέχεσαι και μια τέχνη τού να δέχεσαι που σε σπρώχνει να δίνεις επειδή και οι δύο μετέχουν στη δημιουργία, όχι στην εκμετάλλευση.

Άρθρο 37

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα
να ξεφεύγει από τη ματαίωση
αντικαθιστώντας τη μη ικανοποίηση με το ακόρεστο

1. Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να φαίνεται ακόρεστο. Το να επιθυμούμε τα πάντα και να μην περιμένουμε τίποτε, μας διδάσκει να αντικαταστήσουμε τη θέληση για δύναμη και τα αρπακτικά αντανακλαστικά της με μια θέληση για ζωή, που είναι αποφασισμένη να δράσει πάνω στην πορεία των συμβάντων και μολαταύτα αδιάφορη να το πετύχει.

Σχόλιο

Ο φθόνος και η απληστία που είναι εγγενείς στην καθιέρωση της ιδιοκτησίας καλλιέργησαν κατά τη διάρκεια των αιώνων το έδαφος του γινατιού, της καθημερινής μνησικακίας, της κακοβουλίας, που παραμονεύει για το παραμικρό πρόσχημα για να ξεχυθεί, να λυντσάρει, να τα κάνει λίμπα, να σφαγιάσει.

Η άνθηση του καταναλωτισμού κατέστησε τη ματαίωση ψυχή μιας αγοράς και ενός θεάματος όπου η απόκτηση και η παράσταση των αγαθών θα έπρεπε να αναπληρώσουν απατηλά την έλλειψη ζωής. Στη μη ικανοποίηση μ'

αυτό που αγοράστηκε προστίθεται, στην πραγματικότητα, η μη ικανοποίηση μ' αυτό που δεν μπορεί να αγοραστεί. Η ύπαρξη που ταυτίστηκε με το έχειν ανέκαθεν υποδαύλιζε τα βάσανα της ζήλειας, τις κακίες του φθόνου, τις πίκρες της απληστίας, και ιδού που στο βαθμό που η φτώχεια αυξάνεται και απαγορεύει τις απερίσκεπτες δαπάνες, η ύπαρξη αυτή αργοσβήνει σαν μια σκιά που ψάχνει για τη χώρα των νεκρών. Η φρενίτιδα της κατοχής αποστέρησε τόσο καλά τους ζωντανούς από τον εαυτό τους και από τα πράγματα, που η ματαίωση τούς ωθεί να αναλώνονται με λύσσα μέχρι την εξάλειψη του κόσμου.

2. Η έλλειψη χρησιμότητας, η διαφθορά, η όχληση, η υποβάθμιση των αγαθών που προτείνονται για κατανάλωση έβαλε τέλος σ' αυτή τη μανία τού ότι δεν κατέχουμε ποτέ αρκετά, η οποία κάνει το ον μια έρημο. Η γέννηση μιας κοινωνίας της επιθυμίας ταυτιζόμενης με το ανθρώπινο γίγνεσθαι πάει να υποκαταστήσει, σιγά σιγά, τη μη ικανοποίηση με την ακόρεστη θέληση να είμαστε τα πάντα. Η εκκεντρική πεποίθηση ότι τίποτε δεν είναι αδύνατο δεν καταρτίζει τα σχέδια μιας μελλοντικής ευτυχίας, αποκαλύπτει την πρόκληση να οργανώνουμε την κάθε μέρα για το καλύτερο και όχι για το χειρότερο, πράγμα που είναι επί του παρόντος η πιο σίγουρη ευτυχία.

Σχόλιο

Η δύσκολη αποκατάσταση της θέλησης για ζωή, που απωθήθηκε για τόσο μεγάλο διάστημα, δεν μας αφήνει ελπίδες ότι μπορεί να εξαλείψει άμεσα τον πόνο και τον θάνατο, που η αντιστροφή της διέδωσε στον κόσμο και την ιστορία. Συχνά η επιθυμία υποτάσσεται μπροστά στο ε-

μπόδιο, ποιος θα μπορούσε να το αγνοήσει αυτό; Τουλάχιστον θα έχουμε συμμαχήσει με τη ζωτική δύναμη, που είναι μέσα μας και έξω από εμάς, με αρκετή σταθερότητα και επιμονή έτσι ώστε να μην προκαλέσουμε, από υπερβολή, την ατυχία.

Άρθρο 38

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στις αμφιβολίες του και στις βεβαιότητές του

1. Υπάρχουν βαθιές βεβαιότητες στα μύχια των αμφιβολιών μας. Το πέρασμα από τον εμπορευματικό πολιτισμό σε έναν ανθρώπινο πολιτισμό προκαλεί μια φοβερή ατομική και κοινωνική αναταραχή ως προς το ότι, για πρώτη φορά στην ιστορία, η επιλογή τού να βάλουμε τέλος σε δέκα χιλιάδες χρόνια εκμετάλλευσης του ανθρώπου από τον άνθρωπο στηρίζεται σε μια δέσμη ατομικών αποφάσεων, σε μια απόφαση να ευνοήσουμε τη ζωή η οποία, μέσα από την ατομική ύπαρξη του καθενός, καλεί τον κόσμο να γίνει ανθρώπινος.

Σχόλιο

Καμιά μεταβατική εποχή δεν ταρακούνησε τις πεποιθήσεις, δεν κλόνισε τις παραδόσεις, δεν ανέτρεψε τα δόγματα, δεν άμβλυνε τα πιο κατηγορηματικά επιχειρήματα, δεν υπερέβη τα όρια που ο Λόγος του πνεύματος επιβάλλει στον Λόγο του σώματος τόσο όσο η δική μας.

Το σβήσιμο των σημαδιών αναγνώρισης με τα οποία οι πατριαρχικές κοινωνίες είχαν οριοθετήσει την ύπαρξη καταλήγει σε έναν μηδενισμό τον οποίο ενθαρρύνει μια οι-

κονομία που αντλεί τα τελευταία της κέρδη από μια συστηματική καταστροφή του πλανήτη. Το αίσθημα ότι τίποτε δεν είναι αληθινό έκανε το «όλα επιτρέπονται» το επιχείρημα που ταιριάζει καλύτερα στη συνδεδεμένη πλήρως με την αποδοτικότητα καταστροφή της χλωρίδας, της πανίδας, του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του.

Κατά τα άλλα, ο οικονομικός πολιτισμός δεν σταμάτησε ποτέ να συντηρεί την αμφιβολία για τον εαυτό του για να κάνει πιστευτούς σαν ακλόνητη αλήθεια τους μηχανισμούς που ρύθμιζαν σύμφωνα με την κίνηση του εμπορεύματος την τύχη των όντων και των πραγμάτων. Ιδού όμως που με την παρακμή του και πέρα από το κενό, που αυτός διασκορπίζει σαν το τελευταίο του μάννα, διαφαίνεται μια πρωτοφανής πρόκληση, αυτή τού να ανακατασκευάσουμε ομού το εγώ και τον κόσμο εγκαινιάζοντας ένα στυλ ελευθεριών, που παρέχονται στο πεπρωμένο κάθε μεμονωμένου ανθρώπου.

Ο τρόμος και η τόλμη ανακατεύονται με τις μη ικανοποιήσεις της επιβίωσης. Ενώ ο προγονικός φόβος της αλλαγής σέρνει στο αυλάκι της αδράνειας το ψοφίμι των παλιών αξιών και των αυταρχικών τους νοσταλγιών, ο καθένας έρχεται βίαια αντιμέτωπος με ένα χαοτικό γίγνεσθαι όπου είναι υποχρεωμένος να εποπτεύει μόνος του, μέρα με τη μέρα, τη διάλυση ή την επινόηση της ζωής του. Κανένας δεν μπορεί να ξεχωρίσει αντ᾽ αυτού το μέρος του θανάτου και της θέλησης για ζωή που τον εμψυχώνει. Κάθε στιγμή, δεν έχει παρά μόνο την απόφασή του για να επιλέξει το πρώτο, το οποίο, προερχόμενο από το παρελθόν του, τον απωθεί μέσα στην αγωνία αυτού το οποίο παύει να είναι, ή για να επιλέξει το δεύτερο, που τον ρίχνει στο άγνωστο με τις αβεβαιότητες μιας θέλησης για ζωή που α-

κόμη είναι επιβαρυμένη με τις αιωνόβιες αναπηρίες της. Έτσι αυτός μοιάζει, μέσα στην καρδιά της αυτοδημιουργίας, με τον περιπλανώμενο ιππότη, που άνοιξε, ανάμεσα στον διάβολο και τον θάνατο, ένα δρόμο που τουλάχιστον τον οδήγησε στον εαυτό του.

Οι δυσπιστίες που ο άνθρωπος έθρεψε απέναντι στις ίδιες του τις ικανότητες τον έκαναν δούλο σε όλες τις θρησκείες και σε όλες τις ιδεολογίες αμείβοντας την ταπεινότητά του με μια υπόσχεση σωτηρίας. Από τότε, ο οικονομικός ολοκληρωτισμός διέγραψε τις θρησκείες και τις ιδεολογίες· η σωτηρία της αποδοτικότητας είναι η διακήρυξη πίστης του, και δεν προφητεύει παρά τον καθολικό κατακλυσμό. Πρέπει από τον προγραμματισμένο μηδενισμό να γεννηθεί *a contrario* το πρόταγμα μιας πληρότητας τού είναι. Όσο αξεδιάλυτες και να φαίνονται εκ πρώτης όψεως οι ίντριγκες της αμφιβολίας και της βεβαιότητας τις οποίες υποθάλπει η αναζήτηση του εαυτού, δεν υπάρχει πάθος που να μας ενδιαφέρει περισσότερο από το να λύσουμε τα νήματα της επιθυμίας έτσι ώστε να τα ξεχωρίσουμε καλύτερα από αυτό που τα εμποδίζει.

2. Η παρουσία μας στον κόσμο είναι επίσης η παρουσία του κόσμου μέσα μας. Αυτό που είναι εδώ αταξία των αισθήσεων, απορρυθμίσεις του μεθυσιού, κατάσταση λυκόφωτος, μακαριότητα και αποβλάκωση, αποτυχημένη πράξη, χίμαιρα, παραλήρημα, σύγχυση των λέξεων και των συναισθημάτων, έχει μέσα στον υπαρξιακό λαβύρινθο τη θέση την οποία καταλαμβάνει μέσα στη σύγχυση ενός κόσμου που έχει έρθει τα πάνω κάτω από την αντιστροφή της ζωής. Πέρα από τα μπερδέματα της βεβαιότητας και της αβεβαιότητας αρχίζει ένα παιχνίδι της συνείδησης και

της θέλησης για ζωή, που αρνείται να διαχωρίσει την τύχη του σύμπαντος από την υπαρξιακή περιπέτεια στην οποία μετέχουν όλοι.

Σχόλιο

Δεν υπάρχει τίποτε πιο αποτελεσματικό από τα θολωμένα αισθήματα για να εξάγουμε τις καθαρές ιδέες, αφού πρώτα τα φιλτράρουμε. Γεννημένη από την ταραχή και την επικίνδυνη πλεύση των ορμών, η αισθητή νόηση κληρονομεί σήμερα το προνόμιο που οι θρησκείες απένεμαν άλλοτε στο πνεύμα που βασίλευε πάνω στη σαρκική ύλη, το προνόμιο να φωτίζει τις αβύσσους και να βάζει τάξη στο χάος. Αυτή δεν παρέχει καμιά βεβαιότητα και μας απαλλάσσει έτσι από την αμφιβολία, διατηρώντας την πολύτιμη ένδειξη που δίδει η σκιά του πιθανού.

Άρθρο 39

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην υπερβολή και στη μετριοπάθεια

1. Το στυλ ζωής δεν έγκειται στο να περιορίζουμε και να περιστέλλουμε τη φυσική πληθωρικότητα του έμβιου. Το στυλ ζωής τείνει να εναρμονίσει αυτή την πληθωρικότητα με τρόπο που να μην έχει υπερβολικό πλεόνασμα, το οποίο θα έπρεπε να εκμηδενιστεί για να διατηρηθεί η ισορροπία της. Η υπερβολή και η μετριοπάθεια στην έλξη των ευχαριστήσεων δεν θα μπορούσαν να μπερδευτούν με την απώθηση και την εκτόνωση των ορμών, που εκθειάζουν εναλλακτικά οι δύο αποξηραμένες τροφοί του κακού της επιβίωσης, ο ασκητισμός και ο ηδονισμός.

Σχόλιο

Η συνείδηση της άπειρής μας ποικιλίας ανακαλύπτει το ανθρώπινό της νόημα προσπαθώντας να εισάγει μέσα σε αυτήν μια αρμονία. Οι αρχαίοι Έλληνες αναπαριστούσαν, με την εικόνα ενός φιδιού που δαγκώνει την ουρά του, τη ζωή που κατασπαράσσεται για να αναρροφήσει την αφθονία της κι έτσι αναδημιουργείται μέσα από το έργο της καταστροφής. Χρειάστηκε ο έλικας της ζωής, ο ανοικτός στο ανθρώπινο, το οποίο έχει την ικανότητα να τον ανοίγει περισσότερο, να ισιωθεί και να γίνει φαύλος κύκλος για να

εμφανιστούν οι θρησκείες, δίνοντας στη *Magna Mater*, στη Μεγάλη Μητέρα Γη, τα χαρακτηριστικά μιας θεάς που τεκνοποιεί και τρώει τα παιδιά της.

Η πληρότητα της ζωής δεν είναι η υπερβολικά πλούσια ζωή μιας φύσης που έχει εγκαταλειφθεί στον εαυτό της και από την οποία ο άνθρωπος θα ήταν αποκλεισμένος ή το λιγότερο χωρισμένος. Και όμως σ' αυτό καταλήγει η εχθρότητα την οποία ο εμπορευματικός πολιτισμός αποτύπωσε πάνω στη σχέση η οποία συνδέει τη λεηλατημένη γη και τον άνθρωπο που την ερημώνει.

2. Η θέληση για ζωή ιδρύει τη μοναδική αυτοκρατορία όπου όλα επιτρέπονται χωρίς να προορίζονται για φθορά και για θάνατο.

Σχόλιο

Τίποτε δεν αποκλείεται από αυτό που αναζητά την ανθρώπινή του ισορροπία. Υπάρχει μια ορισμένη ευχαρίστηση να περπατάμε στο χείλος του γκρεμού και μια ορισμένη δυσαρέσκεια να πέσουμε σ' αυτόν, εκτός εάν είναι για παιχνίδι, και να σωθούμε παρά τρίχα. Η αγάπη του κινδύνου και η τάση για ασφάλεια παρουσιάζουν το ίδιο ενδιαφέρον με την προϋπόθεση ότι γνωρίζουμε, στην παρυφή της περιπέτειας, σε ποια ακριβώς αναλογία ο καθένας από εμάς είναι ο καλύτερος φίλος και ο χειρότερος εχθρός του εαυτού του. Όποιος αρέσκεται να εξερευνά τα μυστήρια της απόλαυσης δεν απορρίπτει ούτε τις ξέφρενες ασωτίες ούτε τα βαριά μεθύσια ούτε τις απρόσμενες αγνότητες και τις επανορθωτικές νηστείες. Στην περιπλάνηση μέσα στα βάθη, το θέμα είναι να κρατήσουμε τον έλεγχο της αναπνοής.

Ποιός θα ήταν ο φύλακας και ο εγγυητής στα καπρίτσια μας εάν χάναμε την αίσθηση να τα καθοδηγούμε και να τα χορδίζουμε; Εάν, ερωτευμένοι με τα ιδιόρρυθμα πάθη μας, γινόμασταν ιδιόρρυθμοι με τη σειρά μας; Σ' αυτό έγκειται η αρχή επαγρύπνησής μας: ό,τι δεν συλλαμβάνεται από το ανθρώπινο, κυριεύεται από το απάνθρωπο.

Άρθρο 40

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να διασκεδάζει

1. Η εργασία, που απαγορεύει την απόλαυση, τη μεταμφιέζει σε διασκεδάσεις, σε ψυχαγωγίες, σε αναψυχές που καλούνται να ανακουφίσουν το κακό της επιβίωσης μέσα από έναν τρόπο παραβίασης ο οποίος τις διαφθείρει. Η ευχαρίστηση τού να είμαστε κάποιος άλλος, τού να αλλάζουμε ρόλο και σκηνικό δεν μπορεί να φθάσει σε μια ανεπιφύλακτη αυθεντικότητα παρά μόνο με το τέλος της αυτοεξορίας. Η αληθινή αναψυχή δεν βρίσκεται μέσα στις αλλαγές της επιβίωσης αλλά στη μονιμότητα της αλλαγής που είναι η ζωή.

Σχόλιο

Τον χρόνο που δεν μονοπωλούσε η εργασία, ο εμπορευματικός πολιτισμός τον γέμισε με διασκεδάσεις, που σχεδιάστηκαν ως καταπραϋντικά για την αγωνία και τη μελαγχολία του οικονομικοποιημένου ανθρώπου. Είναι να εκπλήσσεται κανείς που αυτή η ετερότητα, κάτω από την οποία σκεπάζεται ο πόνος τού να είσαι αποκλεισμένος από την ίδια σου τη σάρκα, δεν προκάλεσε ποτέ παρά μια καταχνιά εφήμερης λήθης μπροστά στον καθρέφτη του *memento mori* [θυμήσου ότι θα πεθάνεις];

Το θέαμα, όπου το έμβιο ολοκληρώνει την κένωση της ουσίας του αναπαριστώμενο, δεν ταράζει πλέον παρά το περίγραμμα ενός κόσμου που σβήνει σιγά σιγά. Ο θεατής έχει δύο επιλογές: είτε να συγχωνευθεί μ' αυτό είτε να αφυπνιστεί μέσα σε μια ζωή που του προσφέρει, μέσα από την ανακάλυψή της και μόνο, τις παραλλαγές μιας ατελείωτης γιορτής. Το δικαίωμα να διασκεδάζουμε είναι μια τροπικότητα του δικαιώματος στην αλλαγή.

Άρθρο 41

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στις ελευθερίες του ονείρου και της φαντασίας

1. Το φαντασιακό και το όνειρο αποτελούν το χωνευτήρι όπου η υποκειμενική πραγματικότητα επιχειρεί να σφυρηλατήσει μυστικά την πραγματικότητα του κόσμου. Το να μάθουμε να ξεχωρίζουμε τις προσδοκώμενες ηδονές και τις ονειροπολήσεις της ευδαιμονίας από τον εφιάλτη και από τα δυσοίωνα προαισθήματα, που τόσο συχνά τις προφταίνουν, τις πνίγουν, τις δηλητηριάζουν, διδάσκει τις στοιχειώδεις γνώσεις αυτής της ποίησης της επιθυμίας η οποία επιδίδεται στο να σκιαγραφεί τα μελλοντικά γεγονότα απεικονίζοντάς τα κάτω από τα πιο ευχάριστα χαρακτηριστικά και δίνοντας τους τις πιο αξιαγάπητες διευθετήσεις, όποια απογοήτευση κι αν μπορεί να προκύψει από αυτό. Επειδή η τάση να φανταζόμαστε το μέλλον με τα πιο μελανά χρώματα δεν πηγάζει από το πάθος της ζωής, θέλουμε να ξεριζώσουμε από τις ονειροπολήσεις μας τους αρνητικούς και θλιβερούς μύθους με τους οποίους είναι διάσπαρτη η φαντασία, και να συνθέσουμε τη σημειολογία των επιθυμιών μας με τα σημεία που προμηνύουν μια ευνοϊκή κατάληξη παρά μια μοιραία έκβαση.

Σχόλιο

Οι ουτοπίες διηγούνται, με τις λέξεις της αποτυχημένης ζωής, το ταξίδι της συνείδησης μέσα από τον μικρόκοσμο και τον μακρόκοσμο, που σχηματίζονται από το σώμα του ανθρώπου και το σώμα του κόσμου με αμοιβαία αντήχηση. Υπάρχουν πιο πολλά πράγματα μέσα στο μυστικό είναι του ανθρώπου παρά μέσα στις φιλοσοφίες που προέρχονται από την απανθρωπιά του. Οι φαντασίες προέρχονται από τον ανθρώπινο οργανισμό και είναι καλό να ξαναγυρίσουν εκεί έτσι ώστε να τον υπηρετήσουν όχι στη φθορά του αλλά στο να μπορέσει να απολαύσει περισσότερο.

Σε αντίθεση με μια αγορά όπου οι μηχανές του κυβερνητικού εργοστασίου παράγουν αλυσιδωτά όνειρα-σαβούρες, η ζωή δεν σταματάει ποτέ να θρέφει την πραγματικότητα του σώματος και τις εικόνες που ξεπηδούν από αυτό. Δεν θα επιτρέψουμε οι τεχνικές των εικονικών προσομοιώσεων και οι τεχνητοί παράδεισοι της βιοτεχνολογίας να ανακτήσουν και να καταστήσουν στείρα τη δημιουργική δύναμη μιας φαντασίας που τα παιδιά είναι ακόμη σε θέση να μεταδώσουν στους ενήλικες.

Είθε η μελέτη των ονείρων, των θεωρητικών κατασκευών, των ουτοπιών, των χιμαιρικών επεξεργασιών, των παραληρημάτων, των φαντασιωμάτων και της τρέλας να μας φυλάει από το να υποβιβάσουμε τις αντηχήσεις του φαντασιακού σε μια μηχανική παράταξη εικόνων και αφηρημένων παραστάσεων. Μόνον η ανθρώπινη φαντασία εφευρίσκει τους δρόμους που έρχονται από το μέλλον.

2. Κάθε προσδοκία γεννιέται από μια πληγωμένη έμπνευση. Προτιμάμε από τους κατοπτρισμούς της πίστης

τη βούληση της ολοκλήρωσης που δυναμώνει την επιθυμία, τη φέρνει σε μια ένταση όπου η επιτυχία και η αποτυχία χάνουν το νόημά τους.

Σχόλιο

Με τον ίδιο τρόπο που οι ιθαγενείς της Αυστραλίας εξυμνούν τους δρόμους που διασχίζουν επικαλούμενοι τους τοτεμικούς προγόνους τους, των οποίων τα χνάρια ανιχνεύουν σε συγκεκριμένα μέρη, έτσι κι ο καθένας έχει το ελεύθερο να ξετυλίξει, στα τοπία που του είναι οικεία, το μονοπάτι των ονείρων του και των ορέξεών του, σύμφωνα με μια τοπολογία από επιθυμητά γεγονότα, η οποία σχεδιάζει τα σημεία αναγνώρισης της επιθυμίας και συγχρόνως τις βαθιές γραμμές της ολοκλήρωσής της. Προβάλλοντας στο μέλλον το συγκινησιακό φορτίο με το οποίο η μνήμη του Προυστ επενδύει μια λεπτομέρεια του παρελθόντος, ο καθένας δημιουργεί την ανάμνηση σε ένα γίγνεσθαι παραδομένο στην προεξοφλημένη ευχαρίστηση.

Το παιχνίδι των φαντασιών δεν γνωρίζει σύνορα, είναι, όπως το έμβιο από όπου προέρχεται, μια πηγή άπειρων δημιουργιών. Η πολλαπλότητα των συμπάντων που υπάρχουν μέσα μας σκιαγραφούν, παρά μια ζωή αναγμένη στα υποτυπώδη στοιχεία της, τον χάρτη των αναρίθμητων δυνατοτήτων όπου οι λαβύρινθοι του πεπρωμένου δεν ζητούν παρά να χαραχτούν. Οι πόρτες του ονείρου ανοίγουν και κλείνουν παρά τη θέλησή μας, χωρίς εμείς να έχουμε φροντίσει, μέχρι σήμερα, να αποφασίσουμε γι' αυτό, σαν να μην είχαμε πρόσβαση στον μίτο των λαβυρινθωδών μας επιθυμιών, παρόλο που τον είχαμε στα χέρια μας.

Άρθρο 42

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην οργή

1. Την οργή που μαρτυρά τις ματαιώσεις και τις αυθάδειες της θέλησης για δύναμη, η ανθρώπινη αίσθηση την αντικαθιστά με τη μανία την οποία προκαλεί η εξαγρίωση της ζωής, η οποία βρίσκει εμπόδια στην πληθωρικότητά της. Όταν ο θυμός επιστρέψει κατ' αυτό τον τρόπο στη θέληση για ζωή, μετέχει στη δημιουργική ενέργεια που εισχωρεί στην καρδιά των όντων και των πραγμάτων για να τα κάνει πιο ανθρώπινα.

Σχόλιο

Η αστραπή και το μαστίγιο, με τα οποία οι αρχαίες θρησκείες όπλιζαν τους προστάτες θεούς τους για να μαστιγώσουν τον εχθρό και να κρατήσουν σε απόσταση μια απειλητική μοίρα, θυμίζουν με εργαλειακή μορφή το φίδι που ξεπηδάει από τις πιο αρχαϊκές περιελίξεις του εγκεφάλου μ' εκείνα τα σφυρίγματα λύσσας που οι Έλληνες απέδιδαν στις Ερινύες.

Το να ζευγαρώσουμε το τεντωμένο φίδι, σύμβολο της οργής που μαστιγώνει, με το φίδι της λαγνείας, που αγκαλιάζει και χαϊδεύει, όπως το απεικονίζει το κηρύκειο του Ασκληπιού, είναι να ξαναδώσουμε στη ζωτική δύναμη τα

αναπηδήματα του μίσους, της εξουσίας, της μνησικακίας όπου αυτή βρέθηκε παραστρατημένη.

Άρθρο 43

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα
στην ευημερία του σώματος

1. Η απόλαυση του σώματος και η απόλαυση της γης είναι αδιαχώριστες. Δεν υπάρχει ευχαρίστηση που να παρέχεται στο ένα και που να μην λειτουργεί προς όφελος της άλλης. Η περιφρόνηση που βάρυνε τη σαρκική ύλη στο όνομα του πνεύματος και το εδώ-κάτω στο όνομα του επέκεινα είναι προορισμένη να εξαφανιστεί μαζί με το σύστημα της εκμετάλλευσης που την έκανε να γεννηθεί.

Σχόλιο

Ο βιασμός της γης γέννησε την ισχύ του ουρανού. Διαμέλισε το έμβιο, πλήττοντας με ατίμωση τον κόσμο της επιθυμίας και εξευγενίζοντας την πνευματική αλλοτρίωση, που ανέλαβε την καταστολή του. Το σώμα, ευτελισμένο στην κατάσταση μιας παραγωγικής μηχανής, βρέθηκε εκτεθειμένο στις πιο βάναυσες μεταχειρίσεις: μπλοκάρισμα των συγκινήσεων, σχηματισμός ενός περιβλήματος του χαρακτήρα, αναισθησία στη ροή των ανθρωπίνων συναισθημάτων, εναλλαγή του ασκητισμού και της οργιαστικής εκτόνωσης.

Ο καταναλωτισμός αποκατέστησε το σώμα ρίχνοντας

το από τη Χάρυβδη στη Σκύλλα, μεταμορφώνοντάς το από παραγωγική μηχανή σε επιθυμητική μηχανή, προγραμματισμένη σύμφωνα με τις ψεύτικες ανάγκες που εξασφάλιζαν την υπεροχή της ανταλλακτικής αξίας πάνω στην αξία χρήσης.

Στα μάτια μιας οικονομίας που κυριαρχείται από το χρήμα, το οποίο κινείται κερδοσκοπικά σε κλειστό κύκλωμα, η σαρκική παρουσία δεν είναι πλέον τίποτε, σύμφωνα με το παράδειγμα του ναύτη του διαδικτύου, του καρφωμένου μπροστά στην οθόνη του, όπου το κενό της ύπαρξής του επανενσαρκώνεται σε εικόνες και αφηρημένες παραστάσεις.

2. Η ψυχοσωματική ενότητα στην οποία προσβλέπουμε περιλαμβάνει ένα φαινομενικό πεδίο που εκτείνεται από την κυτταρική δομή έως τη νοητική οργάνωση. Καταργεί τις ιεραρχικές διακρίσεις που η οργάνωση της εργασίας έβαλε ανάμεσα στα διαφορετικά μέρη του σώματος.

Σχόλιο

Δεν υπάρχουν ούτε ευγενή ούτε μη ευγενή όργανα, ούτε υψηλές ούτε κατώτερες λειτουργίες. Κάθε στοιχείο του οργανισμού κατέχει, όπως το άτομο μέσα στο κοινωνικό σώμα, την ικανότητα να απολαμβάνει τον εαυτό του και αλληλέγγυα τους άλλους. Το νοητικό, μόλις ξαναγίνει ο ανθρώπινος τρόπος που μεταφέρει την έκφραση του σώματος, ως έμβιας ύλης, κατέχει την ικανότητα να την τελειοποιήσει και να την εκλεπτύνει. Έκφραση της ζωτικής ενέργειας που εμψυχώνει όλα τα μέρη του σώματος, είναι η παθητική και ενεργητική συνείδηση κάθε ψήγματος και του συνόλου του σώματος.

3. Το σώμα είναι ακόμη στην αναζήτηση μιας αισθητής νόησης, που να είναι ικανή να ενισχύσει μέσα του αυτή τη θέληση για ζωή, στην οποία ριζώνει η αληθινή του ευημερία. Μέσα στην αισθητή νόηση εδρεύει το αγαθοεργό πνεύμα, που είναι εξουσιοδοτημένο να δώσει ανθρώπινο νόημα στις ανακαλύψεις που συλλέγονται από τις καινούργιες θεραπείες, τις βιοτεχνολογίες, τις κοινωνικές καινοτομίες, τις επιστήμες και τις τέχνες.

Άρθρο 44

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα
να στολίζεται όπως αυτό νομίζει

1. Η επιθυμία να μεταμορφωνόμαστε, να δημιουργούμε έκπληξη, να επιδεικνυόμαστε, να ξυπνάμε την περιέργεια παρέχει στον καθένα το δικαίωμα να μεταμφιέζεται, να κάνει τατουάζ, να βάφεται, να ντύνεται, να μασκαρεύεται, να στολίζεται με τα πιο ποικίλα στολίδια, υπακούοντας μόνο στην έμπνευση της φαντασίας του, χωρίς να νοιάζεται να ασπασθεί κάποια μόδα, παράδοση ή σύμβαση.

Σχόλιο

Οι ρόλοι και οι λειτουργίες που οι κοινωνίες του μόχθου επέβαλαν στα άτομα, τα πάγωσαν και τα κομμάτιασαν σε έναν πλασματικό τρόπο ύπαρξης, όπου οι συγκινήσεις και τα πάθη, κενωμένα από την αυθεντικότητά τους, προσέφεραν το θέαμα των παροδικών τους σκιών. Όσο σβήνονται τα αντανακλαστικά της εξουσίας, η παιγνιώδης έκφραση της ζωής απελευθερώνεται από τις αντιστροφές της, εφευρίσκει ξανά τα παιχνίδια τού φαίνεσθαι και της σταδιακής εξαφάνισης, όπως το παιδί, που ασκεί την τέχνη τού να γίνει άλλο χωρίς να παύει να είναι ο εαυτός του.

Απαλλαγμένη από τους καταναγκασμούς, η τέχνη της μεταμφίεσης επιτρέπει να εξελισσόμαστε σύμφωνα με την ατομική έμπνευση της φαντασίας, μπερδεύοντας τα ίχνη, ξαναδίνοντας στην περιπέτεια την ευχαρίστηση να ξεστρατίζουμε και να χανόμαστε προφυλασσόμενοι από τις παγίδες της αγωνίας και του θανάτου. Χωρίς να αποκλείονται οι νοσηρές ή μακάβριες μεταμφιέσεις, είτε είναι είτε όχι αποτροπαϊκές, το παιχνίδι της αυθεντικότητας και των αποκρύψεών της δεν θα μπορούσε να συμβιβαστεί με στολίδια που είναι σημαδεμένα από τον πόνο, όπως το ελεφαντόδοντο, τα δέρματα, οι γούνες και άλλα τέτοια πράγματα που είναι αμείλικτα σφραγισμένα από τη σκληρότητα που τα ξερίζωσε από τα ζώα.

Άρθρο 45

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα
στα ψέματά του και στις αλήθειες του

1. Η αλήθεια η οποία θάβει μια απάνθρωπη πρακτική, δεν είναι περισσότερο αποδεκτή από το ψέμα που την κρύβει. Αποκλείοντας τη βαρβαρότητα, η εκλέπτυνση του έμβιου έχει νόημα πέρα από τη μία και το άλλο. Η αληθινή ζωή έχει την τέχνη να βρίσκει τον εαυτό της παραπλανώμενη και να παραπλανιέται βρίσκοντάς τον.

Σχόλιο

Το ψέμα είναι συνυφασμένο με το εμπόριο και με την εκμετάλλευση του ανθρώπου από τον άνθρωπο. Το να εξαπατήσουμε όσον αφορά στο εμπόρευμα είναι ο νόμος του κέρδους. Η πονηριά είναι κόρη της ωμής δύναμης. Η αλήθεια του εμπορίου και της εξουσίας κάθισε τον εμπορικό πολιτισμό πάνω σε ένα καθολικό ψέμα, εχθρό της ζωής και των ελευθεριών της, αρχή όλων των θρησκειών και όλων των ιδεολογιών, αναγκαία αυταπάτη μιας οικονομίας που κατασπαράσσει τον άνθρωπο και τη φύση.

2. Εάν κάθε ψέμα αποκαλύπτει μια αλήθεια, ας είναι

τουλάχιστον η αλήθεια αυτή μια στιγμή του ανθρώπινου γίγνεσθαι, κι ας επιτρέπει να αποφασίζουμε εάν αρμόζει ή όχι να προσποιούμαστε για να γλιτώσουμε από έναν πόνο, για να μαλακώσουμε μια αστοργία ή για να ομορφύνουμε μια πραγματικότητα λίγο φθαρμένη.

Σχόλιο

Οι αλήθειες της καρδιάς δεν είναι ποτέ οι αλήθειες της εξουσίας και των κερδοσκοπικών της γοητειών. Εάν τους συμβαίνει να φενακίζουν, το κάνουν με τον τρόπο που η αθωότητα αρέσκεται να σημαδεύει τον χάρτη της χώρας του Τρυφερού. Τίποτε δεν απαγορεύεται στους χώρους όπου το ανθρώπινο κατάργησε την ενοχή, τον τρόμο, τη θέληση για δύναμη. Τίποτε από όσα ομολογεί ή κρύβει ο άνθρωπος, που έχει αποδοθεί στις φυσικές του απολαύσεις, δεν μπορεί να συνδεθεί με την τυραννία ή το ιερό.

Άρθρο 46

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα
να ανοίγεται και να κλείνεται στον κόσμο

1. Όπως είναι θεμιτό για τον καθένα να κρατάει μέσα του έναν μυστικό κήπο όπου κανένας άλλος δεν μπαίνει, έτσι ο καθένας δικαιούται να απολαμβάνει έναν τόπο κι έναν χρόνο που δεν αλλοτριώνονται, εχέγγυα των βλέψεών του για μοναξιά. Ένα τέτοιο αγαθό σχετίζεται λιγότερο με την ιδιοκτησία από ό,τι με την απόλαυση του μοναδικού, και για τον λόγο αυτό ο καθένας έχει την ελευθερία να ανοιχτεί στις εκλεκτικές συγγένειες και να παραδώσει στην ευχαρίστηση της φιλίας ένα μέρος των κρυφών θησαυρών.

Σχόλιο

Όπως το επιβεβαιώνει το αλχημικό μοντέλο, με το οποίο συγγενεύει η δημιουργία του εαυτού, η δύναμη της επιθυμίας καλλιεργείται μυστικά. Εκλεπτύνεται πιο άνετα προφυλαγμένη από τις αποσιωπήσεις, την ακατανοησία, την εχθρότητα του εξωτερικού κόσμου. Κατά τα άλλα, όταν η δύναμη αυτή αντλεί κενοδοξία από την πραγμάτωσή της, χάνει, μέσω του συνήθως αρνητικού αποτελέσματος της θέλησης για δύναμη, τα πλεονεκτήματα που απέκτησε η θέληση για ζωή. Η σιωπή κατατάσσεται λοιπόν στα συ-

στατικά στοιχεία της πρακτικής και της συνείδησής της.

Παρόλα αυτά, δεν απαγορεύεται να κάνουμε τον λογαριασμό των υπαρξιακών ελευθεριών, να δημοσιεύσουμε τα αποτελέσματά του, να πουλήσουμε τα πλεονάσματά του, να προσφέρουμε τα μερίδιά του με τέτοιο τρόπο που ο καθένας, αντλώντας ή όχι όφελος, να ανακαλύψει μέσα του αυτόν τον έλικα ο οποίος, αφού τυλιχτεί γύρω από τον εαυτό του σαν κύκλος και μετά ξεδιπλωθεί για να αγκαλιάσει τον κόσμο, συνθέτει την καθολική και επιμέρους κίνηση της θέλησης για ζωή.

Άρθρο 47

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα
να εκφράζει ή να αποσιωπεί τις συγκινήσεις του,
τις επιθυμίες του, τις σκέψεις του

1. Από τη στιγμή που η ελεύθερη έκφραση των αισθημάτων και των ιδεών δεν υπόκειται σε καμιά απαγόρευση, λογοκρισία ή επιφύλαξη, περιλαμβάνει επίσης την επιλογή να τις κρατήσει για τον εαυτό της, από διακριτικότητα ή για να τις επεξεργαστεί και να τις εκλεπτύνει καλύτερα.

Σχόλιο

Η βουβαμάρα και η επιφύλαξη υπαγορεύτηκαν τις περισσότερες φορές από τον φόβο, την άγνοια και την πονηριά, που η πολιτική του αφέντη και του δούλου έκανε να βασιλεύουν παντού. Υπάρχει μια κλήση της σιωπής που είναι να είναι καθ' εαυτήν μια απόλαυση και όχι μια προστασία ενάντια στην κυρίαρχη κακοφωνία· υπάρχουν αινιγματικές αποχωρήσεις που δεν έχουν σκοπό να διαφύγουν από το εξεταστικό μάτι ή να συνωμοτήσουν με σώφρονα μυστικότητα, αλλά είναι μια όαση όπου η επιθυμία διυλίζεται μέχρις που να μην είναι πια παρά καθαρή θέληση.

Η διαφάνεια είναι μια επιλογή, όχι μια ομολογία. Η αιδώς, η επίδειξη, η σιωπή, τα σημαίνοντα λόγια, η άχρη-

στη φλυαρία, μόλις ξεφύγουν από τους μηχανισμούς της εκτόνωσης, της αντιστάθμισης, της αγωνίας του κενού, δεν είναι παρά ζήτημα στιγμών, παιχνίδια της εναλλαγής, διασκορπισμένα θραύσματα της ασταθούς τάξης των ευχαριστήσεων.

Άρθρο 48

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα
να έχει πρόσβαση στην καλλιτεχνική έκφραση

1. Η ζωντάνια της τέχνης γεννιέται από μια ζωή που έχει ξεριζωθεί από την πληρότητα των προσδοκιών της. Είναι η κραυγή χαράς που ξεπηδάει από την απόγνωση του έμβιου. Ιδιοποιημένη από την αγορά, γραφειοκρατικοποιημένη από την κερδοσκοπία, δεν σταμάτησε να φθίνει επιβιώνοντας μέσα στη νοσταλγία του παρελθόντος της. Η καλλιτεχνική έκφραση πρέπει να είναι, μέσα σ' έναν ανθρώπινο πολιτισμό, η έκφραση μιας ζωής που δεν την ακρωτηριάζει πλέον η μηχανική επιρροή της οικονομίας. Δεν θα γνωρίσει ευχαρίστηση και πόνο, εκτός από εκείνους που γεννιούνται, μεταξύ σκότους και φωτός, από την αυτοδημιουργία που σχεδιάζει να ξαναδημιουργήσει τον κόσμο σύμφωνα με την εικόνα της.

Σχόλιο

Η απαγόρευση που ρίχτηκε πάνω στην αυτοδημιουργία απώθησε την καλλιτεχνική δημιουργία, όπως και τη χειροτεχνία, προς τις μακρινές περιοχές της αυτοκρατορίας, όπου η ασφάλεια του κέρδους δεν είναι πλέον εξασφαλισμένη.

Η τέχνη, παρεχόμενη δωρεάν μέσα στον αυθορμητισμό της επιθυμίας της, εξαναγκάστηκε να περάσει μέσα από τα κυκλώματα του εμπορεύματος, που της παρέχει τα μέσα επιβίωσης και που επιχειρεί με λιγότερη ή περισσότερη επιτυχία να τη συνηθίσει στους νόμους του ανταγωνισμού, του συναγωνισμού, της θέλησης για δύναμη.

Η αυθεντική τέχνη είναι η συνεχής άσκηση της προσπάθειας που οδηγεί στη χάρη, είναι αδιαχώριστη από την τέχνη του ζην. Είναι άμιλλα και ξεπέρασμα του εαυτού. Το παζάρι την εξευτελίζει, οι αντιζηλίες της μόδας την υποβαθμίζουν. Το να προσπαθεί να αρέσει δεν της φέρνει παρά μόνον εφήμερες φιλοφρονήσεις. Η γοητεία συνδέεται φυσικά με εκείνον ο οποίος, δοσμένος ολόκληρος στην ευχαρίστηση να δημιουργεί, δεν νοιάζεται να επιδιώξει τη γοητεία.

Η ανάδυση της θέλησης για ζωή αποκαθιστά στην καλλιτεχνική κλίση, την οποία δεν στερείται κανένας στον κόσμο, την ανεξάντλητη δωρεάν παροχή μιας πηγής πλούσιας σε αστείρευτες εμπνεύσεις. Το επίδομα επιβίωσης παρεμβαίνει την κατάλληλη στιγμή για να καλύψει το αίτημα της τέχνης να έχει στη διάθεσή της τον χρόνο ο οποίος συνήθως αφιερώνεται στις εργασίες της διαβίωσης.

Άρθρο 49

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα
στην ελεύθερη άσκηση της καλοσύνης

1. Υπάρχει μια φυσική καλοσύνη και μια φυσική σκληρότητα. Η ανθρωπινότητα συνίσταται στο να ενθαρρύνουμε την πρώτη σε βάρος της δεύτερης, η οποία, όταν ανυψώνεται σε κοινωνική νόρμα, θεωρεί αδυναμία και ηλιθιότητα τις εκφράσεις της γενναιοδωρίας και της ευμενούς διάθεσης.

Σχόλιο

Η φύση δεν είναι ούτε καλή ούτε κακή. Εάν υπάρχει ανάμεσα στα εξελιγμένα ζωικά είδη μια αίσθηση της αλληλεγγύης και της στοργής, που μπορεί να θεωρηθεί ένας τρόπος φυσικής καλοσύνης, αυτή βρίσκεται συνδεδεμένη με ένα είδος κακίας που προέρχεται φυσικά από τις αρπακτικές τάσεις. Εάν ευνοήσουμε την εκλέπτυνση των επιθυμιών του παιδιού, σταθεροποιούμε την καλοσύνη του, αν το εγκαταλείψουμε στα αρπακτικά του ένστικτα, ενθαρρύνουμε τη θέλησή του για δύναμη και φτιάχνουμε εκείνο το περίβλημα που το προδιαθέτει στο κακό.

Η ανθρώπινη πρόοδος συνίσταται στο να ξεπεράσει το αντανακλαστικό της αρπακτικότητας, που έχει κληρονομηθεί από τη ζωικότητα και έχει κοινωνικοποιηθεί από

την οικονομία του κέρδους. Το να μάθουμε να αγαπάμε τον εαυτό μας διδάσκει να αγαπάμε ό,τι ζωντανό υπάρχει, να μην σκοτώνουμε ή κακομεταχειριζόμαστε τα ζώα, να σεβόμαστε τη χλωρίδα, να νοιαζόμαστε για την ομορφιά των τοπίων. Είναι ο πιο κατάλληλος τρόπος για να οπλίσουμε την παιδική ηλικία ενάντια στη ρουτίνα της εξουσίας, τις αντιδράσεις της κλίκας, τις πληγές της ευαισθησίας, τις συνήθειες του εξοστρακισμού, που εμφανίζονται και παγιώνονται γρήγορα αν δεν προσέξουμε.

Η καλοσύνη χρησίμευσε πάρα πολύ ως δόλωμα της εξουσίας, είτε επειδή προεξοφλούσε, στην περίπτωση του καταπιεσμένου, μια μαλθακότητα ελάχιστα ευνοϊκή στην εξέγερση είτε επειδή η εξουσία κατέφευγε στην καλοσύνη για να συγκαλύψει τις χαλαρότητές της, για να αποκρύψει την εξασθένισή της ή για να προβάλλει μια πραότητα ικανή να της εξασφαλίσει τη γενική επιδοκιμασία.

Η πραγματική καλοσύνη δεν ορμάται ούτε από έναν υπολογισμό ούτε από μια ανεπάρκεια. Προέρχεται από την πληθωρικότητα και τη γενναιοδωρία της ζωής. Δεν είναι ένα κεκτημένο, αλλά απαιτεί μια προσπάθεια τόσο πιο μεγάλη όσο πιο πολύ αποθαρρύνθηκε και κλονίστηκε από την παιδική ηλικία. Εντούτοις, το να κάνουμε έτσι ώστε κανένας να μην έχει ανάγκη, για να ελκύσει τη στοργή, να γίνει μισητός ή άξιος οίκτου, θα γλύτωνε την κοινωνία από ικανό αριθμό εγκλημάτων, αρρωστιών και νοσηρών συμπεριφορών.

Η καλοσύνη δεν είναι τίποτε άλλο από τη ζωή, η οποία, προσφέροντας τον εαυτό της δωρεάν, δεν ζητάει τίποτε σε αντάλλαγμα και πλουτίζει από αυτό που δίνει. Είναι εκείνη η ορμή της καρδιάς που κάνει μείζονα την τόσο συχνά κυρίαρχη ελάσσονα του «αγαπάτε με».

Άρθρο 50

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην αθωότητα

1. Η αθωότητα είναι η φυσική κατάσταση από την οποία βρέθηκε ξεγυμνωμένο το παιδί μέσα από τη σχέση της ανταλλαγής και της εργασίας, και την οποία καλείται να αποκαταστήσει μέσα του, στον κόσμο και στον άνθρωπο μέσα στον οποίο ξαναγεννιέται ασταμάτητα.

Σχόλιο

Η καινούργια αθωότητα αγνοεί με υπέροχο τρόπο τη ζυγαριά της αξίας και της απαξίας, το συναίσθημα του σφάλματος και τα γρανάζια της ενοχής. Έχει την τέχνη να γελοιοποιεί τον τυχοδιωκτισμό, την κερδοσκοπία, τις τραγελαφικές αναβιώσεις του σταχανοβισμού και εκείνο το νοσηρό συναίσθημα ότι δεν εργαζόμαστε ποτέ επαρκώς και δεν αξίζουμε ποτέ την τιμή μας στην αγορά της κοινωνικής παράστασης.

Η κλίση να αισθανόμαστε ένοχοι προκαλούσε πάντα την εγκληματικότητα. Αποκλείοντας αυθόρμητα τις πονηρές, δόλιες, πανούργες συμπεριφορές, η κατάσταση της αθωότητας, αναδημιουργημένη μέσα στη φούρια της καινούργιας μαθητείας κατέχει καθ' εαυτήν τη δύναμη να καταργήσει την εποχή της ατιμίας. Όσο απλοϊκό κι αν φαίνε-

ται, η κατάσταση αθωότητας αναδεικνύει μια πρακτική αλήθεια μέσα στο παλιό ρητό των ιπποτικών μυθιστορημάτων: «Για την αγνή καρδιά δεν υπάρχει τίποτε αδύνατο».

2. Όσο καλύτερα καλλιεργηθεί η αισθητή νόηση από την παιδική ηλικία, τόσο πιο γρήγορα θα βάλουμε τέλος στο έγκλημα ενάντια στην αθωότητα, το οποίο μετατρέπεται κάτι κοινότοπο από το πνεύμα της αρπακτικότητας.

Σχόλιο

Η τέχνη τού να οργανώνουμε μια ενέδρα, να υποθάλπουμε μια συνωμοσία, να παρασύρουμε σε μια παγίδα, να εξαπατούμε, να ξεγελάμε, να καταχρώμαστε, να δελεάζουμε, να κλέβουμε, να εξαπατούμε, αποτέλεσε για χιλιετίες τη μυητική δοκιμασία που παρείχε στο παιδί την καταστατική του θέση τού κατατοπισμένου ανθρώπου, δηλαδή: του ψημένου στην εμπορευματική λογική.

Η αγαθότητα, η αφέλεια, η γενναιοδωρία υπήρξαν οι ενδείξεις που υποδείκνυαν το εξιλαστήριο θύμα στους αετονύχηδες της πολιτικής, του εμπορίου, των επιχειρήσεων, της θρησκείας, του στρατού, της αστυνομίας, της διπλωματίας, της ιδεολογίας, της προπαγάνδας, της διαφήμισης, του κυνηγιού των ανθρώπων και του κυνηγιού των ζώων, της επιστήμης που χειραγωγεί τον άνθρωπο και τη ζωή εξομοιώνοντάς τους με αντικείμενα κέρδους.

3. Το πνεύμα της αρπακτικότητας φθάνει το στάδιο της σωτήριας διάλυσής του μέσα στα παιχνίδια των πανουργιών, των μεταμορφώσεων, των χναριών, των καταδιώξεων έτσι όπως τα κάνουν τα παιδιά. Όσο περισσότερο μας συναρπάζει η ευτυχία τού να διασκεδάζουμε, τόσο

περισσότερο ευχάριστα μας κάνει μια αμοιβαία συνενοχή και συναίνεση να αφηνόμαστε να μας κοροϊδεύουν και να μας αιχμαλωτίζουν. Έξω από τον οικονομικό έλεγχο, το δόλωμα, η απάτη, η μάσκα, η ψεύτικη προσποίηση ξαναπαίζουν, πιάνοντας την αθωότητα στα δίχτυα τους, σύμφωνα με τον τρόπο της ανάμνησης και της παρωδίας, την ιστορία των ανθρώπων της απανθρωπιάς.

Σχόλιο

Η παρακμή των θρησκευτικών και ιδεολογικών αξιών επιτάχυνε μια διαδικασία αποϊεροποίησης που αχρηστεύει τα συναισθήματα της αμαρτίας, της εξαγοράς, του φταιξίματος, της θυσίας. Η αθωότητα αποθαρρύνει, καταπνίγοντας στη γένεσή τους και θαρρείς εκ παραδρομής τα εγχειρήματα της ενοχοποίησης, αρχίζοντας από εκείνα που πείθουν ύπουλα να κατηγορούμε τον εαυτό μας ή να τον υποτιμάμε. Το να σταματήσουμε να μεμφόμαστε τον εαυτό μας είναι ένα μεγάλο βήμα στη θέληση να μην είμαστε ούτε θύματα ούτε δήμιοι.

Άρθρο 51

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα
να ποντάρει στη βία του έμβιου
για να προφυλαχτεί από τις βιαιότητες του θανάτου

1. Το δικαίωμα να καταστρέφουμε αυτό που μας καταστρέφει μας εκθέτει στον κίνδυνο να καταστρέψουμε τον ίδιο μας τον εαυτό εάν δεν αναθέσουμε στη θέληση για ζωή τη φροντίδα να εξαλείψει αυτό που της εναντιώνεται. Η επίθεση του έμβιου σε όλα τα μέτωπα της ύπαρξης είναι η καλύτερη άμυνα ενάντια σ' αυτό που διαιωνίζει τη βία του θανάτου, του μίσους, του αποκλεισμού, της καταπίεσης.

Σχόλιο

Στον πόλεμο τον οποίο έκανε ο οικονομικός ολοκληρωτισμός ενάντια στην ανθρώπινη ζωή και την επιβίωση των ειδών, το πιο αποτελεσματικό όπλο που αυτός διαθέτει προέρχεται λιγότερο από τη δύναμη του χρήματος όσο από την ολέθρια κλίση των καταπιεσμένων να πολεμούν ενάντια στον θάνατο με τον θάνατο που τους στοιχειώνει, αντί να πολεμούν για τη ζωή με ό,τι πιο ζωντανό έχουν μέσα τους.

Αυτοί που αφήνουν να καταστραφεί η ύπαρξή τους

μέρα με τη μέρα δεν κάνουν άλλο από το να ξαναχτίζουν ασταμάτητα τα ερείπια του παλιού κόσμου. Εάν δεν απολαμβάνουμε ακόμη την εξουσία και τη βούληση να αναβάλλουμε επ' άπειρον το τέλος της ζωής, μας επιτρέπεται μολαταύτα να απαλλαχτούμε από την ανία, τον φόβο, τον πόνο, τη χαύνωση των παθών, την επίμοχθη φθορά, που αποτελούν τα αληθινά μέσα που χρησιμοποιεί η οικονομία για να εξισορροπήσει την προσφορά και τη ζήτηση στην αγορά της επιβίωσης.

Άρθρο 52

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να ξαναδώσει στη θέληση για ζωή τη ζωτική ενέργεια που υφαρπάστηκε από τη θέληση για δύναμη

1. Το δικαίωμα του να μην ασκούμε καμιά εξουσία και του να μην ανεχόμαστε καμιά εξουσία έχει ως πιο σίγουρη εγγύηση την έλξη των απολαύσεων. Η εκλέπτυνση των ευχαριστήσεων δεν δέχεται ούτε καταναγκασμό ούτε παζάρι. Έχει να πάρει πάρα πολλά από μια πληθωρική ζωή, κι έτσι δεν μπορεί να τη μετατρέψει, όπως στο παρελθόν, σ' εκείνη τη λύσσα για εκμετάλλευση και υποδούλωση, η οποία τη χαλά και τη διασκορπίζει.

Σχόλιο

Η αυλαία πέφτει πάνω σε μια ματωμένη φάρσα όπου οι γενιές των ανθρώπων αντιστάθμισαν το ότι ήταν υπάνθρωποι με το να ανεβούν στους κοθόρνους του υπεράνθρωπου. Η ανατροπή του παλιού κόσμου αρχίζει τη στιγμή που η θέληση για ζωή, ανακαλώντας τα προγονικά ανταγωνιστικά της αρπακτικότητας, προσπαθεί να ανακτήσει προς όφελος της δημιουργικής απόλαυσης την ενέργεια την οποία σφετερίστηκε η θέληση για δύναμη και η οποία επενδύθηκε στις βρομοδουλειές του θανάτου. Μό-

νον η υπεροχή της αποτρέπει τις ευχαριστήσεις να ξεστρατίσουν και να μεταστραφούν στο αντίθετό τους, μόνον το παιχνίδι των μετατονίσεων καταργεί τη νίκη και την αποτυχία.

Είναι ένα αποτέλεσμα στο οποίο δεν θα φθάσουν ποτέ οι ηθικές επιτιμήσεις, που αποτελούν την αιχμή του δόρατος της ιδεολογίας των πολιτών. Με τον εξαναγκασμό, το καλύτερο καταλήγει να γίνει το χειρότερο. Η ηθική ανασταίνει τις βαρβαρότητες που αυτή συνέθλιψε με τις πιο ευγενείς προθέσεις.

Μόνον η απόφαση υπέρ της ζωής καθ' υπερβολήν μπορεί να την κάνει να χώσει, με την υπομονή του δένδρου, τις ρίζες της μέσα στον πιο ακλόνητο βράχο για να τον υπονομεύσει σιγά σιγά και να τον διαλύσει. Όσο πιο πολύ η συνείδηση του εαυτού και του κόσμου διαδίδεται ως θέληση για απόλαυση και δημιουργία, τόσο πιο πολλές δυνατότητες έχει να ακυρώσει τα αποτελέσματα της θέλησης για δύναμη και για εκμετάλλευση που υπερίσχυσαν μέχρι τις μέρες μας.

Θα μυηθούμε στην τέχνη της λανθάνουσας βίας, της ακαταμάχητης και βραδείας δύναμης, της αποστασιοποίησης, της φλυαρίας· μια τέχνη που δεν είναι ούτε δύναμη ούτε δόλος, αλλά πείσμα, ισχυρογνωμοσύνη μιας επιθυμίας που ασκείται στο να θέλει τα πάντα και να μην περιμένει τίποτε.

Άρθρο 53

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα
να προστατεύει και να προστατεύεται

1. Προστατεύω δεν σημαίνει υποτάσσω. Η αληθινή προστασία είναι η τέχνη και η επιθυμία να απαλλαχτούμε από κάθε προστασία. Μια συνετή βοήθεια διδάσκει να παρέχουμε τις πηγές της ανεξαρτησίας. Αντλεί την εφευρετικότητά της από την πηγή μιας στοργής η οποία δίδεται ανεπιφύλακτα, και την οποία θρέφει με τη σειρά της η επινοητικότητά της.

Σχόλιο

Η αλλαγή πολιτισμού βύθισε στη σύγχυση αρκετούς ανθρώπους που είναι τόσο συνηθισμένοι να τους βοηθούν, να τους οδηγούν, να τους κυβερνούν που δεν μπορούν να συλλάβουν, για την ύπαρξή τους, άλλη αλλαγή από την επιλογή άλλων ζυγών. Σίγουρα δεν είναι εύκολο να αποκαταστήσεις μια εμπιστοσύνη στον εαυτό σου, την οποία δεν έπαψε να μειώνει το προοδευτικό πνίξιμο της ζωής από την οικονομία. Η έννοια της προστασίας δεν μας αφήνει να υποδείξουμε τη μαφιόζικη πρακτική του ρουσφετιού, του εκβιασμού, του παζαριού, καρπό των πελατειακών σχέσε-

ων οι οποίες συντηρήθηκαν από τις θρησκευτικές και ιδεολογικές πρακτικές υπακοής, και τις οποίες ο «προστατευτισμός» του χαρακτήρα διαιωνίζει *in vivo*, με το μπλοκάρισμα των ορμών της ζωής, που αντιστρέφονται σε θανατηφόρες πρακτικές.

Η συναισθηματική υποστήριξη στα παιδιά και σε οποιονδήποτε μετέχει στην ασυνήθιστη, παράξενη, ανησυχητική περιπέτεια της δημιουργικότητας και της αυτονομίας αποκτά εξέχουσα σημασία επειδή είναι στη φύση της να ενισχύει τις στιγμιαίες επιθυμίες της ανεξαρτησίας και να προστατεύει από τον δουλικό πειρασμό της καταφυγής σε μια κηδεμονική εξουσία, πάντα επιρρεπή να αποκομίσει από τη βοήθεια που αφειδώς παρέχει τον φόρο υποτέλειας της δουλείας.

Είναι τόσο πολλοί οι πληθυσμοί που είναι τόσο λίγο προετοιμασμένοι να έρθουν σε ρήξη με το μοιραίο μιας βαρβαρότητας χιλιετιών ώστε η αλλαγή κοινωνίας ενδέχεται να απαιτήσει μια μέριμνα την οποία μπορούν να παρέχουν αφειδώς μόνον η ανθρώπινη αίσθηση και η αλληλεγγύη που πηγάζει από αυτήν.

2. Η έννοια της προστασίας του έμβιου συνδέει με την εκμάθηση της ατομικής αυτονομίας μια διαχείριση των φυσικών ισορροπιών μέσω της ιδιοφυίας της ανθρώπινης εφεύρεσης. Εφαρμόζεται αδιάκριτα στα παιδιά, στα άτομα με αδύνατη κράση, στους σωματικά και πνευματικά ανάπηρους, στα ζώα, στη χλωρίδα, στη φύση και στους ακρωτηριασμένους όσον αφορά στην ανθρώπινη αίσθηση, η συμπεριφορά των οποίων διαιωνίζει τα ψεγάδια του παλιού κόσμου.

Σχόλιο

Η βία, που ασκείται από την οικονομία σε βάρος της φύσης, των ειδών, της ζωής, προκάλεσε, από αμυντική αντίδραση, ένα σύνολο νόμων, διαταγμάτων, δικαιοδοσιών, που θεσπίστηκαν προς όφελος των αδυνάτων, των ανυπεράσπιστων, της πανίδας, της χλωρίδας, της γης. Όσο επείγον κι αν είναι να μπει ένα τέλος στην οικονομική, στρατιωτική και σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών, στην υποβάθμιση των κλιματολογικών συνθηκών, στη ρύπανση, στην αποψίλωση των δασών, στην αλλοίωση των τροφών από τη βιομηχανική γεωργία, στη βία της ανίας, της ματαίωσης και της απελπισίας, δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε ότι η ζωή προστατεύεται καλύτερα όταν ακτινοβολεί παρά όταν είναι κουβαριασμένη κάτω από την προστασία μιας ανθρωπιστικής και αστυνομικής νομιμότητας.

Τα ταμπού και οι απαγορεύσεις είναι κληρονομιά του παρελθόντος. Οι απαγορεύσεις προκαλούσαν χθες μια παραβίαση που ανακάτευε το πνεύμα της εξέγερσης και της ανατροπής μ' εκείνη τη φρενήρη εκτόνωση που γεμίζει το κενό του ζην με τις φτυαριές του θανάτου. Σήμερα, οι αυταρχικές επιταγές του ανθρωπισμού είναι εκείνες που βλέπουν, στο όνομα της ελευθερίας, να επανεμφανίζονται και να ορθώνονται κυνικά εναντίον τους οι τόσο μισητές όσο και αρχαϊκές μανίες του καταναγκασμού, της καταπίεσης, της λιμοκτονίας, του ακρωτηριασμού, του βιασμού, της ρύπανσης, της ερήμωσης, κοντολογίς του γαλβανισμού του κουφαριού του παλιού κόσμου.

Καμιά δικαστική απόφαση δεν μπορεί να επιβάλλει μια ανθρώπινη συμπεριφορά δίχως να την εκφυλίσει. Κανένα καταναγκαστικό μέτρο δεν μπορεί να συγκριθεί με την ακαταμάχητη ισχύ της ζωής και τα μέσα που αυτή

προτείνει απέναντι στη βαρβαρότητα.

Η φύλαξη του φυσικού πλούτου θα είναι η κλήση ανθρώπων αρκετά παθιασμένων από τη διευθέτηση της ίδιας τους της ζωής με βάση το πάθος, ώστε να εφεύρουν ξανά τις φυσικές ισορροπίες. Δεν θέλουμε άλλο προστασίες που πνίγουν, ακρωτηριάζουν, γεννούν το μίσος, τη σκληρότητα και που δεν είναι παρά μορφές προστατευτισμού (οι λύκοι, οι αρκούδες, οι λύγκες που επανεμφανίζονται στην ύπαιθρο δεν σκοτώνονται για χάρη των προβάτων, αλλά επειδή είναι τα θύματα μιας αγοράς όπου οι κτηνοτρόφοι συμπεριφέρονται σαν επιχειρηματίες).

3. Η κοινωνική προστασία που παρέχεται σε όλους είναι ένα δικαίωμα θεμελιωμένο πάνω στην αλληλεγγύη. Είναι ασυμβίβαστη με την αγορά του ελέους, της φιλανθρωπίας, του ανθρωπισμού. Χορηγεί στο σύνολο των πολιτών ένα βασικό επίδομα, ή επίδομα επιβίωσης, που στοχεύει να προφυλάσσει από το πελατειακό σύστημα, από την περιφρόνηση του εαυτού, την υποταγή, την ευπείθεια, τον εξευτελισμό, την ανία, στις οποίες εκθέτουν η απουσία των μέσων συντήρησης, η έλλειψη χώρου και χρόνου που είναι απαραίτητοι για τη φροντίδα της δημιουργικότητας, για την επιθυμία για συναισθηματικές σχέσεις, για την τέχνη τού να αποστάζουμε τα τσαμπιά της πίκρας για να βγάζουμε από κει λίγη ανθρωπιά.

Άρθρο 54

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να γεννάει παιδιά για την ευτυχία του και για τη δική τους

1. Το παιδί είναι άτομο εξ ολοκλήρου, όχι ένα αντικείμενο κέρδους και εξουσίας που ανήκει στην οικογενειακή επιχείρηση που το παρήγαγε. Συμμετέχει στην ευτυχία που πρέπει να κατασκευαστεί, όχι σε ένα μοιραίο που πρέπει να γίνει αποδεκτό. Γι' αυτό τον λόγο, ο πολλαπλασιασμός των παιδιών στα οποία δεν είναι εξασφαλισμένες οι φροντίδες της αγάπης και της αισθητής νόησης είναι έγκλημα εναντίον της ανθρωπότητας.

Σχόλιο

Ο μαλθουσιανικός οικονομισμός και η πολιτική της άγριας γεννητικότητας, που εκθειάζεται από τις θρησκείες, είναι οι δύο όψεις της ίδιας βαρβαρότητας. Ο πρώτος περιορίζει τον αριθμό των παιδιών δυνάμει ενός στατιστικού και καταναλωτίστικου ελέγχου, η δεύτερη τα πολλαπλασιάζει έτσι ώστε να ενδυναμώσει την εξουσία των ιερέων μέσω της διάδοσης της αθλιότητας και του θανάτου.

Η εμφάνιση ενός ανθρώπινου όντος επιστεγάζει τη σύζευξη της επιθυμίας και της συνείδησης. Δεν είναι στην αρμοδιότητα του Θεού να αποφασίσει γι' αυτήν, όπως το

διακήρυσσαν άλλοτε ιερείς, πάστορες, ιμάμηδες, ραβίνοι και άλλοι διαχειριστές της επιθανάτιας αγωνίας, ούτε στην αρμοδιότητα της οικονομίας, όπως το προτείνουν, με τον ίδιο κυνισμό, τα περιφερειακά, εθνικά ή υπερεθνικά κράτη. Είναι στην αρμοδιότητα του καθένα από εμάς, στον οποίο και από τον οποίο η ζωή αναδημιουργείται ακατάπαυστα.

2. Το νεογέννητο ακτινοβολεί από την αγάπη επειδή είναι ο καρπός μιας αγάπης η οποία, συνειδητά ή ασύνειδα, του έδωσε τη ζωή. Έχει το δικαίωμα να γίνει δεκτό σε ένα περιβάλλον που θα του επιτρέψει να δώσει και να δεχτεί μια στοργή αρκετά διαυγή για το ξυπνήσει σιγά σιγά όσον αφορά στο ανθρώπινο νόημα του πεπρωμένου του.

Σχόλιο

Το δικαίωμα να δημιουργούμε και να διαδίδουμε τη ζωή επιδρά σαν καταστρεπτικό σπέρμα στον κόλπο του εμπορευματικού πολιτισμού. Γι' αυτό τον λόγο, η οικονομία πάντα περιφρόνησε, χτύπησε, βασάνισε, έκανε ηλίθιο το παιδί και το τμήμα της παιδικής ηλικίας που ο άνθρωπος κρατούσε στην καρδιά του. Αντίθετα με έναν πολιτισμό όπου η απανθρωπιά ενσταλαζόταν από τις πρώτες μέρες της ύπαρξης, θέλουμε τώρα πια κάθε παιδί να γεννιέται μέσα στην κατάφαση του ανθρώπινού του γίγνεσθαι, ξυπνώντας, σ' αυτούς που το γέννησαν, τη συνείδηση μιας περιπέτειας, συναρπαστικής και γεμάτης ενέδρες, όπου το προνόμιο να αναγεννηθούν από μόνοι τους είναι κρυμμένο σαν θησαυρός θαμμένος στη μνήμη του κόσμου.

Οι πρώτες στιγμές της ζωής σκιαγραφούν ολόκληρη τη ζωή. Όσο λιγότερο στεγνές και σκληρές είναι, τόσο καλύτερα θα ρυθμίσουν το ξετύλιγμα της ύπαρξης. Όσο πε-

ρισσότερο εδραιώσει η επαγρύπνηση την αμοιβαία εμπιστοσύνη, τόσο καλύτερα θα ανακληθεί εκείνη η σχέση εξάρτησης που είναι το σχολείο της εθελούσιας δουλείας.

3. Η μέριμνα της καλής γέννησης αποκλείει ταυτοχρόνως τον ευγονισμό και το έγκλημα της ενθαρρυνόμενης γεννητικότητας. Ο έλεγχος των γεννήσεων ανήκει σε μια ατομική επιλογή, καθοδηγούμενη από τη συνείδηση της ευτυχίας που είναι να πάρουμε και να δώσουμε. Συστήνεται παντού όπου ο σκοταδισμός που ενθαρρύνεται από την αθλιότητα και τους διαχειριστές της καταδικάζει το παιδί στην κακομεταχείριση, στην αρρώστια, στην άγνοια, στην αποβλάκωση, στην υποχρέωση να δουλεύει, στη μαφιόζικη και στρατιωτική βία, στον ιδεολογικό και θρησκευτικό φανατισμό.

Σχόλιο

Η άμβλωση δικαιολογείται όταν η αρχική επιθυμία έχει γίνει βάσανο και όταν οι δυσμορφίες είναι τέτοιες που μπορούν να στερήσουν το νεογέννητο από τη χαρά της ύπαρξης.

Η απάντηση στην ερώτηση *cui prodest?* ποιός ωφελείται από αυτό; μπορεί να διαφωτίσει τις συλλογικότητες σε σχέση με την απόφασή τους να εγκρίνουν τους γενετικούς χειρισμούς που είναι ευνοϊκοί προς το παιδί ως ανθρώπινο ον και να απορρίψουν εκείνους οι οποίοι, υπακούοντας κυρίως στα συμφέροντα της φαρμακευτικής και ιατρικής μαφίας, ανάγουν τον άνθρωπο σε αντικείμενο οικονομικών συναλλαγών.

Άρθρο 55

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να επιθυμεί αυτό που φαίνεται να είναι πέρα από το δυνατό

1. Καθώς αποσυντίθεται, η οικονομία της εκμετάλλευσης ολοκλήρωσε την καταστροφή μιας πραγματικότητας την οποία είχε αλλοτριώσει υπέρ του εμπορευματικού Λόγου, της προοπτικής του κέρδους, της γεωμετρίας ενός χώρου και ενός χρόνου που υπόκειντο στους νόμους της ιδιοποίησης και της ανταλλαγής. Το αδύνατο του χθες εισέρχεται σήμερα στην τάξη του δυνατού, καθώς ξεπερνάει τα όρια που έχουν καθοριστεί στην ανθρώπινη δύναμη από την κατάρα της εργασίας.

Σχόλιο

Οι επιθυμίες μάς βρίσκουν τις περισσότερες φορές από τους δρόμους του φόβου και της ανικανότητάς μας να τις πραγματοποιήσουμε. Οι θρησκείες και οι φιλοσοφίες είχαν δίκιο να τις εξεικονίσουν σαν ένα παράλογο χάος από κακίες και απονεκρώσεις, όπου οι πιο αγαπητές ευχές εκπληρώνονταν αντίστροφα και διασκορπίζονταν μάταια.

Η ιδέα ότι τίποτε δεν είναι αδύνατο για αυτόν που επιμένει να επιθυμεί αέναα, εμφανίστηκε μέσα στη φούρια του κινήματος των καταλήψεων του 1968. Προέρχεται από

τη συνειδητοποίηση η οποία, για πρώτη φορά στην ιστορία, συνέδεσε το τέλος της εμπορευματικής εποχής με το πρόταγμα εκλέπτυνσης και εναρμόνισης των παθών, με τέτοιο τρόπο ώστε αυτά, σταματώντας να πολεμούν το ένα το άλλο και να καταστρέφονται, να εξερευνήσουν το έμβιο και να ανοίξουν το πεδίο των ανθρωπίνων δυνατοτήτων.

Η επιθυμία του όλου δεν είναι η λύσσα να αποκτήσουμε τα πάντα, η οποία μηδενίζεται μόλις φθάσει στο αποκορύφωμα της ισχύος της. Είναι η βούληση να ξεπεράσουμε τα όρια, και να κάνουμε να προχωρήσει ασταμάτητα, καταφαγωμένη από την αμφιβολία και κεντρισμένη από μια ακατανίκητη ορμή, η ακόρεστη περιέργεια που έρχεται από το πιο μακρύ και το πιο βαθύ μέρος του εαυτού. Πώς θα ήταν δυνατόν να μην βρισκόμασταν στο κατώφλι πρωτάκουστων δυνατοτήτων, εμείς που μόλις έχουμε αρχίσει να δρασκελούμε τους φράχτες πέρα από τους οποίους εκτείνονται οι περιοχές που έχουν τη φήμη ότι είναι άχρηστες για το κέρδος, και επομένως, μη πραγματικές;

Εάν αναρίθμητες μελωδίες και συμφωνίες μπορούν να συντεθούν με οκτώ φυσικές νότες, δηλαδή με είκοσι τέσσερα βασικά στοιχεία, δεν αξίζει να εναποθέτουμε την ελπίδα μας σε μια αισθητή νόηση που διαμορφώνει τις κλίμακες της έμβιας ύλης;

Όσον αφορά στην προειδοποίηση «ώς εδώ και μη παρέκει!», που αποκτά απειλητικό τόνο στα εγχειρήματα της εξουσίας –ή που προδίδει μια αγωνιώδη μέριμνα προστασίας στη μαθητεία του παιδιού–, αντηχεί με τη μεγαλοπρέπεια μιας πρόκλησης, από τη στιγμή που η θέληση για δύναμη παραχωρεί τη θέση της στη θέληση για ζωή. Το να ωθούμε ολοένα πιο μακριά τα σύνορα του έμβιου είναι κάτι

που θα συμπεριληφθεί, χωρίς αμφιβολία, στα κυρίαρχα πάθη των μελλοντικών γενεών.

Άρθρο 56

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να κυβερνάει τις διαθέσεις, τα καπρίτσια και τις ιδιοτροπίες του χωρίς να πρέπει ούτε να τις επιβάλλει στους άλλους ούτε να υφίσταται εκείνες των όμοιών του

1. Οι ταραχές που προκαλεί στον οργανισμό ο συνεχής διχασμός ανάμεσα στο σώμα εντός της εργασίας και στις ορμές της ζωής μοιάζουν με πραγματικές κλιματολογικές διακυμάνσεις, που θα άξιζαν να ληφθούν υπόψη από μια μετεωρολογία των διαθέσεων. Οι εναλλαγές των καυτών, παγωμένων, εύκρατων, ήρεμων, θυελλωδών, μελαγχολικών, ταραγμένων ατμοσφαιρών σχεδιάζουν μέσα μας τους μαιάνδρους ενός χάρτη και μας προσκαλούν να ξεχωρίσουμε την έλξη του έμβιου και τη βαρύτητα του θανάτου.

Σχόλιο

Οι επιστήμες του ανθρώπου δεν ενδιαφέρθηκαν ποτέ παρά μόνο για τη μελέτη του σώματος που έχει γαλβανιστεί, μέχρι τις ευχαριστήσεις του και τις λύπες του, από τους μηχανισμούς της εργασίας. Οι γνώσεις τους, αναγκαστικά αποσπασματικές και παραποιημένες, έλαβαν υπόψη τους όχι τόσο ένα υποκείμενο που ζει σύμφωνα με την ιδιαιτερότητα των επιθυμιών του όσο ένα αντικείμενο που

απορρίπτει την καταστατική του θέση. Η εξέταση του σώματος, ως επιθυμητής και συνειδητής ολότητας, είναι στα πρώτα της ψελλίσματα.

Ο από κοινού εξευτελισμός του ανθρώπου και της φύσης, που κατάντησαν να παράγουν μια νομισματική μάζα χωρίς χρήση, πάει να αναπτύξει μέσα στο σύμπαν μια από αυτές τις μαύρες τρύπες της οποίας η δύναμη έλξης είναι αυτή του μηδενός. Το να μάθουμε να ρυθμίζουμε τα προβλήματα των εσωτερικών κλιμάτων, διαταράξεων, ρυπάνσεων δεν διακρίνεται ριζικά από την πολιτική διαχείρισης ενός πλανήτη όπου οι φυσικές καταστροφές μεγεθύνονται κάτω από την επιρροή του επιταχυνόμενου εκφυλισμού τους.

Η συνείδηση του έμβιου και του ανθρώπινού του γίγνεσθαι έχει την ιδιότητα να επεμβαίνει στην κίνηση των διαθέσεων, όχι για να τις εξαναγκάσει αλλά για να τις διευθετήσει, με τέτοιο τρόπο ώστε, εξισορροπώντας τις ανισορροπίες του σώματος, να εμπλουτίζουν τη θέληση για ζωή, αντί να ξεχύνονται υπό μορφή επιθετικών και ενοχοποιητικών εξαναγκασμών μέσα στους βόθρους της θέλησης για δύναμη.

Άρθρο 57

Κάθε ανθρώπινο ον έχει δικαίωμα στην ποίηση της ύπαρξης

1. Ο καθένας μας κατέχει μια δημιουργική δύναμη, την οποία το παιδί εκδηλώνει αυθόρμητα και από την οποία η οικονομία το αποστερεί αφαιρώντας του τα μέσα της πραγματοποίησής της. Είναι καθήκον μιας κοινωνίας που βρίσκεται στο στάδιο εξανθρώπισης να ξαναζωντανέψει στην καρδιά της καθημερινής ύπαρξης αυτή την ποίηση που η αρχαία Ελλάδα ταύτιζε με τη δύναμη να επηρεάζουμε τις περιστάσεις.

Σχόλιο

Υπάρχει λόγος που ο Πλάτωνας εξορίζει τους ποιητές από την ολοκληρωτική του Πολιτεία. Οι φιλόσοφοι δεν έχτισαν παρά θεϊκές τυραννίες. Οι ποιητές είναι οι καρποί της γης, τα παιδιά του δένδρου της ζωής που ριζώνει εκεί και προσφέρει το μάννα του. Φέρουν μέσα τους τα όνειρα που γεννιούνται από αυτό που γεννιέται στον κόσμο και έχουν τη δύναμη να το μεταμορφώσουν. Αλλά οι άνθρωποι προτίμησαν τις περισσότερες φορές από την ποίηση της ζωής, την οποία αγνοούσαν, τη στείρα στιχουργική της εργασίας που τους στρατολογούσε στα τάγματα της απάνθρωπης κοινωνίας.

2. Θέλουμε να αντλήσουμε μέσα από το δικαίωμα στον θαυμασμό τα στοιχεία μιας αρμονίας, την οποία αποβλέπει να δημιουργήσει, είτε το πετυχαίνει είτε όχι, η ποίηση που είναι φτιαγμένη από όλους.

Σχόλιο

Η ποιητική κλήση της καθημερινής μας ύπαρξης επιβιώνει μέσα στον μύθο του Ορφέα, κάτω από τον διπλό οιωνό της προτροπής και της προειδοποίησης. Με το τραγούδι του, ο ποιητής γοητεύει τα όντα και τα πράγματα, καλοπιάνει τα άγρια ζώα, καθορίζει την πορεία των γεγονότων προς όφελός του, καταφέρνει ακόμη και να νικήσει τον θάνατο που έβαλε ένα τέλος στον έρωτά του, αλλά επειδή αμφέβαλε για τη δύναμη της ζωής που φέρει μέσα του, χάνει την ερωμένη του και υποκύπτει κάτω από τα χτυπήματα των μαινάδων, αυτών των ζωτικών δυνάμεων οι οποίες, ανικανοποίητες, κινούνται σαν καταστροφικός κυκλώνας.

Θα ζήσουμε την εμπειρία του πάθους και του κινδύνου, επιχειρώντας να εκφράσουμε την ανθρώπινη δύναμη την οποία ακόμη κρατά φυλακισμένη η κατάρα των παμπάλαιων μας ανικανοτήτων. Μπορεί η ποίηση που ζει μέσα μας να είναι ο μόνος οδηγός μας ανάμεσα στην επιθυμία να γευτούμε όλες τις ευχαριστήσεις και στον φόβο να τις απαρνηθούμε.

Άρθρο 58

Κάθε ανθρώπινο ον έχει το δικαίωμα να παίζει με τις συμπεριφορές και τις αξίες του παλιού κόσμου και να τις αψηφά

1. Το να παίζουμε τη ζωή μας δεν είναι ούτε να τη χάνουμε ούτε να την κερδίζουμε αλλά να ανιχνεύουμε, μέσα στον λαβύρινθο των καθημερινών αιτημάτων, τα μονοπάτια της απόλαυσης, όπου λύνονται οι συνωμοσίες της δυστυχίας. Το παιχνίδι της ζωής καταργεί τα παιχνίδια του θανάτου, τα μόνα που έκανε να υπερισχύσουν, μέχρι σήμερα, η αυτοκρατορία της απαγόρευσης και της παραβίασης, του συναγωνισμού και του ανταγωνισμού, της νίκης και της ήττας.

Σχόλιο

Διαχωρίζοντας την παιγνιώδη δραστηριότητα από τη δημιουργική δραστηριότητα, η οικονομία μετέβαλε το μεγάλο παιχνίδι της ζωής σε μια διαδοχή παιχνιδιών για να πεθάνουμε. Ο εμπορευματικός πολιτισμός υπέταξε την ευχαρίστηση του παιχνιδιού στους κανόνες και στις απορρυθμίσεις της αρπακτικότητας. Η εργασία και οι διασκεδάσεις της έκαναν τον μηχανοποιημένο άνθρωπο πολεμιστή του οποίου η ανάπαυση συγγενεύει με την πρόκληση

κακού στους πολίτες, με το κυνήγι του ανθρώπου και των ζώων, με τον έρωτα θεωρούμενο ως κατάκτηση και ιδιοποίηση, με τη βία των σπορ όπου ξεσπούν οι απονεκρωμένες επιθυμίες, με την τέχνη και τη σκέψη που μπασταρδεύτηκαν από το δέλεαρ του χρήματος και της φήμης, με τις διαψεύσεις του τουρισμού, κτλ.

Το παιχνίδι είναι η πρώτη ασχολία του παιδιού. Θα άξιζε να εμπνεύσει το σύνολο των ανθρώπινων ασχολιών, όχι να χρησιμεύσει ως κίνητρο στις πιο εξευτελιστικές συμπεριφορές: στην αρπακτικότητα, στον αριβισμό, στον πόλεμο, στην ιδιοποίηση, στην καταναλωτική απληστία, στη θεαματική παράσταση, στο πελατειακό σύστημα, στη βία που ασκείται ενάντια στον εαυτό και ενάντια στους άλλους.

2. Το παιχνίδι της προσωπικής ευχαρίστησης και της άμιλλας είναι ασυμβίβαστο με τις εκδηλώσεις της θέλησης για δύναμη, τη διαδικασία της απόδειξης και των δοκιμασιών, τον ανταγωνισμό, τον συναγωνισμό, τον νόμο του πιο δυνατού και του πιο πονηρού, εκτός κι αν είναι για να τις παραβεί και για να προσποιηθεί ότι τις τηρεί αφαιρώντας τους κάθε δύναμη να εξαναγκάζουν.

Σχόλιο

Απαλλαγμένο από την οικονομική αλλοτρίωση, το παιχνίδι δεν σκοτίζεται ούτε για εξουσία ούτε για ιερό, δεν νοιάζεται ούτε να κερδίσει ούτε να χάσει, δεν αναγνωρίζει αμετακίνητους κανόνες, εκτός από συμβατικές διατάξεις των οποίων η καταλληλότητα περιορίζεται στην ευχαρίστηση που προκαλούν· διότι το παιχνίδι είναι φτιαγμένο κατ' εικόνα εκείνης της μεταβαλλόμενης και ιδιόρρυθμης

πραγματικότητας την οποία δημιουργούν τα παιδιά μέσα στις ελεύθερες ανομοιότητες της φαντασίας. Τα εμπόδια που το παιχνίδι εφευρίσκει για τον εαυτό του, επικαλούνται την άμιλλα όχι τον ανταγωνισμό, το ξεπέρασμα του εαυτού όχι την ταπείνωση, την εκλέπτυνση της απόλαυσης όχι την ανία. Κατέχει κατεξοχήν τη δύναμη να ξεπερνά την παιγνιώδη συμπεριφορά των πιο εξελιγμένων θηλαστικών και να αντλεί από εκεί εκείνη την ανθρώπινη πρόοδο που αγνόησαν οι οικονομικοποιημένες κοινωνίες.

3. Αν το παιχνίδι επανέλθει στη δύναμη ζωής, διαθέτει την ισχύ να αποϊεροποιήσει τα πνευματικά, ιδεολογικά και θρησκευτικά υπολείμματα που παρεμποδίζουν την ελευθερία των επιθυμιών. Αποδραματοποιεί τις συμπεριφορές που επιβαρύνονται από τον εκφυλισμό των αισθημάτων και από τις αυτοκτονικές συνήθειες που το παρελθόν έχει διαστρωματώσει μέσα μας. Σπάζει τη λογική της αρπακτικότητας, που δεν προέρχεται από την ανθρώπινη φύση αλλά από τον εκφυλισμό της, κι έτσι ανακαλεί με τον πιο σίγουρο τρόπο όλες τις μορφές της σκληρότητας. Όποιος μαθαίνει να παίζει με τις συνθήκες που τον καταστρέφουν έχει ήδη αρχίσει να τις ρίχνει κάτω.

Σχόλιο

Υπάρχει μια παιγνιώδης αθωότητα που κάνει γελοίο στα μάτια της ζωής ό,τι ορθώνεται σαν ύψιστο αγαθό, σαν αιώνια αλήθεια, σαν δόγμα, σαν ιερός και απαραβίαστος νόμος. Η αθωότητα αυτή αριστεύει στο να απελευθερώνει το αντιστραμμένο και δραματοποιημένο μέρος του παιχνιδιού –κατά το παράδειγμα της τραγωδίας που στην

αρχή σφραγιζόταν με το αίμα ενός θυσιασμένου τράγου– μέσα στις πολιτικές, γραφειοκρατικές, ιδεολογικές, θρησκευτικές, οικονομικές χειραγωγήσεις. Δεν υπάρχει καταπίεση την οποία δεν είναι σήμερα ικανή να διαλύσει η ποίηση του παιχνιδιού. Ο ποιητής καθιστά τον αστυνομικό άχρηστο και μη χρησιμοποιήσιμο.

4. Το παιχνίδι της ζωής εφευρίσκει ξανά, υπό παροδική μορφή, τα παιχνίδια του θανάτου που το παρελθόν ιεροποίησε. Με τον ίδιο τρόπο που ο φόβος που παίζεται είναι ένας φόβος για γέλια και ένας φόβος που γελάει με τον φόβο, έτσι και οι παιγνιώδεις μάχες ζευγαρώνουν νικητές και νικημένους μέσα στους κόλπους της κοινής χαράς που μια θεατρική παράσταση προσφέρει στους ηθοποιούς της.

Σχόλιο

Αντίθετα προς το θέαμα, όπου η καθημερινή ύπαρξη δεν έχει την επιλογή παρά να φτωχαίνει και να μαραζώνει από ομοιώματα σε ομοιώματα, η ζωή που βιώνεται αυθεντικά έχει την άνεση να εξερευνήσει με τη θέλησή της εκείνη τη χώρα της Προσποίησης, όπου τα παιδιά προσποιούνται ότι πεθαίνουν, ότι σκοτώνουν, ότι ισιώνουν τα βουνά και ότι κάνουν βουνά τις πεδιάδες. Τα παλιά αντανακλαστικά της αρπακτικότητας ξεδιψούν με μάχες που έχουν στόχο να μην πληγώσουν τον αντίπαλο. Το πείραγμα μάς μαθαίνει την τέχνη να αποθαρρύνουμε την ταπείνωση, ο φόβος του δράκου μάς διδάσκει να διώχνουμε τους δράκους του κόσμου των ενηλίκων. Το να αναγνωρίζουμε στα παιδιά το αναφαίρετο δικαίωμα να παίζουν, σημαίνει τα απαλλάσσουμε, αυτά και ολό-

κληρη την κοινωνία, από τα ιεροποιημένα παιχνίδια που σημάδεψαν την ιστορία με τη σφραγίδα της βαρβαρότητας.

11 Δεκεμβρίου 2000

Γενική διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπινου όντος

Κριτική της διακήρυξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου

Οι εμπορευματικές ελευθερίες σκιαγραφούν και αρνούνται τις ανθρώπινες ελευθερίες

Δεν υπάρχουν κεκτημένα δικαιώματα, υπάρχουν μόνο δικαιώματα προς κατάκτηση

Από τα δικαιώματα χωρίς καθήκοντα στη δημιουργία ενός στυλ ζωής